

HETÉNY JÁNOS

A GYŐRI VÉRREL KÖNNYEZŐ SZŰZANYA
KULTUSZTÖRTÉNETE

HETÉNY JÁNOS
A GYÓRI VÉRREL KÖNNYEZŐ SZŰZANYA
KULTUSZTÖRTÉNETE

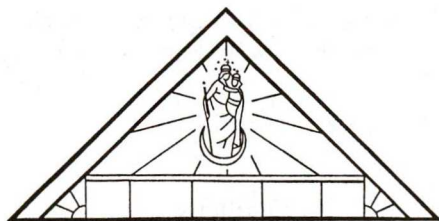
Szegedi Vallási Néprajzi Könyvtár
Bibliotheca Religionis Popularis Szegediensis
5.

Szerkeszti/Redigit: Barna Gábor

B 181545

HETÉNY JÁNOS

A GYŐRI VÉRREL KÖNNYEZŐ SZŰZANYA KULTUSZTÖRTÉNETE

Néprajzi Tanszék, Szeged
2000

Lektorálta: Barna Gábor

Megjelent
a Győregyházmegyei Püspöki Hatóság,
a Historia Ecclesiastica Hungarica Alapítvány,
a Szerző és a Devotio Hungarorum Alapítvány
anyagi támogatásával.

A fényképeket
Fekete György, Hetényi László, Horváth Gyula, Makky György,
Németh József és Tüttő Vince készítette.

A címlapon jl. HF. von Langgraffen metszete
Pázmány Péter Imádságos könyvéből

© Hetény János
Minden jog fenntartva.

Angol fordítás: Antalfy Elayne, Vörös Ákos

B 18 15 45

ISSN 1419-1288
ISBN 963 482 319 X

Kiadja a JATE Néprajzi Tanszék
Felelős kiadó: Barna Gábor

Készítette az
JK KIADÓ ÉS NYOMDA
Felelős vezető: Fonyódi Ottó

TARTALOMJEGYZÉK

I. BEVEZETŐ	7
1. Adósságaink törlesztése	7
2. Az eddigi kutatások	7
3. Források, irodalom	9
4. Szemlélet és módszer	12
5. A további feladatok	12
6. Köszönetnyilvánítás	13
II. AZ ÍR TÖRTÉNET	14
1. Harcok az ír függetlenségért	14
2. Cromwell Olivér és az angol polgári forradalom	15
3. A katolikus-üldözés	15
III. A LYNCH CSALÁD	18
1. Visszamenőleg	18
2. Galway város és a Lynch-ek	19
3. Walter Lynch korábbi élete	19
IV. WALTER LYNCH PÜSPÖK MENEKÜLÉSE	22
1. A menekülés és ennek állomásai	22
2. A „poggyász”	23
3. A Mária-kép eredeti helye és a Galway-i „üres képeret”	25
4. Walter Lynch bécsi találkozása Püsky János győri püspökkel	28
V. WALTER LYNCH PÜSPÖK GYŐRÖTT	30
1. Walter Lynch püspök Győrött	30
2. Walter Lynch halála és hagyatéka	31
VI. A MÁRIA-KÉP	33
1. A kegykép ikonográfiai besorolása (tipológiája)	33
2. Korai másolatok, reprodukciók a képről	36
3. A kép mai állapota	39
VII. A VÉRREL KÖNNYEZÉS, VERÍTÉKEZÉS	41
1. Könnyező kegyképek Magyarországon a XVII-XVIII. századfordulón	41
2. A győri esemény leírása	43

3. A vérrel könnyezés tanúi	44
4. Krónikás feljegyzések a vérrel könnyezésről	47
5. A vérrel könnyezés lelki értelmezése	48
6. Keresztély Ágost győri püspök vizsgálata	50
7. A sudarium	53
8. Verítkezés vagy vérrel könnyezés	53
VIII. A KEGYKÉP KÖRÜL KIALAKULÓ KULTUSZ	55
1. A győri székesegyház korabeli berendezése, ezek mostani helye	55
2. A kegykép első oltárra helyezése	56
3. Zichy püspök új oltára és az új ezüst keret	56
4. Zichy püspök Mária-tisztelete és temetkezése	59
5. Alapítványok, végrendeletek, fogadalmi ajándékok a kegykép javára	59
6. A győri papság és kispapok kegykép-tisztelete	62
7. A sajátos győri kultusz kialakulása a papságnál és a híveknél	63
8. A kultusz elterjedése hazánkban, Írországban és külföldön	65
IX. A JUBILEUMI ÜNNEPSÉGEK ÉS „SZENTÉVEK”	68
1. Az első századik év: 1797.	68
2. A második centenárium: 1897.	69
3. Egy soronkívüli ünnepi év: 1935.	70
4. A kétszázötvenedik év: 1947.	71
5. Mégis folytatjuk a megemlékezést a 275. évben is: 1972.	73
6. Megváltásunk rendkívüli szentéve kapcsán: 1983.	74
7. A háromszáz éves évforduló: 1997.	75
X. A KULTUSZ LELKISÉGI, MŰVÉSZETI ÉS TÁRGYI EMLÉKEI	78
1. Búcsú-engedélyek	78
2. Imák és énekek	78
3. A Mentés-Halmos győri búcsúénekek	81
4. Versek és drámák	81
5. Halmos László „Missa Jaurinensis”	81
6. A „Győri Boldogságos Szűz Mária” saját miséje	82
7. Újkori reprodukciók és kissejtelképek a kegyképről	83
8. Érmek és plakettek	85
9. Kiadványok	85
10. Kérelem és felhívás az emlékek gyűjtésére	86
VENERATION OF THE BLEEDING/EXUDING PICTURE OF THE VIRGIN MARY GYŐR (summary)	88
SZÖVEGMELLÉKLETEK	113
SZÖVEGMELLÉKLETEK JEGYZÉKE	115
KÉPMELLÉKLETEK	237

I. BEVEZETŐ

„Adj pennámnak erőt, úgy írhaszak, mint volt!” (Zrínyi)

1. Adósságaink törlesztése

Győri szolgálatom idején, – amikor a liturgikus reform a mise szövegeinek használatában már nagyobb szabadságot engedélyezett – felmerült a gondolat, hogy saját *votívmise engedélyezését* kérhetnénk a Szentszéktől március 17-re, a győri Mária-kegykép vérrel könnyezése napjára. (1. kép) Hivatali elődeimről hallottam, hogy ilyenre ők is gondoltak, de a korábbi viszonyok közt erre nem láttak sok esélyt. Akkoriban már ismételten Rómába utazott dr. BÁNK JÓZSEF, az idős PAPP KÁLMÁN megyéspüspök segédpüspöke, ő késznek mutatkozott, hogy eljár ennek érdekében a római Rítuskongregációnál. A felterjesztést elkészítettük, melyet az agg főpásztor azzal is nyomatékozt, hogy csaknem 20 éves szolgálata iránti jóindulatnak venné az engedélyezést. A votívmise felterjesztett tervezetében az oratio így kezdődött: „*Domine Jesu Christe, qui tuam Genetricem Mariam, cuius imaginem veneramur sanguine madentem...*” – BÁNK JÓZSEF püspök beadta az illetékes helyen, és alkalomlag hozta is a jóváhagyást. Emlékezetem szerint ezekkel a szavakkal adta át a rescriptumot: „*Sajnos, a vérrel könnyezésre való utalást a Kongregáció kihagyta, mert a hivatal történeti szekciójához kellene dokumentációval terjeszteni, amit nem tudtunk kellőképpen teljesíteni; az esemény általános felvázolását e tekintetben elégtelennek tartották.*” Így került a jóváhagyott oratióba ez a leegyszerűsített szöveg: „...*cuius veneramur imaginem...*” (S.C.Rit. N. J.16/965. – Győri Püspöki Levéltár 3314/1965.sz.)

A dokumentálás hiányára – a maga szakterületéről – megboldogult BÁLINT SÁNDOR, búcsújáró magyarok legjobb ismerője is – rámutatott: „*Bizony, adósok vagytok ennek felkutatásával!*” – pedig példaértékűnek tartotta a győri Mária-tiszteletben a papság és a hívek harmonikus egyezését (erről ld. a VIII. 7.-ben).

Sajnos, mindkét észrevétel jogos. Jelen munkám **törleszteni igyekszik adósságunkat.**

2. Az eddigi kutatások

A Clonfert-i püspöki levéltáros, Rev. PADRAIG ERIC MAC FHINN 1965. évi levelében a 8. oldalon írja: „*A csoda 200. évfordulója alkalmából (1897), egészen kiadós levelezés folyt le John Healy Clonfert-i püspök és Zalka János győri püspök között. A levelek latin nyelvűek. Valószínűleg Önöknél megvannak Healy püspök levelei és Zalka püspök leveleinek másolatai.*” (9. szövegmelléklet). ZALKA JÁNOS tehát hiteles adatokhoz igyekezett jutni, nem cáfolva rá szakterületére, hiszen 1853-60. között a budapesti Tudományegyetem Hittudományi Karán az egyháztörténelem pro-

fesszora volt. Győri püspöksége (1867-1901) idejére esett a kegykép 200 éves évfordulója. Az 1897. évi I. circularejában maga is utal (1. szövegmelléklet) az említett levelezésre, és közli az esemény történeti adatait, emlékeit, amint írja: „*Most tehát, midőn megdicsőülésének kétszázadik évfordulóját ünnepeljük, hitem szerint: nekem is, nektek is hasznos és kellemes lesz, ha összegyűjtjük, és elétek adjuk azokat a történelmi töredékeket, melyek e tisztelet kezdetére és növekedésére vonatkoznak.*”

Nyilvánvaló, hogy a főpásztor előbb említett utánjárása és körlevelének buzdítása és konkrét megbízatása (IX. 2.) nyomán, – de láthatóan saját kutatásaiból is, – tartotta meg előadását a jubileumi évben és éppen az évforduló napján, NÉMETH GYULA, 1891-1902 között Győr-belvárosi káplán, a győri Katholikus Körben „*A Szűz Anya vérrel verítékező képének története*” címmel, melyet a Dunántúli Hírlap 1897. március 18-i száma teljes terjedelemben közölt. (2. szövegmelléklet)

Ezután nagy időbeli hézag van ismereteim szerint a kutatásban, mert a következő értesülésem: „*Buzás úr... megmondotta, amit most is mond, hogy Orbán László mindennek utánajárt Győrben is, Bécsben is, és nem maradt más hiteles írás, mint ami a gyolcson van, a többi szórén, szálán eltűnt.*” (Ribai I. Elma nővér leveléből, 1997. július 4.) – Dr. ORBÁN LÁSZLÓ győri teológia tanár és dr. BÚZÁS JÓZSEF, ugyancsak teológia tanár, politikai kényszer „pihenőjük” idején a győri püspöki levéltárnak tőlük telhetően buzgó kutatói voltak az 1950-es években, – még a 250 éves jubileumtól ösztönözve.

Ugyancsak RIBAI ELMA nővér írja ugyanakkor: „*Amikor Bécsben, az érseki levéltárban jártam, előhozott a levéltáros korabeli jegyzetfüzetet, kettőt is, de nem volt meg a folytonosság a hónapokat tekintve.*” (Dr. Johann Weissensteiner levele 1984. július 13-án.)

Itt említem meg magamat is, aki győri szolgálati éveim alatt, 1965 körül folytattam tájékozódó és adatszerző levelezést, melyek közül megemlítendő W. MALACHY LYNCH, az angliai Maidstone-ban akkor még élt karmelita atya sorai (ő a szétterjedt Lynch-familiának egyik tagja) és az ő közbenjárására a Clonfert-i egyházmegye levéltárosának, Rev. PADRAIG ERIC MAC FHINN-nek tízoldalas alapos tájékoztatása Walter Lynch püspök családjáról és a püspök korábbi életéről (3. szövegmelléklet).

Ugyancsak magam már 1980-ban, majd még két ízben, szorgalmaztam egy kutatócsoport megszervezését, mert tarthatatlannak véltem a mai igények szerint méltán elvárható szakszerű dokumentáció hiányát (ld. I. 1-ben a Rítuskongregáció és Bálint Sándor jogos észrevételeit!), javaslatom azonban célját nem érte el.

Dr. BÓNA LÁSZLÓ püspöki irodaigazgató, majd helynök azonban, de csak magában, hasonlóképpen levelezést kezdeményezett bizonyos történeti dokumentációk elérésére és a Győri Városi Levéltár néhány adatának bizonyítására. Legújabbban rendelkezésemre bocsátotta ezt az igen jelentős anyagot, melyért ezúton is köszönettel tartozom.

Nem feledkezhetek meg dr. SÓLYMOS SZILVESZTER bencés főiskolai tanár atyáról, aki a kegykép ikonográfiai kutatásában tett nagyon értékes lépéseket. Anyagát ő is most használatomra engedte át, sőt értékes szempontokat is fűzött hozzá. A kutatás megsegítése érdekében neki is hálával tartozom.

Dr. Sólmos Szilveszter OSB. részben együtt dolgozott dr. SZILÁRDFY ZOLTÁN pap-művészettörténésszel is. Ez utóbbinak hézagpótló munkái vannak a

magyarországi vallásos művészettörténet és jelesen a kisszentképek kutatása terén. Munkáit jelzem az Irodalomnál (I. 3.), és a kegykép ikonográfiai besorolásánál (VI. 1.), és külön megköszönöm értékes szakszerű, baráti útmutatásait, melyeket a győri kegyképre vonatkozóan kaptam tőle.

3. Források, irodalom

Diözesanarchiv Wien
Karmelita templom Diarium-a (Naplója), Győr
Prímási Levéltár, Esztergom
Győri Egyházmegyei Múzeum és Könyvtár
Győri Püspöki Levéltár
Győri Székeskáptalan Levéltára
Győri Városi Levéltár
Győri Főgimnázium Könyvtára
Xantus János Múzeum, Győr
Pannonhalmi Főapátság Levéltára
A soproni Szentlélek templom kottatára

A Boldogságos Szűz Mária győri vérrel verítékező képének Története. – A verítékezés kétszázadik évfordulójának emlékére. Győr, 1897. Győregyházmegyei Könyvnyomdája

Akadémiai Kislexikon, Budapest, 1989. Akadémiai Kiadó.

Angelus, Vrev. Father OMCap: Some More Dusty Documents „Wanders or Christ”. – The Capuchin Annual, 1935. Dublin

Bálint Sándor – Barna Gábor: Búcsújáró magyarok. A magyarországi búcsújárás története és néprajza. Budapest, 1994. Szent István Társulat

Bálint Sándor: Boldogasszony vendégségében. Budapest 1944. Veritas Kiadó

Balogh, Augustinus Florianus: Beatissima Virgo Maria Mater Dei qua Regina et Patrona Hungarorum. Agrie, 1872.

Bárdos Kornél: Győr zenéje a 17–18. században. Budapest, 1980. Akadémiai Kiadó

Dr. Bedy Vince: A győri székesegyház története. Győr, 1936. (Győregyházmegyei multjából I.)

Dr. Bedy Vince: A győregyházmegyei papnevelés története. Győr, 1937. (II.)

Dr. Bedy Vince: A győri székeskáptalan története. Győr, 1938. (III.)

Dr. Bedy Vince: Győr katolikus vallásos életének multja. Győr, 1939. (V.)

Bellesheim, Alphons: Geschichte der kat. Kirche in Irland. Mainz, 1890.

Búcsúsok Lapja. A Győri Mária csodájának 250-ik évfordulójára. szerkesztette dr. Szelestey Béla. Győregyházmegyei Alap Nyomdája. 1947.

Circulares: Győregyházmegyei Körlevelek, 1897., 1935., 1947., 1972., 1983., 1997.

Emlékkönyv a győri Mária jubileumi ünnepeiről. 1697-1947. Győregyházmegyei Alap Nyomdája. 1947.

Endrédy Zoltán Sándor: Boldogasszony Sopron felett. Sopron, 1948. Városlélebánia Kultúrbizottsága.

Fila Béla-Jug László: Az Egyházi Tanítóhivatal megnyilatkozásai. – Kisterenye-Budapest, 1997. Örökmécs Kiadó.

Füzet 1: A Győri Székesegyház kegyképe. – 8 oldalas nyomtatott füzetke 640/1947. EH. eng. Győregyházmegyei Alap Nyomdája 18412.sz.

Füzet 2.: stenciles 10 oldalas gépelt füzetke, címlap nélkül, 1950-60-as évekből.

Füzet 3.: stenciles 15 oldalas „A győri kegykép története” címmel.

Füzet 4.: stenciles 16 oldalas, félkemény borítóval, az 1960-as évekből.

Füzet 5.: nyomtatott, kegyképpel a címlapon, a győri EH.558/1972.sz.jóváhagyásával. Széchenyi Nyomda Győr, DO-391. 20 oldalas

Gaughan Jessie: The tombs of the Bishops. – The Catholic Bulletin. Vol. VIII. January 1918. No 1.

Győregyházmegyei Almanach, 1968.

Hajnal István: Az újkor története. – Egyetemes Történet III. Budapest 1936. Magyar Szemle Társulat

Harsányi Lajos: A győri Mária (vers), Összes Versei, Szent István Társulat Budapest 1943.

Jordánszky Elek: Magyar országban 's az ahoz tartozó részekben lévő Boldogságos Szűz Mária kegyelem képeinek rövid leírása. Posonban 1836. (Faksimilis új kiadása Tüskés Gábor és Knapp Éva utószavával. Budapest 1988. Akadémiai Kiadó.)

II. János Pál pápa lelkipásztori látogatása Magyarországon 1996. (A győregyházmegyei pápalátogatást előkészítő iroda kiadása.)

K. Papp Miklós: Bydeskúti Boldizsár naplója. – Történeti Lapok. Kolozsvár, 1874.; 32-41.

Magyar Katolikus Lexikon. (szerk. Diós István), Budapest, 1993-tól. Szent István Társulat.

Magyar Zarándokhelyek 1985. – Képzőművészeti Alap Budapest 1984. (képes falinaptár)

Mauquoy-Hendrickx, Marie: Les estampes des Wierix, Bruxelles, 1978. (Catalogue raisonné).

Mentes Mihály-Halmos László: A győri könnyező Szűzanya búcsús énekei (Győr, 1947-1960 több házi kiadás)

Meszlényi Antal: A magyar hercegprímások arcképsorozata. Budapest 1970. Szent István Társulat

Mitchell, James: Fiction and „the empty frame”: Győr and Galway. – Journal of the Galway Archeological and Historical Society. Vol. 40. 1985-86.; 20-48.

Mohl Adolf: Szónoklatok a vérrel verejtékező győri Boldogasszony ünnepén. Győri Katolikus Tudósító, 1935. Március.

Művészeti Lexikon. Budapest 1968. Akadémiai Kiadó. (Wierix címszó)

Németh Gyula: A Szűzanya vérrel verítékező képének története. Dunántúli Hírlap, Győr, 1897. március 18.

Papp Miklós, K.: Bydeskuti Boldizsár naplója. – Történeti Lapok. Kolozsvár (1874; 32-41)

Ryan, J. James: Our Lady of Győr, and Bishop Walter Lynch. – The Irish Ecclesiastical Record, 1897. February-March.

Scherer, Henrik: Geografia Mariana, Wien, 1702.

Serfőző Szabolcs: A győri székesegyház Szűz Mária-kegyoltára. Kézirat.

Somogy, Leopold: Rede über den wundervollen Blutschweiss des gnadenreichen Marien-Bildes, welches in der Raaber Domkirche verehret wird. Bey der besonderen Feyerlichkeit, womit am 19ten Marz 1797 desselben hundertjahriges Andenken begangen worden. Vorgetragen von Leopold Somogy Raaber Domherrn, und Stadtpfarrer. Raab, mit Streibigischen Schriften.

Somogyi Antal: A győri székesegyház művészete. (Bedy Vince: A győri székesegyház története. Győr, 1936.; 109-146.)

Stengl Marianne: Győr műemlékei. – Győri Szemle, 1932. III. 7-9. sz.

Szabó Jakab: Diarium. (Kézirat a XVIII. századból, Pannonhalma).

Szakolszky Bertalan: A százéves kassai püspökség. 1804–1904. Kassa, 1904.

Dr. Szántó Konrád: A katolikus egyház története II. Budapest 1985. Ecclesia Kiadó

Szerdahelyi Csongor: Ír főpapok Magyarországon. Új Ember 1983. április 16.

Szilárdfy Zoltán: Barokk szentképek Magyarországon. Budapest 1984. Corvina Kiadó

Szilárdfy Zoltán-Tüskés Gábor-Knapp Éva: Barokk kori kisgrafikai ábrázolások magyarországi búcsújáróhelyekről. Budapest 1987. Egyetemi Könyvtár Kiadása

Szilárdfy Zoltán: A magyarországi kegyképek és – szobrok tipológiája és jelentése. – Bálint Sándor – Barna Gábor: Búcsújáró magyarok. Budapest 1994.; 323-348.

Quinn, George V.Rev.: The Weeping Picture. – The Word, May 1963. – The Divine Word Missionaries. Printed at the Steyl Press. Netherlands, by the Divine Word Missionary Brothers.)

Tüttő György: A Könnyező Győri Kegyek csodájának 300-ik évfordulója. – Életünk, 1997/5.

Tüto, George Mons.: Marian Year in Hungary honours 'Irish Madonna'. – The Irish Family, 1997. february 14.

U.A.: A győri Mária-kép zarándoka. – Új Ember 1968. aug. 11.

Levelek:

Rev. Padraig Eric Mac Fhinn-től, Gaillimh, 1965. május 18.

P. W. Malachy Lynch O. Carm.-tól Maidstone, 1965. január 26.

1947. évi szervezésből: John Dignan clonfert püspök titkárától J. Mac Ardle dublini plébánostól.

Kovalter Gyuláné győrújbaráti lakostól, 1998. jan. 12.

Ribai I. Elma ILM. nővér levelei 1997.

Mgr. Tüttő György londoni magyar főlelkész levelei dr. Bóna Lászlóhoz 1995-97.

Vereczkey Tamás lelkiigazgatótól, Győr, 1997. szept. 30.

4. Szemlélet és módszer

A kegyképpel foglalkozók – pl. maga ZALKA püspök a 200 éves évforduló pásztorlevelében – határozottan állítják, hogy a csodás eseményt az egyházi hatóság hosszasan kivizsgálta és KERESZTÉLY ÁGOST püspök ezután engedélyezte a kép oltárra helyezését, sőt ő maga is megajándékozta a kegyképet értékes mell-keresztjével (VII. 6. és IX. 2. fejezet).

Más magyarországi esetekben (vö. VII. 1.) a püspöki szentszéki vizsgálat, a tanúkihallgatások és a főpásztori elismerő-engedélyező iratok fennmaradtak. De ilyeneket az egyébként „történelmi töredéket összegyűjtő” ZALKA püspök sem tár papjai elé (IX. 2.) és a dolgokkal előttem foglalkozók (ORBÁN, BÚZÁS) sem találta. Így tehát tudomásul kell vennünk, hogy a **direkt dokumentumoknak jelenleg híjával vagyunk**. Ide kívánczik azonban ***, hogy nem szabadna megnyugodni az eddigi eredménytelenséggel. Ezért meg is kerestem az esztergomi főegyházmegyei levéltárat: Keresztély Ágost, aki – megtartván a győri egyházmegye adminisztrálását – 1707-től esztergomi érsek is lett, nem vitte-e esetleg magával a Győrből „szőrén-szálán” (BÚZÁS I. 2.) eltűnt oly fontos iratokat? A válaszuk: sajnos, nincs nyoma annak, hogy ezek az iratok náluk lennének.

Tehát egyelőre nincsenek meg ezek a közvetlen dokumentumok. (De ld. még: VII. 4. <7.>)

Szemléletem és módszerem ezért a következő lesz: El kell végezni a megelőző körülmények feltárását és a követőket, azaz a következményes eseményeket, mert ezekből biztosan ki lehet mutatni a csodás esemény történeti valóságát. Elképzelhetetlenek ugyanis ilyen történeti előzmények, és a továbbiakra kiható következmények önmagukban! **A kialakult kultuszt tehát okozatként szemlélve, belőlük határozottan visszakövetkeztethetünk az őket kiváltó okra.** Ez komplex kultúrtörténeti szemléletet kíván, és jelentős többlet-munkával jár, de vállalni kell a szakmai becsület érdekében és a direkt dokumentumok pótlására.

Véleményem szerint eddig azért állt le mindig egy ponton a kutatás, mert közvetlen dokumentumra pályáztak, ami eddig nem került elő. Én magam igyekeztem erre a közvetlent pótló, közvetett bizonyításra, és úgy vélem, sikeres lett.

5. A további feladatok

Tudatában vagyok annak, hogy könyvem nem befejezett, végleges alkotás. Ahogy olvasható lesz az itt következőkben, magam is igyekszem kritikát gyakorolni saját munkám hiányosságai felett, és az általam lehetségesnek, sőt szükségesnek látott továbbiakra rámutatni. De a megmaradó hiányosságok mellett is hasznosnak, sőt szükségesnek tartom a jelenleg lehetséges összegezést. (Eleget vártunk vele!) A további kutatási lehetőségekre a szövegben hármas csillag jellel (***) utalok. Hiszem, hogy aki bekapcsolódik, illetve folytatja, megfelelő kiinduló bázist talál benne. Ezért mellékeltem nagy számban forrásokat is.

Örömmel ajánlom és nyújtom át munkámat egyházmegyénk Pátrónájának, az értünk *vérrel könnyezett és mennybe felvett Boldogságos Szűz Máriának*, hogy hódolatunkat a csodás események 300-ik évfordulóján, kereszténységünknek pedig ezredéves fordulóján ezzel is megvallhassuk.

6. Köszönetnyilvánítás

Adatok átengedésével gazdagították munkámat a következők, akiknek köszönetem mellett bedolgozott adataik örökösség meg segítségüket:

Dr. Bóna László győri püspöki helynök

Gonda Zsuzsa múzeológus, Budapest Szépművészeti Múzeum, Grafikai Osztály

Kiss Tamás győri egyházmegyei könyvtáros és levéltáros

Dr. Sólmos L. Szilveszter OSB. pannonhalmi főiskolai tanár

Dr. Szilárdfy Zoltán pap-művészettörténész, Budapest

Ribai I. Elma IML. nővér, Piliscsaba

Sefőző Szabolcs, Budapest

Siklósi Éva ny. igazgatónő, Sopron

Tüttő György prelátus, magyar főlelkész, London

Az angol nyelvi szövegek gondozásában segítettek a következő angol-szakos híveim:

Kárpáti Dorottya, Nagy Judit és Ormos Eszter.

Technikai megsegítőm volt:

Imrik Péter mérnök hívem egy nagyteljesítményű fénymásoló ajándékozásával;

Ifj. Gátas János egyetemi hallgató pedig a számítógépes feldolgozás és kinyomtatás nagytürelmű vállalásában.

Megköszönöm dr. Barna Gábor szegedi egyetemi tanárnak - boldogemlékű Bálint Sándor tanszéki utódának -, pártfogását és önzetlen segítségét, amellyel felkarolta munkám megjelenését a sorozatban.

Jelen kiadvány megjelenéséhez köszönöm a győri Egyházmegyei Hatóság anyagi támogatását abban a tudatban, hogy ezzel is meg kívánták örökíteni egyházmegyénkben a 300 éves és az 1000 éves jubileumot.

II. AZ ÍR TÖRTÉNET

E fejezet összeállításához a következő művek voltak kezemenben:

HAJNAL István: Az újkor története. – Egyetemes Történet III. Budapest 1936. Magyar Szemle Társulat

NÉMETH Gyula: A Szűzanya vérrel verítékező képének története. Dunántúli Hírlap, Győr, 1897. március 18. – Utal saját forrásaira.

RYAN, J.J.: Our Lady of Győr, and Bishop Walter Lynch. – The Irish Ecclesiastical Record, 1897. Febr. March. – Bő irodalmi hivatkozásokkal.

SZÁNTÓ Kornél OFM.: A katolikus egyház története II. Budapest 1985. Ecclesia Kiadó.

(A fentiek ismételten hivatkoznak erre az alapvető műre: Bellesheim, Alphons: Geschichte der katholischen Kirche in Irland. Mainz, 1890.) – Ezt sajnos nem tudtam kézhez venni.

Az ír történelem vázlatos ismerete nélkülözhetetlen a következmények megértéséhez:

Az ősi kelta lakosságot az V. század folyamán **Szent Patrik püspök** térítette a kereszténységre. Ezek akkor **törzsi kötelékben éltek**, és a középkor elején független **törzsi királyságokká** alakultak: Ulster, Munster, Connaught, Leinster és Meath. Keményen harcoltak egymással és a normann hódítók ellen a VIII-X. században. Brian Boru főkirálynak ugyan sikerült egyesíteni őket, de csak időlegesen. Ezt a rendezetlen helyzetet használták ki az angolok és 1171-től **II. Henrik** alatt fokozatosan angol fennhatóság alá kerültek, bár a keleti partvidék kivételével az ország nagy része ténylegesen független maradt. Az egész ország meghódítása a **reformáció** bevezetésével párhuzamosan haladt a XVI-XVII. században. 1536-ban a dublini érsek elfogadta **VIII. Henrik** angol király egyházi főségét. A püspökök többsége és a nép azonban hősiesen kitartott és viselte a kegyetlen üldözéseket, megtorlásokat. VIII. Henrik 1541-ben felvette az „Írország királya” címet.

1. Harcok az ír függetlenségért

A reformáció kényszerrel való bevezetése a katolikus egyház és a katolikus nemesek földbirtokainak elkobzásával járt együtt. Így az ír szabadságmozgalom **összefonódott** a katolikus hit védelmével.

I. Erzsébet alatt, 1597-1603 között, leverték az ír felkelést. Az egész országot mintegy gyarmattá tették, 600 ezer hektár földet elkoboztak az írektől. Észak-Ulsterben pedig angol és skót protestánsokat telepítettek le.

I. **Jakab** angol király idején (1604-1625) a népre nehezedő terhek még fokozódtak. A katolikusok a parlamentben látták legnagyobb ellenségüket, és 1605-ben egyesek végzetes merényletre szánták el magukat. A Lordok Háza alatt pincéket béreltek és lőport halmoztak a felrobbantásra. Flandriában állítólag spanyol sereg állt készen a betörésre. Rájöttek a tervre („lőpor-összeesküvés”), s miután kitűnt, hogy több katolikus úr és pap is tudott a dologról, általánosan az egész vallást érte a vád. A parlament új esküt követelt tőlük a pápával szemben. A királyt mintegy belekényszerítették a katolikus-ellenes politikába.

I. Jakabot fia, I. **Károly** követte a trónon (1625-1649.). A házassági tárgyalások a francia XIII. Lajos nővérével olyan titkos feltételeket támasztottak, hogy a katolikusok számára enyhébb bánásmódot folytassanak. Megszaporodtak az országban a katolikus papok és a jezsuiták, és a király is gyakran megkegyelmezett katolikus elítélteknek. A király ezentúl az írek rokonszenves támogatására is számíthatott az angol puritánokkal szemben, akikkel egyre feszültebb lett a viszonya, olyannyira, hogy 1629-1640-ig fel is függesztette a parlament működését. Pénzügyi rászorultsága és a skót háborúzás miatt végül mégis kénytelen volt összehívni a parlamentet. A parlament pedig egyre hatalmasabb erőre kapott. A király beleegyezett követeléseikbe, az ír hadsereg felosztatásába is. Ott azonban hatalmas angol-ellenes lázadás tört ki; az angolokat tömegesen öldösték. A parlament fegyverkezett és a király kénytelen volt Londonból északra vonulni. 1644 nyarán a királyi sereg és a parlamenti sereg York közelében véres ütközetben találkozott. Cromwell Olivér korszerűbben szervezett csapatai győztek a király felett. Bár folytak alkudozások is, a háború tovább fajult.

2. Cromwell Olivér és az angol polgári forradalom

Cromwell (1599-1658) államférfi, hadvezér, az **angol polgári forradalom** vezetője lett. A skótok legyőzése után Londont is megszállta, és 1648 decemberében a királyt parlamenti bíróság elé állította. A felsőház ugyan elutasította ezt, de Cromwell kérlelhetetlen volt; az alsóház és a népakarat választott képviselőjének jelentette ki magát, és bíróságot alakított. 1649. januárjában kimondták a halálos ítéletet, kíméletlenül félbeszakítva a király felszólalását lefejezték. Fia, II. **Károly** néven a kontinensről kezdte tevékenységét és összeköttetést keresett a skótokkal és az írekkel.

3. A katolikus-üldözés

A hadsereg akarata szerint megállapított új államrend eltörölte a királyságot. Minden polgárt hűségesküre köteleztek. Az ír felkelés ellen **Cromwellt** küldték és ő kegyetlenül végzett azzal, fanatikus mondása szerint: „*Isten bosszúja csodálatosan beteljesedett!*” A puritán angolok erőszakos kolonizációja egyes vidékekről teljesen kiszorította az íreket. „*Az írek menjenek a pokolba, vagy Connaughtba!*” (= a nyugati tartomány; Cromwell mondása). 1649. Nagyboldogasszony napján azzal

a szándékkal kötött ki Írhon partjain, hogy kiirtsa az országból „az istenkáromló misehallgatókat”. Fanatikus hadseregével egymásután vette be az ír városokat és sok esetben esküje megszegésével mind leölette a város lakóit: életben maradási biztosítást nekik, ha fölnyitják a város kapuit s mikor beeresztették, irgalom nélkül kardélre hányatta őket. Százat meg százat a templomok oltárain, az Oltáriszentség előtt gyilkoltak le. Droghedában az öt napig tartó vérfürdőben 4000 katolikust koncoltak fel; Wexfordban 200 asszony a templom előtt álló kereszthez menekült; s amikor azt felelték: „Életünket elveheted, de hitünket és üdvösségünket el nem veszed!”, a keresztény angol sereg e védtelen katolikus nőket mind meggyilkolta. A harcokban elpusztultak megmaradt özvegyeit és árváit Nyugat-Amerikába, Barbados szigetére hurcolták. Jegyezzük ide: Galway város ostroma 1651. július 8-tól 1652. május 12-ig tartott. (Ez Walter Lynch püspök történetének megértéséhez fontos.)

Cromwell többször „megtisztította” a parlamentet is a „megalkuvó” presbiteriánusoktól, később pedig fel is oszlatta, és ún. Lord Protector-ként katonai diktatúrát vezetett be (1653-1658). Örökös lázas munka, komor élet és alattomos betegség víziói közt halt meg 1658. őszén.

II. Károly 1660. tavaszán viharos lelkesedés közt vonult be Londonba. Az apja fölött ítélkezett bíróság tagjai közül többet kivégeztek vagy bebörtönöztek. Cromwellnek tetemét a királyi kivégzés helyén akasztófára húzták...

II. Károlyt (1660-1685) a történelem léha uralkodónak tartja, akit XIV. Lajos francia király tartott pénzén, hogy franciabarát-, és a katolikusokat kímélő politikát folytasson. Valóban azon dolgozott, hogy a katolikusokat is egyenjogósítsa, de ezzel egyre inkább ellentétbe került parlamentjével. A parlament 1672-1673-ban kényszerítette a királyt az ún. „test-act” elfogadására: esküre kötelezés, mely elismeri az angol király egyházfőségét és megtagadja a leglényegesebb katolikus dogmákat. Ugyanakkor a király öccse, **Jakab herceg** nyíltan áttért a katolikus hitre és emiatt le is mondott admirálsi tisztségéről. **II. Károly király** azonban gyermektelen maradt, ezért kénytelenek voltak öccsét megkoronázni akkor, amikor katolikus még a parlament tagja sem lehetett! **II. Jakabbal** (1685-1688) vallástürelem ideje köszöntött be. Ennek eszközlője volt az 1687. évi *tolerancia rendelet*. Ez azonban nagy felzúdulást váltott ki a protestáns körökben. Közben a királynak fia született; mindjárt elhíresztelték a „katolikus monarchia” fenyegetését!

Mind többen **Jakab király** vejében, a hollandiai protestáns **Orániai Vilmosban** véltek megoldást. Ő 1688-ban partra is szállt „a protestantizmusért és a szabad parlamentért!” **II. Jakab király** menekült, veje módot is adott neki a külföldre jutásra.

III. Vilmosként vette át a királyságot (1689-1702). Amikor fellázkodtak az írek és **II. Jakab** francia sereggel visszatért, szinte az egész ír szigetet birtokba vette. Az írek azonban ebben a helyzetben az eredeti állapotok visszaállítását erőszakolták: ezrével üzték el az angol telepeseket és teljes elszakadást is akartak. Vilmos azonban 1690-ben tönkrevverte apósa seregét, aki visszamenekült Franciaországba. 1692-ben Limerick is kénytelen volt behódolni, ahová az ír hadsereg visszavonult. (Nagy Tőhötöm szerint Orániai (III.) Vilmos szabadkőműves volt. Idézi: Kiss Ulrich SJ.: Szabadság, egyenlőség, kőművesesség. (Igen. 1998/3. 15.)

Most egy új, **keményvonalas korszak** kezdődött. Az íreket kizárták a fontosabb tisztségekből, a parlamentből, az ügyvédségből, az egyetemekről, a tanítói

pályáról is. Katolikus iparosnál két segédnél több nem lehetett. Nem volt joguk protestánsoktól földet venni (de fordítva igen!), földet örökölni. Iskolát nem építhettek, templomot is csak torony és harang nélkül. Hajózásukat megbénították, iparukat, kereskedelmüket kiviteli tilalmakkal megbénították. A törvényhozás a legkegyetlenebb rendeletekre készült.

1697. március 16-án (!) ült össze Dublinban a parlament, hogy az eddigi legsúlyosabb büntető törvényt hozza a katolikusokra. **De Burgo** püspök a *Hibernia Dominicana* c. műve XVII. fejezetében erről a következőket írja: „*Anno 1697 omnes Papales Archiepiscopi, Episcopi, Vicari Generales, Jesuitae, Monachi, etc., etc., quorumcunque ordinum Regulares, et omnes Papistae exercentes ecclesiasticam quampiam jurisdictionem, discedere tenentur ex hoc regno ante diem primam Maii 1698. Si autem post praelibatum diem inveniuntur in hoc regno, transvehentur extra Regis ditiones. Quod si in regnum hoc revertantur, eo ipso rei censebuntur laesae Majestatis /cujus poena fuit suspendium/.*” – Ez az 1697. évi **Act of Banishment**, a száműzetési törvény.

A Lordok Háza, a Felsőház, 1697. szeptember 3-án, 4-én, és 10-én három olvasatban fogadta el a törvényjavaslatot. Két hét múlva, tehát **1697. szeptember 25-én**, a Legfelsőbb Bíróság megkapta **III. Vilmos** királyi jóváhagyását a következő törvényjavaslatok elfogadására:

1. A „**Száműzetési törvényt**”, amely kiűz minden joghatóságot gyakorló, pápahű egyházi személyt és szerzetest
2. A Limerick város átadását jóváhagyó törvényt
3. A protestánsok és katolikusok **vegyesházasságát tiltó törvényt**.

(Megtalálható az ír parlamenti naplóban: Journals of the House of Commons, vol. II., 939.; 4. szövegmelléklet)

Megjegyzendő, hogy a fenti szomorú történelmi dátumok és a győri vérről könnyezés napja közti csodálatraméltó összefüggést **ZALKA JÁNOS** győri és **JOHN HEALY** Clonfert-i püspök 1897. évi levélváltásáig senki sem ismerte. (ld. The Irish Ecclesiastical Record 1897. February-March számát és Zalka püspök 1897. évi I. körlevelét: 1. és 4. szövegmellékletek)

A szigorú törvényeket csak az 1829. évi *Catholic Emancipation Act* szüntette meg **O’Connel Dániel** (1775-1847) ír parlamenti képviselő szívós küzdelmeinek eredményeként.

III. A LYNCH CSALÁD

E fejezethez a következő forrásokat használtam:

- NÉMETH Gyula: A Szűz Anya vérrel verítkező képének története. – Dunántúli Hírlap 1897. márc. 18.
Rev. Padraig Eric Mac FHINN Clonfert-i püspöki levéltáros levele 1965. máj. 18.
P.W. Malachy LYNCH O.Carm. levele, 1965. jan. 26.
Rev. George QUINN. P.P.: The Weeping Picture. – The Word, 1963.
J.J. RYAN: Our Lady of Győr, and Bishop Walter Lynch. – The Irish Ecclesiastical Record, 1897. Febr-March. (Alapvető munka; háttér-irodalommal!)

1. Visszamenőleg

Érdemesnek tartom P. Malachy LYNCH karmelita atyának sorait idézni: *„Tulajdonképpen szinte lehetetlen manapság Írországból valaki őseit felkutatni néhány generációnál tovább. Csak a vezetéknev az, ami segíthet. Erzsébet korában Angliának mindenütt a keleti tartományokban voltak telepesei és az eredeti birtokosokat kiűzték, és idegen nemzetségek jöttek helyükbe. Ez hasonlóképpen van ma is sok helyen. A családnevek a jó rávezetők és a tájék eredeti arisztokráciája most, mint nagyon szegényes körülmények között élő családok, gyakran a városok nyomornegyedeiben folytatja életét... Írni fogok a Clonfert-i egyházmegye levéltárosának, hátha van valamilyen feljegyzésük.”*

Az atya megtartotta szavát és Rev. FHINN terjedelmes levélben jelentkezett, feltárva a fenti kissé pesszimista vélekedés ellenére a történelem adatait: A Lynch-család (Linch, a Linnse, Lincaeus, Linchaeus) feltételezett ősei William Lacy vagy Liam Gorm (sötétbőrű William), Hough de Lacy-nek és Rós Ni Chonchubhair-nek, Ruairt Chonchubhair, Írország királya lányának fia. Így a család a Sean-Ghail-hez (a régi idegenekhez) tartozott, ahogy a középkori franciául beszélő nemesek leszármazottait hívták. Semmi kapcsolatban sem áll az Ó Loingsigh-i családdal (eredeti ír nemesi család, vezetéknevüket latinosították Lincaeus-ra és Lynch-re angolosították.)

Galway (Gaillimh, Galvia) város egyik vezető családjá voltak. A család egyik tagja, Edmond Lynch Fitz Thomas építette Galway hídját 1442-ben. Galway első polgármestere (1486. szeptember 29-én) Pierce Lynch Fitz John Boy („boy” vagy „buidhe” sárgát jelent). A második polgármester testvére, Dominick Duff Lynch Fitz John („duff” feketét jelent). Ezután egészen a XVII. század közepéig a város legtöbb polgármestere ugyanebből a családból került ki. RYAN szerint 169 év alatt 84 polgármester. Thomas Lynch Fitz Thomas polgármestert 1654-ben az akkori

angol hódító hadsereg tábornoka, Olivér Cromwell tette le. (RYAN szerint Ambrosian volt a keresztnéve).

Voltak a családban püspökök, de nem Galway püspökei (Galway egyházmegyéjét alig több mint száz éve alapították) ... A családnak egy kiváló ágát pedig egy Galway-i emigráns alapította az üldöztetések évében Bordeaux-ban, Franciaországban.

A Galway-i St. Nicholas társaskáptalani templom Miasszonyunk kápolnája a Lynch család temetkezési helye 1644-től Stephen Lynch és a többieké, a család címerével.

2. Galway város és a Lynch-ek

Galway (írül Gaillimh, latinul Galvia), Írország nyugati partján az Atlanti Óceánra nyíló tengeröbölnél fekvő nagyon régi város, valószínűleg kelta eredetű. Jelentékeny iparral, fejlett halászattal, a Connaught tartományban, kerületi székváros (1d. térkép). A Lynch család ősi fészke és számos vonatkozásának máig őrzője. Hídját, mint fentebb olvashattuk, szintén egy Lynch építette 1442-ben. Az 1320-ban épült társaskáptalani templomát a halászok és tengerjárók védőszentjének, Szent Miklós püspöknek dedikálták. További kiépülésében, így az 1561-ben a déli oldalához hozzáépített Miasszonyunk kápolnájának gondozásában a családnak folyamatosan szerepe volt, hiszen ide temetkeztek. A hagyomány szerint az itt található üres képkeretből („empty frame”) emelte ki a menekülő Walter Lynch a családnak azt a kedves képét, amelyet azóta a győri könnyező Mária-kegykép-ként tisztelünk.

Galway akkor még nem volt püspöki székhely, korábban a város és környéke egy *nullius prelatúrát* alkotott, amelyet egy előljáró igazgató (*wardianus*) vezetett, félig-meddig püspöki joghatósággal, társaskáptalannal, 9 plébániával és 8 pap segítségével. Az intézményt (*wardianate wardenship*), Donatus Ó Muirt, (másként: O’ Murray), Tuaim érseke hozta létre, VIII. Ince pápa megerősítésével, 1501-ben, már akkor az angol-ír etnikai ellentétek kikerülésére, lévén Galway város lakossága többségben angol, a környéké pedig tiszta ír. A Szent Miklós kollégium fő alapítója szintén egy családtag volt: Galway második polgármestere, Dominick Duffe Linch Fitz John. (vö.: Most. Rev. Dr. Healy, Wardenship of Galway – The Irish Ecclesiastical Record, 1883. September. – RYAN hivatkozik rá, magam sajnos nem olvastam.)

3. Walter Lynch korábbi élete

Walter Lynch Galway város plébániáján született, a Tuaim egyházmegyében, Connacht tartományban, az ún. kilencéves háború alatt, 1595 körül. Szülei James Lynch és Apollónia, ők és rokonaik a város régi, állandó lakói voltak, derék katolikus emberek.

Első oktatását szülővárosában kapta, valószínűleg Alexander Lincaeus híres, nagylétszámú iskolájában. Később a **lisszaboni** ír kollégiumba küldték, mivel az ír katolikusokat sújtó *Penal Code* korlátozta felsőbb oktatásukat. Feltehetően ott végzett is.

Visszatérve Írországra szülővárosában **Gort**-ban (Inse Guaire-ben) iskolát alapított, apja nővérének Élisil-nek (Erzsébet), Sir Riobard Ó Senchnasa (másként: Robert Ó Shaughnessy) első feleségének birtokán. Innen pedig **Limerick**-be (Lumneack) ment, ahol akadémiát alapított, nem tudjuk, meddig.

Később visszatért az európai kontinensre, további teológiai tanulmányokra, **Párizs**-ba és valószínűleg **ott szentelték pappá**. Mielőtt elhagyta Párizst, **doktorált** a Sorbonne egyetemen. (A kutatók feltételezik, hogy Párizsba rokona, William Ó Shaughnessy vitte, aki a francia hadsereg tisztje volt.)

Újra visszatért Írországra. Mint magasan képzett pap, fiatalon a Szent Miklós társaskáptalan előjárója (*Warden*) lett.

Időlegesen mégis visszavonult az előjáróságtól és újra külföldre utazott. Kánonjogból és a római jogból doktorátust szerzett **Orleans-ban** és **Caen** egyetemén (RYAN szerint a párizsi Sorbonne-n, az ír kollégiumban). Az erről szóló okiratban a teológia professzoraként és a Tuaim-érseki templom espereseként nevezik. Nagyon sikeres volt a fokozatot megelőző disputában. A doktori fokozatot 1633. október 10-én nyerte el. A kutatók feltételezik, hogy ez időben valószínűleg Eudes Szent János kortársa volt Caen-ben.

Megint visszatért Írországra és **ismét wardián lett Galway-ban, és apostoli protonotárius**. Kiváló szónokként emlegetik, hithűsége közismert. Nagytudásúnak és bölcsnek jellemzik, akinek ismételten kérték nehéz kérdésekben közreműködését. Úgy tudják, hogy sok eretneket is visszahozott. Így nem csoda, hogy többször újra választották wardiánnak, pedig ez mindig csak 1-1 évre szokott szólni! Szerette a könyveket; nagy könyvtára volt, melyet azonban később elégettek az eretnekek. Amikor a protestánsok elfoglalták a Galway-i Szent Miklós templomot, egy szerény kis kápolnával kellett beérnie, ahová orgonát is készíttetett.

1643-ban bírósági eljárással – melyben meghatározó szerepet játszott – a katolikusok visszakapták a Szent Miklós templomot (Kilkenly conföderáció). Élénk kapcsolatban állt tehát korának közéleti eseményeivel. Ugyanakkor nagyon mértéktartó életet élt. Fel is figyelt rá az akkori nuncius, **Rinuccini**, aki részt vett 1643. június 18-án W. Lynch egyik ünnepi miséjén. Mint joghatósággal rendelkező wardián, 1642. május 9-én kelt iratában kiközösítette azokat, akik egy bizonyos meghódolási nyilatkozatot aláírtak.

1645. október 17-én az angol csapatok meggyilkolták Tuaim érsekét, Malachi Ó Cavili-t, erre Walter Lynch-et választották **káptalani helynökké**. Mint ilyen, 1646-ban levelet írt Waterford (Portlórge) és Fearna püspökeinek, tiltakozva a Limerick-i béke elfogadása ellen. Ugyanebben az évben részt vett a Waterford-i (Portlórge) zsinaton és aláírta a határozatokat.

1646. augusztus 11-én a nuncius javasolta John de Burgo Clonfert-i püspöknek Tuaim-i érseki kinevezését, s ha ez megtörténnék, ajánlotta Walter Lynch-et új Clonfert-i püspöknek. A nuncius dicsérte Lynch jó képességeit Pamphili bíboros-

nak: „tanult férfi, kiváló egyházi szónok és nagy tekintéllyel rendelkezik ez egész környéken. A katolikus ügyért égő buzgalma és a klérus, meg a hívek többsége támogatja.”

Így is történt. Walter Lynch jelölésének hivatalos kivizsgálása 1647. február 4-én történt Rómában. **1647. március 11-én kelt kinevezése Clonfert püspökévé.** (*Episcopus Clonfertensis in Hibernia; Bishop of Cluainferata*) – Clonfert a vad Shannon folyó egyik csatornája melletti aránylag kis város, a Close és Offoly megye határán, az ország közepén, Galway-tól Keletre kb. 160 km, Limerik-től Északkeletre kb. 250 km. A közkézen forgó térképatlaszok általában nem tüntetik fel. Ez a kinevezés feszültséget okozott a nuncius és John de Burgo, Tuaim érseke között. Ez utóbbi ugyanis azt kívánta, hogy testvére, Hugh de Burgo kövesse őt, mint Cluainferata új püspöke. Hugh de Burgo a nunciust és Lynch-et is egyaránt támadta. A nuncius Panzirolo bíborshoz írt egyik levelében panaszkodik emiatt. Ami Lynch-et illeti, mondja, Scarampi atya (oratóriánus, aki a nuncius előtt a pápa képviselője volt Írországból és jól ismerte Lynch-et) tanúságtétele elegendő ahhoz, hogy Lynch jó képességeit igazolja.

1651. Szent Patrik napjáról tudjuk, hogy akkor Clannriocaird márki, alkirályi minőségében, jelen volt Lynch ünnepi nagymiséjén Lochriach-ban (Cluainferata egyházmegye fővárosában). Ugyanez év augusztusában Walter püspök mondta a halotti búcsúztatót Thomas Pléimionn, Dublin érsekének temetésén. Lynch püspököt választották az ír püspöki tanácskozások titkárává.

IV. WALTER LYNCH PÜSPÖK MENEKÜLÉSE

Források és irodalom e fejezethez:

A Boldogságos Szűz Mária győri vérrel verítékező képének története. (A verítékezés kétszázadik évfordulójának emlékeztetére. Győr, 1897.)

BELLESHEIM, Alphons: Geschichte der kath. Kirche in Irland. Mainz, 1890.

FHINN, Rev. Padraig Eric Mac, levele 1965.

GAUGHAN, Jessie: The tombs of the Bishops. The Catholic Bulletin, vol. VIII. January 1918. No 1.

MITCHELL, James: Fiction and „the empty frame”: Győr and Galway. Journal of the Galway Archeological and Historical Society. vol. 40. 1985-86.; 20-48.

RYAN, J.J.: Our Lady of Győr, and Bishop Walter Lynch. The Irish Ecclesiastical Record, 1897. February-March.

QUINN, V.Rev. George: The Weeping Picture. The Word, May 1963.

1. A menekülés és ennek állomásai

Mikor az angol parlamenti csapatok elérték 1651. júniusában Clonfert-et, Lynch püspök szülővárosába, Galway-ba távozott, hiszen az addigi értesülések szerint úgy sem maradhatott volna szabadon székvárosában. Csakhogy az előnyomulás nem állt meg és az írek utolsóként ellenálló városát is ostrom alá vették egyes források szerint 1651. július 8-án, de talán helyesebb J. J. RYAN adata, hogy csak augusztusban, hiszen értesülésünk van arról, hogy Lynch püspök augusztusban még gyászbeszédet mondott a Galway-ban augusztus 2-án elhunyt Fleming dublini érsek temetésén. – 1652. április (mások szerint: május) 12-én azonban a Galway-i nemzeti helyőrség is kénytelen volt megadni magát és ezzel az utolsó ellenálló ír város is a cromwellianusok kezére került.

Galway eleste után Walter Lynch néhány püspöktársával és pappal Inisbófin (mások: Innisbófin, v. Inisbófinne) szigetére menekült, az Ír szigetország nyugati partján az Atlanti Óceánban. Ekkor történhetett az, amiről J. GAUGHAN tudósít: Mikor egy vitorlásan elhagyták a szárazföldet, hajójukat üldözőbe vette egy parlamentarista hajó és ágyúval lőtt rájuk. Két püspököt megsebesítettek. Az egyik W. Lynch volt, a másik a gyenge és öreg Arthur Magennis, aki röviddel utóbb meghalt és holttestét a tengerbe temették. (Ámbár nincs kizárva, hogy ez a súlyos tengeri kaland később történt, amikor ti. Inisbófin szigetéről távoztak.)

Dokumentált tény, hogy Inisbófin szigetéről levelet írtak 1652. augusztus 31-én X. Ince pápának (FHINN szerint nem Lynch, hanem a vele lévő Fearna püspöke).

„Nappaljainkat erdőkben töltjük, hogy az üldözők kardja meg ne találjon; csak éjjel merünk előjönni, hogy egy kis élelmet keressünk magunknak. Éhség, szomjúság, gyakori betegeskedések mindennapi vendégeink, kemény kő a vánkosunk, eső vagy nedves köd a párnánk. Néha az éhség annyira előfog bennünket, hogy a földre hajolva fogainkkal a fűvet tépjük. Egyszóval bánat a kenyeriünk, könnyhullatás az italunk.” – BELLESHEIM szerint éhhalál várt volna rájuk, ha nem érkezett volna a királyi flottával gabona.

De végül ez a sziget is 1653. február 14-én kapitulált és a rajta lévőket először Spanyolország északi partjaira akarták kitenni, de nem tudni, miért, nem így történt és Lynch-eket **Flandriában** találjuk. 1653. április 26-án ezt jelenti Rómába a brüsszeli nuncius, két héttel később pedig, hogy már elért **Brüsszelbe**. (Egy adat szerint Nantes-ból levelet írt Richard Ó Farrel kapucinus atyának.) – Nem tudjuk, meddig tartózkodott itt, de 1655-ben feloldoz exkommunikáció alól olyanokat, akik a nuncius intézkedése során ebbe estek (FHINN), más források úgy tudják, hogy itt is nagy ínségben élt és ebből érthető lenne, hogy miért törekedett tovább jutni az akkori világ legkatolikusabbnak ismert fővárosába, **Bécsbe**, ottani tartózkodásáról azonban RIBAI ELMA nővér és TÓTH JÓZSEF győregyházmegyés papunk nem találtak semmi emléket (ld. I. 2.).

2. A „poggyász”

Győrt és az egész egyházmegyében egybehangzó és folyamatos az a **meggyőződés**, hogy a székesegyház kegyképét az Írországból **menekülő Lynch Walter püspök** – szinte egyetlen poggyászaként – **hozta magával**. Ezt semmiféle kritika sem próbálta valaha is kérdéssé tenni.

Így pl. JORDÁNSZKY (1836; 56.): „a 'bóldogságos Szűz' szépen festett képe, melyet ő magával, mint egyedül való, de egyszersmint nagyra betsült kintsét, kihozott Írlandiából...”

RYAN (1897; 199.): „...he travelled into Hungary, and took up his abode at Győr, bringing with him the painting of the Virgin and Child, wich afterwards became so famous.”

BELLESHEIM (1890; II. 512.): „...ein von Lynch aus Irland gerettetes wunderthatiges Muttergotesbild...”

Nem is szólva ZALKA püspök 1897-i jubileumi megemlékezéséről és a nyomában kelt megnyilatkozásokról.

A hagyomány részletei azonban már változatokat mutatnak.

a.) **Hogy a képet Clonfert-ből hozta volna magával**, ezt abból a szemléletből magyarázom, mellyel magától értetődőnek vették, hogy püspöki székesegyházából menekítette.

Így a kétszáz éves jubileumra kiadott emlékkönyvben is: „...a képet nem hagyta püspöki székhelyén, nehogy szentségtörő kezek tiszteletlenséggel illessék és elégessék.” (15.) – Valamint a történész-igényű BEDY is: „...a Klonfertből hozott Mária-képet, ölében a kis Jézussal...” (1936; 430.) – Különösnek találom, hogy BEDY és az említett jubileumi kiadvány szerzője is Mária „ölében” szunnyadó Jézusról írnak, mikor nap-mint nap láthatták a kegyképet, melynek éppen az az egyik jellegzetessége, hogy a gyermek Jézus Szűzanyja előtt egy nyoszolyán alszik. (A kép ezen

típusáról ld. VI. 1.) Van ennek a szemléletnek ottani képviselője is – ha bizonytalanságban is hagy bennünket. 1956-ban DONALD ATTWATER a „Dictionary of Mary”-ban így ír: „Azt mondják néha, hogy Lynch püspök saját katedrálisából vitte magával a képet, de ez bizonytalan...”. Ugyanezt ismétli az 1981-ben megjelent „Modern Catholic Dictionary” is J. A. HARDON tollából: „1649-ben, amikor Cromwell Olivér csapataival elérték Írországot, őrizetbe vették Clonfert püspökét, Tuam-i egyházmegyében, majd Innisboffin szigetére száműzték. A püspök magával vitt egy festményt, amely korábban a katedrálisában volt. 1652-ben elmenekült, s így érkezett Magyarországra. (...) Halála után, akarata szerint az ír Madonna magyar barátaié lett...” (mindkét idézet MITCHELL, 1985-86; 30.)

b.) Hogy a képet a Galway-i Szent Miklós templomból hozta el, ez az általánosabb és megalapozott hagyományos vélemény. Hiszen tudvalevő, hogy Clonfert meghódítása elől először ide, szülővárosába ment, ahol a családi Our Lady kápolnából vette magához a képet.

QUINN írja 1963-ban (Galway-ben): „A Lynch-család kápolnájában, ahol sírhelyük is van, egy kőből készült keret található a Lynch-ek címereivel. Ez a keret egyértelműen egy kép helye a két oltár között.(...) Ki hozta a képet Magyarországra és honnan került ide? Walter Lynch Clonfert-i püspök hozta, aki Galway-ben volt előljáró (Warden) 20 éven át. (...) Vándorlása során egyetlen értékes birtokához ragaszkodott, a Szent Szűz képéhez, amint virraszt Gyermek felett. (...) Hogyan jutott Lynch püspök a képhez? A történet erről hallgat. Tudjuk, hogy a cromwelliánusok összetörték a Szent Miklós társaskáptalani templomban az összes szobrokat. Tudjuk, hogy fölégették az egész könyvtárat és Walter Lynchre és hivatali utódára vonatkozó összes dokumentumot Galway-ben. Azt is tudjuk, hogy a Lynch-család építette a Miasszonyunk kápolnát, állíttatta az oltárokat és saját sírhelyük volt ott. A jászolos Miasszonyunkat különösen tisztelték.

Egészen a mai napig megőrizték az „üres keretet” (empty frame). A hagyomány úgy tartja, hogy ez volt az a keret, amely ezt a képet foglalta. A keret kőből van, a falba mélyesztve, soha nem mozdították el. A Lynch-család címerei veszik körül. A győri kép tökéletesen beleillene ebbe a kőkeretbe. A fakeret és a hátlap arra kellene, hogy megvédje a képet a nyirkosságtól. A Galway-i kőkeret és a győri kép meghatározói közti egybeesés nyilvánvaló. Walter Lynch nagyon jól tudta, hogy temploma el fogja szenvedni a cromwelliánusok pusztítását. De miért nem dobták ki az üres keretet? Kidobták a képtáblákat és összetörték a szobrok felületét, de nem volt szükséges összetörni vagy kidobni a keretet, hiszen Lynch püspök már elvitte belőle a képet. (...) Mikor családi erekleje után nézett, valami után, ami különösképpen az ő rokonaihoz és barátaihoz tartozott, mi lett volna könnyebb elvinni, mint egy vászon-képet? Talán rokona és munkatársa, Martin Lynch szorgalmazta, hogy vigye a képet magával. Mi állt volna közelebb ősei, családja és önmaga szívéhez, mint ez a kép?”

Az idegenforgalmi ismertető „leporelló” (Welcome to St. Nicholas Collegiate Church Galway) is így hirdeti: „The famous painting of the Weeping Madonna, a framed copy of which is on view (7), was removed for safe keeping from its stone frame, in the Lynch transept during the time of the Cromwellian invasion. This painting is now in the Cathedral of Győr in Hungary, where it has become a national shrine.” (2. kép) – Az üres kőkeret alá kihelyezték a győri kegyképnek egy újképletű mását. (ld. ezeket a képmelléletek közt, melyek TÚTTÓ GYÖRGY londoni magyar főlelkésznek fo-

tói dr. BÓNA LÁSZLÓ anyag-gyűjteményéből; köszönet az átengedésükért! Lásd: 3–4. kép)) – TÜTTŐ prelátus egyébként 1997. február 13- és 14-én dr. BÓNA helynökhöz írt leveleiben is érvel az „üres keret” és a képnek Galway-i eredete mellett.

A hazai értelmezés is ehhez igazodik – mintegy beleéreztetve az akkori helyzetbe: *„Lehettek családi kincsei is. De ő minden értéke között legértékesebbnek, legdrágábbnak e képet tartotta, dacára annak, hogy e kép majdnem egy méter magas (pontosan 79 czm; szélessége 62 czm), tehát hurcolása sok kellemetlenséggel volt egybekötve, mégis e szent képet vitte csak magával. Ezért nem ok nélkül gondolhatjuk, hogy e kép már Írlandban is kegykép volt.”* (NÉMETH GYULA cikke a Dunántúli Hírlapban, 1897. március 18-án). Ugyanezeket találjuk az ugyanakkor kiadott Emlékkönyvben, melynek alighanem úgyis ő volt az egyik társ-szerkesztője: *„Volt a bujdosásban vigasztalója is. Lynch Walter hozott magával egy drága kincset, a B. Sz. Máriának képét, amely vászonra festve a Szűz Anyát ábrázolja, ölében (HJ. észrevételezése!) a szunnyadó kis Jézuskával...”*

Ezek előadása után nem hallgathatjuk el a kép eredetére vonatkozó újabb, kritikai véleményt:

c.) **Hogy a képet már az európai kontinensen szerezte a menekülő püspök**, – tehát sem Clonfert-ből, sem Galway-ből, tehát nem Írországból való, – hanem valahol útközben, a partraszállás után, talán Flandriában, jutott hozzá. – A kétkezdők közt majd idézem Rev. FHINN-nek megjegyzéseit 1942 és 1965-ből. Igen terjedelmes kifejtését Father JAMES MITCHELL, Galway-i papnak az irodalomban idézett cikkében találjuk. (6. szövegmelléklet). Megvizsgálásához külön fejezetet kell nyitnunk:

3. A Mária-kép eredeti helye és a Galway-i „üres képkeret”

Father J. MITCHELL mondanivalójának érdemi részét azzal kezdi, hogy Írországból **nem volt korábban helyi hagyomány** a későbbi győri kegyképről. Hiszen csak 200 év múlva, az 1897-es jubileumra készülően szereztek róla tudomást, amikor dr. ZALKA JÁNOS győri püspök 1896. december 22-én kelt levelével felkereste a Clonfert-i püspököt, tudatván vele, hogy hajdani elődje *„magával hozta Szűz Mária képét, mint egyetlen kincset”*...ZALKA püspök ezen levelével a győri hagyomány gazdagítására, további ismereteket remélt Clonfert-ből. Dr. JOHN HEALY Clonfert-i püspök haladéktalanul válaszolt, mert éppen jelentkezett nála JAMES J. RYAN, a Thurles-i Szent Patrik Kollégium helyettes-elöljárója. Ő volt az első ír látogató, aki láthatta a győri képet (Giesswein Sándor, akkori győri püspöki titkár mutatta be neki a képet, *„melyet Írországból Walter Lynch Clonfert püspöke hozott magával”*), és írt róla egy összefoglalót, amit a The Irish Ecclesiastical Record 1897. Febr-Márc. számában ki is adott. *„Már a kezdő sorokból kitűnik, – így J. MITCHELL – hogy a szerző mennyire tudatában van annak, hogy a kép megléte és története milyen újdonságnak fog bizonyulni olvasói, elsősorban a hierarchia és az egyház számára.”* (25.) — Dr. HEALY – aki korábban az I:E:R. szerkesztője volt – közzétette ZALKA püspök levelét, minősítve, mely szerint *„véletlenszerű egybeesés volt, hogy 1697-ben az Írországból elhozott Szűz Mária kép véres könnyeket fakasztott, míg*

vele egyidőben Írországból a Parlament meghozta William uralkodása alatt a legszörnyűbb és kegyetlenebb törvényt." Azonban – így ismét J. MITCHELL – „Dr. Healynek még sem állt rendelkezésére annyi ismeretanyag, hogy pontosabban meghatározza a kegykép helyét. (...) csak annyit tudott közölni a festményről, hogy Írországból való.” – ZALKA püspök ezt a választ tette közzé 1897. évi I. körlevelében. (J. MITCHELL, 1985-86; 26.)

Később – már a mi századunkban – „folyóiratok tucatjai, majd számos tájékoztató látott napvilágot” erről, pl. 1931-ben HELENA CONCANNON megemlékezik a Galway-i Lynch-kápolnáról: „Ebben az oratóriumban egykor volt egy ősi festmény, amely a Szent Szűzet az isteni Gyerekekkel ábrázolta, a warden és a Galway-i katolikusok kincsként őrizték, és ami ma egész Európában a 'Győri Miasszonyunk' néven mindenki számára ismert.” (MITCHELL, 1985-86; 27-28.)

1942-ben Father P.E. MacFHINN nem tesz javaslatot a festményt illetően, csupán azt állítja, „hogy a püspök Magyarországra hozta a képet, mely birtokában volt, egész utazása alatt.” (MITCHELL, 1985-86; 28.) – Ő az a szerző, akivel 1965-ben levelet váltottunk az ügyben és akkor ezt írta: „Elégkétségséges vagyok az üres kezzel kapcsolatos hagyománnyal.”

Dr. BROWNE Galway-i püspök nem ért egyet H. CONCANNON cikkében azal, hogy Galway-ből vitték el a képet (1949).

Most következik Father G. QUINN írása 1962-ből, majd az általam is ismert és idézett cikke, mely bőségesen állást foglal a Galway-i eredet és az üres képkeret hitelessége mellett. J. MITCHELL ádázul támadja, és érzelmes beleélésnek minősíti ezeket az állításokat. Az ő eszköztára az, hogy sorban előszámlálja azokat, akiknek tudniuk kellett volna a Galway-i Mária-képről, és hiányzik írásaikban említése. Pl. JOHN ALEXANDER LYNCH 1815-ben írt feljegyzése „Ha ismerte volna a hagyományt, amely szerint ennek a püspöknek volt egy értékes kegyképe, s azt őseik adományozták neki, és egy fakeretben állt a kápolnában, – kifejezetten erre a célra tervezve, – valószínűtlennek tűnik, hogy elfelejtette volna megemlíteni.” (id. MITCHELL, 1985-86; 35.) A századforduló két legismertebb helyi írója is mellőzi a témát.

1985. májusában Mgr. LOUIS PAGE, aki elkísérte Clonfert püspökét és a kardinálist Győrbe 1983-ban, cikket közölt, melyben utalt arra, hogy, „nem tudják, hol festették eredetileg a képet, kihangsúlyozza, hogy ő még abban sem biztos, hogy Walter Lynch vitte-e el a képet Írországból; majd hozzátette: 'Van még egy kérdés, amely megválaszolatlan: honnét jutott a kép Walter Lynch püspökhöz? Lehet, saját maga vásárolta, mint menekült, úton Európa felé. A Galway-i emberek inkább azt gondolják, hogy egykor a Szent Miklós katedrálisban lógott a kegykép. Lehet, hogy így volt, de nincs rá semmi bizonyíték.'” (id. MITCHELL, 1985-86; 47.)

A következő október 16-án, a „New Galway Observer” cikke látott napvilágot ezzel a következő címmel: „The Extraordinary Journey of Galway's Weeping Madonna”. Az újságcikk a festmény eredetére vonatkozóan ír és állítja, hogy „eredetileg a Szent Miklós Társastemplomban függött az 1640-es években, amikor még a Katolikus Egyház tulajdona volt. (...) Sok történész hiszi, hogy a Lynch család, amely oly sok polgármestert adott, rendelte vagy vette meg az egyháznak. (...) Más források szerint 'a katolikus püspök, menekülve a cromwelli katonaság elől, mással törődött, mint a festményekkel. Az egyik helyi történész hiszi, hogy Lynch püspök valahol Flandriában, vagy

Hollandiában vette a festményt, mivel a kép flamand stílusban festetett...’ Mivel menekülnie kellett, nem hiszem, hogy Walter Lynch-nek volt ideje arra, hogy magával vigye a festményt.” – így MITCHELL, 1985-86; 47-48.)

Láttuk tehát a pro és kontra érveket. A következőkben:

Igyekszem mérleget készíteni ebben a kérdésben:

Alapvetően szükségesnek látom, hogy szétválasszuk a biztos és a nem biztos (= nem eléggé bizonyítható) tényeket. Ez utóbbiakra nézve azonnal meg is kell jegyezni, hogy úgysem tartoznak a győri vérrel könnyező kegykép kultuszának lényegéhez!

Biztosnak tartjuk a győri hagyománynak azt a meggyőződését, hogy a kegyképet a menekülő Lynch püspök hozta magával Írországból. Ezt maga a kritikus MITCHELL is érzékli, mikor így ír: „Minden arra mutat, hogy azok az emberek, akik annak idején Magyarországon éltek, feltehetően biztosan tudták a festmény igaz történetét, sőt ugyanazon a véleményen voltak, miszerint Walter Lynch püspök saját maga hozta a kegyképet Írországból...” (1985-86; 27.) – Hiszen nem is gondolható el másként, mint hogy a menekült püspök maga mondta el Győrött a vele hozott kép eredetét. Továbbá csak sajátosan írországi eredet mellett kap értelmet az a csodálatos egybeesés, amely a vérrel könnyezés éve és napja (nem csak Szent Patrik miatt!) és a kegyetlen törvényhozásra éppen 1697. március 16-án összeült dublini parlament ülése között szembetűnően mutatkozik! (ld. II. 2. fejezet)

Viszont nem eléggé egyértelmű, hogy melyik városból menekítette a képet a püspök. Ez a kegykép kultuszát kevésbé érinti, ezért nem is nagyon kell erőszakosan kötni magunkat ahhoz, hogy Clonfert-ből, vagy Galway-ből származik-e a kép?

Ha Galway-ből, még mindig nem okvetlenül az ún. „üres képkeretből”. Vagyis nem kell riadoznunk, ha az ottani hagyomány hiányos és állítólag nem több 100 évesnél, (MITCHELL), illetve, ha az üres képkeret méretei tennék kétségesse a győri kép ottani eredeti helyét. MITCHELL ugyanis kétségeskedve idézi (1985-86; 33.) G. QUINN magyarázatát: „A szerző leírja a pontos méreteket a győri festménnyel összehasonlítva, és a következőket jegyzi meg: ‘Az alsó részen valószínűleg marad egy kis hely, amely érintetlen. A fakeret és a hátoldala szükségszerűen megóvjaa a képet a nyirkosságtól. A kép kerete és a képre vonatkozó jellegzetességek véletlenszerű egybeesése nyilvánvaló.’ Számos gyakorlati tényező játszik közre a festmény vizsgálatakor, melyek bizonyára ugyanazt a ténymegállapítást és konklúziót vonják maguk után. Vagyis, nem ‘nyilvánvaló’, hogy a fakeretet egy ilyen könnyen sérülékeny festményhez tervezték. Jóllehet, és ezzel egyetért a szerző, szükséges volt az elkészítése, hogy megtartsa a függő képet, mindamellett arra szolgál, hogy csökkentse a rendelkezésre álló mélységet. Azonkívül úgy látszik, egy ilyen fűtetlen templom környezetében, nyirkos levegőjében, hogy a hátsó falap egy ilyen kerethez jobb lehetőség, mint védelem a nedvesség ellen”. (MITCHELL, 1985-86; 33.) – Ugyancsak ő idézi az 1983-ban Győrött járt ír bíboros írását: „Győrben lévén megnéztem óvatosan a képet, a kép méretét, de be kell vallanom, nem hiszem, hogy a kép valaha is volt Galway-ben. Sokkal kisebb, mint a fennmaradt képkeret (a Szent Miklós székesegyházban), de én nem is tudtam pontos méretet venni, mivel az túl magasán volt a katedrális oldalkápolnájában.” (New Galway Observer 1985. május 19. – MITCHELL, 1985-86; 46.)

Hozzáfűzni valóm: **az ír eredet meggyőződése mellett**, nem kell ragaszkodnunk a Galway-i „üres képkerethez”. (A Galway-i Társastemplom és az „üres képkeret” látható: 3–4. képmellékleteken.)

De mégis jónak látnám, ha további vizsgálódás történe Galway-ban ezekről: Mióta ismeretes egyáltalán az „üres képkeret” azon a helyen? Van-e róla 1897. előtti leírás, hagyomány, értelmezés? Egyeztetni kell a keret és a győri kegykép méreteit. Amennyiben differenciák mutatkoznak (a fentiekből erre lehet gondolni), magyarázható-e az eltérés valamilyen praktikus okból, anélkül, hogy a kegykép onnan való származását kétségbe kellene vonnunk? ***

Viszont **nem tartom megalapozottnak** MITCHELL megkockáztatott ötletét, hogy ha már nem igazolható kellőképpen a Galway-i képkerettel való összefüggés, akkor a Mária-képet esetleg **nem is a Szigetországból** menekítette a püspök, hanem már az európai **kontinensre** érve szerezte. Hiszen akkor éppen úgy „terhelve” lett volna vele, mint a menekülés első szakaszában, Innisboffin szigetén, (melyről akkor még nem sejtette, hogy ott milyen inségbe jutnak majd!). Továbbá itt a kontinensen is még inségesen élt, tehát nemigen engedhette meg magának az ilyen kép beszerzését, ami – ha nem otthonról hozta – nem is lett volna indokolt! (Ezt még akkor is így kell látnunk, ha – a VI. I. fejezet szerint – a kegykép ősmintáját ill. előképét az Antwerpen-i WIERIX rézmetsző család egyik kisképében sejtjük.)

4. Walter Lynch bécsi találkozása Püsky János győri püspökkel

Irodalom az előző fejezetekhez: Győregyházmegyei Almanach, 1968.

A források megegyeznek abban, hogy az otthonából 1652. tavaszán távozó püspök végül is 1653. tavaszán elhagyta Innisboffin szigetét (vagy eltoloncolták?) és 1653. április 26-án már Flandriában van, két héttel utóbb meg Brüsszelben. Hogy hogyan és esetleg kinek a tanácsára jutott tovább **1655-ben Bécsbe**, nem tudjuk. Az sem ismeretes, hogy meddig tartózkodott a császárvárosban, mert ott (ld. I. 1. és IV. 1.) állítólag semmi írásos nyoma nem található; ámbár ebbe nem kellene belenyugodnunk: ***

Huzamos ideig nem maradhatott, mert abban sem különböznek a források, hogy ugyanazon 1655. évben találkozott a Monarchia fővárosában a győri megyéspüspökkel, aki őt hazánkba invitálta.

Szederkényi PÜSKY JÁNOS (győri püspök 1651-1657), miután itthon és külföldön filozófiai és teológiai tanulmányait doktorátussal bevégezte, hosszabb ideig Pázmány Péter káplánja volt, aki őt esztergomi kanonokká tette, II. Ferdinánd király pedig 1637-ben csanádi püspökké nevezte ki, nyilvánvaló, hogy székét nem foglalhatta el a török hódoltság miatt. Ezért 1643-ban váci, a következő évben pedig a nyitrai püspöki székét kapta meg, de aztán visszatért Vádra. Újabb „hódoltsági” kinevezést kapott kalocsai érseknek, de – Draskovich György győri püspök 1650. évi halála után – ténylegesen 1651-től a győri egyházmegyét kormányozta 1657. március 8-án bekövetkezett haláláig és a győri székesegyház kriptájába temették el.

Változatos élet-állomásaiból ítélve nem meglepő – de Gondviselés-szerű –, hogy éppen Bécsben tartózkodott, amikor a székhelyéről menekülő Clonfert-i püspökkel találkozott. Engedjük meg a beleérző gondolatot: talán éppen saját két püspöki ill. érseki székhelyétől való elszakíttottsága indította részvételre a szintén székhelyétől távozni kényszerült püspök-társ iránt és sugallta a gondolatot, hogy őt Győrbe hívja és ezáltal otthont, és megélhetést biztosítson számára, és lehetővé tegye még püspöki működését, – egyúttal saját, nem ritka távollétének biztosítására is felhasználva.

A befogadott Walter Lynch túlélte Püsky Jánost és a következő, **Széchenyi György** (1658-1685) vendégszeretét is élvezte.

V. WALTER LYNCH PÜSPÖK GYŐRÖTT

Irodalom ehhez a fejezethez:

BEDY Vince: A győri székeskáptalan története, Győr, 1938.

BEDY Vince: Győr katolikus vallásos életének múltja, Győr, 1939.

BELLESHEIM, Alphons: Geschichte der katholischen Kirche in Irland. Mainz, 1890.

Búcsúsok Lapja, Győr, 1947.

FHINN, Rev. Padraig Eric Mac, levele 1965.

JORDÁNSZKY Elek: Magyar országban... Posenban, 1836.

MITCHELL, James: Fiction and the 'empty frame' Győr and Galway. Galway, 1985-86.

NÉMETH Gyula: A Szűzanya vérrel verítékező képének története. Dunántúli Hírlap, 1897.

RYAN, J.J.: Our Lady of Győr and Bishop Walter Lynch, The Irish Ecclesiastical Record, 1897.

ZALKA János győri püspök 1897. évi I. körlevele.

1. Walter Lynch püspök Győrött

Mint már említettem, a források egybehangzóan közlik, hogy a menekülő püspököt 1655-ben hívta Győrré PÜSKY JÁNOS megyéspüspök. Walter Lynch akkor 60 éves volt és 8 esztendőn keresztül lakott Győrött.

PÜSKY püspök kanonokká nevezte ki a hontalanná vált Clonfert-i főpásztort és ezzel lakást: kanonoki házat és tisztes javadalmat biztosított neki. A régi, nagy győri egyházmegyében stalluma egyúttal „pápai főesperes” címmel is járt. Egyúttal segédpüspökként is kérte szolgálatát (római kinevezéssel-e, vagy csak de facto, nem tudom). Ez nagyon kedvező volt a megyéspüspök számára, mert gyakran volt távol székhelyétől, bizonyára nem egyszer Bécsben, ahol éppen Lynch püspököt is magához vette. De ennek a jó szolgálatnak megtapasztalása kétségkívül Walter püspöknek is jól eshetett; láthatta, hogy nemcsak amolyan „ingyenlő”.

Eme püspöki működésének néhány emléke is fennmaradt:

1659. november 23-án ő szentelte fel a győri ferencesek Szent István templomát. (Erről a templomról azt tudjuk, hogy a Káptalandombon kívül a belső városrész pasztorációját volt hivatott ellátni. Azonban 1567. évi városi telekkönyv szerint már nagyon rossz állapotban volt. A Győrbe visszatelepülő ferencesek alapjából építették újjá 1655-re. Ennek felszenteléséről van szó. További sorsa e templomnak, hogy II. József laicizáló rendeletére el kellett hagyniok és a templomot me-

gyeháza céljára alakították át; maga a templom-belső a közgyűlési terem lett egészen az új megyeháza megépítéséig. (Liszt Ferenc u. 15.). Most más megyei hivatalok vannak benne. – (vö.: BEDY: Győr katolikus vallásos életének multja, 20., 33., 36.)

ZALKA püspök említi a jubileumi körlevelében: „gyakran található a régi Visitatiókban (egyházlátogatási iratok), hogy egy plébánost az ír püspök nevezett ki.”

Továbbá van a győri káptalan kincstárában egy mellkereszt, néhai Suppanich György kántor-kanonok, a Szentháromságról nevezett siklósi apáté, melyet Walter püspök áldott meg és sajátkezű aláírásával igazolt: „Ego Waltherus Lincheus Episcopus Clunfertensis in Regno Hyberniae Fidem facio per praesentes, me ritu solito consecrasse et Benedixisse crucem pectoralem Ad usum Rndi Admodum Dni Gregorii Suppanich, Abbatis SS. Trinitatis de Sikllyos, Archidiaconi Mosoniensis Canonici Cathedralis Ecclesiae Jaurinensis. Die 8. Mensis Decembris Anno Dni 1662. Simbolum eiusdem Dni Georgii Suppanich: Deus meus misericordia mea. Psal. 85. Waltherus Lyncheus, Eppus qui supra.” Hátoldalán pedig: „Sancti et Sanctae Dei, intercedant pro nobis. Amen. Dulcis Jesus + Maria Benigna! Dulcis Jesus miserere mei. Benigna Maria ora pro me. S. Afra, S. Anna, S. Joseph, Orate pro me. Quorum reliquiae hic continentur illi, et omnes.”

ZALKA püspök szerint „életében a jámbor pap mintaképe volt”. – Az 1950-60-as években búcsúsoknak kiadott füzetke úgy tudja, hogy „jövedelmét a szegények gyámolítására fordította. Jóságússágáért és buzgóságáért idegen létére is igen megszerették a győriek”.

2. Walter Lynch halála és hagyatéka

BELLESHEIM röviden ír erről: „...mikor már hazatérését készítette elő, 1664-ben / téves, mert 1663-ban! H.J./, Győrött elhunyt.” (1890; 512.)

MacFHINN, az ottani püspöki levéltáros, így értesített: „Lynch rábízta Cluainferata egyházmegye irányítását azokra a papokra, akikkel kapcsolatban állt. Mindazonáltal elégedetlen volt azzal a móddal, ahogyan egyházmegyéjét irányították. Ezután rábízta Tomás de Burca D.D.-re, aki azonnal megtagadta, hogy a püspök utasításait kövesse. Egy harmadik személy vállalta magára az egyházmegye kormányzását, és megtagadta az engedelmességet mind a püspököknek, mind Tomás de Burca-nak is, bár Tuaim érseke támogatta De Burca-t. A püspök éppen hazatérni készült, amikor 1663. július 14-én Győrött elhunyt.” (levelének 8.)s

James MITCHELL (1985-86; 22-23.) igen részletesen szól erről: „1648-ban Daniel Kelly főesperest nevezte ki Clonfert általános helynökévé, majd 1652-ben, mielőtt száműzték – ismét, írásban – megerősítette őt ebben a felelősségteljes hivatalban, hogy gyakorolja az ő tisztségét, amíg távol van. De mégis, teljes kilenc év elteltével, kapcsolatba került dr. Thomas Burke-vel, egy Tuaim-i egyházmegyes pappal és az érsek unokaöccsével (azzal, aki áthelyezése előtt dr. Lynch elődje volt Clonfert-ben). Dr. Burke teológiai tanulmányokat folytatott a párizsi és a bécsi egyetemen, végül pedig Nagyszombatban, ahol doktorált. Mindkét utóbbi egyetem mindegyike 50 mérföldnyire van Győrtől, így a püspök szorosabban megismerhette őt és 1661. március 23-án kinevezte őt Clonfert általános püspöki helynökévé. A kinevező irat nem tartalmaz vonatkozást Kelly főesperesre, sem formális vissza-

hívására megbízatásáról. Mikor dr. Burke, hazatérve bemutatta megbízatását a Clonfert-i káptalannak, annak tagjai vonakodtak elfogadni őt. Világos, hogy az elutasítás a jogosság kérdése volt. Kelly főesperes rámutatott, hogy ez a megbízatás nem tartalmaz vonatkozást arra a szolgálatra, mellyel ő számol el az egyházmegyében a szorultság mélypontján és a szélsőséges veszélyek között, a püspök távollétének évtizede alatt. Másrészt, dr. Burke (aki a következő megjegyzés szerint kapcsolatban volt Tuaim-el), kevésbé érdekelte az egyházmegyétől ezt, hiszen távol volt az üldözések idején. Mikor Lynch püspök tudomására jutott a megoldatlan helyzet, megismételte dr. Burke kinevezését, Kelly főesperes kizárásával, egy hajthatatlan okmányával, Győrből 1662. február 24-én keltezve. Dr. Burke ezután a Tuaim-i érsekség asszisztálását kérte azzal, hogy elismerjék kinevezését a szuffraganeus egyházmegyében. De mivel az érsek száműzetésben volt Franciaországban, az ügy rendezése vikáriusára várt. Jóllehet meghallgatta mindkét oldalt és egyéb indítványokat is elfogadott, beleértve az érsek levelét az 1662. év ügyeit illetően, képtelen volt elfogadható végzésre jutni és kénytelen volt a Szentszék beavatkozását kérni. Mikor Lynch püspök felismerte annak jelentőségét, hogy személyes megjelenése az egyházmegyében elkerülhetetlen, elkezdte előkészületeit a hazatérésre, de amint felkészült már erre, meghalt 1663, július 14-én.”

BEDY VINCE azt is közli a székeskáptalan történetében, hogy a halál a jelzett napon hajnali 3 órakor történt, 68 éves korában és a székesegyház kriptájába temették, bár sírhelye már nem tudható pontosan. (BEDY 1938; 430.)

Halála után csekély holmijából a magával hozott Mária-kép a győri székesegyház északi hajójában, kb. a mostani Szent Anna-oltár tájékán került a falra akasztva. (A Zichy-féle belső átrendezés ugyanis némileg módosította a helyszínt.)

VI. A MÁRIA-KÉP

1. A kegykép ikonográfiai besorolása (tipológiája)

Irodalom, források:

MAUQUOY-HENDRIEKX, Marie: Les estampes des Wierix. Bruxelles, 1978.

MITCHELL, James: Fiction and the 'empty frame' Győr and Galway. Galway, 1985-86.

Művészeti Lexikon. Budapest 1968.

RYAN, J.J.: Our Lady of Győr, and Bishop Walter Lynch.- The Irish Ecclesiastical Record 1897.

SZILÁRDFY ZOLTÁN: Barokk szentképek Magyarországon. Budapest 1984.

SZILÁRDFY ZOLTÁN: Magyarországi kegyképek és -szobrok tipológiája és jelentése. In: BÁLINT SÁNDOR – BARNA GÁBOR: Búcsújáró magyarok, 1994; 325-348.)

SZILÁRDFY ZOLTÁN-TÜSKÉS GÁBOR-KNAPP ÉVA: Barokk kori kisgrafikai ábrázolások magyarországi búcsújáró helyekről. Budapest 1987.

QUINN, V.Rev. George: The Weeping Picture. – The Word, May 1963.

Mióta J. J. RYAN Győrről járt és dr. Giesswein Sándor püspöki titkár megmutatta neki a székesegyházban a kegyképet, továbbá, miután ZALKA győri püspök levelet váltott a Clonfert-i HEALY püspökkel (1897), azóta az írek foglalkoznak a kegykép művészettörténeti eredetével is. Igaz, hogy nagyon tág horizontot rajzolnak meg, ahogy pl. olvasom az említett RYAN dolgozatában: „*És most magáról a képről. 'Vászonra festve 26 inch magas és 20 inch széles. A Szent Szűz palástja, avagy külső köpenye kék, (helyesebben: zöldes! H.J. megjegyzése), a belső öltözete vagy köntöse piros. Az Isteni Gyermeke takarója a nyoszolyán barna, arany mintázatú gránátalma motívummal. A koronák aranyból és drágakövekkel, – aligha kell mondani – későbbi rátétek Győrben. Mintázzák Szent Istvánnak, Magyarország királya koronájának stílusát. Ami a kép művészetét illeti, vagy éppen a művészeti iskolát, amelyhez tartozik, nincs megkockáztatott vélemény. Egy hívatásos művészet-kritikus, aki megtekintette a fényképet, javasolja, hogy itáliai festmény a tizenhetedik századi iskolából; habár mások feltételezik, hogy flamand iskola vonásai találhatók rajta, és pedig a Bruges-i Peter Pourbus stílusában.*” (1897; 204-205.) A szintén idézett G. QUINN 1963. évi cikkében (5. szövegmelléklet), rövidítve, egyszerűen átveszi J. J. RYAN sorait. Sőt a nagy kritikus J. MITCHELL is (1985-86; 27., lásd 6. szövegmelléklet), de ő hozzá fűz még egy véleményt, miszerint: „*evidens, hogy spanyol eredetű, és legvalószínűbb, hogy a Velázquez és Murillo által vezetett spanyol iskolából*” (A hivatkozott író: C.G. Doran:

'The Act 9th of William III.' – The Irish Ecclesiastical Record, April 1897; 375.).
Tehát az írek nem jutottak határozott álláspontra!

Hogy **itthon** mennyire nem volt téma az ikonográfiai meghatározás, ahhoz jellemző módon idézem BEDY VINCE mindkét hivatkozott könyvét (430. ill. 50.). Ő, aki naponta nem is egyszer elhaladt a kegykép előtt és bizonyára imádkozott a kegyoltárnál, mégis így ír: „...a Klonfertől hozott Mária-képet, ölében (sic! – H.J.) a kis Jézussal” és „...a kis Jézust ölében tartó (!- H.J.) Szűz Mária képet...”

Pedig akkor már létezett a ZALKA JÁNOS püspök által 1875-ben létrehozott Győri Egyházmegyei Múzeum, ahol helyet kapott az EBENHÖCK FERENC győri kanonok kisszentkép gyűjteménye, több ezer darabból, tematikus csoportosításban, külön a kegyképekkel. Ugyancsak ilyen témában írt és gyűjtött MOHL ADOLF soproni kanonok, anyaga ugyanott található, külön „Jaurinensia” csoporosítással! A SZILÁRDFY-TÜSKÉS-KNAPP 15. oldali hivatkozása szerint a vonatkozó anyagot ők is ennek köszönhetik.

Ismereteim szerint SZILÁRDFY ZOLTÁN pap-művészettörténész volt az első, aki hazánkban először foglalkozott a győri kegykép ikonográfiai besorolásával. 1984-ben a rangos hazai Corvina Kiadónál megjelent művében (22. tábla; 4. képmelléklet) a győri kegykép prototípusát egyértelműen **Abraham van Merlen** (+ 1660) németalföldi rézmetsző *Szűz Mária alvó gyermekével* címezhető, 1640 körüli rézmetszetében látja. Képét is közli Adolf Spamer: Das kleine Andachtsbild vom XIV. bis zum XX. Jahrhundert, XIX/1 képe után. – SZILÁRDFY szerint „Az alvó gyermeke felett virrasztó Madonnát a németalföldi művész koszorúba foglalja, virágokkal keretezi. Az ilyen dekoratív lapokon a késő középkori óraskönyvek miniatúráinak naturalisztikus szegélydiszítése élt tovább. A virágos szentképek közízlést formáló erejét a flamand barokk festészetre annyira jellemző tarka virágok és pompás gyümölcsök dús keretébe foglalt Madonna-képeken érezzük meg. A metszetre írt latin idézet Salamon énekeiből való: > Íme te szép vagy és szerelmesem, és ékes: a mi ágyunk virágos < (Cant. I. 15.). A Mária ajkára adott bibliai szöveg ihlette a kor kedvelt karácsonyi altatói közlül a nálunk is elterjedt betlehemi bölcsődalt: > Hogy semmi heával ne légy,/ Jászlyod szép virágokkal:/ Körös-körül bé-kertelem gyenge liliumokkal. /A szénát-is violákkal, jó illatú rósákkal./ Béhintem Tulipánokkal, s gyenge Narcissukkal. < (Cantus Catholici, 1651). Van Merlen rézmetszetének szokatlan Madonna-kompozíciójában az írországi eredetű győri kegykép prototípusát ismertük fel. A festmény a metszet szabadon átdolgozott, igénytelenebb változata.” Ugyanezt ismétli meg az 1994-ben megjelent BÁLINT SÁNDOR – BARNA GÁBOR: „Búcsújáró magyarok” c. nagy műhöz csatlakozó önálló monográfiákban, „A magyarországi kegyképek és -szobrok tipológiája és jelentése” címen, ezzel a csekély kiegészítéssel: „Az alvó Gyermekeit imára összetett kézzel vigyázó Szűzanya lírai ábrázolása és Jézus virágmotívumoktól tarka paplanja Salamon énekeinek allegorikus és misztikus értelmezésére utal: > Én alszom, de a szívem virraszt < (Énekek éneke 5,2), valamint > Íme, te szép vagy én szerelmesem, és ékes: a mi ágyunk virágos < (Énekek éneke 1,15)...” A bibliai idézettel való eszmei összefüggést egyébként már BÁLINT SÁNDOR is felveti a győri kegyképpel foglalkozva a „Boldogasszony vendégségében” c. könyvében (1944; 44.)

Az „alvó gyermek Jézus” ikonográfiai típusa a XIV. századvégi velencei művészetben alakult ki és a quattrocenoban. (Erre utal SERFŐZŐ SZABOLCS

kézirata, hivatkozva Gizella FIRESTONE: The Sleeping Christ-child in Italian Renaissance. Representations of the Madonna Marsyas 2. 1942. 43–60.)

Ha a kegyképet Írországból származtatjuk (ld. a kérdést IV. 3. alatt!), akkor számolnunk kell azzal, hogy Clonfert 1651-ben, Galway pedig 1652-ben került a cromwellianusok kezére. Amennyiben Lynch püspök innen menekítette a képet, pl. a Galway-i családi kápolnából, – ki tudja, mióta függött már ott? – ebben az esetben szűknek mutatkozik az idő arra, hogy a vászonra alkalmazott kegykép prototípusát Abraham van Merlen (+1660 körül) rézmetszetében lássuk. Amikor közöltem ezt az aggályomat SZILÁRDFY ZOLTÁNNAL, ő azonnal kész volt azzal az ajánlattal, hogy az előmintát egy korábbi, megnevezett rézmetsző mesternél keressem. Baráti tanácsát ezúttal is köszönöm és a továbbiak érdekében a budapesti Szépművészeti Múzeumhoz fordultam. GONDA ZSUZSA muzeológus a Grafikai Gyűjteménytől volt szíves megküldeni a **Hieronymus Wierix** amsterdami rézmetsző-család fent idézett katalógusát. Ennek 459., 460., 461., 462., és 464. sz. képei (5. kép), meglepő és meglehetősen meggyőző bizonyítékát kínálják annak a feltételezésnek, hogy kegyképünk festőjének ihletője valóban e család rézmetszetei. Róluk a Művészeti Lexikon (1968) a következőket írja: „*Wierix Johann (Amsterdam, 1549-1615 k.) holland rajzoló s rézmetsző. Sok arcképet metszett. Lapjain saját kompozícióit is sokszorosította. Két öccse, Hieronymus Wierix (1553 k.- 1619) és Anton W. (1552 k. – 1624 k.) is az ő modorában dolgozott. Hármuk munkássága mintegy 2000 lap.*” – A 461. sz. kép jelzése A.W., míg a többi idézetté H.W.

Továbbra is nyitott marad a kérdés azt illetően, hogy a Wierix-féle rézmetszetű képek kit ihlettek meg, azaz, ki volt a későbbi győri kegykép olajjal vászonra festő művésze? SZILÁRDFY idézett minősítésével szemben magam ezt az olajfestményt nem tartanám „*igénytelenebb változatnak*”, hiszen volt bátorsága a feltételezett prototípusból saját ízlése szerint meríteni, elhagyván pl. a háttérből az angyalokat, a sugárzást és a gyermek kissé túltengően fodrozódó takaróját. Helyettük csupán egy enyhén félrehúzott függőnyt alkalmazott. Ezáltal jobban kiemelte a virrasztó Anya és a békésen szunnyadó Gyermekek egyetlen témáját. Szerintem ezzel „elegánsabb” lett a kép és nyugodtan gondolhatunk jeles festőre, ahogy az idézett írek J. J. RYAN és J. MITCHELL találgatták fentebb: itáliai, flamand, vagy éppen spanyol iskolából? SZILÁRDFY „*ismeretlen, valószínű írországi festőtől*” feltételezi. (1994; 330.) – A kutatás tehát még találhat feladatot magának... ***

Nem tartom szükségesnek, hogy – mert a rézmetszet-prototípust egy igényes kontinentális festőnek kellett vászonra átvinni –, csupán ezért a Mária-kép eredeti helyét elvitassuk az írországi Clonfert-től, vagy Galway-től (vö.: IV. 3.) A Szigetország és az európai szárazföld között volt megfelelő kultúrkapcsolat ahhoz, hogy a rézmetszet illetve a vászon-kép még Írországból otthonra találjon, és így kegyképünk maradjon *írországinak!*

Összefoglalólag:

- A kép az ún. *virrasztó v. altató Mária* típusába tartozik; az ismert kegyképek közt egyedülálló ábrázolás.

- Feltételezhető ihletője, prototípusa az amsterdami Wierix-féle rézmetszetű képek egyike.
- Olajjal vászonra felvivője egyelőre ismeretlen, jó minőségű, XVI. századi festőművész.

2. Korai másolatok, reprodukciók a képről

A kultusz-kutatás élénken érdeklődik e téma iránt és *filiáció* néven jelöli ezt a kérdést a szakirodalom. A jelenség ugyanis egyrészt **bizonyítja** az eredeti esemény iránti kötődést és ennek tova-terjedését (még VIII. 8.); másrészt számos esetben **helyi új kultusz** indítója (VIII. 8.)

Számunkra mindkét hatás jelentős, hiszen az eredeti győri eseményről nem találhatók a korabeli jegyzőkönyvi tanúvallomások. A korai *filiációk* viszont **igazolják** az első idők meggyőződését, illetve friss emlékezetét. – Az alább felsorolt esetek bizonyára nem jelentik a győri kegykép összes ilyen hatását, de jelentős dokumentumok. További kutatás kívánatos még e vonatkozásban: ***

Ringelai németországi község Passau-tól É-ra a Bajor Erdőben. A templom padlásán 1917-ben találtak egy vászonra festett Mária-képet, valamilyen különleges latin felirattal, melyben magyar szerzetesnővérek alkalmi ott tartózkodásukkor a győri kegykép másolatát ismerték fel. – Miért és kinek rendelésére készült ez a kép és hogyan jutott oda? Az ottani templomi ismertető egyenesen „*das geheimnisvolle Marienbild von Ringelai*”-ról szól. A történészek szerint egy olyan személyiségre kell utalnunk, aki egyaránt otthonos volt korabeli Osztrák-Magyar Monarchiában és a passauai hercegpüspökségben. Ez a feltételezés az akkori Urleinsberger nemzetségre utal, akinek utolsó tagja, Jakob von Urleinsberger, (a passauai püspök udvarának nagyon vallásos miniszteriális embere), már 1698-ban, – mélyen meghatva a győri vérről könnyezéstől – egy Mária-társulatot alapított. Midőn pedig 50 év múlva, 1747-ben a plébániai rangra emelték az addigi expozitúrát, a nevezett kegyúr az új Szent Mihály-templomnak megfestette ezt a képet. A kép a plébániatemplom bal oldali falán nyert elhelyezést (6. kép), és minden évben különösen karácsonykor keresik fel a zarándokok, ez a *die Christkindlwallfahrt in Ringelai*. – Az említett „titokzatos” felirat a képen egy ún. chronogramm, amelyben szereplő — latin számértéket képviselő — betűk számtani összege adja ki az esemény történelmi dátumát. Ez itt így olvasható: „InstItVIt Laetare ChorVs vDorqVe MarIae JaVrInI trInIs perpVItas IVIt ab horIs.” = 1697 év! (Ezt az érdekes és értékes dokumentumot dr. BONA LÁSZLÓ anyaggyűjteményéből kaptam felhasználásra. E helyütt is köszönet érte.) „Titokzatos” eredetét illetően viszont a 19. képen ábrázolt kisgrafikával – úgy vélem – sikerült felfedni: Jakob von Urleinsberger tehát egy ilyen győri küsszentképhez jutott és arról készítette az olajfestményt.

1998. január 12-i keltezéssel levelet kaptam KOVALTER GYULÁNÉ, Győrújbarát, István u. 26. sz. alatti lakostól, aki feltárja, hogy az Isteni Megváltó Leányainak győri zárdájában volt növendék és egész életére hálás nekik. Szétszórásuk után is mindig kutatott utánuk és „30 évvel ezelőtt így jutottunk el Németország-

ba turistaként, ott is mindenütt a zárdákat jártam, talán valakit feltalálok. ...Egy idegen segítségével találtam rá pozsonyi Wesely Aegidia nővére, Passautól 37 km-re. Vele a falu: Ringelai templomában "bukkantam" a győri kegykép hasonmására. Ő sem, és senki nem tudott eredetéről." – Ezek szerint tehát a levéltárban megnevezhető az az eddig ismeretlen „felfedező”, aki felismerte a győri képet!

A hölgy a továbbiakban beszámol arról, hogy meghívás alapján részt vett 1997. december 13-14-én a szombatesti ünnepségen: „Wallfahrt zum Christkindl von Ringelai” látványos betlehemes felvonuláson és zenés karácsonyi vásáron. Vasárnap pedig Pápai Lajos győri megyéspüspök ünnepélyes miséjén az ottani plébániatemplomban, ismét látványos betlehemezők jeleneteivel és a karácsonyi vásár kínálataival. Csatoltan megküldött egy németnyelvű röplapot is az ottani ünnepségekről.

A következőket dr. SÓLYMOS L. SZILVESZTER bencés atyától tudom és köszönöm: Jelenleg a Pannonhalmi Főapátság tulajdonában – a főpáti kápolnában – van a győri könnyező Szűzanya kegyképének egy kb. 100x70 cm-es ónlapra festett korai szép másolata (7. kép). Ennek kalandos történetét a hátlapon a következő bevéssett feljegyzésekben olvashatjuk: „Hanc Iconem fieri fecit Franciscus Nobilis de Compet... (?) Austriacus Viennensis Anno 1770. Affixa est transeuntium Venerationi Domus Suae parieti 13-tia aprilis d.a. Ad impetrandum SS Deiparae Patrocinium hanc eius Iconem innovari inque domus suae frontem collocari curavit devotissimi eius Clientis Anton Hroch et Conjux Magdalena Mollik 1801 die 2 Juli.

Sumptibus internatus Rákócziánium acquisivit dein renovari ac parieti gradus scalarum applicari curavit Andreas Prikoszovich director anno 1936. Sollemni benedictione imaginis institutum sub praesidium BMV obtulit Adolphus Mohl abbas tit.C.E.S. die Oct. d.a.”

Ezek szerint tehát Bécsben is tisztelték a győri könnyező Szűzanyát és őnra festett képe a császárváros egyik házának homlokzatát díszítette 1770-től, majd áthelyezés után 1801-től újra. Nem ismeretes, hogy ezután hogyan került a győri Rákócziánium püspöki konviktus tulajdonába. De az már igen, hogy 1945. tavaszán onnan lelopták és utána régiségkereskedőnek eladták. Az említett SÓLYMOS SZILVESZTER atya fedezte fel és vette meg a Főapátság számára 1965-ben 10.000.-forintért. 1997. őszén javaslatot tettem a győri Egyházmegyei Hatóságnak a kép visszaváltására Pannonhalmáról, a 300. Jubileumi év emlékére. Emlékeztetnék úgy lenne, ha a mostanira felbecsülhető összeget a győregyházmegyes papság adná össze!

A győri Papnevelőintézet is birtokol a kegyképről egy korai, szép másolatot, stílusos keretben. Kétségkívül még a régi szeminárium épületéből. Bizonyára ott is, mint jelenleg is, a kijáratí ajtó közelében volt helye. Az alája függesztett, vele egykorúnak látszó aranyos fatábla ui. figyelmeztet: „Hac ne vade via / quin dicas Ave Maria.” (Erre még visszatérünk: VIII. 6.) (15. kép.)

SZILÁRDFY ZOLTÁN volt szíves felhívni figyelmemet, hogy a hédervári plébániatemplomban található „a győri kegykép legszebb filiációja”, szintén korai időből. Az ottani Szent Mihály plébániatemplom igen vallásos kegyurai, a Héderváry grófok készítették a templom jobb oldali mellékoltára számára, ahol most is tisztelik (10–11. kép).

BÁLINT SÁNDOR írja a „Boldogasszony vendégségében” c. 1944. évi könyvében: a 43-44. oldalon: „A kegykép régi másolatait megtaláljuk egyebek közt Pápán, Celldömölkön és Szombathelyen is, mutatván, hogy a könnyező Szűz távolabbi vidékeken is jámbor hírt vert és helyi tisztelet fakadt a nyomában. Magában Győrben is a régi polgár házakon számos változat hirdette a benne való bizalmat.” (A kiemelések tőlem H.J. Megjegyzésem a három felsorolt városra: ezek a hajdani Nagy-Győregyházmegye területét jelzik; a kultusz tehát ezért mutatkozik ott is (8-9. kép). A veszprémmegyei Tüskevár plébániatemplomban is őriznek egy szép, korainak látszó másolatot a győri kegyképről.

Korai kisgrafikák a győri kegyképről.

A fentiekén kívül itt hivatkoznom kell JORDÁNSZKY ELEK: Magyar országban... kezdetű, Pozsonyban 1836-ban megjelent művének Budapesten, 1988-ban megjelentetett facsimilés kiadásához TÜSKÉS GÁBOR-KNAPP ÉVA szerzőktől írt utószavára.

A győri kegykép kisgrafikai ábrázolásai közül egyedülálló J. E. Mansfeld-nek, a Zichy-féle szentély egészét ábrázoló, Wien, 1767. évi nagyméretű rézmetszete. A nyomólemezt és egy levonatot a győri Püspöki Könyvtárban található (16. kép). Ezt Sarlach Károly győri kanonok készítette a rézmetszővel (BEDY, 1936; 22.) J. E. Mansfeldnek, a bécsi Művészeti Akadémia tagjának... – A 275x430 mm-es metszet felirata alul: „*Altare Gratosae Iconis B. M. V. in Cathedrali Ecclesiae laurinensi, Anno 1697 per tres horas prodigiose Sanguinem sudantis*” etc.

Ennek felhasználásával készítette a maga képét ugyancsak a szentély egészéről is Dorneck rézmetsző a Jordánszky-féle album grafikusa, az előbbinél gyengébb rajzos tehetséggel.

A győri kegyképről készült többi korai kisgrafika egyedül a kegyképet ábrázolja. Az itt bemutatottak a győri Egyházmegyei Múzeumban az EBENHÖCH FERENC (+1889) győri és MOHL ADOLF soproni, majd győri kanonok (+1939) szorgalmas, gazdag gyűjteményéből valók és a SZILÁRDFY-TÜSKÉS-KNAPP fent hivatkozott katalógusában publikálták. Így következnek:

99. sz. „*Miraculosa – B.V.M. laurini*” szöveggel; könyvillusztráció 1701. H.F. von Langgraffen munkája a kép egységes hátterét a metsző sugaras és felhőkre utaló íves vonalkázással töltötte ki. Alul középen gr. Altorjai Apór István címere (18. kép).

100. sz. Rézmetszetes imalap 1737-ből Hoffmann et Hermundt. Gedruckt bei Gregori Johann Streibig, Raab 1737.- Kronosztichon-felirata egyezik az előzőekben ismertetett Ringelai-kép „titokzatos” feliratával, melyről íme most kiderül, hogy annak az 1747-re elkészített képnek eme győri nyomású kisgrafika az ihletője! (19. kép)

101. sz. Ugyanazon felirattal, Carl de La Haye szignálással, 1730 körül.

102. sz. „*Gratiosa Effigies Beatae Mariae, quae in Cathedrali Ecclesia laurinensi Anno 1697 die 17 Marty per tres horas prodigiose Sanguinem sudavit, et quotidianis etiamnum gratys clarescit.*” – felirattal; rézmetszetű szentkép 1730 körül J.L.Schmutzer sculp. (17. kép)

103. sz. Rézmetszetű, selyemre nyomott szentkép 1750 körül, Thom. Bohacz scul. Vien. – Felirata: „*Miraculosa Effigies. Anno 1697. Die 17 Marty laurini in Cathedrali Ecclesia tribus horis Sanguinem sudantis.*” (22. kép)

104. sz. Rézmetszetű szentkép 1770 körül. A. Zenger sc. Felirata: „*Gratiosa Effigies Beatae Mariae Virginis, quae in Cathedrali Ecclesia lauriniensis Anno 1697, die 17. Marty per tres horas prodigiose Sanguinem sudavit, et quotidianis etiamnum gratys clarescit.*” (21. kép)

105. sz. Zöld selyemre nyomott rézmetszet, már a Zichy-féle ezüstkerettel, a szerzők 1797 körüli időre teszik „?”. Készítője Schmid sc. (23. kép)

Ezekon kívül SÓLYMOS SZILVESZTER OSB. közvetítésével Pannonhalmáról kaptam még szentkép-másolatokat. Ezek közül kettő megegyezik az előbb bemutatottakkal. Egy szép, valószínűleg korban fiatalabb felirata: „*A Boldogságos Szűz Mária ezen kegyképe Írhonból származott a győri székesegyházba, hol is 1697. márcz. 17.kén ezrek szemeláttára vérrel verejtékezett. – Das gnadenreiche Marienbild, welches zu Raab am 17. Marz 1697. wunderbarer Weise Blut schwitzte.*” A kassai múzeum is őriz egy népies fametszetet. Megküldését KLAUDIA BUGANOVÁ-nak köszönöm. (20. kép)

A fentiekben bemutatott emlékek – filiációk és kisgrafikák – sora még bizonyára gyarapítható lesz további kutatással, gyűjtéssel. Arra azonban alkalmasak, hogy reprezentálják, mennyire elterjedt volt a korai időkben is – vagy akkor még inkább! – a győri kegykép kultusza. (ld. erről még VIII. 8.)

3. A kép mai állapota

A kegykép 200 éves évfordulójára kiadott emlékkönyv („A Boldogságos Szűz Mária győri vérrel verítékező képének története. – Győr, 1897. Győregyházmegye Könyvnyomdája.) 34-35. oldala szerint: „*Simor János volt herczegprímás és bíbornok, midőn mint győri püspök (1857-1867) a székesegyházat nevezetes költséggel új díszbe öltöztette, ugyanakkor a drága képre is kiterjesztette figyelmét. Ennek megújításával a jeles linczi festőt, Piczert bízta meg, aki előbb a szentségek vételéből mennyei ihletést és áldást kérvén, – a püspökvár Dóczy-féle kápolnájában végezte magasztos munkáját. Új vászonra húzta fel az eredetét. Továbbá, mivel észrevették, hogy az üveg alatt a kép romlott, kivették és az ezüst keretbe lyukakat fúrtak, hogy a kép levegőt kaphasson. – (Írja Balogh 1872. A győri 1845-ös Schematizmus 34. oldaláról idézve.) A javítás ideje alatt a szentkép hű másolatát tették ki köztiszeletre, a munka végeztével pedig ünnepélyes körmenet után vissza helyezték azt az oltárra s nagy volt a hívek öröme, midőn kegyes Anyjuk szentképét régi helyén új szépségben ragyogni látták. Simor tetette a szűz Mária és a kis Jézus fejére a mostani aranykoronát is, melyet annak előtte a kis Jézus egészen nélkülözött, a szűz Mária pedig kevésbé értékes ótágú koronát viselt.*”

A kritikus érzékű és kutató-szellemű Galway-i pap, J. MITCHELL (1985-8; 24.) pontosan tudni véli, hogy ez a restauráció 1863-ban történt, és hivatkozik: SIMOR, *Epistulae Pastorales et Instructiones*, 5 (1883), pp. 190-191. – itt azonban bizonyára évszám-tévesztés van, mert szövege szerint „*during the next year*” közölte ezeket. Az 1863-as évszám felveti annak a valószínűségét, hogy Simor püspök az ezen

évi nagypénteki tüzesetben talán mégis megpörkölődött képet akarta – legalább is óvatosságból – menteni. (V.ö.: VIII. 7.) – Az 1868-ban Pesten Rohn és Grund által rajzolt és nyomtatott nagyméretű „*Gratiarum Actio Ante Missam. Gratiarum Actio Post Missam*” táblán (amely hajdan minden sekrestyében ott függött), még csak a Szűzanya fején látható a korábbi ötágú korona (14. képmelléklet), viszont az 1897-es jubileumi kiadványokon (pl. NÉMETH GY. idézett újságcikkében: 2. szöveg-melléklet), már mindkét új korona szerepel.

A korábban már többször idézett J.J. RYAN író is az 1897. évi győri látogatásakor már mindkét koronát látja és méltatja is: „*The crowns, which are gold and precious stones, were, it need scarcely be remarked, afterwards added, at Győr. They are modelled on the style of the crown of St. Stephen, King of Hungary.*” (205.)

Az idézetek szerint tehát biztos, hogy a mostani koronákat Simor János 1863-ban elkezdett restaurálása után helyezték fel, de legkésőbb Simornak Győrből való esztergomi kinevezéséig, 1867-ig, és így az említett 1868. évi „*Gratiarum Actio*” tábla rézkarc-képét mely még a régi állapotot ábrázolja –, mint korábban megrendelt és elkészült alkotásnak kell tartanunk, mely megjelenésekor már nem tudta a legújabb helyzetet mutatni. – Egyébként a képnek vagy a jó fényképnek mai gondos szemlélője is észlelheti a Szűzanya új, rátétes koronája alól a régi, festett 5 ágú korona 2 szélső ágának csekély kihajlását.

Egyébként a korábbi kisgrafikákkal összehasonlítva, megállapítható, hogy az 1863-as festői restauráció nem hozott változást a képen – mint attól egyébként a kor túl precíz historizáló restaurációs felfogása miatt (pl. Stornó) tartani lehetett volna – szakszerűségében bízva pedig remélhető, hogy a kegykép állapota megfelelő, és az 1945. évi rövid rejtegetése a székesegyház kriptájában, nem okozott károsodást.

VII. A VÉRREL KÖNNYEZÉS, VERÍTÉKEZÉS

1. Könnyező kegyképek Magyarországon a XVII-XVIII. századfordulón

Irodalom:

BÁLINT SÁNDOR – BARNA GÁBOR: Búcsújáró magyarok. 1994.

BARNA GÁBOR: Könnyező Mária-képek kegyhelyei Magyarországon a XVII-XVIII. században. Vigilia 53 évf. 5. 347-352.

JORDÁNSZKY ELEK: Magyar országban... 1836.

A XVII – XVIII. századfordulójának jelentős eseményei voltak hazánkban bizonyos Mária képek könnyezései, állapítja meg mindkét idézett mű. Hivatkoznak GRUEBER ANTAL jezsuita atyára, aki 1737-ben könyvet írt a kolozsvári (mikolai) könnyező Mária-képről, s ebben áttekintette a többi hazai könnyező kép történetét is. (GRUEBER ANTONIUS: Historia Thaumaturgae Virginis Claudiopolitanae... Claudiopoli, 1737.)

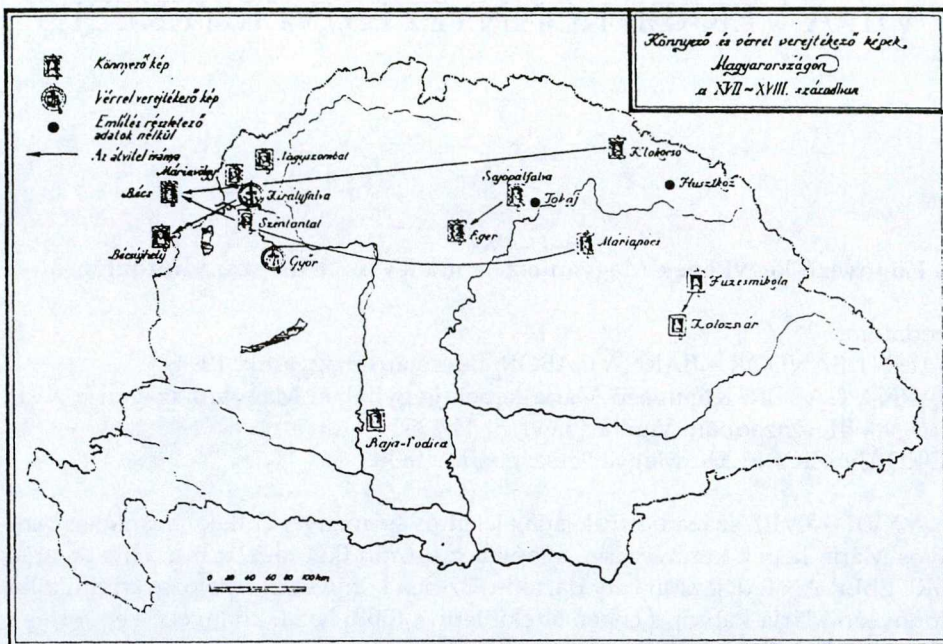
A BÁLINT SÁNDOR – BARNA GÁBOR szerzők (1994; 108.) a jelenség értelmezését is megkísérlik a hazai történelemben ágyazva. Úgy vélik, hogy e csodás események értelmezésével az uniós törekvéseket kívánták előmozdítani, mivel hogy nem is egy esetben görög katolikus helyeken történtek. Továbbá utalnak az ország területének a török uralom alóli felszabadításának problémájára és a járványos megbetegedések nyomorára. – A győri kegykép vérrel könnyezésének értelmezésének kísérleteit én a VII. 5. fejezetben igyekszem ismertetni.

Mielőtt a győri eseményre rátérnék és magam is megemlékezek a többiről, átvesszem ide a BÁLINT SÁNDOR – BARNA GÁBOR 108. oldaláról a könnyező képek térképét.

BÁLINT SÁNDOR – BARNA GÁBOR (1994; 108.) szerint az első ismert könnyező Mária-kép a Zemplén megyei Klátócon volt. A fatemplom ikonja 1670-ben véres könnyeket hullatott, mert egy fanatikus református katona a képet lándzsával átszúrta. A helyszínen ma már csak a másolata van meg, mert idővel a Rákóczi család munkácsi várkápolnájába vitték, onnét pedig császári parancsra Bécsbe, ahol nyoma veszett.

Bécs város 1683. évi török ostromával kapcsolatos a királyfalvi (Pozsony m.) Mária-kép csodája, mely a Pálffy-kastélyban lévő kápolnában a főrendek szeme láttára „*sűrű könnyhullatásokkal sírt, kit mostani élő Urak is, kik jelen voltak, bizonyítanak*” idézi JORDÁNSZKY (147.) az ESTORÁS PÁL hercegnek „Mennyei Korona” c. könyve 117. lapjáról: „*midőn Bécset a Török megszállván, ...s Poson Várát is meg akarván venni.*”

Legismertebb hazai kegyképünk a **pócsi ikon**. JORDÁNSZKY a 108-109. oldalán így ismerteti: „Történet tudni illik 1696-dik évi Novemberi hónap 14-dik napján, hogy Pócs nevű falunak orosz egyesült Templomában a' bódogságos Szűz írott képe nyílván könnyezett. Látták ezt a' szívre ható tüneményt szám nélkül való tanúk, annál könnyebben és hitelesebben, mint hogy November' 14-dikétől kezdve egészen December' 8-dikáig tartott a' könnyezés.” Selyemkendővel letörölték és az egri püspöknek beküldték, ő pedig hitelesítette. „Siralmas is volt akkor édes Hazánk' állapotja, a' belsőzajos zenebonák miatt...” Majd – mint tudjuk –, ezt is császári parancsra Bécsbe vitték, Pócsra pedig másolat került, amely 1715-ben újra könnyezett. A máriapócsi képről számos másolat is készült, melyek új kultushelyeket létesítettek maguk körül.

Időrendben most következik a **győri Mária-kép** vértel könnyezése 1697. március 17-én. Erről bővebben a következő fejezetekben.

1699-ben a Szolnok-Doboka megyei **Füzesmikola** román orthodox templomának Mária-ikonja könnyezéséről tudósítanak. Az esetet az ott téli szálláson tartózkodó vasas ezred katonái vették észre éppen a templomban nézelődve. Sietve jelentették a papnak és nagy népsokaság gyűlt össze. Levették a képet és vizsgálták, a könnyeket kendővel letörölték. A könnyezés február 15-től március 12-ig volt látható. Néha harmadnapig is szünetelt, néha meg éjjel-nappal sem szűnt. A földesúr a képet szentbenedeki kastélyába vitette, de az egyházi vizsgálat visszadásként kötelezte. Kollonich Lipót érsek megengedte a kép nyilvános tiszteletét és a jezsuiták gondjára bízta, akik végül is az 1724-ben elkészült új jezsuita templomuk főoltárára helyezték. Ettől kezdve nevezik **kolozsvári** könnyező Szűznek is. Belőle is készültek másolatok és új kultuszok keletkeztek. Jellemző, hogy eredeti helyén, Füzesmikolán, a búcsújárás máig virágzik.

Amikor az országban pestis dühöngött és belső fegyveres lázadások voltak, Nagyszombat városa is szörnyű szorongatásban élt. Akkor vették észre, hogy a főtemplomban a deszkára festett Mária-kép izzadni, sőt könnyezni látszik. Népsokaság sereglett össze, a plébános pedig letörölte a cseppeket. Ez 1708. július 5-én történt és akkor megszűnt a könnyezés. De augusztus 10-én estefelé és 11-én kora reggel megismétlődött. *„Nagy megilletődés következett erre, hogy bűneink miatt következnek oly keserves sanyarúságok mi reánk, melyek az Isten' Anyjának könyörülő könnyhullatására is méltók.”* (JORDÁNSZKY 15-16.). Az egyházi hatóság kivizsgálta, a szentszéki bíróság 30 tanút hallgatott ki. Az iratok megvannak a nagyszombati plébánia levéltárában. Ez alkalommal többen is emlékeztek arra, hogy már 1663. augusztus 7-én is könnyezett a kép a párkányi véres csata előtt.

A csallóközi **Szent Antal** ferences templomában 1715. július havában több napon keresztül véres könnyeket hullatott a Segítő Boldogasszony képe. Vizsgálat után érseki engedéllyel nyilvános tiszteletét engedélyezték. A kegykép előtt történt számos imameghallgatást és csodát jegyeztek fel.

A Miskolc melletti **Pálfalva** (=Sajópálfala) faluból jelentette a püspöki helynök az egri püspöknek 1717.januárjában, hogy a község görög katolikus templomában „*az oltár mellett függő festett képe a' Boldogságos Szűznek sírni, s izzadni látszott.*” A főpásztor Egerbe hozatta a képet, ott helyben pedig vizsgálatot rendelt el, melyben 16 tanú, 11 kérdésre eskü alatt tett vallomást, melyet az ott telelő ezred parancsnoka is aláírt 1717. február 20-án. Az egri püspöki szentszék erre megengedte a nyilvános tiszteletet. A vallomásokból kiderült, hogy a görög karácsonytól február 16-ig, 4 hét alatt izzadott és siránkozott. A plébános *„szívre ható beszédet tartott a' penitentsiatartásra ösztönözvén a híveket; hogy valóban szívbeli félelmet és bánatot érzettek magokban sokan azok közül, kik ezt a' vér-forma izzadást és könnyezést látták.”* (JORDÁNSZKY 1836; 106-107.)

2. A győri esemény leírása

Irodalom a következő 2 részhez:

A Boldogságos Szűz Mária győri vérrel verítékező képének Története, 1897.

JORDÁNSZKY: Magyar országban... 1836.

MOHL ADOLF: Szónoklatok a vérrel verejtékező győri Boldogasszony ünnepén.

Győri katolikus Tudósító, 1935. március.

NÉMETH GYULA: A Szűzanya vérrel verítékező képének története. Dunántúli Hírlap 1897.

ZALKA JÁNOS megyéspüspök 1897. évi 1. körlevele

Az esemény leírását illetően idézem JORDÁNSZKY patinás szövegét (56.): *„Akkor történt az a' rendkívüli és természet szerint meg nem magyarázható tünemény, hogy éppen Mártzius 17-én, Szent Patrítzius Püspök', Irlandia' Apostolának ünnepén, reggeli hat óra tájban, a' midőn számos nép a'szent Misét halgatná, egyszerre vevődött észre, hogy e'boldog Asszony képe könnyez; oda tódult azonnal a' sokaság, bámulva látta a' dolgot; sírni és vétkeik siratni kezdetek némellyek; mások kételkedni; az egész városból*

tsoportozott össze minden rendű, minden vallásu lakosoknak gyülekezete; a' káptalanbéliek levették a' képet a' falról; a' fal száraz volt, a' kép pedig nem csak tovább könyvezett, hanem véres verítékkal, is ázott; a' tsepeket tiszta fehér gyólttsal letörülték; de a' vászonra festett kép újra könyvezett, úgy hogy a' kis Jézus' orcájára is lehullott egynehány tsepp, melynek nyomát most is láthatni a' képen; valamint a' gyólc is ezüst rámba foglalva mainapiglan őriztetik a' Fő-Templomnak kintstárában. Három óráig tartott ez a' látmány, melly idő alatt zengett a' Templom ájtatos imádságával az oda össze sereglett keresztény sokaságnak. Ezek között volt Gróf Heister Siegebert, akkori császári hadi Kormányzója Győrnek..."

Megjegyzésem: a kis Jézus arcára hullott könnyecseppekről azóta nincs említés, érdemes lenne tüzetesen megsejmlélni ***, ámbár lehetséges, hogy az 1863-as restaurálás során (VI. 3.) a bécsi festő ezt lemosta.

3. A vérrel könnyezés tanúi

Ez a téma a VII. 6-tal együtt az egész kultusztörténeti kutatásban a legérzékenyebb. Tudvalevő ugyanis, hogy – míg másutt, Pócson, Nagyszombatban és Pálfalván, a tanúvallomások megmaradtak, ld. VII. 1.- a győri kivizsgálás aktái – bár létesültek –, mindmáig nem találhatók. A következőkben arra vállalkozok, hogy **tárgyilag vizsgálattal rekonstruáljam az elveszett tanúvallomások valószínűsíthető sorozatát.** Úgy vélem, ez az alábbiakban sikeres lesz. Felhasználtam hozzá NÉMETH GYULA idézett előadását. Ő meg valószínűleg SOMOGYI LIPÓT győri kanonok, városplébános 1797-ben (az első 100. évfordulón) tartott hatalmas prédikációjára támaszkodott, mely német nyelven a győri Streibig-nyomdában jelent meg 36 oldalon és szemtanúkra, írásos forrásokra és tárgyi emlékekre hivatkozik; sajnos nem került kezembe; fel kellene kutatni *** A magam átgondolásával és vizsgálatával jelentősen kiegészítettem ezeket.

<1.> **Dunmer Mihály**, a Győrről tanító jezsuita rend tagja, a csodának maga is tanúja, az ottani Mária-Kongregáció prézese, a társulat jegyzőkönyvébe saját kezűleg ezt írta: „1697. Márczius 17-ike: reggel 9 órakor énekes szentmise, délután szentbeszéd és litánia a templomban. Ma a Boldogságos Szűz Máriának a székesegyházban levő képe bőséges könyeket hullatott.” Ez az okmány – tudósít NÉMETH GYULA – a győri főgymnázium könyvtárában van letéve, mint az említett Mária-kongregáció jegyzőkönyve.

<2.> Két évvel későbből, 1699-ből megvan a győri püspöki levéltárban – szintén NÉMETH GY. tudósít – (Acta sub Christiano Augusto, tom.I. p. 459), **Telekesi István**, győri kanonok és kinevezett egri püspök levele, akit szörnyen sürgetett a magyaróvári plébános, az új kanonok, hogy egyszer már elmehetne Egerbe és itt hagyhatná stallumát. E kíméletlenségre Telekesinek elállt a szava és hosszú latin levélben panaszkodott a főpásztornak, Keresztély Ágost hercegnek. A minket élénken érintő értékes részlet így olvasható: „...cum ne verbum coram Fratribus proferre potuissem, excessi mutus e Consistorio et ad Aram Piae Mariae Virginis, ante duos annos Lacrymas profundentis, in tantis meis angustiiis confugi...” Az aktán hátrát: „Praesentat, die 11. Julii 1699.” – Kell-e külön méltatni ennek az írásnak értékét? Hiszen olyan

valaki nyilatkozott és olyanok (kanonok-társak) körében, akik előtt, – különösen ama szorongó lelkiállapotában – nevetségessé tette volna magát, ha valótlan eseményre hivatkoznék! Kétségtelen tehát, hogy Telekesi és kanonok-társai mind tanúi a vérrel könnyezésnek! (30. kép)

<3.> A vérrel verejtékezés tanúi közé méltán sorolhatjuk ismét a **győri székeskáptalan tagjait**, akik 1701-ben a következő sorokkal hitelesítették a könnyezést felitató **gyolcskendőt**: „*Das ist das Warhafte Abwisch-Tüchel von dem allhiesigen gnaden Bildt, Welches Blut geschwitzet hat in Hiessiger Thomb-Kirchen, den 17-ten Monaths Tag des 1697-sten Jahrs, Welches Hiermit Gott zu Ehren Unser Lieben Frauen und allen Heiligen Auf offern Wollen! Raab, den 20-ten May, Ao. 1701.*” – A **sudarium** fényképét a győri székeskáptalan kincstárából ld. a 15. képmellékleten (Erről még ld. VII. 7. is).

<4.> Bécsben, 1702-ben **Scherer Henrik** jezsuitától, „*Geografia Mariana*” című könyv 108. lapján már a győri vérrel könnyező kép meg van említve: „*Raab. Jaurinum. Duae hic reperiuntur Imaginis beneficae, una B. V. Nitidae, altera cum Titulo De Sanguine.*” – Tehát a győri csodás események híre messze terjedt; a jezsuita szerző informátora az <1.> alatt jelzett Dunner Mihály, vagy a most <5.> alatt következő Csete István jezsuita lehetett.

<5.> Az országszerte neves jezsuita hitszónok, **Csete István**, Győrött is megfordult ismételten, 1702., 1703., 1704. és 1705. esztendőben. Az 1702. évi szentbeszédében, a székesegyházban vigasztaló szavakkal fordult a háború és egyéb bajok által sújtottakhoz, többek közt ezeket mondván: „*Keresztyének! Drágalátos édes Anyánk árvái! Kik irgalmasságának tsuda-tételeit, köny-hullatásit másoktól nem kérditek, mert magatok láttátok; ... Ugyan-is az a' veréjtezés és vér tsöppek, melyek szeméitek láttára a' B. Aszszony ortzáján le-gördültek, mit hirdetnek egyebet, hanem mennyekben érettetek-való szünnetlen esedezsít.*” (Kiadta GYALOGI JÁNOS SJ. „*Panegyirici Sanctorum...*” Kassa, 1754.) – Világos, hogy az események színhelyén ilyen hivatkozással csak akkor lehet élni, ha az eset a nagyszámú hallgatóság és a szónok előtt kétségkívül valós Csete István atya szentbeszédének hallgatói tehát nagyszámú tanút jelentenek.

<6.> Részletesen leírja az eseményeket **Schogg Kristóf**, aki a közel eső évtizedekben élt és káptalani német káplánból 1754-ben győri kanonokká lett. „*Amit kortársaitól és a csoda szemtanúitól, kikkel gyakran érintkezett, hallott, mindazt teljes hűséggel írta le.*” Így NÉMETH GYULA. Majd „*Nem lehet megmondani – írja már ő – hogy a szent borzalom, égő buzgalom és a nagy vágy következtében, hogy mennél közelebből lássák, – mekkora tolongás támadt...Hogy a csodának hite legyen,,,* és minden esetleges csalásnak és rászedésnek gyanúja kizárassék, az Egyházi Hatóság rendeletére levették előbb a falról a képet, eltávolítottak róla minden ékességet és fát, amelyre a festő kifeszítette, de még a fakeretet is, hogy egészen puszta legyen, azután szemügyre vették és a leggondosabban megvizsgálták. És mivel maga a kép minden nedvességtől ment volt és a falat is egészen száraznak találták és már mindentől tisztára megfosztva, egy kis asztalka fölött csupán a papok kezeitől tartva sem szűnt meg csodálatos módon vérrel verejtékezni, ebből világossá lett a csoda.” – Ezeket írja Schogg Kristóf feljegyzéseiben, melyeket a káptalani sekrestye régiségtárában őriznek. (30. kép)

<7.> Nem csekély jelentőségű tanúnak tartom **gróf Heister Siegeb**ert generálist, aki a vérrel könnyezés hírére a székesegyházba sietett. Katonaember volt és korának magasabb társadalmi rétegéhez tartozott; bizonyára nem feltételezhető róla, hogy hiszékeny lelkületű. Annyira meggyőződött az esemény valóságáról és természetfeletti mivoltáról, hogy feleségével együtt – a főpásztori elismerés után – ők vállalták az addig csak oldalt függő csodás képnek méltóbb elhelyezése egy új oltár építtetését (VIII. 2.). Továbbá ne tévesszük szem elől, hogy ő volt Győrnek akkori császári-királyi hadi kormányzója! Egyúttal hivatalánál fogva is fel kellett figyelnie az eseményre, s meggyőződésem, hogy ezt jelentette is Bécsbe a császári udvarba. Akkor pedig az sem lehet merő fantázia, hogy ez a jelentés meg is van valamelyik bécsi levéltárban Heister Siegebert aktái között lappangva. (Erre is gondoltam az I. 4-ben, mikor megemlítettem, hogy nem volna szabad letenni a dokumentumokról!). Érdemes volna felkutatni ***. Tovább gondolkodva, úgy vélem, hogy éppen az ő jelentésének lehetett abban része, hogy a császári udvar hamarosan Bécsbe kívánta a győri képet és ott körmenetet rendeztek vele, a császári fenségek jelenlétében (VII. 4.) Gróf Heister Siegebert generális tehát mindenképpen ún. „minősített tanú” a győri vérrel könnyezés ügyében.

<8.> Tanúként fogadhatjuk **Mogyoróssy József** győri borbély anyját, **Ször**csök **Annát** is, hiszen fia azt írja naplójában (bővebben ld. VII. 4.), a székesegyházi eseményre értve: „melyet szemével látott **Ször**csök **Anna**, *Kedves Anyám Asszony.*” (7. szövegmelléklet).

<9.> Tanúként „idézhethük meg” mi is – mint annak idején kétségkívül a győri vizsgálat – **azokat a székesegyházi papi személyeket, akik a vérrel könnyezés alatt a képet vizsgálták**, a <6.> alatt idézett Schogg **Kristóf** szerint: „...*levették előbb a falról a képet, ...azután szemügyre vették, és a leggondosabban megvizsgálták. ... Egy kis asztalka fölött csupán a papok kezeitől tartva sem szűnt meg csodálatos módon vérrel verejtékezni...*” Kétség kívül még a hivatalos vizsgálat előtt is, ezek számoltak be először az eseményről a távollévő **Keresztély Ágost** püspöknek. Tehát ők is elsőrendű tanúk, – biztos szereplők, – ha nevüket nem is ismerjük.

<10.> A „névtelen tanúknál” tartva, gondolatban soroljuk ide **mindazokat, akiket még a 7 évre kiterjedő vizsgálat alatt a püspöki bíróság kihallgatott**. Joggal tesszük ezt, hiszen a processzus eredménye az lett, hogy **Keresztély Ágost** megengedte a kép oltárra emelését és maga is adakozott a kegykép számára (ld. erről bővebben még VII. 6. és VIII. 5.).

<11.> Az első centenáriumi alkalmával **WIELAND** „felvilágosult” német pap-költő, weimari lapjában a győri ünnepséget „*régi barbárságnak, fanatikus vallási rajongásnak*” minősítette és a győri papságot tudatos csalással vádolta (ld. még IX. 1.), válaszul **MAJLÁTH ANTAL** győri apátkanonok szószéki beszédében – melyet latin fordításban kinyomtatva **Wieland**-nak is megküldött – a következőket kérdezte: *Mit kelljen tartani arról, „aki vaknak mondja az egész népsokaságot, vaknak a papokat, kik gondosan és bölcsen mindent megtettek, hogy holmi csalásnak vagy rászedésnek még a gyanúja is kizárva legyen; vaknak Heister várparancsnokot és a többi katonai előkelőségeket is, de még a lutheranusokat és a kálvinistákat is, kik közül többen a csoda valóságától meghatva visszatértek a kath. Egyház kebelébe, ... mert amit láttak szemeikkel és érintettek kezeikkel – a három óra folyvást tartó verítékezést nem*

tagadták...” (A győri Boldogságos Szűz Mária...Története, 1897; 22. és MOHL: Szónoklatok... 1935.)

<12.> Végül itt említtem meg, hogy JAKOB V. URLEINSBERG a Bajor-Erdei Ringelai-ban már 1698-ban (!) Mária-társulatot létesített „*tief beeindruckt von dem Raaber Tranenwunder*” (ld. már VI. 2-ben). Ez csakis a helybeli tanúktól inspirálva következhetett be, akár ő maga közvetlenül, akár egészen korai közvetítők révén jutott hozzá.

A fentiek felsorolásával és értékelésével – úgy vélem – sikerült rekonstruálni a korabeli szóba jöhető tanúk valószínű jegyzékét és így – szükséghelyzetben – tulajdonképpen pótolni az elkallódott tanúvallomásokat.

4. Krónikás feljegyzések a vérrel könnyezésről

Forrás, irodalom ehhez:

Győri Megyei Levéltár

K. PAPP MIKLÓS: Bydeskúti Boldizsár naplója. – Történeti Lapok, Kolozsvár, 1874. 32-41. sz.

A tényleges vagy lehetséges tanúk mellett a kultusztörténet szívesen kutat a nem hívatott-hivatalos, hanem spontán-mellékesen jelentkező adalékok után. A különböző, váratlan előfordulásuk annak a jele, hogy a szóban forgó esemény beleszövődött az akkori életbe. Így ezek is bizonyító erejűek. Előre ki nem tervezhető tulajdonságuknál fogva nem lehetetlen további felbukkanásuk. ***

[1.] Bydeskúti Boldizsár naplója címen Apafi Mihály erdélyi fejedelem fiának, II. Apafi Mihály kíséretjének naplószerű feljegyzései. Bydeskúti Boldizsár I. Apafi alatt alispán, majd főpohárnokmester volt. Naplójában 3 ízben tesz említést a győri kegyelemképről. A krónika Bécsben íródott, II. Apafi száműzetésének színhelyén. A kézirat az Erdélyi Múzeum birtokában van.

„Anno 1697 die 7 Augusti volt az császárnak ő Felségének igen solennis processioja azzal a boldogságos Szűzmária képpel, az melyet mondották, hogy sírt volna nagy Győrben, volt ez a kép igen szépen drágakövekkel felöltöztetve, nyolczan fogták, veres bársonyszék volt alatta és vitték az Szent István templomában és ott predicatio volt róla, az melyet Urunk ő Nagysága az zab piacszul nézett az Gvariart Uram szállásárul.” (547. lap) (NB. A Naplóban február 10-ről egyszerre augusztus 7-re ugrik a naplóíró. A kegyképpel kapcsolatos esemény után bejegyezték még egy július 29-i eseményt, Bihács várának ostromát, majd visszatér február 11-re, stb.)

„Julij 7-ik volt az császárnak ő felségének igen solennis processioja azzal az boldogságos szűz Máriának az képpel, az mely képet mondották, hogy sírt, fején szép drágakövekkel fel volt ékesítve és ő felsége előtt vitték az Szent István templomában prédication volt rulla, az mely ment Urunk Gwardent Uram szállására az zabpiacszra.” (593.lap) (NB. Az esemény itt kronológiailag szervesen van beillesztve a napok rendjébe. Való ez lesz az esemény helyes dátuma. A fenti, első helyen idézett lapra talán később iktatta be a naplóíró a szövegrészt, éspedig rossz keltezéssel, elfelejtve, hogy már egyszer feljegyezte az eseményt...)

In Anno 1697. Die Octobris Bécsben az maga szállásán úgy mint Zarnóczi Imre, Diószegi István Uramék, itt vették az boldogságos szűz képét nagy solennitással az Ispoltály templomban.” (NB. Úgy látszik, a győri kegyelemképet több hónapon át tisztelték Bécsben és talán templomról-templomra vitték. Egyébként a napló időrendjében egyéb helyen is tapasztalható ugrás, elővételezés, utólagos bejegyzés.)

Ismeretes, hogy a magyarországi könnyező képek közül a klárocit, a királyfalvait és a Pócsit Bécsbe, illetve Bécsújhelybe hozatta, és meg is tartotta a császári hatalom. (VII. 1.) Ez a *nagy solennis processio* nem volt egy hasonló próbálkozásnak vagy előjátéka, vagy leegyszerűsödő változata? – A kérdésre visszatérek (VII. 6.)

[2.] **Mogyorossy Borbély József** győri polgár 1753. Február 17-től gazdasági naplót kezdett vezetni: „*Házy s mind pediglen kint lévő Gazdasághnak s Economiának Protocolluma...*” címmel. Az 1753. április 23-i bejegyzés előtt, a 68. oldalon olvashatók a következők: „*Győri Öreg Templomban lévő csudálatos Szűz Anya Mária, mellyis három óráigh véres könnyhullatással áztatta szent orcáját, történt in Ao. 1696. 17=a Marty, melyenis keservesen höpögött az egész látványságh, sirtanak és nagyon megh rémültenek, melyet szemeivel látott Szörcsök Anna, Kedves Anyám Asszony.*” (NB. 1753-ban a naplóíró egy évet tévedett anyja emlékezetének leírásában. Az utolsó bejegyzés 1760-ból. – Győri Megyei Levéltár: Acta Josepho-Mogyorossiana, 68. oldal; 7. szövegmelléklet)

[3.] **A győri szabók céhének pénztárkönyve** (a céhláda a győri múzeumban), a következő bejegyzés olvasható: „*Ezer hála lígyen az Istenek, hogy itt Győrött az Öreg Templomban a Szűz Mária Kipe, az egész város tutára, és sokak látára Virel vereitikezett, és sokféle insígek megszűntek. die 17.-a Marci 1697.*” (A Győri Szabócéh 56.6.3. leltár számú mesterek könyvének egyik számozatlan oldalán. – Megjegyzendő, hogy az idézett 3 kézírásos sor más jellegű írás, mint a többi, jobban is kijön a margóra; valamennyivel későbbi bejegyzés lehet. 8. szövegmelléklet)

5. A vérrel könnyezés lelki értelmezése

Irodalom:

BÁLINT SÁNDOR – BARNA GÁBOR: *Búcsújáró magyarok*, Budapest, 1994.

Emlékkönyv a győri Mária jubileumi ünnepségeiről 1697-1947. Győr.

„Füzetek” = Győri templomi kiadványok, I-5. 1950-60 között.

JORDÁNSZKY Elek: *Magyar országban, ... Posen*, 1836.

MAJLÁTH Antal győri beszéde 1797. (A Boldogságos Szűz Mária győri vérrel verítkező képének Története, Győr, 1897.)

SOMOGY, Leopold: *Rede über den wundervollen Blutschweiss des gnadenreichen Marien-Bildes...* Raab, 1797.

SZILÁRDFY Zoltán: *A magyarországi kegyképek...* (BÁLINT Sándor – BARNA Gábor: *Búcsújáró magyarok*, 1994.)

SZERDAHELYI Csongor: *Ír főpapok Magyarországon*. Új Ember 1983. április 16.

TÜTTŐ György: *A Könnyező Győri Kegykép csodájának 300-ik évfordulója*. Éle-tünk, 1997/5.

TÜTÖ, George: Marian Year in Hungary honours 'Irish Madonna'. The Irish Family. 1997. February 14.

A vérrel könnyezés **dogmatikai megközelítését** MENTES MIHÁLY (+1961) győri prépost kanonok, teológiai tanárnak, a jeles pap-költőnek, az 1947. évi jubileumra írt búcsúséneke fogalmazta meg; megtalálható azóta minden helyi búcsusfüzetben (Irodalomjegyzék: Füzetek 1-5.)

*„Hullott a könnyed a kereszt alatt,
Míg ott álltál mély gyászban.
Hányszor kínozták újra Fiadat:
Ő szenved az egyházban.
Részvétre gyúlt most is a szíved,
Ámde az égben sírni nem lehet.
Képeden egykor véres könny fakadt,
Most kegyelem forrás van.”*

(„Hozzád menekszünk...”)

Spirituális értelmezés sokféle lehetséges, ezt kérdezi a MENTES-féle búcsúsének egyik sora is: *Jaj, milyen bánat győtri szívedet, sajtolja ki könnyeidet?* de mindegyik mögött ott a meggyőződés: Szűz Mária a *Consolatrix Afflictorum* – a *Szomorúak Vigasztalója*. A történelmi egybeesés miatt kézenfekvő az ír vallásüldözésre való vonatkoztatás (ld. II. 1-3.). A vérrel könnyezés a vallásüldöző törvényhozásra 1697. március 16-án készülő parlamenti ülések másnapján és az írek apostolának napján történt! (RYAN, ZALKA-HEALY levélváltás: 9. szöveg melléklet)

A **magyarországi vonatkozásokra való értelmezésnek** koronként bő lehetősége nyílt. SOMOGYI LIPÓT győri kanonok és városplébános az első centenáriumon tartott hatalmas prédikációjában (megjelent nyomtatásban is németül 36 oldalon), pl. bibliai párhuzammal szólt a bárány megszabadító véréről Izrael népe számára. Hazánkban a Szent Szűz vérrel könnyezése a nem sokkal utóbb bekövetkezett zentai győzelemre utal. Mária könnyezése – mint más esetekben is – az irgalmas szeretetnek a jele. Isten irgalmára figyelmeztet. Mi tehát bűnbánó szívvel fogadjuk! A Szűzanya a bűnösök menedéke. Ez különben annyira érvényes vonatkoztatás, hogy Győrről is, meg a többi könnyezési esetről is a szemlélők bűnvallomásokra fakadtak. (v.ö.: VII. 1.), JORDÁNSZKY (1836; 56.): *„sírni és vétkeik siratni kezdettek némellyek.”* MAJLÁTH ANTAL beszéde szerint: *„még a lutheranusokat és a kálvinistákat is, kik közül többen a csoda valóságától meghatva visszatértek a kath. Egyház kebelébe.”* (VII. 3.).

SZILÁRDFY (1994; 330.) szerint *„igen megrázóan utalt az országban levő súlyos, megoldatlan feszültségek és a nagy ínség miatti felelősségre. Ugyanakkor kifejezhette a katolikusok sérelmeit is a kálvini reformáció Mária és képei iránt kifejezett ellenszenv miatt is.”* Említettem már a VII. l. elején BÁLINT SÁNDOR – BARNA GÁBOR szerzők véleményét a hazai könnyező képek XVII-XVIII. századi hitéleti jelentőségéről.

A 250 éves jubileumi ünnepség-sorozaton KOVÁCS SÁNDOR szombathelyi püspök hirdette a nemrég befejeződött szörnyű háború után: „...ezek mögött ott húzódik meg az isteni gondviselés, és megmutatja azt az utat, amelyen haladnunk kell. ...az Isten figyelmeztet (hogy) az elmúlt szomorú események megismétlését meggátolhatjuk. ... Isten annyira értékeli és becsüli (az embert), hogy egy csodán keresztül hívja fel az emberek figyelmét erre és ennek jelentőségére.” (Emlékkönyv a győri Mária jubilumi ünnepségeiről, 1697-1947; 18.).

A MENTES-féle mindhárom búcsúséneknek is visszatérő témája:

*„Könnyedet Jézusunk küldi nekünk,
Sírjon a vétkeink bús nemzetünk!
Szent Szíve rajtunk megint könnyörül,
Síró néped újra örül.” Sth.*

Amikor 1983-ban, tehát még a pártállam idején, de már annak békülékenységekor, ír főpapok látogattak hazánkba és Győrbe, O'FIAICH bíboros-prímás így szólt hozzánk: „Mi a remény üzenetét hoztuk nektek Írországból. Másfél évszázadon keresztül, azután, hogy Lynch püspök nálatok menedékre talált, a mi őseinknek nem voltak templomaik. A papoknak, akik a szigeten maradtak, bújdosniok kellett, s csak az erdőségek mélyén, életüket kockáztatva gyűlhetek össze a hívek misét hallgatni. De e rengeteg szenvedés sem törte meg az ír népet, s a Mária-tisztelet és a buzgó imádság megőrizte őket a katolikus egyház számára.” (Új Ember 1983. április 16.)

TÜTTŐ GYÖRGY prelátus, londoni magyar főlelkész, a 300. évforduló alkalmából a külföldi magyarság lapjában (TÜTTŐ, 1997.) felteszi a kérdést: „...van-e jelentősége annak, hogy a csoda éppen Magyarországon, Mária országában történt? Én úgy érzem, hogy van. A magyar történelemnek szomorú szakaszáról van szó, amikor hosszú török-dúlás után felszabadulva, egy másik hatalom terjesztette föléje uralmát, a Habsburg uralom. Hitében, vallásában nagyon megosztva, a szabadságért folytatott küzdelmek a magyar népet egymás ellen is fordították. Ez volt s kuruc-labanc világ, amely Thököly Imre és II. Rákóczi Ferenc emlékét idézi fel. A magyarság továbbra is vérzett, fogyott. Én hiszem, hogy a Szűzanya, a magyarok Nagyasszonya, Magyarorszáért is könnyezett.”

A példákat lehetne még folytatni és újra-meg újra aktualizálni. Ez bizonyára nem helytelen, hiszen magunk számára érvényesítjük a jelentőségét és nyomába lépünk őseinknek, akik kapták az üzenetet.

6. Keresztély Ágost győri püspök vizsgálata

Irodalom:

Győregyházmegyei Almanach – A győri püspökök sora. 1968.

MESZLÉNYI ANTAL: A magyar hercegprímások arcképsorozata. Budapest 1970.

NÉMETH GYULA: A Szűzanya vérellátó kárpátjának története, 1897.

A Boldogságos Szűz Mária győri vérrel verítékező képének Története. Győr, 1897.
(jubileumi emlékkönyv)
ZALKA JÁNOS megyéspüspök 1897. évi I. körlevele.

Keresztély Ágost herceg, Móric, szász herceg fia, ifjú korában a török ellen harcolt és különösen Buda felszabadításánál tűnt ki. A háború után lett katolikus-sá és papi pályára lépett. 1696-ban, 30 éves korában lett győri püspökké és maradt csaknem újabb 30 évig. Mivel I. Lipót és I. József királyoknak bizalmas embere volt, sok követségben járt el az országos politika érdekében. Gyakori távolléte alatt helynökökkel kormányozta egyházmegyéjét. (29. kép)

Az ő püspöksége idején történt Walter Lynch halála óta a székesegyház északi oldalhajójában kb. a mostani Szent Anna oltár falára függesztett Mária-kép vérrel könnyezése. Keresztély Ágost azokban a napokban nem volt Győrött, de kivizsgáltatta a dolgot és hosszas mérlegelés után 7 év múlva megengedte, hogy a kép számára oltárt emeljenek.

Nem kétséges, hogy a főpásztor és vikáriusai számára bőven rendelkezésre állott nagyszámú és jeles minőségű tanú, amint ezt a VII. 2. fejezetben kimutattam.

De amíg a XVII/XVIII. század fordulóján hazánkban történt más csodás könnyezések esetében a megejtett egyházi kivizsgálások anyaga fennmaradt (VII. 1.), addig a győri vizsgálat aktái nem találhatók (I. 2.). A római Rítuskongregáció éppen eme dokumentációk hiánya miatt törölte felterjesztett mise-tervezetünkől a kegykép „*sanguine madentem*” minősítését (I. 1.).

Miért tűntek el az iratok és hol sejthetők? – Mindenekelőtt: nem szabadna végleg belenyugodni, hanem tovább gondolkodni és kutatni.*** A magam részéről így kísérleteztem: Mivel Keresztély Ágost 1707-ben – megtartván a győri egyházmegye adminisztrálását – esztergomi érsekké lett, feltételezhető lenne, hogy a nemrég befejezett győri vizsgálat aktáit magával vitte Esztergomba. Érdeklődésemre azonban az esztergomi Prímási Levéltártól nemleges választ kaptam, melyet legújabbán 1999. augusztus 19-én 98/1999. sz. alatt újból megerősítettek, ezzel a kiegészítéssel: *„Kérésére ismételten átnéztük Keresztély Ágost iratait, és sajnos ugyanarra az eredményre jutottunk, mint korábban. Eszerint nem sikerült a keresett jegyzőkönyv nyomára bukkannunk a Prímási Levéltárban. Tudjuk azt is, hogy Keresztély Ágost protocollumai közül kettő elveszett, egyet pedig tűz pusztított el. Mindezek azonban nem zárják ki azt, hogy a jegyzőkönyv egyáltalán nem is került Esztergomba, annál is inkább, mert az Érsekség csak 1820-ban költözött vissza, és az iratok néha Pozsonyba kerültek, illetve elképzelhető, hogy valahol Győrben lappangnak. (...) Hegedűs András igazgató.*

Arról a legcsekélyebb kételyünk sem lehet, hogy a vizsgálat teljes hivatali precizitással folyt – erről kezes lehet pl. Kontor István, a főpásztornak más vonatkozásban is kiváló helynöke. Az akkori győri püspöki hivatal bizonyára ismerte a Tridenti zsinat XXV. ülészakán, 1563. december 3-án hozott határozatát, és ehhez tartotta magát, miszerint: *„senkinek sem szabad semmilyen helyen, semmi szokatlan képmást elhelyezni, vagy elhelyezéséről gondoskodni, hacsak a püspök előzetesen jóvá nem hagyta. Ugyancsak semmilyen új csodát nem kell elfogadni, sem új ereklyéket befogadni, csak ha... a püspök jóváhagyta”* (FILA Béla – JUG László: Az Egyházi Tanítóhivatal

megnyilatkozásai. 1825. sz. – Kisternye-Budapest, 1997. Örökmécs Kiadó) A VII. 2. fejezetben igyekeztem rekonstruálni a lehetséges és valószínűsíthetően valóban kihallgatott jeles tanúk jegyzékét. Így, – úgy vélem – érdemileg tulajdonképpen pótolhatjuk az elenyészett iratokat. Hogy pedig ezek a kihallgatások igazán megbízható eredményre vezettek, annak minden kétséget eloszlató bizonyítéka, hogy Keresztély Ágost 1704-ben hivatalosan megengedte az oltárra emelést és a kegykép tiszteletére ajándékozta az I. Lipót császártól és magyar királytól kapott 43 gyémánttal kirakott mellkeresztjét!

Keresztély Ágost rendkívüli szerepet töltött be I. Lipót, I. József és III. Károly császár udvarában és diplomatájaként. (Erről bőven ír MESZLÉNYI 25-49.). Győrről valóban keveset tartózkodott. De mit is szóljunk ehhez, ha bíborosi minőségében sem 1721-ben, sem 1724-ben a XIII. Ince ill. XIII. Benedek pápát megválasztó konklávékon sem vett részt, mert úgy gondolta, hogy a választást nélküle is meg tudják ejteni, de ha ő állomáshelyét elhagyja, súlyos kárt szenvedhet a császárság: mindkét alkalommal Regensburgban kellett tartózkodnia császári főbiztosként.

Ezeket azért részletezem, mert felvetődött bennem a kérdés: hogyan menekedhetett meg a győri kegykép attól, hogy Bécsbe ill. Bécsújhelybe ne vigyék, mint a klátócit, a királyfalvait és a pócsit? (v.ö.: VII. 1.) A feleletet Keresztély Ágost vitathatatlan tekintélyében találtam meg, a császári udvarban való hatalmas befolyásának. Így – bár jelentést kaptak Heister generálistól (v.ö.: VII.3.<7.>), kénytelenek voltak „megelégedni” azzal, hogy a kegyképet a császárvárosba hozatták és ott többszörösen megtisztelték, de nem merték ott tartani! (VII. 4.)

Mint esztergomi bíborosérsek és első magyar hercegprímás, túlfeszített, mozgalmas diplomata életének végén, halálsejtelmekkel küszködött. Ilyenkor gyakran biztatta magát: *„Már nem félek a haláltól, mert itt vagyok a Csodatevőnél. S amikor hívnak, szívesen meghalok, a Csodatevő látása és lelkem üdvözlése reményében.”* (MESZLÉNYI, 1970; 49.). Ő ugyanekkor ezt a máriavölgyi kegyhelyre (Mariatal, Marianka, Pozsony m.) értette – ahová, ha módját ejtette, szívesen visszavonult – , de jó okkal feltételezhetjük, hogy bizalmas reménységét a „Csodatevőben” már a Szűzanya győri vérrel könnyezésének (általa jól kivizsgált) élményére is alapozta. Sejtelve nem csalt: 1725-ben regensburgi küldetése során elhunyt. Kívánsága szerint valóban a máriavölgyi kegytemplomba szállították holttestét, de az esztergomi káptalan ragaszkodott ahhoz, hogy elődei mellé, a pozsonyi dómba temessék el végleg. Egyik későbbi győri utóda, Zichy Ferenc püspök, majd a győri kegyképnél talál végső nyugalmat.

7. A sudarium

Irodalom:

Bedy Vince: A győri székesegyház története. Győr, 1936.

Jordánszky Elek: Magyar országban..., Póson, 1836.

Olvassuk JORDÁNSZKY (56) leírásából az erről szóló sorokat: „...a' káptalanbéli levették a' képet a' falról; ... a tsepeket tiszta fehér gyólttsal letörülték; ... a' gyóltcs is ezüst rámba foglalva mainapiglan őriztetik a' Fő-templomnak kintstárában.”

Ezt a kendőcskét nevezzük **sudariumnak**, (verejték-törölőnek), melyet 1701-ben, – tehát a püspöki vizsgálat idején –, a győri székeskáptalan igazolással látott el, és a csodás veritékezés 100. évfordulójakor egy ismeretlen Mária-tisztelő, győri ötvösmesterrel, korának klasszicista ízlése szerint, üveglap alá helyezve, díszes ezüst-rámba foglaltatta és már a VII. 3. <3.>-ban olyan tárgyi tanúként idéztem, amely dokumentációja révén a korabeli szemtanúk vallomását őrzi német nyelven. Magyar fordítása így adható: „Ez azon valódi törölőruha, mellyel letörölték az idevaló kegyelemképet, amikor ezen dóm-templomban 1697. évi március hó 17-ikén vért verejtékezett, melyet ezennel fel akarunk ajánlani Istennek, a mi édes Nagyasszonyunk és minden szentek tiszteletére! Győr, 1701. május 20-án.”

A sudariumot – mint a csodás esemény hűségese tanúját – azóta is a káptalani sekrestyében őrzik, és csókolásra nyújtják a vérrel könnyezés évfordulóján. (24. kép)

Ezzel zárhatjuk a korabeli bizonyítékok áttekintését.

8. Veritékezés vagy vérrel könnyezés

Az előző fejezetekből láthatjuk, hogy a korabeli megnyilatkozások mindkét kifejezéssel élnek.

Veritékezésről szól a gyolcskendőcske felirata: „gnaden Bildt, welches Blutt geschwitzet hat...” (1701.)

Schogg Kristóf káplán: „Nem lehet megmondani (...), hogy mennél közelebből lássák (...) mekkora tolongás támadt (...) szemügyre vették és a leggondosabban megvizsgálták (...) a papok kezeitől tartva sem szűnt meg csodálatos módon vérrel verejtékezni...”

A Majláth Antal kanonok 1797. évi szentbeszédében hivatkozott népsokaság „amit láttak szemeikkel és érintetek kezeikkel, a három óra folyvást tartó veritékezést nem tagadták.”

A győri szabók céhkönyvének pénztárkönyve: „(a kép)... sokak láttára veritékezett”. Némai Magdolna 1732. évi hagyatékának indokolásában: „véres veritékezésének emlékezete”.

Könnyezésről szóltak, írtak:

Dunmer Mihály jezsuita, szemtanú: „...bőséges könnyeket hullatott...”.

Telekesi István kanonok 1699-ben: „ad Aram Piae Mariae Virginis (...) lacrymas profundentis...”.

Csete István jezsuita szónok 1702-ben a székesegyházi hívekhez: „...kik irgalmasságának tsuda-tételeit, könyhullatásit (...) magatok láttatok...”

Mogyoróssy Borbély József feljegyzése 1753-ban anyja emlékezéséről: „...három óráigh véres könnyhullatással áztatta szent ortzáját, (...) melyet szemével látott Szörcsök Anna Kedves Anyám Asszony”.

Bydeskuti Boldizsár jegyezte fel 1697. augusztusáról: „(Szűz Mária)...képivel, az melyet mondták, hogy sírt volna nagy Győrben...”.

Heister generális oltár-alapító levelében 1715-ben: „*Imaginem (...) miraculose guttas quasi sanguineas (...) sudantem...*”

Tapasztaljuk tehát, hogy a korabeliektől nem kapunk szabatosabb meghatározást. De úgy gondolom, ez a konkrét eseményünk ügyében nem is volt várható.

Csete István jezsuita szónok 1702-ben a szemtanú hívekhez így folytatta fentebb idézett szavait: „Ugyan-is az a' verejtezés és vér tsöppek, mellyek szemetek láttára a' B. Asszony ortzáján le-gördültek...(stb)”, egyszerre említi a verejtékezést és a legördülő vércseppeket! Ugyanez érezhető a Heister-féle iratból is: „*Imaginem (...), guttas quasi sanguineas (...) sudantem*”.

Érthető is, a 3 órán keresztül tartó, arcról legördülő vér folyását egyesek verejtékezésnek, mások vérrel könnyezésnek láthatták és nevezték. Hiszen Schogg Kristóf szerint „mekkora tolongás támadt” (Hasonlóképpen egyszerre szólnak „izzadásról” és „könnyezésről” Sajópálfalván 1717-ben!) – Különben a latin *sudare* ige maga is egyaránt jelenthet izzadni, verejtékezni, csepegni. – A *sudarium* is ennek megfelelően *kendő*, *zsebkendő*. (Burián János 1902, Gyökössy Alajos 1963 Latin-Magyar Szótár).

Úgy gondolom tehát, hogy a vérrel *verejtékezés*, vagy a vérrel *könnyezés* kérdését, – ahogy akkor sem választották szét szabatosan –, nekünk sem kell 300 év távlatából eldönteni, hiszen egy eseménynek szemléléséről adnak hírt. Mivel a mi korunkban a győri kegykép vérrel *könnyezése* az általános szóhasználat, – maradunk ennél.

VIII. A KEGYKÉP KÖRÜL KIALAKULÓ KULTUSZ

Ez a fejezet nemcsak önmagában értékes, hanem visszamutató jellegénél fogva is fontos: arról tanúskodik, hogy az egész korán kialakuló és folyamatosan továbbélő tisztelet meg volt és van győződve a csodás esemény valódiságáról.

Irodalom:

BEDY VINCE: A győri székesegyház története. Győr, 1936.

BEDY VINCE: Győr katolikus vallásos életének múltja. Győr, 1939.

A Boldogságos Szűz Mária győri vérrel verítékező képének Története. Győr, 1897.

JORDÁNSZKY ELEK: Magyar országban..., Posen, 1836.

MOHL ADOLF: Szónoklatok a vérrel verejtékező győri Boldogasszony ünnepén. Győr, 1935.

NÉMETH GYULA: A Szűzanya vérrel verítékező képének története. Győr, 1897.

STENGL MARIANNE: Győr műemlékei. Győr, 1932.

ZALKA JÁNOS megyéspüspök 1897. évi I. körlevele.

1. A győri székesegyház korabeli berendezése, ezek mostani helye

Győr visszavétele után sok év munkájára volt szükség, hogy a romokat eltakarítsák, a templomot és oltárait rendbe hozzák, illetve újakat állítsanak, és istentiszteletet is tarthassanak benne. Még a XVII század derekán is csak 4 oltára volt, azoknál, is alig lehetett misézni a nagy szélfúvás miatt. **II. Draskovich György** (1635-1650) győri püspök azonnal megkezdte a restaurálás előkészítését. Kivitelezésére Giovanni Battista Rana olasz építőmesterrel nagyszabású terveket dolgoztatott ki, melyen a mester 6 évig, 1645-ig dolgozott; gót stílus jellegéből ő formálta át barokk ízlésűvé. Draskovich utóda, a Lynch püspököt hozzánk hívó **Püsky János** (1651-1657) nem folytatta a renoválást, csak kisebb javításokat végeztetett. **Széchenyi Györgyben** nagyszabású ember került a győri püspöki székbe (1658-1685); nagy energiával fogott hozzá és hajtotta végre a templom tetőzetének és belsejének átjavítását, **Gr. Kollonich Lipót** (1685-1695) püspök a már jó karban lévő templombelső felszerelésére fordított nagyobb gondot. A háborús világ megsemmisítette a székesegyház (mellék) oltárait. Amint a templombelső megfelelő állapotba jutott, a kanonokok sorra vállalták újabb és újabb oltárok létesítését, de a BEDY által itt felsorolt 14 oltár közül a fele már elenyészett, illetve vidékre került. A főpásztorok bérmakörútra való kísérése közben, az 1960-as években haltam, hogy pl. az egyik oltár **Győrsövényházára** került. Az illetékes MOSONYI JÓZSEF fehértói plébános azonban kérésemre hiába kérdezősködött a faluban,

már senki sem tudott róla és helyi feljegyzéseket sem talált. Magam viszont arra gondolok, hogy Dresmitzer József 1813-14-ben Győrsövényházán volt plébános, majd győri püspöki titkár lett és 1822-ben kanonok, 1848-ban pedig káptalani helynök is, tehát befolyásos személyiség az aulában is, a káptalanban is. (v.ö.: BEDY: A győri székeskáptalan..., 1938; 473.). Háttha az ő kedvezése által került az oltár Sövényházára? (Lásd 14. kép.) A **Koroncóra** illetékes MAROS KÁROLY gyirmóti plébános viszont megerősítette, hogy a koroncói templom főoltára csakugyan a székesegyházból került oda. Ígérte, hogy igyekszik dokumentációval szolgálni (Lásd 12–13. kép). Koroncóról magam a következőket állítottam össze: Először is, itt a győri káptalan volt jelentős birtokos és az 1821-ben született kiváló kutató, Ebenhöch Ferenc, a káptalan megválasztása révén, itt volt plébános 1851-1873-ig. Megírta a Koroncó község és plébánia történetét és eme kézírata megvan a győri káptalan magánlevéltárában. Egészen kézenfekvő, hogy a székesegyházból kikerülő oltárt ő ajánlotta kedves volt plébániájára. Ez különben abban az említett kéziratban le is lehet jegyezve. (BEDY: A győri székeskáptalan története. 160-162. és 484-485.) Mindkét esetben a győri püspöki ill. káptalani levéltár kutatása hozhatna még eligazításokat *** Feladat lehetne a vérrel könnyezés korabeli székesegyház berendezésének rekonstruálása. ***

2. A kegykép első oltárra helyezése

Gróf Heister Siegbert generális, a győri vár katonai kormányzója, a vérrel könnyezésnek maga is szemtanúja (VII. 3.<7.>), és neje, Katzianer Aloysia grófné, Keresztély Ágost püspök 1708. december 11-i engedélyével, saját költségükön oltárt emeltettek a székesegyház északi hajójában és arra vitették át a kegyképet a Szent Anna oltár tájékáról, ahol a kép a vérrel könnyezés idejéig volt felfüggesztve. („*Inaginam supradictam B. M. V. ad illud transferri, et ibidem una cum Imagine S. Stephani collocari faciant, et quantum in eis est, procurent.*” – Magyar Országos Levéltár. Kamarai Levéltár. Acta Jesuitica. Coll. Jaur. Fasc. 32. Fol. 251–252. Num 2. – Idézi SERFŐZŐ kézírata).

3. Zichy püspök új oltára és az új ezüst keret

Irodalom az előbbiekhöz még:

BEDY VINCE: A győregyházmegyei papnevelés története. Győr, 1937.

Győregyházmegyei Almanach. 1968.

SOMOGYI ANTAL dr.: A győri székesegyház művészete. – BEDY: A győri székesegyház története. Győr, 109-146.

SZILÁRDFY ZOLTÁN: A magyarországi kegyképek és – szobrok tipológiája és jelentése, 1994. - (BÁLINT Sándor – BARNA Gábor: Búcsújáró magyarok. Budapest, 1994; 323-348.)

Idézem NÉMETH GYULA előadását, ill. cikkét: „Győr környékére is kihatott a csoda ereje. Lébény-Sz.-Miklósban élt akkor a gr. Zichy-család, melynek Ferencz nevű fia a csoda történetkor 2. éves volt; mikor pedig a Heister által alapított litánia első ízben, 1715-ben nagy fénynyel megtartatott, akkor e gyermek már 17 éves ifjú volt. Ezen ifjú szívébe a kegyelemkép iránt oly nagy tisztelet plántálódott, hogy, mikor győri püspök lett, e sz. kép számára a régi faoltár helyett a máig is fennálló gyönyörű márványoltárt faragtatta...”

Kétségtől: Zichy püspöknek főúri ízlése, elegendő ideje (megyéspüspök 1743-1783-ig!) és megfelelő anyagi alapja is volt: az alább ismertetendő ezüstkerettel együtt 10-12.000 akkori forintnyi áldozatába került. Családi vagyonából is óriási összegeket áldozott egyházi célokra!

Átadom a további ismertetést BEDY könyvének a székesegyházról: „a püspök nem találta a Szűz Anyához méltónak (az előző fa-oltárt), azért készíttette 1767-ben a ma is meglevő gazdag, rokokó-díszítésű barokk márványoltárt. ... Sem a tervezőt, sem az építőt nem ismerjük okiratszerűen; az is igaz, hogy meglehetősen elűt gazdagságával, mozgékonyásával a néhány évvel későbbben Hefele által tervezett és Gottschall kőfaragómester által épített oltároktól; mégis azt hisszük, hogy ez az oltár is az ő munkájuk. Az oltár mellett álló, hatalmas, rovátkált és pálcadíszítésű oszlopok a főoltár mellett álló oszlopokkal egyenlő kivitelről tanúskodnak. Az oltártest felépítése is megegyezik a többi oltáréval. Talán e leggazdagabb díszítésű oltár elkészítésénél vette először igénybe Zichy Ferenc püspök Hefele tervező erejét és Gottschall kőfaragó mesteri munkáját, és csak ezután bízta meg 1772-ben a többi oltár elkészítésével. Sarlach Károly győri kanonok 1767-ben Mansfeld I. által Bécsben rézmetszetet készíttetett a remek oltárról, melynek klisélapját ma is őrzí a székesegyház. (BEDY, 1936; 21-22.; v.ö.: 16. kép). Szabó Jakab bencés laikus testvér „Diarium” című feljegyzéseiben 1767. október 3-ról ezt írja: „Miraculosam imaginem sudantem BMV. hac die osculatus sum in Summo templo. Hac die finiverunt aram B. M. V. ex marmore exstructam, quod Excell. Dominus Episcopus Franciscus Zichy curaverat.” Továbbá folytatja annak leírásával... hogy ugyan ezen a napon a megyéspüspök által vezetett ünnepélyes vesperes után a kegyképet körmenetileg körül hordozták a piac, a Magyar Ispita, és a konviktus érintésével, majd a karmelitáktól tértek vissza a székesegyházba és ünnepélyesen elhelyezték az új márványoltár felett. A nagy ünnepségről hasonlóképpen megemlékező feljegyzés található a győri karmeliták Diáriumában is. Úgy olvasom, hogy Zichy püspök 1774. augusztus 15-én, aranymisés jubileumán áldotta meg az új fénybe öltöztetett katedrális.

SOMOGYI ANTAL (1936; 123-125.) az egyházművész precíz szakszerűségével és egyúttal igaz lelkesedésével írja le: „A székesegyház egyik legnagyobb kincse és nevezetessége a csodálatos Mária-kép. Ezt foglalja hatalmas márvány és aranyragyogású keretbe az északi hajó főoltára, a nagy Zichy Ferencnek első ajándéka, amivel templomát gazdagította... Csupa barokk lelkesedés, drámaiság és gazdagság.”

SZILÁRDFY ZOLTÁN így méltatja a Zichy-féle oltárt: „Eszmeileg kitűnően megkomponálta Boldogasszonyt tisztelő szent magyar királyok, István és László aranyozott szobrai állítván a kegykép két oldalára. István a koronáját, László pedig pajzsán rózsafüzérét ajánlja a Boldogasszonynak. Ebben az ikonográfiai összefüggésben vált magyarrá az Írországból származott szentkép.” (1994; 330.) Még bőszegesebben írja le, elemzi és méltatja az oltárt SERFŐZŐ Szabolcs kézirata. Ugyanő bőszeges kritikai észrevétellel szorgál Hefele Menyhért egyedüli szerzőségét illetően.

Tegyük hozzá ezekhez a művészeti méltatáshoz, hogy a Zichy-féle oltár **dogmatikailag** is átgondolt alkotás: A Mennyei Atya kézmozdulatával elküldi a Szentlelket, Aki erejéből Szűz Mária méhében „az Ige testté lett”: ez a Kegykép maga. Két oldalt pedig a Szentszűz szülei, Joachim és Anna mutatnak rá leányukra és Gyermekeire, azaz, ismét a Kegyképre. A Zichy-féle oltárnak ezt az „ikonográfiai programját”, – ahogy ő nevezi –, részletesen magyarázza SERFŐZŐ Szabolcs kézírata.

Zichy püspök a kegyképet, addigi fakerete helyett, gyönyörű rokokó, **tömör ezüstből készített rájába foglaltatta** (Győri kápt. m. lvt. – 1872. évi Can. Visit. BEDY: Győr katolikus vallásos életének múltja, 1939; 51.). Elhelyezésére emlékezik az 1897-es évkönyv: *„A nagy lelki örömhöz és gazdag pénzbeli áldozathoz mért volt az ünnepély is, melyet e nemesszívű főpap rendezett azon alkalomból, midőn e szent képet új oltárára elhelyezte. Mint a győri karmeliták egykorú naplója szépen leírja: azon idő alatt, míg a munkálatok folytak, a kegykép a nagy oltáron volt köztiszteletre kitéve, midőn pedig már minden elkészült, az 1767-ik év október 3-án, szombat délután a szent képet körmenetileg hordozták körül a városban. A körmenetet maga a püspök vezette tengernyi népsokaság, világi és a szerzetes papság kíséretében. ... Nyolcz plébános dalmatikákba öltözötten vitte vállán a sz. képet díszesen felékesített trónuson. A körmenet végeztével elénekelték a templomban a lorettói litániát, mely után a kegyképet feltették helyére, mire az ünnepélyes TeDeum (Téged Isten dicséruink) következett különféle hangszerek kíséretében.”*

Az ezüstkeret történetéhez tartozik, hogy azt 1811-ben **beolvasztották** (SOMOGYI, 1936; 123.). Hogy miért, arra direkt dokumentációt nem találtam, de magamtól a következőket nevezhetem meg, úgy gondolom, biztos okául: Elsősorban gondolnunk kell a francia háborúk utáni, éppen 1811-ben bekövetkezett országos pénzromlásra. Ennek ijesztő képét adja BEDY: A győregyházmegyei papnevelés története c. könyve 218-222. oldalán. A másik, speciális, helyi ok: Napóleon a várost öt hónapos uralom alatt tartotta (1809. június-november) és a franciák a püspökségre 60.000, a káptalanra 100.000 Ft. hadisarcot vetettek ki. Az ostrom okozta károk (pl. felrobbantották a püspökvári bástyát is) még tetemesebbek voltak. A rázkódtatástól a székesegyház tornya elvált a templomtesttől. Megszilárdítására építették eléje 1823-ban a ma is fennálló hatalmas oromfalat. (Győregyházmegyei Almanach, 1968; 61.). Feltételezem tehát, hogy az ilyen nagy országos pénzügyi romlásban, valamint a hatalmas és halaszthatatlan kiadásokra a püspökség és a káptalan kénytelen volt feláldozni a tömör ezüstkeretet, remélve, hogy a hívei sorsáért aggodalmát kimutató vérről könnyező Szűzanya „megérti” a kényszerintézkedést. Az eset azonban biztos nem volt sima; töprengés, tárgyalások és határozathozatal előzte meg; maradt-e írásos nyoma? *** – Hogy aztán ki és mikor pótolta ezt a károsodást a régi mintájára, ennek nem találtam egyelőre említését. A püspöki és a káptalani levéltár tudna erre felelni *** ... – A keretet metszeten is ábrázolták. (23. kép)

4. Zichy püspök Mária-tisztelete és temetkezése

A hajdani lébényszentmiklósi kisfiú, aki úgy szívébe zárta a közelmúlt győri csodáját, hogy győri püspök korában áldozathozatalának és gondoskodásának nagy részét a kegyoltár és az egész székesegyház méltó megújítására ajánlotta, végül 40 éves püspöksége után, 83 éves korában 1783. június 8-án, pünkösdkor elhunyt. Az elmúlásra tudatosan készült. Ha itthon volt, szinte napról-napra látogatta a vérrel verejtékező Boldogasszony csodálatos képét, és hogy halála után is közel lehessen hozzá, a kegyoltár elé építtette már évekkel halála előtt saját sírboltját. Itt elmélkedett igen sokszor, néha óraszám a mulandóságról, a halálról és még életében elrendelte, hogy latin nyelvű sírbolt-födelének ez legyen a fölírása: *„E helyen készítettem Neked, az isteni kegyelmek Anyjának, oltárt, magamnak pedig sírboltot, hogy Egyszülött Fiadnál, a Te közbenjárásodra, a hívek könyörgése lelkem üdvösségére szolgáljon, amíglen ezen oltárnak melyet Neked szenteltem, árnyékában pihenek. Tiéd, az egész örökkévalóságon át: gróf Zichy Ferenc győri püspök.”* A kriptá készítői még hozzátették: *„Meghalt 1783. jún. 8-án.”* (28. kép)

Mindezt – és a következőket – a gondos MOHL ADOLF hagyta ránk 1935-ös cikkében és fontos tudósításként hozzáfűzte: *„Ez a fölírás, az ott százával, ezrével jövő-menő hívek léptei alatt, mintegy 100 év multán egészen lekopott. A kriptá födele olyan sima lett, mintha írás se lett volna rajta. Az írás mását is évekig hiába keresték. Végre nem sokkal ezelőtt előkerült a hangyaszorgalmú, tudós Ebenhöch kanonok föliratos füzet, olyan jegyzék melyben az 1884-ig ismert összes győri fölírások hű másolatban együtt találhatók. Így most már remélhető, hogy a vérrel verejtékező győri Boldogasszony legnagyobb tisztelőjének síremlékére ismét odakerül szónoklatszámba menő régi, szép fölírása.”* Az eredeti sírkő sajnos azonban csak a székesegyház un. Biblia-termébe került a többi sírkő közé a falra erősítve.

Hadd fűzzem hozzá: ez a kegyetes érzés töltötte el utódait is. Emlékezünk dr. **Breyer István** püspökre, aki 1935-ben rendezett nagy ünnepséget a kegyképnek és 1940-ben Zichy Ferenc mellé temetkezett. Ugyancsak **Papp Kálmán** püspök, aki 1947-ben a 250. éves jubileumot rendezte, 1966-ban szintén itt talált örök nyugalomra. (IX. 3. 4.) Legutóbb pedig, 1998-ban, dr. **Pataky Kornél** megyéspüspök is ide kérte temetését, hiszen püspöki címerébe is a győri kegykép rajzát vette be.

5. Alapítványok, végrendeletek, fogadalmi ajándékok a kegykép javára

Irodalom:

A Boldogságos Szűz Mária győri vérrel verítékező képének Története. Győr, 1897.
JORDÁNSZKY ELEK: Magyar országban..., Posen, 1836.

MOHL ADOLF: Szónoklatok a vérrel verejtékező győri Boldogasszony ünnepein. Győr, 1935.

NÉMETH GYULA: A Szűzanya vérrel verítékező képének története. Dunántúli Hírlap, 1897.

Pannonhalmi Főapátság levéltára.

J. J. RYAN: Our Lady of Győr, and Bishop Walter Lynch, The Irish Ecclesiastical Record, 1897.

ZALKA JÁNOS megyéspüspök 1897. I. körlevele.

Az ajándékozók sorát maga a kivizsgálást szentesítő **Keresztély Ágost** püspök nyitja meg, aki a kegyképnek ajánlotta az I. Lipót császár és királytól kapott, 43 gyémánttal kirakott mellkeresztjét (VII. 6.).

Megvan az alapítólevél a csoda szemtanújának, **Heister generálisnak és nejének** rendelkezéséről 1715-ben: örök időkre szóló 1500 rajnai forintnyi alapítványt tettek a káptalan előtt, hogy a kegyoltárnál minden szombaton és a Mária-ünnepk előestéin litánia tartassék, melyet a székesegyház zenészei énekeljenek. Ez az alapítólevél különben világosan kimondja, hogy a kép 18 esztendő előtt nagy sokaság jelenlétében véres könnyeket hullatott. J. J. RYAN 203. oldalán közli az alapítólevél bevezetésének alábbi szövegét – mert másutt nem találtam – (nyilván GIESSWEIN SÁNDOR mutatta be neki Győrött): „*Nos S. Romani Imperii Comes Silbertus ab Heister, ... memoriae commendamus tenore praesentium, ... Zeloque et cultu erga Deiparam Beatissimam Virginem Mariam observari solito, Imaginem ejusdem Clementissimae Virginis, in Cathedrali Ecclesia Jaurinensi ante octodecem annos, scilicet anno 1697 die vero 17ma Martii miraculose guttas quasi sanguineas, praesente magna multitudine populi utriusque Nationis, atque religionis tam Catholicorum quam et Lutheranorum et Calvinistarum sudantem debita cupiens prosequi venerarione...*” etc.

Sgodich András, peresznyei, majd hidegségi kanonok-plébános (+1743) és **Barilich Mátyás** fülesi kanonok-plébános (+1749) alapítványt tettek arra, hogy a kegykép előtt folyton lámpa égjen.

Bubnics Mátyás kanonok (+1721) a kórusnak a kegyoltár felé eső részén kisebb orgonát állíttatott fel.

Sárdi Somssich János kanonok, szentadalberti prépost (+1804) örök időközön át naponként mondandó szentmiséket alapított a Szent Szűz tiszteletére.

Gróf Starhemberg Emmanuel (+1822) és **dr. Putz Ferenc** (+1860) kanonokok szintén misealapítványokkal tisztelték meg a Szűzanyát.

Holdházy János c. püspök és kanonok (+1896) még áldozópap korában tett alapítványt a kegyoltárnál végzendő szentmisékre.

Gergényi Imre császári plébános, c. kanonok 12 infulás misére tett alapítványt a kegyoltárhoz.

Trichtl József kanonok (+1893) egy pár kétágú, ezüst gyertyatartót vett a kegykép mellé.

Ebenhöch Ferenc kanonok (+1889), akinek a kisgrafikás szentképek gyűjteményét köszönhetjük, új ezüstlámpával ékesítette a kegyoltárt.

Beidl Alajos apátkanonok (+1902) díszes antipendiumot ajándékozott a Boldogságos Szűz oltárának.

Gróf Zichy Ferenc püspök, a márvány kegyoltár megálmodója (+1783), 1767-ben a kegyoltárnál mindennap mondandó szentmisére tett szintén alapítványt.

(Ezeket A Boldogságos Szűz Mária vérel verítékező képének Története. Győr, 1897; NÉMETH Gyula : A Szűzanya vérel verítékező képének története. Győr, 1897. és ZALKA János püspök 1897. évi I. körlevele sorolja fel.)

A Pannonhalmi Főapátság levéltára szerint egy bizonyos **Némái Magdolna**, aki a főapátságnak is hagyományozott, kijelenti: „Mind ezeken kívül még az Győri Nemes Káptalan Templomában lévő csudálatos Boldog Asszony oltárjára hagyok még száz forintokat, úgy hogy midőn az Magyar Processio azon csudálatos Boldog Asszony képe véres verítékezésének emlékezete napját fogja tartani, bizonyos ékességekkel azon oltár fölékesíttessék. ... Győr, karácson havának huszadik napján 1732. esztendőben. Némái Magdolna. Coram me Laurentio Károlyi Archidiacono Cathedrali & et Canonico Jaurinensi capitulariter exmisso. Coram me Joanne Horvát Canonico Jaurinensi capitulariter exmisso m.p.” (SÓLYMOS SZILVESZTER OSB. szíves adata; a Pannonhalmi Főapátság levéltára, Acta antiquiora, Fasc. 44., nr. 19.)

Egy bizonyos **Longon** alapítványt tett a március 17-én tartandó ünnepségek fedezésére a zenészek számára.

Baadschöpfer Margit ugyanaznap délután mondandó rózsafüzér és litánia imádkozására tett alapítványt.

Egy jászberényi özvegy, a valószínűleg Győrött született **Tomics**, azon szándékra alapít, hogy szombatonként a litánia után énekeltesse a vérrel verítékező Szűz Mária tiszteletére készült, alább következő szent énekek... (Így az 1897-es történeti emlékkönyv, de sajnos nem közli eme szent énekek szövegét; – nyilván közismertek voltak – de számunkra ismeretlenek (vagy a X. 2. éneke volna?).

Ezután csak összefoglaló felsorolást hoz az említett 1897. évi történeti emlékkönyv 42-43. oldalán: **Farkas Antal**, **Frauenhofer József** kiérdemesült és Győrött elhalt plébánosok, **Andorka Márton**, **Csaplár Mihály**, **Prim János**, **Payer József**, **Pintér Mátyás**, **Jankó Antal** győri polgárok; **Schönberg Janka**, **Horváth Éva**, **Rajky Anna**, **Somogyiné Szopek Terézia**, **Fekete Erzsébet**, **Kálóczy Terézia**, stb. Újabban **Szottfried Ferenc**, **Kulcsár Mihály**, **Egry Család**, **Simonné Szagala Anna**ettek szentmisékre alapítványokat „olyan bőségesen, hogy közel ezerre megy a szent kép előtt évenként mondandó alapítványi misék száma...”

Majd folytatja: „a múlt század végén és a jelen század elején két ízben (1793-ban és 1811-ben) több mint 12,000 forint árú ajándéktárgy a haza védelmére s a francia háború okozta költségek fedezésére lőn fordítva. De azóta e kegytárgyak ismét felszaporodtak annyira, hogy két nagy szekrényben elhelyezve, a belső sekrestyében őriztetnek s évenként kétszer a szűz Mária ünnepein közszemlére, a kegyoltár mellé kitétetnek; (25–26. kép) ezek között van a többi közt **Szuppanich György** apátkanonok említett (ld. V.3.) mellkeresztje, melyet **Lynch Walter**, a száműzött íróni püspök szentelt meg és látott el sajátkezűleg kiállított okmánnyal; (27–28. kép), ezen kívül egyéb arany és ezüst keresztek, gyűrűk, fülfüggők, karpereczek, érmek, melltűk, csatok, nyakékek, gyöngyfüzérék, aranylánczok, csont- és korállokból készült rózsafüzérék, imádkozó nőt, kisdedet, szívet, lábat, kezeket ábrázoló ezüst fogadalmi tárgyak stb. stb.”

Most ide sorolom az 1960-as évekből származó, stencilezett búcsús füzet 16. oldalának közlését „**Régi végrendeletekből**:

„Elsőben az öreg Templomban az Boldog Asszon képe az ki sírt, hagyok négy forintot **Pungyek Szabó György** úvárosi lakos 1698. július 21-én.”

„Az Öreg Templomban lévő csudálatos Boldogh Asszony oltárjára hagyok öt forintot. **Cseh Szabó Mihály** özvegye **Szeppanich Borbála** 1702. november 29-én.”

„Hagyok az Eöreggh Boldogh Asszony Templomában lévő csudálatos kép tisztességére is egy tallért. Sigrovich Varga György 1704. május 25-én.”

„Az N. Captalan Templomában lévő Csudálatos Boldogh Asszony képére hagyok három forintot. Fresch Vid 1713. július 18-án.”

Hiányolni kell, hogy nem nevezi meg a kis füzet, honnan veszi ezeket, illetve hol találhatók ezek a végrendeletek. ***

Végül ne hagyjuk ki, hogy **Zalka János** megyéspüspök életének minden nevezetes évfordulóján a kegyoltárnál mutatott be szentmisét, mely az ő közbejárására 1874-ben *altare privilegiatum* lett. Május hónapban a kegykép előtt tartandó ajtatósságra alapítványt tett, 6 db 65 cm magas ezüst gyertyatartót ajándékozott a kegyoltárnak. 1887-ben a kegykép keretét s oltárát (és ugyanezen hajó 3 mellékol-tárát is) megújította, újból való megaranyozással a 200. jubileumra. (A Boldogságos Szűz Mária győri vérellátó képének Története. Győr, 1897, 35-36; NÉMETH Gyula: A Szűzanya vérellátó képének története. Győr, 1897.)

6. A győri papság és kispapok kegykép-tisztelete

Láttuk az előzőekben, hogy a győri püspökök, a káptalan és az egész egyházmegyes papság **hogyan áldoztak** a kegykép tiszteletére. Egyik korai másolata (*filiációja*) már a régi szemináriumot is díszítette; érthető, hogy áthozták az újba és ott állandó figyelmeztető szerepet szántak neki, hiszen a kijáratnál szól a papnövendékekhez: „*Hac ne vade via, quin dicas Ave Maria!*” (v.ö.: VI. 5.)

Most a **belső, a lelki ségi ragaszkodásra** emlékezünk.

Az 1897-es emlékkönyv méltán jegyzi fel: „*Istenes elődöktől öröklött szép szokás gyanánt, valahányszor istentiszteletre jönnek – egész éven át naponta kétszer-háromszor – nem mennek a sekrestyébe öltözködni és nem távoznak a templomból anélkül, hogy előbb a szent Szűz képe előtt le ne térdelnének pár üdvözléssel köszönteni a szűz Anyát.*” (Győr, 36.)

ZALKA JÁNOS megyéspüspök a már sokszor idézett 1897. I. körlevelében erre emlékezteti az egyházmegyes papságot: „*Singuli namque Vestrum, juxta receptum in Seminario usum, dum Deo trino vitam totam et mortem omnemque vestram consecraturi eratis sortem, nempe ante susceptionem s. Ordinis Subdiaconatus, coram hac imagine inter pia suspiria commendavistis Vos tantae Matris patrocinio; transeuntes penes Ecclesiam Cathedralem introivistis visitaturi et salutaturi Reginam, Matrem misericordiae; in tentatione et tribulatione, ceu in civitate refugii, quaesivistis protectionem, consolationem, robur, consilium; quaesivistis: saepe etiam invenistis.*”

Így fejezte be jubileumi körlevelét: „*Haec sunt Dilectissimi, quae adpropinquante jubilarum solemnitate Beatissimae Matris Vobis jam nunc in memoriam revocare volui, publicatione ordinis solemnitate ad tardiora tempora relictis. Agite jam, ut renovetis illa pia suspiria, quibus sacro Ecclesiae ministerio vos dedicaturi, sub praesidium B. Mariae Virginis confugistis, Vos obtulistis, illius maternum auxilium invocastis; resuscitetis gratiam sacrae ordinationis, ut per vestrum servitium, doctrinam omnemque sacerdotalem exemplarem vitam laudetur Jesus Christus, ejusque beatissima Mater, Virgo Maria!*” (A kiemelések tölem: H.J.)

Hálásan emlékezem meg: magamat is, aki a központi és nem a győri szemináriumban nevelkedtem, de Győrött készültem az alszerpapság felvételére, az ordináció előtt ugyancsak figyelmeztettek a helyi szép szokásra: a könnyező Szűzanya felkeresésére.

Most pedig VERECZKEY TAMÁS lelkiigazgatónak a jelenlegi szokásokról szóló leveléből adom a győri kispapok szombat esti Szűzanya köszöntőjét:

A kegyoltárhoz való megérkezés után 1-2 versszak valamelyik Mária-énekből, majd a lorettói litánia eléneklése következik az *Oltalmad alá futunk...* és az *Úrangyala* hasonló eléneklésével. A *Miatyánk*, *Üdvözlégy* és a szenvedő lelkekért való fohász következik, végül Szűz Mária időszaki antifónája. – Május hónapban mind ezt a kitett Oltáriszentség előtt. „A szombat esti Szűzanya köszöntő a győri Szeminárium szép, bensőséges és emlékezetes áhítatgyakorlata. Enélkül el se tudom képzelni a győri Szeminárium életét. Gondolom, akik itt készültek a papságra, bizonyára mind így vannak.”

7. A sajátos győri kultusz kialakulása a papságnál és a híveknél

Szabó Jakab bencés laikus testvér „*Diariumá*”-ban 1764. szeptember 1-éről arról tudósít, hogy Mária Terézia császár- és királynő II. Józseffel este 8-kor Győrbe érkezett és 2-án a székesegyházban Zichy püspök a könnyező Szűzanya oltáránál szentmisét celebrált. Jelen volt Mária Terézia, két főhercegnő és számos udvarhölgy. 3/4 12-kor tovább utaztak Pozsonyba. – A különleges tiszteletet tehát mindjárt a legmagasabb helyről is ápolták!

A 200. évi jubileum emlékkönyve így folytatja: „A jó győri hívek hasonlóképp cselekszenek, főpásztoraikkal, papjaikkal a szűz Anya tiszteletében versenyeznek kora reggeltől, míg a templom nyitva áll, bármely órában lehet előtte látni ájtatoskodókat; a szent kép előtt végzik rendesen szent áldozásaikat; gyónásaik után ide járulnak elvégezni feladott penitenciájukat, megtisztult lelküket a szent Szűz oltalmába ajánlva itt mondanak hálát Istennek...” (37-39)

MOHL szerint „a nagy eseményt állandóan napirenden tartották: a csodás és szüntelen megújuló imameghallgatások.”

BÁLINT SÁNDOR – a hazai kegytemplomok és búcsújáró helyek leghivatottabb ismerője – nagyra értékeli a győri kultuszt: „*Alig látunk még kegyhelyet, ahol a papság és a hívő nép szorosabban összeforrott volna a kultusszal, ahol a jámbor hagyományra szögesebb gonddal ügyelnének, mint Győrben. A székesegyház vérel verejtékező Mária-képe igazán szíve a városnak. ... A kegyképnek a város szellemi, lelki újjáépülésében bizonyára jelentékeny része van. A barokk Győrnek sokfelől összeverődött népet a közös kultusz misztikus igézetével, a helyi vallásos hagyomány tiszteletével, zárt, homogén emberközösséggé avatja és ezzel a keresztény polgári élet és kultúra rendjét, virágzását lehetővé teszi. A kegykép égi küldetészámba megy a győriek szemében. Érthető tehát, hogy java erőiknek kifejtésére, méltó környezet kiépítésére ösztönözte őket. A székesegyház csodálatos stílusváltozatai, a Káptalandomb előkelő egyszerűsége, a Frigyszekrény-szobor megragadó környezete, a patricius házak és barokk templomok: az egész városkép, a keresztény Európának magyar bizonyossága szinte csak azért van, hogy keretbe foglalja és jórészen feltételezze a kegyképet, Győr palladiumát. A lélek belső rendje, a*

vallás öröme, az ambícióknak és energiáknak felajánlása, a munka megszentelése: a hívő századoknak heroikus emlékeztetése ragad meg e felejthetetlen transzcendens telítettségű környezetben. ... A szülőföld örök igézete itt, Győrben – úgy érezzük – túléli a mulandó idők divatjait, kigyógyít tévedésekből, megőrzi a hagyomány karizmatikus vonásait, de nem fajul merő köldöknézéssé. A múlt nem teher, hanem segítség, amely a Kegykép misztikus kisugárzásán mindig ad elég erőt és hitet az élet időszerű feladataihoz: a jókedvű munkához, a szép alkotáshoz, amellyel a dolgozó emberkéz dicséri Istent.” (BÁLINT Sándor: Boldogasszony vendégségében. 1944; 42-45.)

Lehet, hogy az életszentség hírében elhunyt tudós fenti szavai számunkra túlságosan eszmeinek tűnnek. Ehhez az a megjegyzésem először is, hogy a szerző nemcsak 1944-ben vélekedett így, hanem kb. 20 évvel később is, amikor a győri püspökvár kertjében sétálva rövidebben, de ugyanezeket mondta nekem – ismétlem – ő, aki nagy összehasonlító ismerettel rendelkezett e téren. Továbbá éppen ezért megszívlelhetnénk mélyen érző gondolatait: mit jelenthetne a Kegykép kultusza a jelen és a jövő számára!

Hiszen a néprajztudós előbb idézett megállapításait igazolni látszanak az 1897. évi emlékkönyv sorai a **győri polgárokról**: „A régiek házaik homlokzatát is a szent képnek hasonmásával ékesítették és kevés olyan katolikus család van, hol a többi szent kép között a vérrrel verítékező szűz Mária kép másolata is nem díszíti szobáik falát; nincs olyan ház, hol aczél- vagy réznyomatban a szent Szűz képe a hozzá tartozó s alább következő imádsággal együtt nem volna található; nagyrésze a kegyoltár előtt kívánja végezni esküvőjét; kedves megholtjaikért itt miséztetnek; egész éven át alig múlik el nap anélkül, hogy a szokott ájtatosságokon kívül valami rendkívülit is ne tartanának vagy tartatnának.

A szent képhez való hű ragaszkodásnak megható jeleit adták a győriek akkor, mikor Simor püspök azt kijavítás végett az összes győri papság jelenlétében helyéről levette; az egész templom tele volt hívő néppel s bár felvilágosítva voltak az iránt, hogy mi történik, azért mégis sírtak, hangosan zokogtak s nem szűnt meg fájdalunk az ideig való veszteség felett, mígnem a szívében megindult főpásztor maga is könnyelt szemekkel szószerűre lépett és szelíd oktatással eloszlatta a hívők aggodalmát.” (A Boldogságos Szűz Mária győri vérrrel verítékező képének Története. Győr, 1897; 39.)

Az idézett emlékkönyv még más, komolyabb riadalomról is beszámol és feltehetően ez az akkor nem sokkal korábbi esemény a magyarázata a Simor-féle restauráláskori aggodalomnak. Így olvasom ui.: „...mikor 1863-ban nagypénteken szentsír függőnyei meggyulladtak s a kegykép az elégs veszedelmében forgott! (Ez időtől fogva Krisztus koporsója a székesegyház déli hajójában, a szent István oltár előtt állíttatik fel.) E szívreható jelenetet ftiszt. Réffy Endre akkor karkáplán, most egyházasfalusi plébános és szentszéki ülnök, mint szem-és fültanú, eképpen írja le: > Elvégezvén szentbeszédemet... a sekrestyébe mentem,...alig voltam azonban ott pár perczig, rémületes moraj hallatszott a templomból, mire én is kirohantam, és íme tisztán láttam, hogy a szűz Mária oltára előtt felállított szentsír hátsó függőnyei, éppen a kegykép irányában lángokban usznak. A veszedelem nagyságának érzetében tehát én is odasiettem, ámde csak küzdelemmel ment, mert a megriadt tömeg kifelé tódult és az utat a veszély helyére egészen elzárta. A moraj e közben nőttön-nőtt és száz meg száz ajakról fájdalmasan hangzott: 'Jaj a szűz Mária, jaj a szűz Mária!' ... Rémülettel eltelve végre mégis odajutottam a sírhoz, de akkor egy 20-25 éves ifjú (Kovács József akkor kőfaragósegéd, jelenleg a székes-

egyház fősekrestyése, kinek oltás közben kabátja is elégett, de helyette vett neki a püspök mást és kit sekrestyésnek is ekkor szerzett érdemei jutalmául választott meg később a káptalan), míg többen tétlenül mintegy megdermedve állottak ott, letépte már a lángoló függönny foszlányait, azokat az oltár és a sír között lévő hézagba gyűrte és tiporta. Én is segítségére ugrottam és noha a lángok fel-felcsapkodtak, szerencsésen elfojtottuk a tüzet, annál könnyebben, mert végre-valahára egy minisztergyerek a városkáplán urak korsójában vizet hozott és leönthettük az összetapodott, de még mindig égő rongyokat. El kell ismernünk, hogy csodával határos a kegyképnek megmenekülése, ha tekintetbe vesszük, mily könnyen meggyulladhatott volna a függönny lobogó lángjaitól a kép előtt lévő művirágcsokor, amikor aztán a kegykép is menthetetlenül elveszett volna. <...”(A Boldogságos Szűz Mária győri vérről verítékező képének Története. Győr, 1897; 39-42.) – Itt kérdelem, hogy a kegyképnek 1863. évi restaurálása – Simor püspök rendeletére – nincsen-e összefüggésben ezzel a tüzessel? (v.ö.: VI. 3.)

A győri püspökök a vérről verejtékező Boldogasszony tiszteletére két ünnepet rendeltek: március 17-ét, korábban a városi hívek részére, utóbb (IX. 4.) a papság lelki napjául, március 25-ét pedig a vidéki hívek részére, magyar-, német- és horvátnyelvű prédikációkkal. Az angyali üdvözlés ünnepe – úgy tudom – nemcsak közelsége miatt kapott jelentőséget, hanem az első barokk főoltár titulusa is volt.

Az új, magyar nyelvű Liturgia Horarum, a győri székesegyház felszentelésének emlékünnepe, **szeptember 13-án** emlékezik meg a csodás eseményről, e szavakkal: "Az Írországból idehozott kegykép 1697. március 17-én történt vérről könnyezése óta megszakítatlan a hívek áhitatos zarándoklata."

8. A kultusz elterjedése hazánkban, Írországból és külföldön

Irodalom:

A Boldogságos Szűz Mária győri vérről verítékező képének Története. Győr, 1897.

BÁLINT SÁNDOR: Boldogasszony vendégségében. Budapest, 1944.

Emlékkönyv a győri Mária jubileumi ünnepségeiről. Győr, 1947.

Ringelai plébánia kiadványai, alkalmi hirdetései, szórólapjai az ottani képről:

Pfarrkirche Ringelai (Geleit zum Besuch der Pfarrkirche. Freyung, 1996.)

Das Christkindl von Ringelai. Passau, év nélkül.

Das Christkindlwallfahrt in Ringelai. (Ismertető plakát a templom bejáratánál)

* 2000 Menschen machen bei Christkindlwallfahrt mit. Zeichen der Freundschaft zwischen Ringelai und Győr. – Lokales, 16. Dezember 1997.

* Eine Wallfahrt öffnet politische Grenzen. Seit 250 Jahren ziehen Pilger zum Ringelaier Christkindl. – Lokales, 15. Dezember 1997.

* Seit 250 Jahren Wallfahrten zum Christkindl von Ringelay. (Templomi szórólap az ottani képpel, történeti ismertetéssel és énekkel.)

RYAN, J. J.: Our Lady of Győr, and Bishop Walter Lynch. The Irish Ecclesiastical Record, 1897.

Olasz nap Győrött. – Győri Hírlap, 1938. május 31.

SZERDAHELYI Csongor: Ír főpapok Magyarországon. – Új Ember hetilap 1893. április 16.

A hajdani Nagy-Győregyházmegye vasi nagyobb részét az új szombathelyi egyházmegyéhez csatolták 1777-ben, ugyanakkor a pápai főesperességet a **veszprémi** egyházmegyéhez rendelték, 1921-ben pedig a **burgenlandi** részek szakadtak el. A vérrel könnyezés csodás eseményét ez a nagy győri egyházmegye élte meg. Amikor tehát a kultusz elterjedését kutatjuk, természetes, hogy a mai egyházmegye területén kívülre is kell tekintenünk.

Valóban! Az 1897-es emlékkönyv pl. mindjárt arról értesít, hogy perlaki Somogyi Lipót (1748–1822), 1806-tól szombathelyi püspök átplántálta a győri kegykép tiszteletét fiatal egyházmegyéje szívébe is azáltal, hogy annak díszes hasonmását magával vitte és oltárt emelt számára. A kép és az oltár egyik fődíszje a **szombathelyi székesegyháznak**.

BÁLINT SÁNDOR szerint (1944; 43-44.) a kegykép másolatait megtaláljuk **Pápán, Celldömölkön, Szombathelyen**, azaz a régi nagy egyházmegyei területen.

1951-52-ben a Salgótarján közelében lévő **Karancs-hegyi kápolnában** megtaláltam a győri kegykép közép-méretű vászonra festett másolatát. A kép nem sokkal később P. Kardas József jezsuita atyához került Pannonhalmára. (Érthető: ő körorvos volt Salgótarjánban és egy páciense adta neki az addigra már szétdőlt karancsi kápolnából.) Az ő halála után a képnek nyoma veszett.

Ezek arra figyelmeztetnek bennünket, hogy nagy javára szolgálna a kultusztörténet kutatásának, ha a jelenlegi és a hajdani egyházmegye plébániáitól felmérést lehetne kapni: van-e templomukban (esetleg magánházaikban) a győri kegyképnek másolata. Hangsúlyosan említeném a burgenlandi részek plébániáit is. ***

Bubics Zsigmond (1821–1907), győri teológus és Győrött 1844-ben felszentelt pap, majd kassai egyházmegyes apát-plébános (végül kassai püspök), 1877-ben, IX. Piusz pápa 50 éves püspöki jubileumára megfestette és a pápának adományozta a győri Szűzanya képét, ezzel a felirattal: „*Copia imaginis Beatissimae Marae Virg. In Cathedr. Eccles. Jauriensi per Waltherum Lynceum Eppum Clonferetensem Hyberno in Hungariam allatae 1697. Die 17. Martii Sanguinem sudantis.* – A képet később a festő-püspök visszavette és feltehetően Kassán van múzeumban. (SZOKOLSZKY, 1904.)

Írországbán a különleges eseményről mit sem tudtak egészen a 200 éves évfordulóig. (v.ö.: I. 2.). Akkor is azáltal, hogy ZALKA győri püspök levelet írt a Clonfert-i főpásztornak, HEALY püspöknek a folyamatban lévő ünnepségekről. Az ír püspököt J. J. RYAN papja is tájékoztatta, aki személyesen járt Győrött és szerzett információkat. – A Győri Hírlap 1938. május 31-i számából rövid cikkben arról értesülünk, hogy az akkori budapesti Eucharisztikus Kongresszuson résztvevő dr. BROWN Clonfert-i püspök Győrbe is ellátogatott. Szerette volna tiszteletét leróni száműzött elődje, W. Lynch sírjánál, de ezt nem tudták megmutatni neki. A kegykép előtt azonban örömmel imádkozott. – Az 1947-es emlékkönyvben közlik JOSEPH MAC ARDLE kanonok-plébános levelét arról, hogy **Dublinban** (Donnycarney), az akkor épülő új templomot a „*győri Miasszonyunkról, a Szomorúak Vigasztalójáról*” (‘*Comforter of the Afflicted*’) nevezték el. 1970-ben pedig Fahy falu, Lynch püspök egykori egyházmegyéjében is ugyanezen titulussal építettek új templomot. Az ír főpapok 1983-as látogatása után újra megélénkült érdeklődésük a kegykép iránt. (ld. még a IX. 6. fejezetben!)

Hogy a győri esemény tudomására jutott az akkori császárvárosnak, arról már a VI. 2. és a VII. 4. fejezetben volt említés. **Bécsben** körmenetileg hordozták körül a győri képet és polgárház homlokzatát is díszítette.

Ugyancsak eljutott a híre és tisztelete a bajorországi **Ringelai**-ba, ahol máig tartó új kultusza keletkezett. Ennek eredetéről és Győrrel máig ápolt kapcsolatáról a VI. 2. fejezetben már kaptunk ismertetést.

Az 1947-es emlékkönyv arról is beszámol, hogy az **USA Ohio államában Toledo** város Szent István magyar királyról címzett templomában oltár áll a győri Szűzanya tiszteletére. Az oltár felett függ a győri kép hű másolata, amelyet dr. Várady Lipót Árpád győri püspök még 1913-ban készíttetett Schrembs toledói püspök kérésére. Az amerikai főpásztor ugyanis Győrött járt és egyházmegyéjének ír hívei számára kérte a kegykép másolatát. Azonban, amikor a magyarok Szent István temploma Toledoban elkészült, megbecsülve a magyar hívek áldozatkészségét, a magyaroknak ajándékozta a képet, akik 1942-ben oltárt emeltek tiszteletére és azóta örök novénát tartanak minden hét szombat délutánján és március 17, valamint augusztus 15. napját megelőző délutánon. (36. kép)

Valószínűnek tartom, hogy ez a lista még bővíülhetne további adatok gyűjtésével.***

IX. A JUBILEUMI ÜNNEPSÉGEK ÉS „SZENTÉVEK”

Irodalom:

A Boldogságos Szűz Mária győri vérrel verítékező képének Története. Győr, 1897.

Búcsúsok Lapja. (A jubileumi év alkalmi lapja) Győr, 1947.

Emlékkönyv a győri Mária jubileumi ünnepeiről. Győr, 1947.

JORDÁNSZKY ELEK: Magyar országban..., Posen, 1836.

Körlevelek: A Győri Egyházmegyei Hatóság körlevelei: 1897., 1935., 1947., 1972., 1983., 1997.

MOHL ADOLF: Szónoklatok..., Győri Katolikus Tudósító, 1935. március.

* Kétszáz évi jubileum. Religio folyóirat 1897. 23. szám.

SZERDAHELYI Csongor: Ír főpapok Magyarországon. – Új Ember hetilap, 1983. ápr. 16.

1. Az első századik év: 1797.

A csoda első százados évfordulóján, 1797. március 17-én **Fengler József** győri püspök idejében, fényes templomi ünnepeket tartottak, melyről a győri karmeliták naplója eképpen ír: „1797. Márczius 17. A székesegyházban jubileumi ünnepély van, ma száz esztendeje annak, hogy a bold. Sz. Mária csodálatos képe három óra hosszat bőséges vérkönnnyeket hullatott. Mivel ez idén e nap péntekre esett, azért e nagy csoda emlékét következő vasárnap, u.m. dicsőséges sz. József pátriárcha emléknapiján ünnepelték meg. És pedig: 18-án d.u. ünnepélyes zenés litániával a bold. Szűz oltáránál. 19-én vasárnap 8 órakor ugyanott pontificalis mise, melyet **Pierer József** segédpüspök és káptalani nagyprépost tartott; 9 órakor következett a magyar szentbeszéd, ezt **Majláth** kanonok mondta; d.u. 2 órakor ünnepélyes körmenet, mely alatt a csodálatos képet – drága trónus alatt, díszőrökül felfegyverzett polgárok, a ft. Káptalan, a világi és szerzetes papság és rengeteg népsokaság kíséretében, kereszt elűlvitele mellett – a ft. Plébános urak hordozták körül a városban. A processziót **Pierer** püspök vezette. Visszaérkezéskor a templomban litánia volt, mely után német szentbeszédet mondott **Somogyi Lipót** kanonok és városplébános. – Az egész nyolcad alatt a csodálatos kép oltáránál 8 órakor ünnepélyes zenés mise, d.u. pedig a bold. Szűz litániája.” – **MAJLÁTH** Antalnak, a jezsuitából lett győri kanonoknak, fentebb hivatkozott magyar szentbeszédét latinra fordítva ki is adták (**). Saját korában azért is jelentősnek tartották, mert a hallgatóságban jelen voltak a hajdani események 50-60 éves gyermekei, tehát hamis dolgokról nem lehetett szólni! Továbbá: ezt a beszédet megküldték **WIELAND** „felvilágosult” német papköltőnek is, aki weimari „Mercurius” lapjában ostobaságnak és csalásnak minősítette a győri csodás eseményeket (ld. már VII. 3. <11.>) – **MOHL ADOLF**

arról tudósít, hogy SOMOGYI prépostkanonok ugyanakkori német szentbeszédét is 36 oldalon kinyomtatták, mely szintén „a csodás eseménynek számos hiteles bizonyítékát örökítette meg.”

Az első centenáriumot követő, második századévi szónoklatok közül MOHL csak azokat említi meg, amelyek nyomtatásban is megjelentek. Ilyenek CSETE ISTVÁN jezsuita atyáé (VII.33.<5.>), aki 1795-től többször is szónokolt a vérrel verejtékező Szűzanya ünnepén, továbbá TÓTH JÓZSEF kanonok 1810-ben mondotta az ünnepi szentbeszédet magyarul, MAYRHOFER JÓZSEF kanonok 1852-ben németül, HECSEY JÓZSEF újbárosi plébános 1853-ban németül. Helyén való volna ezeket fellelteni, összegyűjteni.

2. A második centenárium: 1897.

Ezt az ünnepség-sorozatot az 1896. december 28-án, ZALKA JÁNOS megyéspüspök által összehívott értekezlet készítette elő. A következőket határozták: /1./ Írásuk meg a kegykép eredetének, csodás eseményének és további tisztelésének története. A megbízást KAPUY ELEK sekrestyeigazgató és NÉMETH GYULA belvárosi káplán kapták. /2./ Renováltassuk a sudarium ezüstrámája. /3./ Veressenek érmecskéket. (Lásd 32. kép) /4./ Az ünnep előestéjén, márc. 16-án a megyéspástor tartja az ájtatosságot és KUTROVÁTZ ERNŐ kanonok szónokol. /5./ Március 17-én a győri hívek templomi ünnepe legyen: „tartassuk meg a 8 órai szentmise a kegyoltár előtt, mint ezt a canonica visitatio előírja, 9 órakor legyen ünnepi szentbeszéd, melynek megtartására kegyelmes főpásztorunk dr. Steiner Fülöp székesfehérvári megyéspüspök úr önméltóságát kéri fel; szentbeszéd után infulás mise, délután pedig és az egész octava alatt litánia a kegykép előtt.” /6./ A Gyümölcsoltó Boldogasszony ünnepét megelőző 3 napi ünnepség álljon szentbeszédből és ezt követő litániából, tartják Mohl Antal kanonok, Ruschek Antal nádorvárosi plébános és Schlegl Péter kanonok. /9./ Gyümölcsoltó Boldogasszony ünnepén a vidéki zarándokoknak Mladoniczky Ignác kanonok prédikál. (A Boldogságos Szűz Mária győri vérrel verítékező képének Története. Győr, 1897; 3-5.)

A második centenárium ünnepeit ezután ZALKA JÁNOS megyéspüspöknek 1897. január 3-án kelt, I. sz. latin nyelvű körlevele jelentette be. (ld. már I. 2. és az 1. szövegmelléklet) Kora ismeretei és lehetőségeihez képest bőven szolgál történeti adatokkal és a Szűzanya hagyományos győri tiszteletére való lelkes buzditással fejezi be.

Mint már említettem, erre a főpásztort képesítette korábbi egyháztörténész múltja, valamint az az eléggé nem értékelhető cselekedet, amellyel kapcsolatot keresett a Clonfert-i egyházmegyével, és annak nem kevésbé történeti érzékű főpásztorával. Levelezésük, melyet az akkori „The Irish Ecclesiastical Record” is leközölt, az ottani érdeklődés és kutatás kiindulópontja lett. Ezért szükségesnek tartottam, hogy (9. szövegmelléklet) csatoljam.

Az 1947. évi Búcsúsok Lapja – visszatekintve az 50 évvel korábbi ünnepségre – úgy tudja, hogy 1897. március 25-én a székesegyházban és a karmelitáknál aznap 5000 volt a szentáldozások száma, melyből joggal következtetni lehet a búcsúsok

hatalmas tömegére. Azt is feljegyezték, hogy megjelent az íreknek kb. 40 tagú küldöttsége, egy Clonfert-i kanonok vezetésével.

A „Religio” c. lap 1897. 23. száma március 18-ról kepezve a győrieken kívül a szomszédos Moson-, Sopron-, Komárom-, Veszprém-, és Vas megyéből érkezett zarándokok tömeges odaseregzéséről adott hírt: *„a székesegyház három hajója a hajnali óráktól kezdve késő estig alig bírta befogadni az ájtatoskodók nagy seregét”*. A felsorolás híven tükrözi a kegykép kultuszának a hajdani Nagy-Győregyházmegye méreteiből érthető vonzás-területét. (ld. erről VIII. 8-ban is).

3. Egy soronkívüli ünnepi év: 1935.

Megrendezésének okáról az 1947-es Búcsúok Lapjából értesülünk: *„A zarándoklat külön meghirdetésére azért volt szükség, mert az első világháború kicsit megritkította a zarándokok számát. A rend csak nehezen tért vissza – így van ez minden háború után – és egy nagyobb lökésnek kellett jönni, hogy a kegykép kultusza ismét a régi fényben ragyogjon. Ezt a lökést adta meg az 1935-ös esztendő.”* – Az idézett írás stílusából én dr. SZELESTEY BÉLA, Győr-Szent Imre plébánia fiatal vezetőjére ismerek, aki egyébként is az Emlékkönyv szerkesztője és rendkívül lelkes pap volt. Az ő buzgósa vehette rá az éppen csak 1 éve kormányzó dr. BREYER ISTVÁN megyéspüspököt a következő meghirdető sorokra: *„Hálás szívvel kell mindig gondolnunk az isteni Gondviselés azon jótéteményére, hogy székesegyházunk a vérrel verejtékezett Boldogságos Szent Szűz kegyképét mondhatja magáénak. Hogy ezen kegykép különösebb tisztelete által a Szűzanyához való gyermeki szeretet minél mélyebb gyökeret verjen híveinek szívében, az 1935-ik év folyamán nagy egyházmegyei zarándoklatok lesznek a kegyképhez, ... Meg vagyok győződve arról, hogy Nagyön tisztelendő Papságom nagy lelkesedéssel karolja fel ezt az eszmét úgy, hogy ezek a zarándoklatok beszédes tanúbizonyságai lesznek a győregyházmegyei papság és hívek gyengéd ragaszkodásának a Boldogságos Szűzanya iránt.”*

A továbbiakban részletezi a Búcsúok Lapja az előkészítő munkákat. Le kellett tárgyalni a vasutakkal a különvonatok ügyét. Gondoskodtak különféle kegytárgyakról, mert előzőleg semmit sem lehetett kapni. Az állami pénzverőnél – Berán Lajos szobrászművész közreműködésével – 100.000 érmet készíttettek. Az egyik pesti kliségyár és a Győregyházmegyei Alap Nyomdája pedig kissejtelképeket készített. Súlyos pénzekkel felszereltették a székesegyház hangosító berendezését. A szervezést a győri Actio Catolica intézte. Március 17-én a németek és a horvátok jöttek. Március 25-én hozzávetőlegesen 14.000 zarándok érkezett vonaton, sokan gyalogos csoportokban. Délután kálvária-járás volt. A karmelitáknál gyülekeztek; mikor az utolsó csoport is elindult, a menet éle már a vasúti repülőhídon tartott a Kálváriadomb felé. *„Győregyházmegye hívő népe 1935-ben kitett magáért. ... Reméljük, hogy a zarándoklatok folytatását a jövőben semmi sem zavarja és ezentúl minden esztendőben megjelennek a zarándokok, hogy köszöntsék a győri Máriát.”* – fejezi be az Emlékkönyv a visszatekintést. Nekem viszont úgy tűnik, hogy ez az 1935-ös ünnepség egyúttal a már előre látott 1947. évi, 250 éves jubileum megrendezésének főpróbája is volt, – legalábbis dr. SZELESTEY BÉLA lelkes tervezésében. – 1940-ben elhunyt a főpásztor és a székesegyház kegyképe alá temetkezett.

MOHL ADOLF győri apátkanonok a „Győri Katolikus Tudósító” 1935. márciusi számának 13-14. oldalán jelentette meg a „Szónoklatok a vérrel verejtékező győri Boldogasszony ünnepein” c. gondosan összegyűjtött tanulmányát.

4. A kétszázötvenedik év: 1947.

A kommunista hatalmi „fordulat éve” előtti utolsó esztendő, amikor lehetőség adatott még a teljes ünneplésre. Szereplőinek már kortársai lehettünk, magam előtt is látom, hogy a képet a kegyoltárról leemelve, a drapériákkal díszített főoltár magasában helyezték el az egész jubileumi évre.

Az eseményeket híven őrzik a korabeli körlevelek, a Búcsúsok Lapja és az Emlékkönyv. Ezek alapján adom a krónikát:

1946. december 29-én a megyésfőpásztor kinevezte a **jubileumi bizottságot**, a székeskáptalan 3 tagja, 3 győri plébános, egy teológiai tanár, az A.C. ifjúsági igazgatója és a sekrestyeigazgató alkották a tettekész testületet. Három albizottság vállalta a rész-feladatokat: a művészeti- sajtó- és propaganda munkát, valamint az ének- és zene-ügyek intézését, végül a gazdasági és pénzügyi albizottság nem könnyű feladatait.

Az új esztendő harmadik napján el is kezdték munkájukat. Elkészült az ünnepségek **végleges rendje** és azt 20.000 példányban szétküldték az egyházmegyébe.

Az Egyházmegyei Nyomda 4 féle méretben adta ki a kegykép háromszínymású **képét**. (Ezeknek kliséit találtam meg én az 1960-as években és – csodák csodája – engedélyezték az utánn nyomást, mivel, hogy „ez régi dolog, akkor már engedélyezték”!)

Az állami pénzverő megkezdte a kegykép ezüst-, ezüstözött- és bronz-plakettjeinek és érmecskéinek verését.

MENTES MIHÁLY költő-kanonok megírta a **3 búcsúsének verseit** és HALMOS LÁSZLÓ székesegyházi karnagy elkészítette a dallamosítását, valamint megírta a „Missa Jaurinensis” – (ld. ezekről a X. fejezetben).

PAPP KÁLMÁN megyéspüspök elküldte január 6-án **meghívóit** Írországba Éamon de Valera államelnöknek, Michael Browne Galway-i és John Dignan Clonfert-i püspöknek, hogy személyesen, vagy képviselőik által vegyenek részt ünnepünkön. Sajnos, ezek egyike sem tudott eleget tenni az invitálásnak, de lelkes válaszukkal kifejezték örömeiket és megerősítették „lelki rokonságunkat”. A levélváltások teljes szövegeit őrzik az említett Emlékkönyv.

A január 15-én kelt I. sz. **körlevél hirdette meg a „kegyelem évét”**. Közölte a papsággal a jubileumi bizottságok felállítását és az ünnepségek tervezetét.

Ezek szerint Gyertyaszentelő Boldogasszony ünnepén kellett a lelkipásztoroknak meghirdetni először a 250 éves jubileumot, majd február 16-án, ötvenedvasárnapon a 3 nappal korábban kiadott püspöki szózatot olvasták fel minden szószékről (teljes szövege az Emlékkönyvben.)

Március 12-én, szerdai napon, **népmiszió** indult Győrött. A székesegyházban Kovács Sándor szombathelyi megyéspüspök tartotta, az Emlékkönyv 4500 hívőt regisztrált ezen. Március 16-án, vasárnap este gyertyás körmenet vonult a szé-

kesegyházból a város utcáin át. Március 17-én, hétfőn, kora reggeltől sűrűn látogatták a kegyképet. D.e. 9-kor ünnepélyes püspöki nagymise volt, Halmos új győri miséjével, a főpásztor szentbeszédével. Koradélután a papság imaórája kezdte a tiszteletet, **Endrédy Vendel** zirci apát vezetésével (Köszönjük, hogy könnyek által üzent az Isten, mert azt jelenti, hogy Ő velünk van!). Délután a szerzetesnők, a leányifjúság és a férfifjúság imaórái váltották egymást. Este pedig novéna kezdődött.

Március 17-24-ig mindennap de. nagymise volt a győri plébániák híveinek részvételével. Március 22-24-én pedig tridumot tartottak az egész egyházmegyében. Március 23-án, vasárnap **Bánáss László** veszprémi püspök pontifikált.

Március 24-én estére negyedórás **harangzúgást** rendeltek el az egész egyházmegyében.

Március 25-e, Gyümölcstől Boldogasszony ünnepe lett az ünnepek csúcspontja. Hatalmas zárandoksereg előtt volt **Mindszenty József** bíborosérsek szentmiséje, **Grósz József** kalocsai érsek szentbeszédével. – Délután körmenetet tartottak a kegyképpel a Széchenyi térre, ahol a mintegy 40-50 ezerre becsült tömeg előtt, a főpásztor megnyitója után, a bíboros hercegprímás szólt a naggyűlés híveihöz. – Majd **Papp Kálmán** megyéspüspök felajánló imáját mondta el és fogadalmételtre szólította fel a híveket (Emlékkönyv 56-57.). A főpásztori áldások után a Te Deum-mal zárult a megrendítőnek jellemzett gyűlés.

Ide tartozik még az 1947. I. körlevélben közzétett **jubileumi imádság** megörökítése: *„Kegyelmekkel tündöklő Szűzanya Mária! Lélekben áhítattal borulunk véres könnyeket hullató szent képed elé és sírva gondolunk az Egyháznak s híveinek szenvedésére, melyek miatt egyházmegyénk győri székesegyházában 250 évvel ezelőtt a Te irgalmas szemed, – Szűzanyánk, – három óra hosszat vért hullatott.*

Ó Mária! – könnyeborult szemedet fordítsd most is szenvedő Egyházunkra és nagy ínségben lévő magyar hazánkra! Könyörülj rajtunk! Légy Istennél közbenjárónk: indítsa szívünket bűnbánatra, életjobbulásra és szent Fiad forró szeretetére! Egyesítsd bánatunk könnyeit a Te véres könnyeiddel és mutasd be engesztelő áldozatul, hogy irgalmasságot nyerhessünk szent Fiadnál, Jézus Krisztusnál. Ámen.”

1947. májusában az egyházmegye minden plébániájáról népes **zarándoklatok** keresték fel a győri székesegyházat.

A jubileumi évben kiadott egyházmegyei Schematizmus főpásztori beköszöntője 1947. október 8-i keltezéssel, boldog örömmel emlékezik meg az eseményekről és – már a jövődő megpróbáltatásokat sejtve – buzdít: *„Eia, fratres in Christo militantes, qui inde e sanctuario BMV. iter ad sacra munia accipienda ac persolvenda aggressi estis: ut acies bene ordinata strenue adlaboretis, magnificate Dominum et inter vestibulum et altare caelestis nostrae Patronae plena iam fiducia precamini mecum: parce, Domine, parce populo tuo et ne des hereditatem tuam in perditionem.”*

Tervezték még (Búcsúok Lapja; 10.), hogy a kegykép – mint 1938-ban a Szent Jób és 1946-ban a veszprémi Szent Margit ereklye – „országjárásra”, illetve egyházmegyei látogatásra indul. Erre azonban – dr. SZELESTEY BÉLA alább még idézendő emlékiratai szerint – nem került sor a papság véleményét idézve: *„Általános elutasítás. Ilyenre még gondolni is merészség. Ez lehetetlenség. Tiszteletlenség a Győri Máriával szemben. Ilyen még nem fordult elő a búcsújárások történetében. Jaj, dehogy nem...” stb.*

Maradandó lett azonban ettől kezdve a **győregyházmegyes papság március 17-i közös rekollekciója** a kegykép és a Szűzanya tiszteletének jegyében. Ezt a későbbi korlátozások idején is sikerült megőrizni és a papság lelki-szellemi arculatának formálójá és megőrzője lett. – Ennyi mégis csak megvalósult! SZELESTEY többet szeretett volna: „Hozzunk létre egy központi szervet, mely őrködik a megszületett tervek megvalósítása érdekében. ...Én nagy buzgón nekiláttam...” SZELESTEY BÉLA lángbuzgalmát – sajnos – nagyon hamar felismerték a hatalmi szervek és félreállították. Keserű emlékeit nagy terjedelmű gépírási memoárban rögzítette és a Pannonhalmi Főapátság levéltárára bízta. A 266-270. oldalakon a 77. Fejezet „a jubileum ünnepségei”, a 78. a „Két gyönyörű álom” címet viseli.

SZELESTEY az általa szerkesztett Búcsúok Lapjának végén anekdotizálva, de bizonyára komolyan gondolva, kérde: mikor jelenik meg e lapnak következő száma? Szerette volna, ha folyamatossá lehetett volna tenni. De azért – sejtve a jövőt? – megkérde: 50 év múlva jelenik meg? Ez is az ő „gyönyörű álma” maradt.

5. Mégis folytatjuk a megemlékezést a 275. évben is: 1972.

Már az 1972. február 9-én kelt I. sz. körlevél, amikor a nagyböjti triduumok tartására figyelmeztet, ajánlja, hogy a böjti megújulásban „indítson bennünket mély bűnbánatra és serkentse szívünket megigazulásra” a Szent Szűz kegyképének vérrel könnyezése.

A március 3-án kelt 607/1972. sz. köriratban aztán dr. KACZIBA JÓZSEF püspök, győri apostoli kormányzó, ünnepi körlevéllel szól a papsághoz és a hívekhez a 275. évfordulóról. Tudatja, hogy jelentette az ünnepi évet VI. Pál pápának is, és ő áldását küldve, az eddigiek mellé újabb búcsúkat engedélyezett ***.

Visszatekint a csodás eseményre és annak folyamatos kultuszára, – különösképpen a 250. évi ünnepekre –, mely a háborús pusztítás után volt. Ahogy folytatja, az nekünk már szemet szúr, hiszen –, hogy mást ne mondjunk – magának ennek a körlevélnek a szövegét is előzetesen jóvá kellett hagyatnia az Állami Egyházügyi Hivatallal (!), így szól: „Az elmúlt 25 évben a mindennapi élet is kiegyensúlyozottabb, békésebb és nyugodtabb lett. Mindezt most a Szűzanyának is köszönetet mondunk. A modern világ azonban könnyen irányítja az ember figyelmét a csak evilági dolgokra és feledteti az odaát valókat. A Szűzanya kegyképe azonban arra figyelmeztet bennünket, hogy állandó és szoros kapcsolat van az ég és föld között. Isten néha rendkívüli módon is belenyúl az életbe, amint tette ezt itt Győrött 1697-ben. Ez azért történt, hogy figyelmeztessen bennünket, nehogy a jólétben önzőkké váljunk, tudásunkban magabizók legyünk és közömbösség legyen úrrá rajtunk.” A továbbiakban már visszatérhet a léleképítésre: „Ha meg akarnám határozni az idei jubileumi esztendő célkitűzését, akkor azt a belső megújulás és keresztény lelki nagykorúság kegyelmének kiesésében foglalnám össze. ... Legyen ez az imádság éve, a lélekújulás ideje. A Szent Szűz könnyes arca derüljön mosolyra és hozzon áldást családjainkra, egyházközségeinkre és egyházmegyénkire. Amen.”

A körlevél mellékletként egyetemes könyörgéseket közöl a jubileumi évre.

6. Megváltásunk rendkívüli szentéve kapcsán: 1983.

II. János Pál pápa 1983. január 6-án „*Aperite portas*” kezdetű bullájával rendkívüli szentévet hirdetett az egész katolikus Egyház számára megváltásunk 1950 esztendő évfordulója alkalmából, és azt Gyümölcslőt Boldogasszony ünnepén – amikor „*az Ige testté lett*” Mária méhében – nyitotta meg, felszólítva a helyi főpásztorokat ugyanerre. Dr. PATAKY KORNÉL győri megyéspüspök az 1983. évi II. körlevelében tette ezt közzé és egyszersmind összekapcsolta a vérrel könnyező kegykép ugyanakkor esedékes ünnepségeivel. A következő egyházmegyei körlevél tartalmilag ismerteti a bullát és meghirdeti annak felhatalmazásából a búcsúnyerési lehetőségeket. A győri székesegyházban teljes búcsú volt nyerhető a jubileumi év minden napján, a szokásos feltételek mellett.

Ebben a rendkívüli zárandoklós esztendőben látogatott el a Szűzanya győri szentélyébe Írország bíboros prímása, **Tomas Ó Fiaich** Armagh érseke, és a Clonfert-i egyházmegye főpásztora, **Joseph Cassidy** püspök, valamint kíséretük, akik közül a Clonfert-i püspöki helynök, **Louis Page**, elhozta annak a modern ír templomnak rézkarc-képét, melyet nemrég áldottak meg a győri Könnyező Szűzanya – ott: Szomorúak Vigasztalója – tiszteletére. (ld. még VIII. 8.). A Magyar Katolikus Püspöki Kar tagjainak nagyrésze is eljött és koncelebrált szentmisével ünnepeltek **Dr. Lékai László** esztergomi bíboros-érsek vezetésével. A magyar bíboros és a győri püspök köszöntötték az ír vendégeket és az óriási számban összesereglett hazai zárandokokat. Erről az 1983. IV. körlevél és az Új Ember hetilap 1983. április 16-i száma tudósít. Az ír bíboros válaszával már foglalkoztunk a VII. 5. fejezetben is, miszerint köszönetét fejezte ki, az annak idején üldözött Lynch püspök befogadásáért. De bátorítást kívánt nyújtani a mostani magyar híveknek az ő hajdani példájukkal: „*Mi a remény üzenetét hoztuk nektek Írországból. Másfél évszázadon keresztül, azután, hogy Lynch püspök nálatok menedékre talált, a mi őseinknek nem voltak templomaik. A papoknak, akik a szigeten maradtak, bújdosniok kellett, s csak az erdőségek mélyén, életüket kockáztatva gyűlhettek össze a hívek misét hallgatni. De e rengeteg szenvedés sem törte meg az ír népet, s a Mária-tisztelet és a buzgó imádság megőrizte őket a katolikus egyház számára.*”

A koncelebrált szentmise végén a jelenlevő püspökök áldást adtak, majd a kegyképhez vonultak és a vendégekkel az élen csókkal illették azt a kendőt, amellyel egykor a véres könnyeket felfogták.

Louis Page Clonfert-i általános püspöki helynök, aki annak idején plébános volt, 1970-ben faluja új templomát a győri Szűzanya oltalmába ajánlotta és a templomszentelésen mostani püspöke volt a szónok. Érthető, hogy mindketten vágyakoztak felkeresni a kegykép eredetét. A vikárius azonban utazásuk előestéjén kifiamította bokáját. Mégis vállalta begipszelt lábbal a fáradságos utat.

7. A háromszáz éves évforduló: 1997.

Irodalom, források:

Győregyházmegyei körlevelek 1996-97.

Győri püspöki irattár anyaga (Ünnepi beszédek, szónoklatok, könyörgések)

TÜTŐ György: A Könnyező Győri Kegykép csodájának 300-ik évfordulója. – Életünk 1997/5.

TÜTŐ, Georg: Marian Year in Hungary honours 'Irish Madonna'. – The Irish Family, 1997. February 14.

Főpásztorunk, dr. PÁPAI LAJOS győri püspök, 1996. november 29-én 2468/1996. sz. alatt **bejelentette a Szentatyának**, II. JÁNOS PÁL pápának, hogy a győri székesegyház kegyképe csodás vérrel könnyezésének 300 éves évfordulójára készülünk. Hivatkozott arra, hogy Őszentsége 1996. szeptember 7-i győri látogatása alkalmával maga is imádkozott a kegykép előtt. (37. kép). Kérte, hogy a márciusi ünnepség-sorozatra a Szentatya személyes képviselőt küldjön az ő üzenetével. (10. szövegmelléklet)

Újév napja, mely tudvalevőleg Szűz Máriának, Isten Szent Anyjának ünnepe, alkalmat adott a főpásztornak arra, hogy a **hívekhez szóló szózatban** hirdesse meg az 1997. évi jubileumi Mária-évet egyházmegyénkben. Felhívta a figyelmet, hogy ez az esztendő egyúttal Urunk születésének 2000. évfordulójára készülő Nagy Jubileum első éve is: a Fiú-Éve, ahogy a Szentatya kívánja. A mi jubileumunk egyenesen megerősíti eme készületi évet, hiszen az Ige Szűz Máriától testesült meg, ahogy kegyképünk is ábrázolja.

Az 1997. I. körlevél részletesen közölte a **Mária-év programját**, mely meg is valósult:

Március 15-én, szombaton, de. 11 órakor volt dr. Paskai László Esztergom-budapesti bíborosérsek, metropolitánk ünnepi szentmiséje és szentbeszéde. „*Őseink buzgósgát követjük, akik ebbe a székesegyházba oly sokszor összejöttek, itt fejezték ki szeretetüket és bizalmukat Jézus Anyja iránt és itt nyertek vigasztalást, lelki erőt életük küzdelmeihez.*” Megemlékezett a kegykép ide érkezésének történetéről (megjegyzendő, hogy itt egy tévedés csúszott be: a hontalan ír püspököt nem Széchenyi György, hanem Püsky János fogadta be.) A mostani ünnepség jól kapcsolódik a harmadik évezredre való készülésünkhöz, hiszen Márián keresztül jutunk el Jézushoz! (Teljes beszéd a 11. szövegmellékletben).

Délután dr. Ladocsi Gáspár tábori püspök vezette az imaórát, este 6-kor pedig dr. Konkoly István szombathelyi megyéspüspök ünnepi miséje következett.

Március 16-án, vasárnap 11-kor a Szentatya személyes legátusa, Gilberto Augostoni bíboros ünnepi szentmisét celebrált a püspöki karral. Szentbeszédében elhozta a pápa üzenetét és kihirdette a győri székesegyház *basilica minor* rangjára emelését. (Ernek kérelmezését a győri püspök 1997. január 10-én 34. sz. alatt terjesztette fel a Szentszékhez, (ld. 12. szövegmelléklet). A bíboros beszédében (13. szövegmelléklet), felhasználta a nagybőjt ezen napi evangéliumának jelenetét, amikor idegenek kérték a tanítványokat: „*Látni szeretnénk Jézust!*” – Hol

lehetne ezt jobban megkapni, mint Jézus Anyjának kegyhelyén? – Jelen volt a templomban a budapesti angol nagyövet és Győr város polgármestere is.

Délután **dr. Takács Nándor** székesfehérvári püspök tartotta az imaórát.

Március 17-én, hétfőn a papság ünnepe volt a kegyképnél, **dr. Jakubinyi György** gyulafehérvári érsek által vezetett koncelebrációval (benne a papság könyörgésével a Szűzanyához, 14. szövegmelléklet), délután pedig ugyancsak az érsek által vezetett elmélkedésekkel: a Lorettói litániáról, a Kis Szent Teréz centenáriumról és az újkori Mária-jelenésekről. (Ezek beszédvázlatát ld. a 15. szövegmellékletben).

Az ünnepség-sorozat mindhárom napján részt vett **John Kirby** Clonfert-i püspök is, három papjával. 1997. április 9-én kelt köszönőlevelük szerint „*csodálatos és megtisztelő volt résztvenni egy ilyen jelentős eseményen*”. (Győri Püspöki Irattár 869/1997. sz. – Eredetiben és fordításban ld. 19. szövegmelléklet).

Az 1997. évi II. egyházmegyei körlevél a **tavaszi esperesi korónak** témájául ezt tűzte ki: „*Az egyházmegyei Mária-év lelki hatásának elmélyítése és a Nagy Jubileumra való felkészülés első éve.*” – (NB. a „Nagy Jubileum” a 2000. évre való lelki felkészülés.) – Nem ismerem, hogy milyen lett a korónai megbeszélések eredménye ***.

Hatalmas, szép **plakát** kiadására is sor került. A Szentatyát mutatta, amint győri látogatása alkalmával a kegyoltár előtt térdelt. Szövegében pedig felsorolta az **országos zárandoklatok** programját, eképpen:

- Február 2-án a **családok zárandoklata**. Az ezen alkalomból elhangzott könyörgéseket ld. a 16. szövegmellékletben
- Március 22-én a **KÉSZ** (Keresztény Értelmiségiek Szövetsége) zárandoklata.
- Március 25-én a **katolikus iskolák zárandoklata**. (Könyörgéseiket ld. a 17. szövegmellékletben)
- Május 4-én a **horvát hívek zárandoklata**.
- Június 28-án az **ifjúsági gyalogos zárandoklat** megérkezése a Dunántúl (és a hajdani Nagy-Győregyházmegye) 5 pontjáról: Komáromból, Kőszegről, Mosonmagyaróvárról, Sopronból és Veszprémből (Könyörgéseiket ld. a 17. szövegmellékletben).

A **győri egyházmegye híveinek csoportos zárandoklatai** a következő szombati napokra voltak elosztva: a székesegyházi főesperesség hívei március 1-én, a soproni é. április 5-én, a rábaközi június 7-én, a komáromi június 21-én. Győr város hívei részére a nagybójt péntekjein este volt keresztútjárás és szentmise.

A **magyarországi érseki tartományok hívei** is egy-egy napon jöttek, mégpedig május 3-án a görögkatolikus hívek, május 10-én a Kalocsa-kecskeméti érsekségből. Május 17-én az egri főegyházmegyéből, május 24-én a veszprémi, május 31-én pedig az Esztergom-budapesti főegyházmegye és érsektartomány hívei.

Március 31-én országos zárandoklatot és ünnepi szentmisét hirdetett a plakát **Apor Vilmos boldoggáavatásáért**. – A jubileumi Mária-év nagy ajándéka volt, hogy II. János Pál pápa 1997. november 9-én a római Szent Péter téren valóban boldoggá avatta Vilmos vértanú püspököt! Ennek dokumentációs anyaga külön következik.

„II. János Pál pápa lekipásztori útjai” címen **kiállítás** is nyílt március 16-án az Egyházmegyei Múzeumban (Káptalandomb 26.), melyet **Angelo Acerbi** érsek, nuncius nyitott meg.

1997. április 11-én este 19 órakor **hangversenyt** rendeztek a székesegyházban.

A mi jubileumi esztendőnk egyúttal a Boldogságos Szűz **fatimai megjelenésének** is 80. évfordulója volt, a III. sz. körlevél nemcsak felhívta erre a figyelmet, hanem azt is bejelentette, hogy a magyar származású **P. Kondor Lajos** atya kezdeményezésére meghívást kaptak Győrbe azok a személyek, akik különösen is ápolják Fatima szellemét. A kétnapos ünnepség programja az alábbi volt:

Július 5-én, szombaton **konferencia** a győri bazilikában, melyen a Szűzanya kegyhelyeinek vezetői tartottak beszámolót működésükről. Utána rózsafüzér imádság, majd este ünnepi koncelebrált **szentmise dr. Christoph Schönborn** bécsi érsek vezetésével. Szentbeszédét ld. 20. szövegmelléklet. Utána **hangverseny** volt, majd éjszakai **virrasztás**.

Július 6-án, **vasárnap** reggel 6-tól minden órában **szentmise**, 10-kor pedig ünnepi koncelebrált **szentmise**, **Serafim de Sousa Ferreira e Silva** fatimai püspökkel, utána körmenet a Szűzanya fatimai szobrának másával, melyet az említett püspökatya hozott, s ajándékozott a győri bazilikának. A körmenet végeztével az újonnan kialakított kápolnában helyezték el.

TÜTTŐ GYÖRGY prelátus, londoni magyar főlelkész is megemlékezett a vérel könnyezés évfordulójáról. Előadásokat tartott a kép történetéről és kialakult tiszteletéről (VII.5), valamint cikket írt az „*Életünk*” c. külföldi magyar lap 1997/5. számában („A Könnyező Győri Kegykép csodájának 300-ik évfordulója”), és a „*The Irish Family*” lap 1997. február 14-i számában. („Marian Year in Hungary honours 'Irish Madonna'” – és: „'Madonna' bonds cross a continent”).

X. A KULTUSZ LELKISÉGI, MŰVÉSZETI ÉS TÁRGYI EMLÉKEI

1. Búcsú-engedélyek

ZALKA JÁNOS püspök 1897. I. körlevelében írja: „*Pius vero PP. IX. anno 1874. indulgentias plenarias concessit pro diebus 17-a et 25-a Martii, quibus memoria prodigiosi eventus quotannis recolitur.*” – Az 1960-as évekből származó füzetekben a búcsúsok számára így közlik: „1874. Nov. 20-án IX. Pius pápa a hívek vallásos élete és a lelkek üdvössége gyarapodására teljes búcsút engedélyezett a székesegyházban az alábbi napokon: **Március 17-én, március 25-én, augusztus 15-én.** A búcsú elnyerésének szokásos feltételei...”

VI. Pál pápa 1967. január 1-én kiadta az „*Indulgentiarum doctrina*” apostoli konstitúcióját, melynek nyomán a római Sacra Poenitentiaria közzétette az „*Enchiridion Indulgentiarum*” határozatát 1968. június 29-én a Búcsuk új kézikönyvéről. Ennek 11. pontja szerint: „A megyéspüspököknek...joga van: ...2.§. egy évben három alkalommal teljes búcsúval járó pápai áldást adni, az előírt forma betartásával, az általuk meghatározott ünnepen híveknek...” – A győri főpásztorok ennek alapján is láthatják megerősítve IX. Pius pápa engedélyét, másrészt pedig ennek erejéből jelölhették ki teljes búcsúval járó ünnepnek a székesegyház titulusának ünnepét is.

VI. Pál pápa azonban 1968. február 19-én kelt kegyes leiratával 832/68.sz. alatt speciálisan is engedélyezte a teljes búcsút március 17-re és ezenkívül az esztendő bármely napjára azoknak, akik a székesegyházat meglátogatják és ott legalább egy Miatyánkot és Hiszekegyet elimádkoznak.

2. Imák és énekek

„Boldog Asszony 'némelly képei előtt, példának okáért a' Pocsi, Kolosvári, Pálfalvai, Győri, Nagyszombati, Királyfalvi, Kisfalusi előtt.” – címen már JORDÁNSZKY közöl műve 165-66. oldalán imádságot a XVII-XVIII. századi magyarországi könnyező képek előtt (ld. VII. 1.). Részlet belőle: „Üdvözlégy betegeknek gyógyítója; szomorúaknak vigasztalója, a' megtérni akaró bűnösöknek oltalma! A'mikor előrelátád az igaz Istentől reánk bocsátandó büntetéseket, akkor e' szent képeden látszattak folyni és izzadni a' könnyörületességnek könnytepei; a' mi intésünkre, a' megérdemlett ostorok' eltávoztatására, és annak megbizonyítására, hogy annyai szánakodó résztvevő vagy a' mi nyomorúságunkban, s' inségünkben. Oh irgalmasságnak Anyya! Minden szükségünkben, és szorongatásunkban mutasd meg magadat Anyánknak. ...”

Az 1897. évi történeti emlékkönyv 48-50. oldalán közöl egy terjedelmes imát, melyet már akkor is így címeztek: „Régi imádság a vérrel verítékező szűz Mária tisztetelére”. – Szemelvények belőle: „Szent borzalommal eltelve borulok le vérrel-verítéke-

ző csodálatos sz. képed előtt, oh kegyelmekkel tündöklő szűz anya Mária! Szemeim keserves könnyekben usznak, ... Szent könnyeidre kérlek: lágyítsd meg bűnös élet által megkeményedett szívemet, s tedd hajlandóvá a megtérés kegyelmének elfogadására. ... Kapcsold össze bűnös életem fölött hulló bánatos könnyeimet, a te három óráig folyt véres könnyeiddel, s mutasd be engesztelő áldozatul, hogy irgalmasságot nyerhessek oly sokszor megbántott sz. fiad Jézus előtt! ... Érzem oh anyám méltatlan voltomat, rettegek, ha lefolyt bűnös életemre visszagondolok, s bűneim szégyenében nem merem sz. képedre emelni könnyekben uszó szemeimet; de fogadom véres könnyeidre életem jobbulását; ellene mondok e sz. helyen, e pillanatban minden testi, lelki tisztátalanságnak, ... kész vagyok fogadásom zálogául töredelmes gyónás által mielőbb ... kitisztulni, csak végy hatalmas anyai oltalmad s irgalmasságod palástja alá most, és főképp halálos tusakodásomban, ... oh akkor mutasd elő Jézus sz. fiadnak három óráig hullatott anyai könnyeidet, hogy ezek érdemeiért irgalmat, örök életet nyerhessen szegény bűnbánó lelkem. Amen."

Az 1943. évi győregyházmegyei „**Vezérkönyv** a nyilvános ájtatosságokhoz”. A 132-33. oldalon leírja a kegykép történetét és „ajánlatos” rendelkezést ad arra, hogy március 17-én külön ájtatosságot tartsanak minden plébániatemplomban litánia keretében és imádkozzák el a 61. oldalon található alábbi imát, (melyről felismerhető, hogy a megelőzően közölt barokkosan dagályos, érzelmes imádság rövidítése): „*Szent félelemmel eltelve, borulok le véres könnyeket hullató szentképed elé, kegyelmekkel tündöklő Szűzanya, Mária! Szemem könnyben úszik, amikor átgondolom az Egyháznak és a Te híveidnek szenvedéseit, amelyek miatt Te, irgalmas szívű Anyánk, (e szent hajlékban) egykor három óra hosszat véres könnyeket hullattál. Óh Mária, könnybeborult szemedet fordítsd most is szent Fiad szenvedő Egyházára! Rajtam is könyörülj! Indítsd szívemet tökéletes bűnbánatra, életjobbulásra és szent Fiad forró szeretetére. Egyesítsd bánatkönnyeimet véres könnyeiddel, s mutasd be engesztelő áldozatul, hogy irgalmasságot nyerhessek szent Fiadnál, Jézus Krisztusnál. Amen.*”

Az 1960-as évek kis gépelt-litografált füzetei lényegében ugyanezt az 1943. évi imát hozzák, még jobban „szelidítve”, azaz elhagyva a „szent félelemmel” bevezetőt. Ezt ajánlja angliai és ír híveinek TÜTTŐ GYÖRGY főlelkész is magyar és angol nyelven.

Közöltem már az 1997. I. körlevélben közzétett imádságot és a zarándokok különféle csoportjai részére írt könyörgéseket: (IX. 7.) és 14–18. szövegmelléklet.

Pannonhalmáról kaptam az ottani levéltárból a következő ének fénymásolatát, írása szerint régi kiadásról (de eredetét nem tudják):

„**ÉNEK A' BOLDOG ASZSZONY' KÉPE ELŐTT**, mely a' Győr Nagy Templomban tiszteltetik.

1. *Kegyes Anyánk! Ki ditsérhet / Méltóképpen Tégedet? / Oly biztosan mást kit kérhet, / Mint Te Kegyeségedet? / Te vagy a' mi kész Segétőnk, / Kérjük Pártfogásodat: / Te vagy a' mi Erősétőnk, / Ilyezd föl szolgálát.*
2. *Boldog Anya! Alkotódat / Magzatodnak nevezed: / És szerelmes Meg-Váltódat / Szent emlőddel neveled; / Mindenható Alkotódnál / Légy szószóló mellettünk.*
3. *Szűz maradtál, Anya lévén, / Nintsen hozzád fogható: / Nagyra vitt, illy tsudát tévén, / Téged a' Mindenható; / Kérd Fiadat, az undokság / Hogy ne rontsa szívünket: / Hogy a' sokféle gonoszság / Ne késértse hitünket.*

4. Sok tsudákkal tündöklöttek / Te szentséges Képeid: / Sok könyvekkel nedvesettek / Könyörülő szemeid; / Mért nem szánnyák bűneinket / A' mi kemény szíveink: / S' nem sirattyák vétkeinket / Mi híváságos szemeink.
5. Tsuda véres veritékkel / Ez a' szent Kép festetett:*) / Közönséges ünnepléssel / Mái napig tiszteltetett; *) Ez történt 1697-dik esztendőben, 17-dik Martiusban. (Itt vége a fénymásolt lapnak és nincs folytatása.)

Még egy töredék lap is van Pannonhalmáról:

„ÉNEK / a' Győri Nagy Templomban való / Bóldog Aszszony' Képe előtt.

1. Téged áldunk, és ditsérünk / Mária Nagy Aszszonyunk! / E' szent Képed előtt kérünk, / Halgasd könyörgő szavunk! / Mi magunkat jobbágyidnak / Ditsekedvén ismerjük / Mint országló Aszszonyunknak / Híváságunkat ígérjük.” – Ezután még jelzi a következő 2. versszakot, de ez már hiányzik. Az emlék mégis értékes, mert a régies helyesírás és annak németes nyomtatása (ún. hosszú 's' és a hosszú 'ö' nem lehetett a nyomdában és ezért a rövid 'o' betűt középen még egyszer ékezi; nem ismeri még a kettős dupla mássalhangzó egybeírását; a 'cs' helyett 'ts'-t ír; ugyanez áll a megelőző éneke is), – mutatja a korát és ez a most következő éneket magyarázza, amely ui. ez utóbbinak újabb helyesírási példánya, és jelzi ennek jóval korábbi létezését. A „*hadak ostorá'*”-nak, a „*jobbágyidnak*”, és a „*száz esztendők már elmúltak*” említése alighanem az 1. centenárius idejét idézik. Az 1897. évi *történeti évkönyv* 51-52. oldalán ugyanis már így találjuk a teljes 6 versszakot, újabb helyesírással:

A győri hívek kedvelt éneke a vérrel veritékező Szűz Mária tiszteletére.

1. Téged áldunk és dicsérünk, Mária, Nagyasszonyunk!* E szent képed előtt kérünk, hallgasd könyörgő szavunk!* Mi magunkat jobbágyidnak dicsekedvén ismerjük,* Mint országló Asszonyunknak, híváságunkat ígérjük.
2. Szent Istvántól maradt reád, Mária, ez örökség* Azért folyamodik hozzád most is ez a nemzetség.* Mi ugyan, jaj, elpártoltunk gyakran a te Fiadtól,* De azért meg nem fosztattunk kegyes pártfogásodtól.
3. Mert ha töredelmes szívvel Fiadat megkövetjük,* S megjobbulván, reménységgel szószólásod kikérjük,* Valamint a bűneinknek bocsánatát megnyerjük,* Az érdemelt büntetésnek súlyát elmellőzhetjük.
4. Szánjuk azért s szívből bánjuk minden gonoszságinkat,* Fogadjuk s szívből kívánjuk igaz jobbulásunkat,* Legyen az, amit óhajtunk, oh Mária! el ne hagyj!* Könyörüljön Jézus rajtunk, mert te közbenjárónk vagy.
5. Kegyes Anya! Légy pártfogónk legsűrűbb szükségünkben,* Légy oltalmunk, légy szószólónk a sok veszedelmekben.* Az éhségtől, döghaláltól ments meg, őrizz, oltalmaz,* Ments a hadak ostorától; minden gonoszt távoztass.
6. Száz esztendők már elmúltak, hogy e csoda-képedről* Véres veritékek folytak, jelek kegyességedről. Oh! e véres veritéket Fiad veritékével* Kapcsold össze s nyerj kegyelmet most s éltiünk végével.”

Ez az ének – tudomásom szerint – egészen kiveszett a győri használatból. Gondolom, nem volna felesleges ismeretét felújítani, – ha az eredetit nem tudjuk, új dallamot alkalmazni hozzá –, akkor is, ha a következő fejezetben a győri máriás énekkincs öröndetes gazdagodását üdvözölhetjük.

3. A Mentess-Halmos győri búcsúénekek

Az 1947-es kétszázötven éves jubileumra való készülés ugyanis meghihlette dr. MENTES MIHÁLY (+1960) győri teológiai tanárt, székesegyházi kanonokot, jeles papköltőnket is. Ismerték-e még abban az időben az előző fejezetben megmentett száz éves, sőt – ottani érvelésem szerint- alighanem kétszáz éves éneket? Aligha. Jóllehet szép volna amannak felújított használata is, ez a három 1947-es búcsúéneket nagy nyereségnek kell tartanunk a kultusztörténet során. HALMOS LÁSZLÓ székesegyházi karnagy megzenésítésével a győriek és a mindenkori búcsúsok lelkesen magukénak fogadták (21. szövegmelléklet).

4. Versek és drámák

HARSÁNYI LAJOS (+1959) győri kanonoknak, a Korvin-koszorús, országosan elismert költőnek korábbi évekből származó, „A győri Mária” c. versét a Szent István Társulat a költő Összes Versei kötetben 1943-ban már kiadta a 320-21. oldalon. Az 1947-es Emlékkönyv 15. oldala szerint az ünnepségek szavalói lelkesen készültek belőle. (22. szövegmelléklet)

Ugyancsak az említett Emlékkönyvből értesülünk, hogy dr. VITNYÉDI NÉMETH ISTVÁN (+1948) hidegségi plébános is írt költeményt és drámai elbeszélést a „Menekülő Mária” címen. Számomra mindkettő ismeretlen; remélem, még feltalálhatók, meg kellene menteni őket ***.

Ugyanígy TELEKESI KÁLMÁN (+1991), akkor felsőgallai káplán, később peresztegi plébánosnak is drámai jelenete készült „Az írországi Mária” címen, melyet az 1947-es jubileumon műkedvelő színjátszók mutattak be. Úgy tudom, manapság ez sem ismert, ezt is fel kellene kutatni és megmenteni! ***

5. Halmos László „Missa Jaurinensis”

Az alábbiakban adom HALMOS LÁSZLÓ (+1997. január 26.; tehát éppen a 300 éves jubileum évében, művének pedig félszázados évfordulóján!) székesegyházi karnagnak, az akkori liturgia szerint komponált győri miséje, a „Missa Jaurinensis B.M.V. Hibernae Genti Dicata” c. művének egyszerű népénekes kiadványát, a 23. szövegmellékletben pedig az énekkari változatát, sőt – a szerző által saját kezűleg írt – orgonakíséretét, mely a soproni Szentlélek-templom kottatárának egy, most már értékes darabja.

Könyvünk nyomdai munkálatai idején találta meg VAVRINYEC VERONIKA az egyházmegyei múzeum kottatárában Kunath Ignác (a kéziratot Ant. D. Cunath) német nyelvű szólóénekekre, hegedűre és zongorára írott „áriáját” De B. V. M. Lachrimante et S. Theresi címmel, jelezvén, hogy zenei vonatkozásban is van még kutatni való.

6. A „Győri Boldogságos Szűz Mária” saját miséje

Mint már a Bevezetőben (I. 1.) említettem, győri szolgálatom idején hallottam elődeinkről, hogy annak idején – feltehetően a 250. jubileum kapcsán – ők is gondoltak arra, hogy saját misét (*missa propria votiva*) kérnek a kegykép ünnepére, de az akkori feszezebb liturgikus irányzat mellett még lépéseket sem tettek érdekében.

A II. vatikáni zsinat liturgikus reformja változatosságot engedélyezett és ezért kivitelezhetőnek látszott ez az óhaj. Miután megnyertük az idős Papp Kálmán megyéspüspök tetszését, és segédpüspöke, aki akkor már – a készülő kánonjogi kódex előkészületei során – szabadabban és ismételten utazott Rómába, – dr. Bánk József késznek mutatkozott a kérelem célba juttatására, dr. SZIGETI KILIÁN bencés főiskolai tanár, zeneművész (+1981) és PANKOVICS FERENC székesegyházi karkáplán, később péri plébános (+1980) közreműködésével, harmadmagammal – mint az egyházmegyei liturgikus bizottságának tagjai –, elkészítettük a votívmise tervezetét és a felterjesztés fogalmazását. A 3314/1965.sz. alatt iktatott folyamodvány „a Boldogságos Szűz Mária nagyobb tiszteletére és magunk áhitatának növelésére” kérte a saját mise engedélyezését. Előadta a csodás kép történetét és tiszteletének folyamatosságát. Csatoltuk a mise szövegtervezetét és a kíváncsnak látszó rubrikás szabályok rendjét. Az idős megyéspüspök a záradékban saját 20. éves püspöki szolgálatviselésének elismeréséül is kérte a jóváhagyást. – Itt van előttem a latin nyelvű felterjesztés hivatalos magyar fordítása, rajta az Állami Egyházügyi Hivatal akkori győri megbízottjának jegyzése: „Kiküldését engedélyezem: 1965. október 7. Szaló Sándor.” – A későbbi nemzedékek okulására: akkor ez így volt kötelező!

A római Rítuskongregáció Prot. N. J.16/1965. alatt 1966. október 21-i keltezésel hagyta jóvá a miseszöveg-tervezetet és adta meg hozzá a rubrikás előírásokat. Fel kell hívni a figyelmet a rescriptum szövegére: „*Sacra porro Rituum Congregatio, ...exhibitum praedictae Missae propriae schema diligenter revisit ac emendavit...*” – Eltekintve az Introitus és a Graduale meg az Offertorium helyén más – bizonyára alkalmasabbnak vélt – biblikus szövegek választásától, a rescriptumból általam kiemelt észrevétel – BÁNK püspöknek előszóval adott magyarázat szerint – a „*vérrel könnyezés*” szavainak mellőzésére vonatkozott, mert a Kongregáció nem látta dokumentálva a történeti hitelességet. Így hagyták ki az Oratio-ból ezeket a szavakat: „*imaginem veneramur sanguine madentem*” – helyette csupán „*veneramur imaginem*”. Az Oratio super oblata-ban a „*per salutiferam... Genitricis intercessionem et mirabilem eius lacrimarum effusionem*” helyett csak „*per... intercessionem...*”. Hasonlóképpen a Postcommunio-ban a „*cuius imaginem sanguine madentem venerando colimus*” helyett csupán „*cuius memoriam*”

venerando agimus”. – A Rítuskongregáció tendenciája ezekből világos; csak a történeti szekcióhoz való alapos tanulmány után engedélyezték volna az általunk kért kifejezéseket. Ezt is BÁNK püspöknek mondták. – A jóváhagyott miseszöveget, a rubrikás szabályokkal együtt, latin és hitelesített magyar szöveggel – Papp Kálmán megyéspüspök időközben történt elhalálozása után – már dr. BÁNK JÓZSEF püspök, apostoli kormányzó tette közzé 1967. február 21-én 543/1967.sz. alatt, amint ezt a 24. szövegmellékletben találjuk.

7. Újkori reprodukciók és kisszentképek a kegyképről

Irodalom:

Búcsúsok Lapja. Győr, 1947.

SZILÁRDFY ZOLTÁN: Barokk szentképek Magyarországon. Budapest, 1984.

J.J. RYAN: Our Lady of Győr, and Bishop Walter Lynch, – The Irish Ecclesiastical Record, 1897.

Az 1947. évi Búcsúsok Lapja 11. oldalán találóan mondja, hogy a búcsúsok mennyire iparkodnak valamilyen emléket magukkal vinni, hogy őket magukat emlékeztessék és az otthoniaknak is valamiféle *búcsúfia* legyen. Ez az igény teszi szükségessé minden időben a kegykép reprodukcióinak, esetleg érmeknek, stb. készítését.

SZILÁRDFY már a barokk korból is felsorol ilyen emlékeket (1984; 24.), nevezetesen PÁZMÁNY PÉTER 1701-ben Nagyszombatban megjelent Imádságos Könyvét az akkor ott dolgozó **Hans Frank von Landgraffnak** a pócsi, a győri és a kolozsvári könnyező Mária-kegyképről készült metszetei díszítik. (A szerző ezt PATAKY DÉNES: A magyar rézmetszés története. Budapest, 1951. könyve 167. oldaláról idézi). Ugyanonnan a 252. oldalról tudja, hogy **Zenger Ágost** pedig az 1770-es években készített rézmetszetet a győri kegyképről, ugyancsak Nagyszombatban. A bécsi **J. M. Schmutzer** is megörökítette rézmetszetben. (Ezeket nem láttam). Ritkábban fordul elő, hogy a kegyképpel az oltárt is megörökítették. Így tett a győrirel **Johann Ernst Mansfeld** (+1796) bécsi rézmetsző, akinek művéről már a VI. 2. fejezetben is megemlékeztem. (16. kép)

De itt most az újabb koriakat szeretném felsorolni. Nagyon szép munka a korábban minden győregyházmegyei sekrestyében kifüggesztett *Oratio Ante Missam* és *Gratiarum Actio Post Missam* acélmetszete a győri kegyképről és a székesegyház külsejéről, rajza és nyomata: Rohn és Grund, Pesten 1868. (Sajnos már eltűntek a sekrestyéből, – ki tudja, hová? – pedig „védetté” kellene ezeket nyilvánítani!; ld már VI. 2., 38. kép)

A század elején gyónó cédulákat is nyomattak, a kegykép metszetével. (35. kép)

A továbbiakat a Búcsúsok Lapja 12. oldaláról veszem: 1947-ben a budapesti **Wottitz Vilmos** fotócinkográfiai műintézetében készültek a kegykép 3 színnyomatú **kliséi**. Ezeknek a segítségével adta ki a Győregyházmegyei Alap Nyomdája a következő színes kegykép-reprodukciókat: szentképek kétféle nagyságban, levelezőlapok a kegyképről, kisebb falikép 23 x 20 cm. nagyságban, nagyobb 32 x 42 cm., kartonra.

A nehéz időkben ezeket a kliséket elfeledték. Saját emlékezésemből tudom, hogy az 1950-60-as években dr. PÓKA GYÖRGY akkori irodaigazgató **saját amatőr felvételei** alapján fekete-fehér, levelezőlap nagyságú fényképeket készített a kegyképről és a kegyoltárról és a püspökvári ún. Beszerző Csoport ezeket árulta a búcsúsoknak.

Valamikor az 1960-as évek elején rátaláltam az 1947-es félretett (eldugott?) **klisékre** és sikerült az akkori győri AEH. megbízottnál – „*mint már régen engedélyezett*” dologra, újranyomási hozzájárulást kapni. Akkor tehát ezeket is adhattuk – kétféle méretben – a búcsúsoknak. Ebből úgy látszik, nagyobb mennyiség készült, mert 1972. karácsonyára a püspöki körlevélben ebből az 1947-es klisével készült, középmeretű képből kapott a papság, hátoldalán ezzel a gépelt dedikációval, de eredeti aláírással: „*Egyházmegyénk Pátrónája, / Mennyebe felvett és / köztünk vérrel könnyezett / SZŰZANYA, / könyörögj érettünk! / 1972., jubileumi év / Karácsonyán / Dr. Kacziba József / püspök, / apostoli kormányzó.*”

Fényképes eljárással készülhettek azok a **kisméretű szentképek** a kegyképről, melyből van néhány a kezemben. Ezek hátulján a győri E.H. 979/1987. száma olvasható. Ez alapján tehát utána lehetne nyomozni az eredetét illetően ***. Van azonban birtokomban olyan levelezőlap nagyságú színes fotó is, amelyet – a rávezetett dátum szerint – 1981-ben kaptam. Tehát már korábban is készült ilyen színes fotó. Ennek jelzése a hátoldalon: „*Ecclesia-103. – Egyetemi Nyomda-80.5756.*”

Az 1990-es évek második feléből **postai képeslap** is kiadásra került a kegyoltárról, szép színes kivitelben, jelzése szerint: „*Fk. Egyházmegyei Kincstár és Könyvtár. 9021. Győr, Káptalandomb 26.*”

Végül a 300 éves jubileumra az Egyházmegyei Hatóság új, **színes fényképes reprodukciót** készíttetett a kegyképről 24 x 18 cm-es méretben, ízléses kartonkezezetéssel. A képet az 1997. I. körlevél 37/1997. sz. alatt hirdeti és nyomtatékosan ajánlja a **családi otthonokba**. Erről a felvételtől a szokásos méretben színes **kis-szentképek** is készültek a nagy évfordulóra. Úgy tudom, nagy keresetnek örvendtek. – Örömmel elismerve a felvétel tetszetős megjelenését, kritikával is kell illetnem, mert a színes fotótechnika során először is eltűnt a Szent Szűz külső palástjának szép zöldes színe, amelyről 100 évvel korábban J. J. RYAN író pap lelkes leírást adott a „The Irish Ecclesiastical Record” 1897. február-márciusi számában, – igaz, ő kéknek látta – (ld. VI. 1. és 4. szövegmelléklet). Továbbá szintén eltűnt az a kép jobb felső sarkában felhúzott függöny, amely egyszerre adott interiőr-jelleget és mintegy ellensúlyozta esztétikailag a Gyermek fölé hajoló Anya mozdulatát. – A kegykép ismeretlen művésze, aki kiváló ízléssel elhagyta, leegyszerűsítette Hieronymus Wierix amsterdami rézmetszetéről a felesleges járulékos díszeket, jól érezte, hogy azért kell valami diszkrét háttér mögéjük (vö.: VI. 1.). A szép zöld palást színének és a háttérnek csaknem elfeketedése révén ezen az új színes felvételen úgy tűnik, mintha a Szűzanya csupán azt az élénk piros ruhát viselné feketés palásttal. Ezt azonban a hagyományos keresztény ikonográfiai hagyomány nem szívleli a Jelenések könyvének 17,4. versében a „nagy parázna asszony” ruhaszíne miatt.

8. Érmek és plakettek

Ebben a fejezetben kizárólag az 1947. évi Búcsúsok Lapjának 11. oldaláról másolok. Ír a kegytárgyakat készítő műhelyekről, kiérezhető belőle a helyszíni tapasztalat: „Az egyik műhely nem kisebb helyiség, mint a budapesti pénzverde hatalmas épülettömbje. Itt készültek a különféle érmek és domborművek. Az állami pénzverő már 1935-ben is dolgozott (vö.: IX.3. H.J. megjegyzése) a győri zárándokok számára. Akkoriban Berán Lajos szobrászművész elkészítette a kegyképnek és Szent László hermájának finom domborművét és ezekről készített a pénzverő 100.000 darab alumíniumérmét, 10.000 ezüstérmét és vagy 60 darab aranyérmét. Ezeknek a legnagyobb része azóta elfogyott, részben pedig az ostrom alatt elkallódott.

Szerencsére a pénzverőben minden verőszerszám megmaradt és így semmi nehézséget nem okozott az újabb rendelések elfogadása. Ott készülnek a következő érmek és domborművek:

1. 160 mm átmérőjű bronzjel galvanoplasztikai eljárással előállítva. Ára 30 Ft.
2. 60 mm átmérőjű jubileumi ezüstérem, kb. 100 gramm súlyban. Csak nagyon korlátozott számban készült, talán nem is kerül forgalomba; ára kb. 50 Ft lenne. Ha érdeklődés lesz iránta, utólag még veretünk többet is.
3. Ugyancsak 60 mm átmérőjű ún. félveret, vagyis egész vékony (háromtized mm vékonyságú) ezüstlemezre kiverve a kegykép, mely fára, vagy bársonypárnára felragasztva, mint fal-, vagy íróasztaldísz szerepelhet. Maga az ezüstveret ár 12 Ft, felragasztva 16-20 Ft.
4. 14 mm átmérőjű patinázott ezüstérmek (jóval kisebbek, mint az eddig forgalomban levő ezüstérmek). Áruk felkarikázva 8 Frt.
5. Mivel a 100.000 db alumíniumérem maradványa kevésnek bizonyult, újabb 50.000 darabot rendeltünk. Ezek szállítása folyamatban van. Áruk darabonként 30 fillér, százával rendelve 20 fillér, felszalagozva 60 fillér.”

Megjegyzésem, hogy ezekből az emlékekből – ismereteim szerint – még mintapéldány sem maradt a Püspökvárban. Steinbach Vilmos soproni kályhásmester műhelyében készült az 1947-es jubileumi évre egy kb. 20x15 cm-es kerámia plakett (ld.: 31. kép) – ENDRÉDY, 1948; 28–29. 68.

Nem tudok arról, hogy a 300 éves évfordulóra készült volna emlékérmé vagy plakett, de egy 25 mm-es **kitűző** készült a kegykép ábrájával. (34. kép)

9. Kiadványok

Visszamenőleg (IX. 1. és 2.) tudunk arról, hogy a korábbi évfordulók jelentősebb szónoklatait nyomtatásban kiadták, valamint, hogy 1897-ben is jelent meg emlékkönyv. Feltehetően metszetes küsszentképeket is vehettek a búcsúsok; ilyenekből gyűjtötte össze EBENHÖCK kanonok azokat, amelyek az Egyházmegyei Múzeum értékes emlékei.

A 250. évi jubileumra bőven gondoskodtak **nyomtatványokról**. Nevezetesen kis- és nagyobb szentképekről, a kegykép rövid történetét ismertető **füzetről** (E.H.

640/1947. sz. a HALMOS-féle „*Győri Mise*” népezenes nyomtatványáról (Győregyházmegyei Alap Nyomdája 26381), a MENTES-HALMOS 3 búcsúének szövegéről, valamint a már sokszor idézett Búcsúok Lapjáról (igaz, hogy csak egy száma jelent meg, és nem lett folytatása, SZELESTEY jószándéka ellenére), és az emlékévk dokumentumait megörökítő **Emlékkönyv** kiadásáról.

A nehéz évtizedekben csak a fentebb 640/1947. sz. alatt idézett **kis füzetet** tudtuk ismételtén, – közben kissé bővítve – kiadni a búcsúok számára, nagyon egyszerű, a püspökvárban gépelt és stencilezett formában. Az I. 3. „Irodalom” fejezetben ezek a „Füzet” címszó alatt idézett kiadványok. A 250. évi után ezekből én 4 különböző példányt tartok nyilván.

A 300. évfordulóra, mint már említettem (IX. 7.), szép kivitelű, nagyméretű **plakát** jelent meg. Képe II. János Pál pápát ábrázolja, amint 1996. szeptember 7-én a kegyoltár előtt térdelve imádkozik. Közli a jubileumi esztendő programjait.

Megjelent a kegykép legújabb **színes fotója** is, főként a családi otthonok részére, melyből kiskép is készült (X. 7.)

Sajnos, az egyszerű búcsúok, zárándokok részére nem jelent meg a kegykép rövidített, újabb füzetkéje, számítva talán egy korszerűen átdolgozott kiadásra.

Végül várat még magára a 300. jubileumi év emlékkönyve, remélhetőleg nem hiába.

10. Kérelem és felhívás az emlékek gyűjtésére

A kultusz történet végére érve, visszagondolok vállalkozásom kezdetére. Akkor csak az volt a szerény szándékom, hogy a megmaradt csekély és töredékes adatainkat összegyűjtssem és rendezzem, és így megmutatkozzék a kutatások lehetséges továbbvitele.

Amint azonban ismeretessé vált vállalkozásom, egyre több helyről kaptam nemcsak biztatást, hanem történeti anyagot is. Egyre inkább megmutatkozott, hogy nem csekély és jelentéktelen a kultusz története, és hogy **bőven van eddig lappangó adat róla**. Ezek aztán egymást erősítették és magyarázták. De az is megmutatkozott, hogy nagyra nőtt munkámmal nem meríttem még ki a lehetőségeket és a tisztességes kutatás további feladatokat jelöl ki. Ezekre munkámban ***-jellel utaltam. A bőségesen csatolt szövegmelléletek a további kutatókat szeretné segíteni.

Nagyon kíváncsi, hasznos és nélkülözhetetlen volna ehhez, hogy a jubileumi esztendő végével megyésfőpásztorunk **kérelemmel és felhívással** fordulna körlevelében a papsághoz és általuk a hívekhez a még fellelhető emlékek gyűjtésére.

Néhány szempont, lehetőség: Az Egyházmegyei Múzeum és Könyvtár rejthet még tárgyi emlékeket a kegykép kultuszáról, pl. hajdani beszédek nyomtatványait (VII. 3.<11.> és IX. 1.), régi ábrázolásokat. A plébániai Canonica Visitatiók jegyzőkönyveit (V. 1., IX. 2.) nem ismerjük ebből a szempontból. A kegykép festett és nyomtatott másolataiból feltehetően van még ismeretlen helyen, templomokban, plébániaházakban és magánlakásokban (VIII. 6., 7.). Régebbi imák, kisképek és énekek ismerete sem teljes (vö.: X. 8.). Nincsenek meg a még csak 50 éve vert érmek, plakettek (X. 9.). Korábbi zárándoklatokról, jubileumi ünnepekről (pl.

körmenetről, a nagygyűlésről IX. 4.), nincsen semmi fénykép-dokumentációnk, pedig bizonyára megörökítették. Hasonlóképpen nincs összegyűjtve a legalább száz évre visszatekintő hírlapi illetve újság-beszámolók valószínű gazdag anyaga, stb., stb. – Tehát: *** *** ***.

Ezekből a begyűjtött anyagokból az Egyházmegyei Múzeumban, ill. a Könyvtárban külön **új tárlót** lehetne felállítani.

Úgy gondolom azonban, hogy már nem kell szégyenkeznünk a dokumentáció hiányossága miatt. De kérem, munkám keltse fel az érdeklődés és az elkötelezettség érzését a hajdan vérrel könnyező, de a mennyekbe örökre felvett Szűzanya, egyházmegyénk Védőszentje iránt!

VENERATION OF THE BLEEDING/EXUDING PICTURE OF THE VIRGIN MARY IN GYŐR (Summary)

I.1-2. Introduction and research so far

A lasting veneration surrounds the bleeding/exuding picture of the Virgin Mary in the Cathedral of Győr. We have just celebrated the three hundredth anniversary of that event, but the history of the cult has been missing so far.

I.3-4-5. Sources, literature, working-method and so on

The list of significant sources and literature (see at the beginning of the Hungarian chapters) shows that the continuous cult is real! My approach and method is as follows: I have to explore the preceding and following events. From all these the miraculous event can be shown as a historical fact. From the cult definite conclusions can be drawn concerning their cause, that is, the reality of the event. This needs complex cultural and historical work but we also have to undertake the substitution of the missing direct documents. My work cannot be regarded as complete and totally finished. However I think this summary is positively needed and timely. The authenticity of the cult has been successfully confirmed.

II. THE IRISH STORY

II.1. Struggles for Irish Independence

As a consequence of the Reformation, imposed by England, the Irish freedom movement became intertwined with the defence of the Catholic faith. Under Elizabeth I between 1597 and 1603 an uprising was suppressed. The whole country became a form of colony and lands were confiscated. Scottish Protestants were also settled. The burden became even heavier during the rule of James I (1604-1625). The gunpowder plot of a group of Catholics ended in failure, but the whole religion was blamed. Parliament demanded a new oath in face of the Pope.

Charles I (1625-1649) succeeded James I. A hidden condition of his marriage talks in France concerned more lenient treatment of Catholics. The life of Catholics revived. The Irish supported the king with sympathy in face of the Protestant Puritans. Nevertheless 11 years later because of financial reasons he had to turn to them and tolerate Parliament's growing power. He also accepted the disbanding of the Irish Army. But this provoked a great revolt against the English. Parliament started to arm. During the summer of 1644 the royal troops and the Parliament waged a bloody battle. The better organized troops of Oliver Cromwell won.

II.2. Oliver Cromwell and the English Civil War

Cromwell (1599-1658), statesman and commander became the leader of the English Civil War. He also occupied London and in 1648 in December the king had to appear in front of the Parliament's court. Cromwell declared himself to be the representative of the House of Commons and the people's will. In January 1649 the king was given a death penalty and was beheaded. His son Charles II started his activity from the Continent and sought connections with the Scots and the Irish.

II.3. The Catholic Persecution

The new state system relying on the Army abolished the monarchy. All citizens had to take an oath of allegiance. Cromwell brutally crushed the Irish uprising. "The Irish can go to Hell or Connaught" was his slogan and with forced colonization, he pushed out the Irish. On the day of our Blessed Virgin Mary, 1649 he landed on the Irish coast with the aim of exterminating the "blasphemous mass-

listeners". With his fanatic troops he occupied the Irish towns one after the other and frequently broke his vow and killed the inhabitants, even in front of the altars. Widows and orphans of the killed were taken to America. Between 1653 and 1658 Cromwell introduced a military dictatorship as so-called Lord Protector. He died in autumn 1658 among the visions of a sad life and a terrible disease. In spring 1660 Charles II entered London and he administered justice upon his father's murderers. Cromwell's corpse was hung on a gallows tree at the spot of the royal execution. Historians regard Charles II (1660-1685) as a weak ruler who was financed and supported by Louis XIV of France to continue his policy of French and Catholic friendship. Charles really did his best but he came into increasing conflict with his Parliament. He was forced in 1672-1673 to accept the Test Act demanding an oath acknowledging the English ruler as head of the Church and denying the main Catholic dogmas. In the meantime the king's younger brother Prince James openly chose the Catholic faith. Since Charles II left no children, his brother had to be crowned. With James II on the throne (1685-1688) religious tolerance started but the Toleration Act of 1687 caused great unrest among Protestants. More and more people wanted James' son-in-law William of Orange, a Dutch Protestant to be king. He declared "for Protestantism and for Parliamentarism" and landed in 1688. James II had to flee, and William III (1689-1702) succeeded him. When the Irish rebelled and James II returned to that country with French troops he occupied almost the whole country. During this temporary rule the Irish drove out thousands of English colonists and wanted full independence. William, however, in 1690 crushed the army of his father-in-law who escaped back to France. A new, harsh period began. The Irish were excluded from high posts, universities and even from teaching at schools. They did not have the right to buy land or to inherit. They were not allowed to build schools, and churches could not have a tower and bell. Their industry and trade were crippled with interdictions. The legislative branch intended to introduce very harsh acts against the Catholics. On 16 March 1697 in Dublin the parliament was in session in order to introduce the strictest law against the Catholics so far. Bishop De Burgo in his work entitled *Hibernia Dominicana* (Chapter XVII) wrote as follows: "*Anno 1697 omnes Papales Archiepiscopi, Episcopi, Vicari Generales, Jesuitae, Monachi, etc. etc., quorumcunque ordinum Regulares, et omnes Papistae exercentes ecclesiasticam quampiam jurisdictionem, discedere tenentur ex hoc regno ante diem primam Maii 1698. Si autem post praelibatum diem inveniantur in hoc regno, transvehentur extra Regis ditiones. Quod si in regnum hoc revertantur, eo ipso rei censebuntur laesae Majestatis (cujus poena fuit suspennndium).*"

This is the Act of Banishment of 1697. On 25 September 1697 the Supreme Court received the royal approval of William III. It should be mentioned that the miraculous coincidence between the above sad historical dates and the day of the tears of blood in Győr was not recognized until the correspondence of bishops JÁNOS ZALKA of Győr and JOHN HEALY of Clonfert in 1897. (See annexes 1 and 4.) The very strict laws were only repealed by the Catholic Emancipation Act of 1829 as a result of persistent efforts of Daniel O'Connell (1775-1847), a member of the Irish Parliament.

III. THE LYNCH FAMILY

III.1-2. Looking back to the ancestors of the family and the city of Galway

The Lynch family (Linch, a Linnse, Lincaeus) were a leading family in Galway (Gaillimh, Galvia), a very old town on the bay by the Atlantic Ocean on the western side of the island. The family had a leading role in the construction of the Collegiate Church of St. Nicholas in 1320 and the Chapel of Our Lady built on the south side in 1561. They were also buried here. According to the local tradition, when he fled, Walter Lynch took a picture with him and the "empty frame" can still be seen. That beloved picture of the family has been known since then as the Győr weeping Mary devotional-picture. (There is more about this in chapter IV.3.) At that time Galway was not yet the bishop's residence, but the city and its neighbourhood constituted a "nullius prelatura" which was headed by a warden.

III.3. The earlier life of Walter Lynch

Walter Lynch was born in Galway around 1595. His parents were Apollonia and James Lynch who were old inhabitants of the town. His schooling also started there and later he was sent to Lisbon to an Irish boarding school. After returning to his native town he founded a school, then an academy in Limerick. Later he returned to the Continent. He studied theology in Paris and probably was ordained there, too. He earned his doctorate at the Sorbonne. As a highly qualified priest while still young he became the warden of the Collegiate Church of St. Nicholas. Nevertheless he withdrew from this post for a while and earned a doctorate in Roman and canon law. When he went back he was elected again as a warden and received the title apostolic protonotary from Rome. He was characterized as an excellent speaker who was asked many times to act in difficult matters. On 17 October 1645 when the archbishop of Tuaim was assassinated by the English, Walter Lynch was appointed a vicar capitular (vicarius capitularis). In 1646 he was recommended to Rome by the papal legate, who highly praised his abilities, the bishop of Clonfert and the current bishop to be appointed archbishop of Tuaim. Walter Lynch was appointed bishop of Clonfert in Rome on 11 March 1647. (Episcopus in Hibernia; Bishop of Cluainferata).

IV. THE ESCAPE OF BISHOP WALTER LYNCH

IV.1. The escape and its stations

When the English parliamentary troops reached Clonfert in June 1651 bishop Lynch moved to his native town, Galway. The English advance did not stop during summer 1651 and in spring 1652 the capitulation was imposed. After the surrender of Galway Walter Lynch accompanied by several other bishops and priests escaped to the island of Inisbófin (Innisbófin, Innisbófinne) off the western coast of Ireland. It is known that a letter was written from here to the Pope on 31 August 1652 describing their plight. They could have starved if a royal fleet had not arrived with grain. In the end the island also surrendered on 14 February 1653. The people found there were said to be expelled to Spain. It is not known why this did not actually happen, and Lynch and his companions were taken to Flanders. This was reported to Rome on 26 April 1653 by the papal legate in Brussels. Two weeks later Lynch was in Brussels. Some authors believe that he was in great need here too and suffered privation. This would explain why he wanted to travel on to Vienna, which was the most Catholic capital of the era. It is beyond doubt that he lived there for a while but no written documents have yet been found on this fact.

IV.2. "The luggage"

There is a unanimous and continuous tradition that the devotional picture was brought from Ireland by bishop Walter Lynch when he fled. There are some sources on the event, the Irish J.J. RYAN writes: "...he travelled into Hungary, and took up his abode at Győr, bringing with him the painting of the Virgin and Child, which afterwards became so famous." (1897;199)

The details of the tradition however show some variants:

- a.) Everybody took it for granted that the picture was brought from Clonfert (the bishop's residence). There are Hungarian representatives of this fact (e.g. JÁNOS ZALKA, the bishop of Győr at the two hundredth anniversary in 1897) and also foreign authors like DONALD ATTWATER (1956) who wrote in Dictionary of Mary: "It is sometimes said that Bishop Lynch had brought away the picture from his own cathedral at Clonfert, but that is not certain". J.A. HARDON says in 1981 in the Modern Catholic Dictionary: "...the Bishop of Clonfert,..., he took with him a picture that had hung in the cathedral" (both cited in: MITCHELL, Fiction, 1985-86; 30)

- b.) A more general and perhaps more founded tradition says that the picture was brought from the Collegiate Church of St. Nicholas at Galway. Since after the occupation of Clonfert Lynch first went to his native town of Galway, he might have taken the picture from the Chapel of Our Lady. VRev: G. QUINN wrote in 1963: *"The Lynch's chapel which also contains their tomb, has in the wall a stone framework with the Lynch's Arms, and which obviously contained a picture, hanging between the two altars ... It was brought by Bishop Walter Lynch of Clonfert (1647-1651), who was a warden of Galway for 20 years. ... Through all his wanderings he clung to one prize possession, the picture of the Blessed Virgin keeping watch over her infant Son... Preserved there (in Galway- H.J.) even to the present day is the 'empty frame'. Tradition holds that this was the frame in which this picture was held..."*. A newly-made copy of the Győr devotional picture was put under the empty stone-frame in recent times. The Hungarian interpretation is also largely in line with this.
- c.) The fugitive bishop may have received his picture on the Continent during his escape. This is a recent critical opinion held by Rev FHINN, archivist of Clonfert (1965) and also by Father James Mitchell, a Galway priest (1985-86). To examine the topic we need another chapter.

IV.3. The original place of the Mary picture and the empty frame at Galway

MITCHELL starts his standpoint by saying there had not been any earlier tradition in Ireland about the Győr devotional picture. It was only when preparing for the two hundredth anniversary that JÁNOS ZALKA Bishop of Győr contacted Dr JOHN HEALY then Bishop of Clonfert saying his predecessor had taken the picture to Győr as his only treasure. ZALKA received an answer immediately since J.J. RYAN from the St. Patrick College at Thurles had a meeting with Bishop HEALY. He was the first Irish visitor to be shown the Győr devotional picture, "which was brought away from Ireland by Bishop Walter Lynch of Clonfert." A long report was written for the Irish Ecclesiastical Record Feb.-March 1897 by J.J. RYAN on this topic and this was sent by Bishop HEALY to ZALKA. In his lengthy critical article, J. MITCHELL listed all those who should have known something about the Galway Mary picture and its adventurous fate but failed to mention the subject. He also mentions Mgr Louis PAGE who accompanied the Bishop of Clonfert to Győr in May 1985. After the visit PAGE wrote as follows: *"Having referred to the difficulty of deciding where the picture had been painted, he proceeded to indicate... that he was uncertain whether Bishop Lynch had brought it with him from Ireland. ...where did Bishop Lynch obtain this picture? It may be that he brought it with him, when as a fugitive, he was obliged to undertake his journey to Europe. Persons in Galway like to believe that it once hung in the Church of St. Nicholas. It may be that it did, but there is no evidence in confirmation of that belief."*

Later MITCHELL writes about the Flemish origin, too and adds: *"Being a refugee, I don't think Walter Lynch would have had time or the inclination to bring the painting with him."* (MITCHELL, 1985-86; 48).

Let us take stock of the situation! First of all it is important to separate the facts that are certain and not certain (in other words cannot be sufficiently proved). Referring to the latter, it must be noted that they are not vital parts of the essence of the Győr cult.

We can regard as certain the conviction of the Győr tradition, that the picture was brought by Bishop Lynch on his escape from Ireland. MITCHELL himself also perceives this when he writes: *"All those statements show that those in Hungary who were, presumably, best situated to know the local tradition concerning the painting, were of the opinion that Bishop Walter Lynch had brought it with him from Ireland"* (MITCHELL 1985-86; 27). The only possibility is that it was Lynch himself who told in Győr the story of the picture and its origin, at a time when it was not yet famous for the miraculous event. Moreover the Irish origin can be fully understood if we think of the coincidence between the decision day of the Dublin Parliament and the tears of blood in Győr!

However it is not sufficiently clear from which city the bishop had taken the picture with him. If it was from Galway, it was not necessarily from the so-called empty frame. So we do not have to be alarmed that the tradition referring to the frame supposedly is not older than one hundred years, or if the size of the frame makes it unlikely that the picture was taken from this frame. (MITCHELL 1985-86;33 and 46).

It cannot be regarded as proved from these facts alone that if the picture did not come from Galway then the Bishop could not have brought it from Ireland but he got it on the Continent. By that time he was just as homeless as he had been on the island of Inisbófin.

IV.4. The meeting of Walter Lynch with Bishop János Püsky of Győr in Vienna

Lynch, who left his country in spring 1652, was in Vienna in 1655. That year he met the Bishop of Győr JÁNOS PÜSKY (1651-1657) there. Püsky invited his fugitive Irish fellow-bishop to Győr.

V. BISHOP WALTER LYNCH IN GYŐR

V.1. Bishop Walter Lynch in Győr

In 1655 the Bishop of Győr János Püsky invited the homeless Irish bishop and ensured him a livelihood. The Irish bishop was appointed canon and given a suitable income. Püsky also employed him as assistant bishop. There are some documents which prove this fact. For example on 23 November 1659 it was he, who consecrated the rebuilt church of martyr St. Stephen belonging to the Győr Franciscans. In old records of canonical visitations (*canonica visitatio*) it can be read that the vicar was appointed by the Irish bishop. This means that he also exercised ecclesiastic jurisdiction. Among the treasures of the Győr collegiate church is a pectoral crucifix, which was blessed by the bishop and confirmed by his signature. According to Bishop ZALKA "in his life he was a model of the devout priest". It is also said that he spent his income on the protection of the poor and he was greatly liked by the flock of Győr.

V.2. The death of Walter Lynch and his legacy

Bishop Walter Lynch could have lived a safe and peaceful life in Győr but he received disturbing news about the Clonfert diocese in connection with its leadership. He did his best to take measures from Győr but in vain. *"When Bishop Lynch came to realize that his personal presence in the diocese was imperative he commenced making preparations to return, but as he was completing his arrangements, he died on July 14, 1663."* (MITCHELL 1985-86; 23). He died at 3 a.m. at the age of 68. He was buried in the crypt of the cathedral, but his resting-place can no longer be identified. MITCHELL goes on: *"His most valued possession is said to have been the painting of the Blessed Virgin Mary with the Holy Child. After his death it was hung in the cathedral of Győr where, some thirty-four years later, in 1697, as already described, it became and continued to remain on object of deep veneration."* At that time it was placed, with no particular interest and attention, on the northern wall of the side aisle of the cathedral somewhere near the present St. Anne altar.

VI. THE MARY PICTURE

VI.1. The iconographical classification of the devotional picture

J.J. RYAN when he first saw the picture, introduced it to the Irish in his work of 1897 (204-205) as follows:

"It is painted on canvas, and its dimensions are twenty-six inches in height by twenty inches in breadth. The mantle or outer robe of the Blessed Virgin is blue, the inner garment or gown is red. The coverlet on the couch of the Divine Child is brown, with gold marking the pomegranate pattern. The crowns, which are of gold and precious stones, were, it need scarcely be remarked, afterwards added, at Győr.... A professional art critic who kindly examined the photograph, suggests it is an Italian painting of the seventeenth century school; whereas another supposes he finds traces of the Flemish school, and of the style of Peter Pourbus of Bruges."

MITCHELL quotes the opinion of another art historian, C.G. DORAN: it "...is evidently of Spanish origin, and most probably of the school of Spanish painters led by Velasquez and Murillo".

Here in Hungary until the publications of SZILÁRDFY no attempt was made to place the picture in the history of art. In 1984 he himself thought that the inspirer of the Irish Mary picture was the copperplate engraving entitled "Virgin Mary With Her Sleeping Child" by the Dutch copperplate engraver Abraham van Merlen (1660). The work was done around 1640. However, the attribution to van Merlen leaves little time for the acquisition. In response to my anxiety, SZILÁRDFY suggested that I should check the catalogue on an Amsterdam copperplate engraver called Hieronymus Wierix (1553-1619) at the Museum of Fine Arts in Budapest. The pictures No. 459, 460, 461, 462 and 464 really seem to offer convincing proof that the inspirers of the painter of our devotional picture were the copperplate engravings of this particular family. However, this still leaves open the question: Who was the artist of the picture painted on canvas? In my opinion he must have been of high standard and good taste, because he had the courage to show only the slightly drawn curtain from among the objects in the presumed model. By doing so he placed greater emphasis on what is essential: the sole subject of the Mother and her slumbering child. Let us put these guesses aside for a while, whether it came from Italy, the Netherlands or maybe a Spanish school, or perhaps was the work of an unknown Irish artist. The cultural relations between Ireland and the Continent were so very close that even if it were a small picture of an Amsterdam copperplate engraver or another continental painter's work this would not exclude the possibility that the Mary picture comes from Clonfert, Galway or another place in Ireland. Now let us summarize the iconographical statements:

The picture belongs to the type of the so-called watching or lullaby Mary. It is unique among the known Hungarian devotional pictures. The presumed inspiration is one of the Amsterdam Wierix engravings. The painter working with oil on canvas is unknown for the time being but he must be a 16th century artist of good quality and taste.

VI.2. Early copies and reproduction of the picture

Cult research is very interested in this theme and the problem is called filiation. This phenomenon on one hand proves the association with the original event and its spread and the other hand it is the starting-point of local cults. For us both effects are significant since direct testimonies about the original events in Győr cannot be found. However, early filiations prove the conviction and fresh memory of the earliest times. The cases listed below are of value as examples and no doubt their number could be increased with further research:

Ringelai is a German community north of Passau in the Bavarian Forest. In 1917 a Mary-picture painted on canvas was found in the church attic, and a Hungarian traveller staying there recognized the Mary-picture as being the Győr devotional picture. It is honoured on the left wall of the parish church. Pilgrims visit it especially at Christmas. This is called "die Christkindlwallfahrt in Ringelai". The "secret" of the picture is the Latin chronogram painted on it where the mathematical total of the Latin figures gives us the historical date of the event. "InstItVIIt Laetare ChorVs sVDorqVe Marlae JaVrInI trInIs perpVItas IVIt ab horIs" = the year 1697. Its origin is proved by the small graphics No. 100 and 101 in the Diocese Museum of Győr. These came to the attention of Jakob von Urleinberger, a religious person from the Bishop's Court in Passau, who already in 1698 founded a Mary-society and had a copy of the Győr picture painted for the church. He was deeply impressed by the Győr events which occurred only one year before that. This cult-link was formed between the bishoprics of Passau and Győr.

Currently the Pannonhalma Archabbey owns an early copy, painted on tin-sheet, of the Győr Weeping Mary, and it can be found in the chapel of the archabbot. Its adventurous story has been engraved on the reverse side. According to this, the devotional picture was honoured in Vienna, too and a tin-picture decorated the facade of a house in the city from 1770, and then again after it was moved, from 1801. It is not known how it subsequently became the property of the episcopal convict of the Győr Rákócziánium. However in 1945 it was stolen from there and sold to an antique dealer. It was recognized by SZILVESZTER SÓLYMOS a Benedictine priest who bought it for the Archabbey.

The Seminary Institute of Győr has a fine early copy of the picture right at the exit door, as well. A wooden board under it calls attention to the continuity of the cult: "Hac nevade via, quin dicas Ave Maria." The counts of Hédervár, who held the advowson of the Hédervár parish church also had a copy made, a filiation of the Győr picture for their church. SÁNDOR BÁLINT writes in his "Hospitality of Blessed Mary" (1944; 43-44) that copies of the Győr devotional picture can be found

in Pápa, Celldömölk and Szombathely as well, all in the territory of the old Great-Győr diocese. In Győr many versions on houses reflected the trust placed in it.

Early small graphics on the Győr devotional picture. As a source we should mention the rich collections of FERENC EBENHÖCH (+ 1889), canon of Győr, and ADOLF MOHL (+ 1939), canon of Sopron and later of Győr, published in part in the catalogue of SZILÁRDFY-TÜSKÉS-KNAPP. Among the different representations of the small graphics on the Győr devotional picture there is a unique one by J.E. Mansfeld, which is a large copperplate engraving showing the whole Zichy shrine, done in Vienna in 1767. This was used by Dorneck, an engraver, for his picture and he was the graphic artist of the Jordánszky album, too. The list of the others according to the catalogue of SZILÁRDFY-TÜSKÉS-KNAPP:

No 99: "Miraculosa B.M.V. Iaurini" - book illustration - 1701. Work of H.F. von Langgraffen. No 100: Prayer-sheet of a copperplate engraving by Hoffman and Hermundt, Gedruckt bei Gregori Johann Streibig, Raab, 1737. Its chronosticon inscription is the same as the "secret" text of the Ringelai picture. Now we can see that this picture was the inspirer of the picture in the church of Ringelai painted in 1747. No 101: Same inscription with the signature of Carl de la Haye, around 1730. No 102: A sacred image of copperplate engraving with the following inscription: "Gratiosa Effigies Beatae Mariae, quae in Cathedrali Ecclesia Iaurinensi Anno 1769 die 17 Marty per tres horas prodigiose Sanguinem sudavit, et quotidianis etiamnum gratys clarescit" - around 1730 by J.L. Schmutzer. No 103. around 1750, No.104 around 1770 and No 105. around 1797. In addition the Pannonhalma Archabbey also preserves similar small sacred images.

VI.3. The present condition of the picture

JÁNOS SIMOR, later archbishop and the Bishop of Győr between 1857-67 had the picture restored by Poczer, a painter from Linz. He also had the golden crown placed on the heads of Virgin Mary and Jesus, which could not be seen on the head of the slumbering child and Virgin Mary originally wore a less valuable five-pointed crown. It seems certain that the present crowns were placed after the restoration begun by János Simor in 1863, and no later than 1867 when Simor was appointed archbishop. An observer with good eyes can recognize, on the picture or on a photo, the small curve of two points of the earlier painted five-pointed crown of the Virgin, protruding from behind the new crown.

VII. TEARS AND EXUDATION OF BLOOD

VII.1. Weeping devotional pictures in Hungary at the turn of the 17th–18th centuries

The first known tear-drops from a Mary picture appeared at Klátóc in Zemplén County in 1670. The Vienna imperial government took the picture from there and it has since disappeared. The miracle of Királyfalva in Pozsony County is connected with the 1683 Turkish siege of Vienna and was witnessed by many people. Our best known Hungarian devotional picture, the Pócs icon, shed tears in 1696 for three weeks with many witnesses. As it is known this picture was also taken to Vienna and is still venerated in St. Stephen's Cathedral. It did not shed tears again, but its copy taken to Pócs did so in 1715. Then in the chronological order the next step is the tears of blood of the Győr Mary-picture in 1697. Details will be given in the next chapters. There are records of the tear-drops of the Mary-icon of the Romanian Orthodox church of Füzesmikola, Szolnok-Doboka County in 1699, which could be seen for four weeks. The picture was taken later to the main altar of the Kolozsvár Jesuit Church. New cults arose from this. Exudation and even tears of the Mary-picture was seen in the main church of Nagyszombat on 5 July then on 10 and 11 July 1708, at a time of plague and armed uprising. The Church Court succeeded in questioning 30 witnesses. In July 1715 for a number of days tears of blood were shed in the Franciscan church of Szentantal in Csallóköz. Finally the Mary-picture was seen to shed tears and exude at the Greek Catholic church of Sajópálfalva near Miskolc in January 1717, and the event lasted for four weeks. This was proved by many witnesses when the event was investigated by church authorities.

VII.2. Description of the Győr event

There is literature in English on this: J.J. RYAN writes about the memorable event as follows: (published in February-March 1897 of the Irish Ecclesiastical Record, entitled "Our Lady of Győr, and Bishop Walter Lynch" (pages 201-202):

"...After the death of Bishop Lynch the painting passed into the possession of the cathedral, and was hung on the wall near the altar dedicated to St. Anne. There it remained an object of devotion to the faithful, until 17th March, 1697. On that morning, St. Patrick's Day, about six o'clock, while Mass was being celebrated at which many were present, a bloody sweat observed to come over the figure of our Blessed Lady in the picture. When the painting was wiped, and the blood removed by means of linen cloths, the sweat broke out

anew, and continued for three hours, until nine o'clock, a.m. The occurrence caused a rush to the church on the part of the population of the city. Crowds, young and old, Catholic and Calvinist, flocked hither to witness the wonderful event. The painting was removed from its place, and inspected closely in order to discover, if possible, an explanation of this mystery."

VII.3. The witnesses of the tears of blood

It is beyond doubt that there was a canonic investigation and the result was positive. The picture was placed on the altar and it was the county bishop himself who donated his diamond pectorale to the honour of the devotional picture. However the documents of this investigation cannot be found. This is why I attempt with an objective investigation in the following to reconstruct the probable series of testimonies, which are lost, or in some unknown location.

1. Mihály Dummer, a Jesuit teacher at Győr wrote in his own hand as a witness (he was the preces of the Mary Congregation Main Secondary School): *"17 March 1697...Today the picture of Virgin Mary at the cathedral shed abundant tears"*.

2. István Telekesi, canon at Győr, appointed bishop of Eger, on 11 July 1699 wrote a letter of complaint to Ágost Keresztély county bishop saying:

"...cum ne verbum coram Fratibus proferre potuissem, excessi mutus a Consistorio et ad Aram Piae Mariae Virginis, ante duos annos Lacrymas profundentis, in tantis meis angustiis confugi..." This proves incidentally that not only the fellow-canons but even the bishop knew about the miraculous event.

3. Witnesses of the Győr tears of blood certainly included members of the Győr diocese since it was they who certified on the back of the silver-framed setting the kerchief used to wipe the tears of blood. (Chapter VII.8.)

4. The Győr Mary-picture is mentioned on page 108 of *"Geografia Mariana"*, a book by the Jesuit Henrik Scherer published in Vienna in 1702: *"cum Titulo De Sanguine"*.

5. ISTVÁN CSETE well-known all over Hungary, as a Jesuit orator, said in his sermon in 1702, in the cathedral: *"...the exudation and drops of blood that fell down the face of the Blessed Lady before your very eyes..."*

6. Kristóf Schogg, chaplain of the church wrote down what he heard about the event from witnesses and contemporaries, this is cited by J.J. RYAN on page 202 in his work of 1897.

7. There is a witness called Count Heister Siegbert, a general who hurried to the event. He was so convinced by the reality of the miracle that, after the approval of the bishop, together his wife, he undertook to have the picture removed from the side wall to a new altar he donated for it. As the royal-imperial military governor of Győr he must have observed the event which mobilized the whole city. He must also have sent an official report to Vienna!

8. A barber called József Mogyoróssy recorded in his diary: *"this was seen by Anna Szöröcsök my dear mother, with her own eyes"*.

9. As witnesses we can refer to the cathedral priests who examined the picture while the bleeding happened.

10. People questioned during the seven-year-long church investigation can also be mentioned as witnesses. The result of the whole process was that the bishop authorized placing of the picture on the altar and himself made a donation for the devotional picture. It must be supposed that many witnesses gave confirming testimony.

11. At the first centenary ANTAL MAJLÁTH, an abbot-canon, in a speech that was later printed answered the accusations of deceit made by WIELAND, an "enlightened" German priest-poet: *"What can we say of someone who says that the host of witnesses were blind and the priests who did their best to dispel even the slightest suspicion of deceit, were blind, that Heister, the city-governor, and the other important army officers were blind, that even Lutherans and Calvinists were blind, many of whom returned to the Catholic Church since they could see and touch what happened. They did not deny the bleeding that lasted for three hours."*

12. Lastly we should also mention that Jakob v. Urleinsberg founded a Mary-society in Ringelai, Bavaria in 1698: *"tief beeindruckt von dem Raaber Tränenwunder"*. This must have been inspired by witnesses, in a direct or indirect way.

By listening and evaluating the above I think that we have successfully reconstructed the probable list of contemporary witnesses and in this way have actually substituted the records which have been lost, or are in some unknown location.

VII.4. Chronicle records about the tears of blood

Stories about the event cropping up in unexpected places are proof that the miraculous happening became part of everyday life.

1. There was a diary by Boldizsár Bydeskúty in Vienna during the banishment of Mihály Apafi II. This diary mentions three times, what really happened to the picture of Győr, in entries for 7 July, 7 August and October 1697. According to the diary the emperor in Vienna, held a "very solemn procession with the picture of the Blessed Virgin said to have wept in Győr" and this was watched by the emperor.

2. József Mogyoróssy, a barber, a citizen of Győr, before the entry in his diary for 23 April 1753, recalls the miraculous event of 17 March 1697, witnessed by his mother who told him about it.

3. In the cash-book of the Győr tailors guild there is an entry which reads: *"Thanks be to God that the picture of Virgin Mary in the Old Church shed tears of blood, and many witnesses were there. Many troubles ceased on that day of 17 March 1697."*

4. Jakab Szabó, a Benedictine lay brother from Pannonhalma writes as follows in his "Diárium" in the XVIII century: *"In the presence of Emperor and Queen Maria Theresa, two of her daughters and many ladies of the court, Ferenc Zichy, Bishop of Győr celebrated a mass at the altar of the Weeping Mary on 2 September 1764."*

VII.5. The spiritual explanation of the tears of blood

The dogmatic interpretation of the event is clear: At the foot of the cross of Christ, his Mother suffered and she must have shed her tears. However this is impossible in the heavenly glory. The weeping of certain devotional pictures is a fact but these are not tears shed again personally by Mary, rather they are a sign to believers of her heavenly patronage.

This was expounded by MIHÁLY MENTES a Győr canon, theology teacher and priest-poet in the second verse of his poem: "We flee to you" written for the 1947 jubilee. It was translated by Dr Iván Angyal as follows:

*Your eyes were running/ Standing at the Cross/ Broken-hearted with deep mourn;
Your Son was tortured/ And it didn't cease:/ Mystically suffers here.
With us you feel/ Your sympathy's deep/ Only you're blessed/ You can't even weep.
Your heavenly blood that/ Trickled down to earth/ Changed into bless and mercy.*

A spiritual interpretation can be made in many ways, but behind all of them there is the conviction: the Virgin Mary is the Consolatrix Afflictorum - Consoler of the Afflicted. This can be referred principally to the Irish religious persecution, since the miraculous event happened on the day of St. Patrick, the Apostle of the Irish, and on the day following the parliament session of March 16, 1697. The interpretation referring to the Hungarian relation was defined differently in each period. When the original tears of blood appeared it was referred to the suffering caused by the Turkish occupation and to the sins of the split of Eastern Orthodox and Western Protestant churches. They said this weeping was the sympathy of Mary. The event, at the 1947 jubilee, was connected to the end of the Second World War. The fourth verse of the MENTES hymn (Your eyes shed tears) calls for national repentance by saying: "Jesus will send us Your tears as a sign, / Urges our nations to atone their crimes." In 1983 during the Communist regime, when O'FIAICH, Irish cardinal-primate visited Győr, he called the weeping of the devotional picture "a message of hope." He said that just as the Mother of God had sent a message to the Irish, so we Hungarians should also have trust.

VII.6. The investigation by the Bishop of Győr, Ágost Keresztély

Prince Ágost Keresztély became Bishop of Győr in 1696. As a confidant of kings Leopold I and Joseph I he was frequently absent. The tears of blood of the Győr Mary-picture happened at such a time. He had the matter investigated precisely, according to the decision of the Council of Trent held on 3 December 1563. The investigation was undoubtedly positive since seven years later he allowed an altar to be built for the picture, and as I wrote earlier he donated to the picture a pectorale with 43 diamonds he had received from the emperor and king. There must have been many witnesses to the canonic investigation and its result. It is a mystery why we do not have the records. Since in 1701 Keresztély became cardinal of

Esztergom, retaining administration of the Győr diocese, it seems likely that he took the documents with him and they could be there today, too. Despite the negative answer I received from the Episcopal Archives, this is still my “stubborn” conviction. Since we have to do without these records, this is why I listed the potential witnesses in chapter VII.3. I believe that by doing so, I have been able, as it were, to reconstruct the original canonical investigation and “make up for” the missing records.

VII.7. The sudarium

The exudation and tears of blood lasted for three hours. During the event those at the chapter of the collegiate church took the picture from the wall and sponged up the drops of blood with a clean linen kerchief. This kerchief is called sudarium, and this is certified with a record written in German by the chaplain of Győr as follows: *“This is the very cloth, which dried the devotional picture at the Cathedral when it exuded blood on March 17 1697 and now we wish to dedicate this to God and to the Blessed Mary and all the saints 20 May 1701.”* The kerchief was placed under glass with a neo-classical silver frame on the hundredth anniversary. It is kept in the sacristy of the chapter and it is shown to kiss on anniversaries.

VII.8. Exudation or tears of blood?

The contemporary records use both expressions, even together. The blood rolling from the face was seen as exudation by some and as tears by others. After 300 years we think there is no point in arguing about it since everything refers to the same event. Nowadays, probably because of the MENTES popular hymns, tears seem to be the general usage. So we shall use this term.

VIII. THE CULT THAT AROSE AROUND THE DEVOTIONAL PICTURE

This chapter shows that the cult started very early and it remained continuously. This means that people are undoubtedly convinced about the reality of the miraculous event.

VIII.1. The contemporary furnishings of the Győr Cathedral and their present location

After 1598, when Győr was recaptured from the Turks, many years of work was needed to clear away the ruins and to renew the church and its altars so that they could be used for worship. When the interior of the church was in a suitable state, the canons one after another undertook to build new altars. Most of these fell into decay or were moved to the country in the course of time. For example to Győrsövényháza and Koroncó. By placing these in their original position in imagination we can form an idea of the state of the Cathedral at the time of the event.

VIII.2. The first placement of the picture on an altar

Count Heister Siegbert, a general and military commander of the castle of Győr, was a witness of the tears of blood. (VII.3.7.). He and his wife, at their own expense, had an altar raised in the north aisle of the cathedral. The picture was brought here from somewhere near the St. Anne altar, where it had hung from the time of the death of Bishop Lynch. Unfortunately there are no written materials or even drawings of this altar. But from the splendid rearrangement by Zichy discussed in the next chapter, it seems probable that it was of a rather provincial baroque kind.

VIII.3. The new altar erected by Bishop Zichy and the silver frame

Count FERENC ZICHY, Bishop of Győr had enough time (county bishop between 1743-1783), money and the taste of an aristocrat. The new altar together with the silver frame cost 10-12 thousand florins and he spent a considerable amount of his own family wealth as well. This means he did not find the earlier wooden altar to be deserving and so, in 1767, he had the rich rococo-baroque marble altar erected. It is thought to have been designed by Menyhért Hefe and the stone-cutting done by Gottschall. Still in the same year, Mansfeld I., a Viennese

artist made a copperplate engraving of the altar. Its size according to the currently used measures is roughly A/3. The whole altar is a masterwork not only in an aesthetic but also the dogmatic sense: The Holy Father sends down the Holy Spirit. From His power, "the Word is made flesh" in the womb of the Virgin Mary: this is the devotional picture itself. On either side we can see the parents of Mary: Joachim and Anne point to their Daughter and the Child, which is the picture itself. Instead of the wooden-frame Bishop Zichy put the picture into a beautiful rococo one made of solid silver and it was the Bishop himself who actually placed it in the new frame after a procession through the city centre on 3 October 1767.

VIII.4. The Mary-veneration and death of Bishop Zichy

The elderly Bishop prepared consciously for his own death. When he was at home, he visited the miraculous picture of Mary almost every day. He wanted to be close to her in death too, so he had his own crypt built just in front of the altar. He ordered that his epitaph should be the following: *"On this place I made an altar for You, Mother of mercy, and a crypt for myself so that these should serve for the salvation of my soul, with the help of Your intercession, and the prayers of my flock, as long as I rest in peace in the shadow of the altar that I dedicated to You. Yours, for all eternity, Count Ferenc Zichy, Bishop of Győr."* Later they added: *"Died on 8 June 1783."*

VIII.5. Foundations, legacies and other votive gifts for the picture

The first on the list of the donors was Ágost Keresztély, the county bishop who approved the investigation, he gave the pectorale with 43 diamonds that he received from emperor and king Leopold I. General Heister Siegbert and his wife set up a foundation in perpetuity with the sum of 1500 Rhenish florins in 1715. Its purpose was to finance litanies at the altar every Saturday and on eves of Mary feasts. We could list a number of canons from the 18th century, who gave money or set up foundations to finance services, candlesticks, a small organ, lamps, antependiums and litanies. Among the gifts we must mention the pectoral crucifix of György Szuppanich, which had been blessed by the fugitive Bishop Lynch. There are also numerous other gold and silver crucifixes, rings, earrings, bracelets, coins, necklaces, clips, rosaries and offerings portraying healed limbs and organs. These are kept in the inner sacristy. On anniversaries of the miraculous event they are put on display to the public. Mention must also be made of numerous legacies even from the year following the event. County Bishop János Zalka on every special anniversary of his life celebrated a mass at the altar, which became an "altare privilegiatum" in 1874, thanks for the intervention of the Bishop, who also made gifts.

VIII.6. Veneration of the picture by priests and seminarists of Győr

The almanac of 1897 mentions as an old practice the following: *"As a beautiful custom, inherited from devout predecessors, they never go into the sacristy to change and they never leave the church without kneeling, two or three times a day all the year around, in front of the picture of the Virgin to greet Her."* In 1897, the circular letter of County Bishop JÁNOS ZALKA written on the anniversary also mentions that this custom is still alive today. He adds that the ordinands, before taking the holy orders, visit the picture to dedicate themselves to the patronage of the Virgin Mother. The seminarists of Győr, even today, mostly on Saturday nights visit the picture to greet Mary. So the tradition recorded on a little board under the copy of the devotional picture at the entrance of the Győr Seminary Institute is still alive: *"Hac ne vade via, quin dicas Ave Maria!"*

VIII.7. The Győr cult that arose among the priests and the flock

A book published for the 200th anniversary speaks with satisfaction about the continuation of the cult saying, the flock *"together with their leaders and priests vie in the honour of Virgin Mary from early in the morning, as long as the church is open. In any hour people saying their prayers can be seen in front of it."* According to MOHL (March 1935) *"the miraculous event was kept alive by miraculous and continuous answers to prayers"*. The leading expert on Hungarian devotional places SÁNDOR BÁLINT mentions: *"Probably there is no place like Győr where the priests and the flock have become closely intertwined with the cult. The tradition is cultivated in a very special way at Győr. And we also can say that the Mary picture which shed tears of blood is a real symbol and heart of the city"* (Hospitality of Blessed Mary, 1944; 42-45). The above is confirmed by the book published in the honour of Mary, when it says: *"The facades of old houses are decorated with copies of the sacred picture"*. Then: *"People preserve its memory, and very often they have their wedding ceremony held in front of it or services are held there for the dead"*.

The bishops of Győr ordered two religious feasts for the honour of the Blessed Mary shedding tears of blood: 17 March, earlier for the flock of Győr, later for the priests (4 September). The other one is 25 March for people coming from other places of the country, even from abroad, with a liturgy in Hungarian, German and Croatian. The new Hungarian Liturgia Horarum remembers the miraculous event on 13 September, which is the Memorial day of the consecration of the Győr cathedral. (For its own mass-text see chapter X).

VIII.8. The spread of the cult in Hungary, Ireland and abroad

The Vas County part of the former Great Győr diocese was annexed to the new Szombathely episcopacy in 1777 and the Pápa main rural deanery to the Veszprém episcopacy. In 1921 the Burgenland parts were detached. However the fact of the miraculous event was experienced by the whole diocese. So its cult can be sought

also in these parts and places. The Bishop of Szombathely Lipót Somogyi, who was earlier the canon of Győr brought a copy of the picture with him to the Szombathely Cathedral. According to SÁNDOR BÁLINT (1944; 43-44) there are also copies of the picture at Pápa and Celldömölk, both in the old diocese. Recently we received a fine copy of the devotional picture from the sacristy of Tüskevár, Veszprém County. I personally saw a copy in the chapel of the Karancs-hill near Salgótarján in the summer of 1951. (This particular one was received then by the Jesuit P. József Kárdas in a very bad condition. He showed it to me in Pannonhalma. The history of this picture after his death is unknown.) Such far-flung occurrences on the one hand prove the spread of the cult, and on the other hand they stimulate to further research.

It is said that until the 200th anniversary people in Ireland knew nothing about the special event. They heard about it when JÁNOS ZALKA, Bishop of Győr wrote a letter to the Bishop of Clonfert about the planned celebrations. The Bishop was also informed by J.J. Ryan who visited Győr personally. The anniversary album, published in 1947 reports that the new church then being built in Dublin was named after the "Our Lady of Győr, the Comforter of the Afflicted". Another church with the same name was built in 1970 in the village of Fahy in the former diocese of Bishop Lynch. After the 1983 visit of Irish church dignitaries interest in the picture revived. (IX.6)

We have already mentioned in chapters VI.2 and VII.4 that the imperial city of Vienna received information about the Győr events. In Vienna in the year of the miracle the devotional picture was shown during a procession and from 1770 it decorated the facades of houses as well. Its fame also reached Ringelai in Bavaria, where a new cult started which is still alive and the Passau diocese entered into relations with Győr. In the city of Toledo (Ohio, USA) there is an altar to the honour of the Győr picture in the Church named after the Hungarian king St. Stephen. A faithful copy of the Győr picture hangs there: the Bishop of Győr Dr Lipót Várady had it done in 1913 at the request of Schrembs the Bishop of Toledo. The American Bishop earlier visited Győr and asked for a copy for the Irish flock of his diocese at Toledo. When the Toledo church was built he changed his mind and presented it to the Hungarians and the Church of St. Stephen. In 1942 they raised an altar for the honour of the picture and an eternal novena is held there on Saturday afternoons and the afternoons of the day before 17 March and 15 August. These facts also remind us that there are probably also other cult memorabilia.

IX. JUBILEE CELEBRATIONS AND THE "HOLY YEARS"

IX.1-7. These were celebrated at every centenary an in-between, too

Already in 1797 there was a great procession, with speeches that were printed and have survived. In 1897 the first history was written. On the 250th anniversary in 1947 just before the communist regime took over power it was Cardinal József Mindszenty who led the flock in showing our devotion and affection. In 1972 the 275th anniversary was observed in more modest circumstances but in 1983 the Pope spoke about the extraordinary "Holy year of our redemption". The 300th anniversary was celebrated with great publicity and pomp and Pope John Paul II sent a cardinal-representative and the cathedral was given the title of "basilica minor".

X. THE SPIRITUALITY OF THE CULT, ITS ARTISTIC AND MATERIAL RELICS

X.1. Indulgence permissions

On 20 November 1874, Pope Pius IX gave the permission for a total indulgence for the days of 17 and 25 March. The same applies to those who visit the devotional picture on any day of the year.

X.2. Prayers and songs

One such "old prayer" can be read in the 1897 album for the honour of Virgin Mary of Győr. This was renewed, in a more simple form, in the official 1943 Theme-book of the diocese. We have also received other baroque-style songs with old language from the Pannonhalma Archives. These were found in the 1897 album, with modern spelling, but are no longer in use.

X.3. The Mentés-Halmos pilgrimage song of Győr

Our famous priest-poet Dr MIHÁLY MENTÉS composed three verses for the 1947 anniversary that were immediately set to music by LÁSZLÓ HALMOS, cathedral choirmaster. These are still used and sung and have been translated into English by Dr Iván Angyal:

I. "We have come on a pilgrimage...":

*Let's go to Mary in holy pilgrimage / At Győr She's awaiting before Her image
Fire burns in our souls / Our eyes are filled with tears
Heartfelt and grateful / We want t'sing the hymn.*

II. "You are our refuge..."

**You are our shelter / Our Mother Good / Bedewed with tears, Mary Dear.
Our soul is aching / As we turn to You, / Longing for blessed peace:
Our heart's aching / Full o'tears are our eyes / Rueing the past we're / Ready for penance.
Ask Him for mercy / He shall look at us, / All-powerful is God's only Son.
*Your eyes were running / Standing at the Cross / Broken-hearted with deep mourn;
Your Son was tortured / And it didn't cease: / Mystically suffers here.*

*With us you feel / Your sympathy's deep / Only you are blessed / You can't even weep.
 Your heavenly blood that / Trickled down to earth / Changed into bless and mercy.
 *How immense our pains / They're immeasurable / On our heart it highly weighs.
 People detest each other / Human love decreased / All round hatred reigns.
 Mind what we need: / We're thirsting for Love; / it'd abound in human hearts- /
 But there we'll find none.
 Grace of God'll show your / Miraculous tears / By means o'which we shall be healed.
 *You are our refuge / In you we've our trust / Humbled by sins we fall in dust:
 Our penance we'll do / Our contrite tears'll flow / Makes us whiter than the snow.
 Be with us, please, / When the night is near, / At the eve of life / We are seized by fear.
 Tears of Yours like pearls / Will enrich our souls / And help us t'our heavenly home.*

III. "Your eyes are filled with tears..."

**Your eyes are tearful, oh, Virgin Mary, / Drops of blood trickling to earth are heavy.
 Burden of worry does torment your heart / And brings forth tears full of smart.
 *Bishop of Eire is hurrying here, / Christ with him, faith in him: his only sin;
 There is your portrait, all solace for him, / Here the Lord worked miracle with it.
 *Irish, Hungarians, two smallish people; / Tears of them, blood of them makes Your
 heart bleed
 You will open your lips to pray for them here / That's what this mystery means.
 *Jesus will send us Your tears as a sign, / Urges our nations to atone for their crimes:
 Sacred Heart will have His mercy on us / Our worries He'll turn to luck.
 *Drops of Your blood on Your face I'll cherish, / Mother of God, like a treasure I keep.
 Tears are then running confessing our sins, / All of them we'll put to your feet.*

X.4. Verses and Dramas

JÁNOS HARSÁNYI (+1959) the canon of Győr wrote a poem called "Mary of Győr", Dr ISTVÁN VITNYÉDI NÉMETH (+1948), vicar of Hidegség, also wrote a poem, and a short story with the title "Mary in flight". The curate of Felsőgalla, KÁLMÁN TELEKESI (+1991) wrote a dramatic scene entitled "Mary of Ireland" and this was performed for the 1947 celebrations, several times.

X.5. László Halmos: "Missa Jaurinensis"

LÁSZLÓ HALMOS (+1997) cathedral choirmaster not only set the songs of Mihály Mentés to music but also composed "Missa Jaurinensis B.M.V. Hibernae Genti Dicata", which was also published and used from the 1947 jubilee. (N.B. "Jaurinum=Győr").

X.6. The mass of the Blessed Virgin Mary of Győr

In 1965 we requested permission for a mass of our own (*missa propria votiva*) for the honour of the Győr devotional picture from the Rome Rite congregation. We received the permission on 21 October 1966 with some modifications: Instead of "tears/exudation of blood" we were to use „for the honour of the picture,„. The reason was that the Holy See Office did not find adequate historical proof submitted. This monograph, among others, aims to make up for that shortcoming. The lection is 2 Cor 1, 3-5 and the gospel Luke 2, 33-35.

X.7-8. Modern reproductions and small holy pictures of the picture, medals and plaques

Pilgrims seek memorabilia of holy places so that they can take them home as souvenirs and gifts. This is the reason why already in the baroque era there were engravings of the Mary devotional picture. The demand is still there, and leads to new editions. The priests of the Győr diocese could always see, in the sacristy, a panel-painting of the picture and the cathedral: "Oratio Ante Missam" and "Gratiarum Actio Post Missam", date 1868. It was a very fine work.

In 1947 clichés of three colours were produced from a photo of the picture in a studio. These were used by the diocese printing press to make pictures in 5 different sizes. At the end of the 80s the Ecclesia Society published these using a photographic method. The colouring is not true to the original. This is also the case for the more recent coloured photographic reproductions made for the 300th anniversary. They also produced medals for the 1935 celebrations in the Budapest mint for the Győr pilgrims. One side showed the picture, the other a fine relief of the St. Ladislás Herma. From this a new set was produced in 1947 in aluminium, with bronze and silver plating. In 1997 pilgrims could also buy 25mm badges.

X.9. Publications

There have been albums and speeches for the centenary anniversaries (see chapter IX). For the 250th anniversary there were numerous publications; a booklet containing the history of the picture, and the HALMOS "Mass of Győr" in song form. The three pilgrimage songs became popular in this way, too. Unfortunately there was only one edition of the Pilgrims' Paper. Finally, a Memorial Book containing the documents was published at the close of the anniversary year. In the 1960s because of the strict control exercised by the State Office of Church Affairs we were able to give visitors only typed, duplicated leaflets. For the 300th anniversary a good quality large poster was produced. It shows Pope John Paul II

during his visit on 7 September 1996 paying his respects to the picture. It also listed the program of the jubilee year. Unfortunately, for the simple pilgrims, no new information booklets have been published. This present work, besides attempting a study of the cult history, also aims to fill the gap for the 300th anniversary.

X.10. Request and appeal to collect memorabilia, acknowledgements

From many places I have received previously unknown data and memories. I would like to ask everybody to continue this work in Hungary and abroad. Our memorabilia could be shown in a special display case in the Diocese Museum. I believe that after studying my book all readers will accept the authenticity of the miracle of the devotional picture.

Lastly I wish to thank all those who have helped my work, and given advice and I dedicate it to my diocese and to its Patron, and to my altar-fellows and of course to the flock.

*Translation by Ákos Vörös, dedicated to Veronika and Barbara
Vernacular revision by Elayne Antalffy*

SZÖVEGMELLÉKLETEK

SZÖVEGMELLÉKLETEK JEGYZÉKE

1. Zalka János győri megyéspüspök 1897. évi I. körlevele
2. Németh Gyula cikke a Dunántúli Hírlap 1897. márc.18-i számában
3. Hetény János levélváltása P. Malachy Lynch karmelita atyával 1965. januárjában Rev. Padraig Eric Mac Fhinn 1965. május 18-i levele magyar fordításban
4. The Irish Ecclesiastical Record 1897. február-márciusi száma (J. Ryan cikke, és a katolikusokat üldöző törvény
5. Rev. Georg Quinn: A könnyező kép (The Weeping Picture. – The Word, May 1963.)
6. Rev. J. Mitchell: Fiction and „the empty frame”: Győr and Galway – című tanulmánya a Journal of the Archeological and Historical Society 1985-86. évi 40. számából
7. Mogyoróssy Borbély József győri polgár naplójából
8. A győri Szabó-Céh mesterkönyvének egyik oldala
9. A Zalka – Healy püspökök közti levélváltás 1896/97.
10. Pápai Lajos megyéspüspök jelentése Rómába a 300 éves jubileumról; legátus kérése
11. Paskai László bíborosérsek beszéde 1997. március 15-én
12. Kérelem a győri székesegyház „basilica minor”rangra emelésére, 1997. január 10. és a pápai bulla 1997. március 15-ről.
13. Gilberto Augostoni bíboros, pápai követ beszéde 1997. március 16-án
14. A papság ima és könyörgése a kegykép előtt, 1997.
15. Jakubinyi György gyulafehérvári érsek elmélkedéseinek vázlatai a papság imaóráján 1997. március 17-én; kísérőlevele a győri püspökhöz
16. A családok könyörgése zarándoknapjuk alkalmából 1997. február 2-án
17. A zarándokló ifjúság könyörgése 1997. június 28-án
18. Ima a kegykép előtt a 300 éves jubileumi búcsújáráskor
19. John Kirby Clonfert-i püspök levele a győri püspökhöz 1997. április 9-én
20. Christoph Schönborn bécsi érsek beszéde 1997. július 5-én
21. A Mentés-Halmos búcsúénekek
22. Harsányi Lajos: A győri Mária
23. Halmos László „Missa Jaurinensis” népénekes, kórusos és orgona-partitúra kiadványai
24. A Győri Szűz Mária saját miséje

1. SZÖVEGMELLÉKLET

Zalka János győri megyéspüspök 1897. évi I. körlevele

Laudetur Jesus Christus, et Beatissima Ejus Mater, Virgo Maria!

Nr. 42. Iconis BMV. Jaurinensis jubileum. In capite novi, quem inchoavimus, anni haec vota ingeminent labia nostra: horum sanctorum nominum intima veneratio et vis erigit corda, dirigat cogitationes et opera.

Sed conertamus oculos mentis nostrae ad ea, quae in manifestatione cultus Mariani proxime videre et desideramus et speramus. Notum Vobis sit currente anno 1897. die 17-a Martii recurrere secundo secularem memoriam prodigiosi illius eventus, qui miro modo perculit animos Jaurinensium! Imago nempe B. Mariae Virginis, hodie in ara principali navis septemtrionalis Ecclesiae nostrae Cathedralis venerationi publicae exposita, anno 1697. die 17-a Martii sudore sanguine mixto maduit. Deleto ope linteoli sudori novus successit a hora sexta matutina usque horam nonam, inspectante accurrentis, scrupulose et sagaci curiositate inestigantis et admirantis fere ex tota urbe populi multitudine.²⁾ Adfureunt ex omni statu et aetate, nec protestantibus exceptis. Atque hec est imago illa benedicta, Vobis Dilectissimi adprime nota. Singuli namque Vestrum, juxta receptum in Seminario usum, dum Deo trino vitam totam et mortem omnemque vestram consecraturi eratis sortem, nempe ante susceptionem s. Ordinis Subdiaconatus, coram hac imagine inter pia suspiria commendavistis Vos tantae Matris patrocinio; transeuntes penes Ecclesiam Cathedralem introivistis visitaturi et salutaturi Regnam. Matrem misericordiae; in tentatione et tribulatione, ceu in civitate refugii,

²⁾ Pluribus exponit haec Christophorus Schogg, qui in vicinis decenniis vixit, et e Capellano germanico Capitulari anno 1754. jam Canonicus Jaurinensis erat. Hic »quae a coaevis et prodigio praesentibus, quibus familiariter convixit, accepit, fide optima litteris prodidit.« Porro: »Dici nequit, quanta inter sacrum horrorem, pietatis ardorem et propius videndi cupiditatem colluctatio sit exorta...« »Ut autem miraculo fides esset, omnisque latentis fortasse fallaciae ac doli suspicio detraheretur, Auctoritate Ecclesiastica refixa primum a pariete icon, tum quibuscunque ornamentis, omnique, quod includebat, ligno privata, marginibus etiam ligneis, ut nihil deesset, exuta, inspecta denique et excussa diligentissime fuit. Cum auem et ipsa omnis humoris naturalis expers et paries siccissimus deprehensus esset, ac propterea jam libera quoque super mensula solis sacerdotum manibus sustentata prodigiose cruorem sudare non desineret, manifesto miraculum constitit.« Haec in suis de sacra haec imagine notis in Archivo Sacristiae Capitularis custoditis.

Linteolum thecae argenteae sub vitro inclusum populo ad osculandum datur. Testificationem sequentem habet:

Das ist das Wahrhafte Abwisch-Tüchel von dem allhiesigen gnaden Bildt, Welches Blutt geschwitzert hat in Hiesziger Thomb-Kirchen, den 17-ten Monaths Tag Martii des 1697-sten Jahrs, Welche, Hiermit Gott zu Ehren, Unser, Lieben Frauen und allen Heilligen Auffi offern Wollen! Raab, den 20-ten May Ao. 1701.

quaesivistis protectionem, consolationem, robur, consilium; quaesivistis: saepe etiam invenistis.

Nunc itaque, ubi glorificationis istus memoria bis saecularis recolitur, rem mihi Vobisque utilem et jucundam facere me credo, colligendo et exponendo historica fragmenta, quae istius venerationis initia et incrementa exhibent.

Imago in tela picta, in altitudine unum et dimidium pedem metiens, exhibet santam Dei Matrem, penes dormientem Jesulum vigilantem, et compositis manibus quasi deprecantem.

Jaurinum adtulit illam, protanationi Puritanorum subducturus, Walterus Lynch, Episcopus Clonfertensis in Hibernia, tempore persecutionis Cromwellianae exul, quem Episcopus Jaurinensis Joannes Püsky in charitate suscepit et a. 1655. canonicatu consolatus est.¹⁾ Fuit ille Archidiaconus subin Pápaensis. Egit una auxili-

¹⁾ Erinnerungen an die ungarische Kirche erweckt der Name des Bischofs Walter Lynch von Clonfert. In Galway geboren, empfang er die erste theologische Ausbildung im irischen Colleg zu Lissabon, stand dann mehrere Jahre trotz der Verfolgung einer höheren Schule in Limerick vor und bezog die Universität von Paris, wo er den Doctorgrad in der Theologie erwarb. Zum Propst in Galway ernannt, erregte er in Folge seiner Kanzelreden die allgemeine Aufmerksamkeit. »Er ist gelehrt«, so schildert ihn Rinuccini, »ein trefflicher Kanzelredner, thätig und von Einfluss, ein begreisterter Verfechter der katholischen Sache und von vielen Ordensleuten und Laien als Bischof empfohlen und gewünscht.« Die Liebe zur Wissenschaft liess ihn eine bedeutende Bücherei sammeln, welche die Puritaner leider durch Feuer zerstörten. Am 11. März 1647 zum Bischof von Clonfert ernannt, konnte Lynch nur fünf Jahre seiner Heerde ein geistlicher Vater sein. In einem Briefe von 31. August 1652. schildert er Innocenz X. seine Leiden. Nach der Einnahme von Galway war er auf die Insel Inisbofin geflohen, wo er sich damals noch aufhielt. Hier wäre er dem Hungertode verfallen, wäre nicht ein Schiff der königlichen Flotte mit Getreide gelandet, welchem dann zwei Fregatten des Herzogs von Lohringen mit Munition gefolgt seien. An dem Sieg der nationalen Sache wagt er nicht zu verzweifeln, da die Iren, wenngleich von Haus und Hof vertrieben, jetzt nach Art der Makkabäer kämpften und die Pseudo-Verbündeten offen zum Feinde hielten. Von Inisbofin flog der Bischof zunächst nach Brüssel, endlich treffen wir ihn beim Bischof Johannes Pusky zu Raab in Ungarn, der ihn 1655. zum Weihbischof und Mitglied des Domkapitels ernannte. Als der Bischof nach der Restauration schon Vorkehrungen zur Reise in die Heimath getroffen, ereilte ihn 1664. (recte 1663.) zu Raab der Tod. Zum bleibenden Andenken an den hohen irischen Flüchtling bewahrt der Dom zu Raab ein von Lynch aus Irland gerettetes wunderthätiges Muttergottesbild, zu dessen würdiger Aufnahme der Bischof Franz Graf Zichy einen prachtvollen Altar errichten liess. (Alphons Bellesheim, Kanonicus zu Aachen, Geschichte der kath. Kirche in Irland. Mainz 1890. II. Band. p. 512.)

Nuperrime, datis ad Illustrissimum ac Revssimum Dominum Episcopum Clonfertensem litteris, quaesivi de vicissitudinibus vitae Gualteri Lynchaei Episcopi olim Clonfertensis. Sua Illustritas humanissime et promptissime respondit, enarrans, fuisse virum illum Galviae ex praenobili familia ortum, litteris Ulysipone et Parisiis excultum. Theologiae ac Juris suprema laurea ornatum, imo successu temporis etiam honoribus Protonotarii Apostolici distinctum, Metropolitani Capituli Tuamensis Decanum, , denique' Episcopum Clonferensem. Historia ejus ulterior ea est, quam in hoc nota auctor germanicus enarrat. Ad quaestionem, quid evenit in Hibernia anno 1697. Responsum accepi, tunc fuisse latam atrocissimam illam legem contra Catholicos, vigore cujus omnibus Catholicis jurisdictionem quampiam Ecclesiasticam habentibus dies dicta, qua emigrare debent. »Anno 1697. omnes Papales Archiepiscopi, Episcopi, Vicarii Ecclesiasticam quampiam jurisdictionem, discedere tenentur ex hoc regno ante diem primam Maji 1698. Si autem post praelibatam diem inveniuntur in hoc regno, transvehantur extra Regis ditiones. Quodsi in hoc regnum revertantur, eo ipso rei censebuntur laesae Majestatis« – cujus poena fuit suspendium. Haec ex epistola Illustrissimi D. Episcopi Clonfertensis Ioannis Healy.

arem Episcopi. In antiquis Visitationibus saepe notatum invenitur, esse parochum loci ordinatum »per Episcopum Hibernum.« Adest porro in thesauro Sanctae Imaginis crux pectoralis Georgii quondam Suppanich Canonici Cantoris et Abbatis Ss. Trinitatis de Siklós, quam Walterus Episcopus benedixit et testimoni propria manu exarato providit.¹⁾ Pius hic exul mortuus est a. 1663. die 14-a Julii. Dum vixit, vita ejus speculum sacerdotale exhibuisse narratur.

Sed ut jam ad imaginem gratiosam redeamus, post mortem Episcopi Walteri imago facta est proprietas Ecclesiae nostrae Cathedralis, et adpensa est ad parietem circa locum, ubi est ara beatae Annae. Mox post miraculosum eventum expensis gubernatoris militaris fortalitii Jaurinensis, Comitissae Sigeberti Heister et uxoris Aloysiae Comitissae Katzianer ad venerationem Beatissimae Virginis, ejusque intimum cultum accensorum, erecta fuit ara, et sacra Virgo ad eam collocata atque visitata, qua Consolatrix afflictorum et in tribulatione positorum. Speciale huus exemplum occurrit in devotione celeberrimi Stephani Telekessy Canonici Jaurinensis, anno 1799. denominati Episcopi Agriensis, qui exulcerato cordi suo coram hac imagine levamen quaesivit.²⁾ (1688-1721) vixit Canonicus Mathias Bubnich, qui in Chori musici parte arem Divae Virginis respiciente concinnum organum sumptu suo extruxit, porro sacrae hujus imaginis ectypon in pariete orientali cannonicalis domus, quae est infra aedes Seminarii, nunc al ingressum

¹⁾ Ego Waltherus Lincheus Episcopus Clunfertensis in Regno Hyberniae Fidem facio per praesentes, me ritu solito consecrasse et Benedixisse crucem pectoralem Ad usum Rndi Admodum Dni Georgii Suppanich, Abbatis Ss. Trinitatis de Siklyos. Archidiaconi Mosoniensis Canonici Cathedralis Ecclesiae Jaurinensis. Die 8. Mensis Decembris. Anno Dni 1662. Simbolum eiusdem Dni Georgii Suppanich: Deus meus misericordia mea. Psal. 85. Waltherus Lyncheus, Eppus qui supra. In tergo: Sancti et Sanctae Dei, intercedant pro nobis. Amen. Dulcis Jesus + Maria Benigna! Dulcis Jesus miserere mei. Benigna Maria ora pro me. S. Afra, S. Anna, S. Joseph, Orate pro me. Quorum reliquae hic continentur illi, et omnes.

²⁾ Serenissime ac Reverendissime Princeps! Servitiorum usque ad mortem commendationem humillimam. Dux serenissime quanto cordis dolore mihi acciderit, sapientissimo indicio et affectionatissimae gratiae vestrae Serenitatis tamquam mihi gratiosissimi Principis remquo; quod in tanta senectute, post meos in hac Dioecesi vestrae Serenitatis, 38 et amplius annis Labores, et in hoc Capitulo Jauriensi, inter meos fratres, et Capellanos V. Serenitatis, ab annis 28 fere in omnibus Laboriosis Officiis desudantem, hesternae die A. R. Dominus Altenburgensis Plebanus, non expectatis paucissimis diebus, usque dum mea Installatio Agrariae perficeretur, ut honestius discedere valerem, cum gratiosis V. Serenitatis Donacionalibus coram sanguinem pro Vestra Serenitate profundere semper paratus fuero, Capellanum huminum, per suam Installationem, e stallo exturbaret, et quod summo dolore mihi accidit, iussu (ut ille referebat) vestrae Serenitatis, cum stupore Dominorum Fratrum, et ingeni compassione, potentissime instit. Fateor Dux Serenissime, quod tam iusto dolore, in tantum commotus fuero, ut nisi gratia, favor, et affectus pristinus Vestrae Serenitatis me animasset, fortasse exanimatus fuisset, unde cum ne verbum coram Fratribus profere potuissem, excessi mutus e Consistorio, et ad Aram Piae Mariae Virginis, *ante duos annos Lacrymas profundentis*, in tantis meis angustiis fugi, et ibidem pro Vestra Serenitate Matrem misericordiarum exoravi, ut non cum tantodecore, et aliorum scandalo, meaque in aeternum confusione, sic ante tempus Jaurino, ubi meis Laboribus vires, et aetatem, cum omnium compassione consumpsi, discedere debeam! Servet Deus V. Serenitatem in annos quam plurimos felicissime ex sincero corde desidero maneoque Vestrae Serenitatis tamquam mei gratiosissimi Principis usque ad mortem humillimus Capellanus Stephanus Telekesi m.p. (Autographon inter acta sub Christiano Augusto. Tom. I. p. 459. Indorsatum: Praesentat. die 11. Julii 1699.)

in novam typographiam, adponi jussit, donata vinea in Nyul. ea addita coditione, ut e proventibus fundatio fiat pro Sacris, item, ut lampas coram hac imagine diebus sabbathi et ante festa B. Mariae Virginis in perpetuum oleo alatur, quod nostro quoque tempore frequentatur. Idem, de quo superius mentio erat. Comes Sigebertus Heister et Comitissa Aloysia Katzianer obtulerunt foundationem pro litaniis Sabbatinis et festivis B. Mariae Virginis, qua nostro quoque tempore, juxta mentem fundatorum, jugiter persolvitur. Andreas Sgodich e parocho Peresznyeensi, dein Hidegségensi Canonicus (1713-1743, item Mathias Barilich e parocho Fülesensi itidem Canonicus (1731-1749) foundationem fecerunt pro lumine coram sacra hac imagine alendo. Votiva autem dona aurea et argentea plurima adtulerunt fideles in signum intimae venerationis et gratiarum actionis.

Zelosus denique Beatissimae Virginis cultor Comes Franciscus Zichy de Vásonkeő Episcopus Jaurinensis (1743-1783) in locum arae ab Heister erectae, hanc, quam nunc videmus, aram mamoream magno sumptu erexit, et in ea imaginem miraculosam argentea lista munifice ornatum collocavit, addita fundatione pro Sacris hora media octava quotidie celebrandis. Pius hic magnanimus et decorem domus Dei exuberente largitate diligens antistes locum sepulturae coram hac sacra imagine elegit. Ibi praestolatur beatam resurrectionem, quam Illi omnes precamur.

Tempore bellorum cum Gallis gestorum pro defensione patriae e votivis donariis s. Iconis magna vis auri et argenti ablata est; at nova illis successerunt in thesaurario, quae in festis B. M. Virginis exponi solent, ut sint testes pietatis. S. Iconem ultimis temporibus duo e venerabili Capitulo, Josephus Trichtl lateralibus candelabris, Franciscus Ebenhöch vero nova lampada argentea ornarunt. Pius vero PP. IX. anno 1874. indulgentias plenarias concessit pro diebus 17-a et 25-a Martii, quibus memoria prodigiosi eventus quotannis recolitur.

Haec sunt Dilectissimi, quae adpropinquante jubilari solemnitate Beatissime Matris Vobis jam nunc in memoriam revocare volui, publicatione ordinis solemnitatis ad tardiora tempora relictis. Agite jam, ut renovetis illa pia suspiria, quibus sacro Ecclesiae ministerio Vos dedicaturi, sub praesidium B. Mariae Virginis confugistis. Vos obtulitis, illius maternum auxilium invocastis: resuscitatis gratium scrae ordinationis, ut per vestrum servitium, doctrinam omnemque sacerdotalem exemplarem vitam laudetur Jesus Christus, ejusque beatissima Mater, Virgo Maria!

Jaurini, in octava festi s. Joannis Apostoli et Evangelistae, die 3-a Januarii a. D. 1897. sacerdotii quinquagesimo primo, Episcopatus trigesimo. ...

Jaurini, die 3-a Januarii 1897.

Joannes m. p., Episcopus.

2. SZÖVEGMELLÉKLET

A Szűz Anya vérrel verítékező képének története

A győri kath. körben felolvasta: Németh Gyula

Ma, szerdán van 200. évfordulója annak, hogy a győri székesegyházban 1697. évi márczius 17-én a B. Sz. M. egyik képe reggeli 6 órától 9-ig az egész város szemeláttára véres könnyeket hullatott.

E szent kép Irlandból származott Győrbe. Ide hozta Lynch Walter, a clonfert-i egyházmegyének sok szenvedésén átment püspöke.

Lynch Walter Irlandnak egy tengerparti városában, Galwayban született 1595. körül. A Lynch-család egyik legelőkelőbb családja volt a városnak, melynek ma két nevezetes épülete van: a Lynch's-mansion; a másik a szent Miklós-templom.

Lynch Walter gyermekkorában már javában folyt az írek üldözése. Az angol uralkodók, VIII. Henrik óta, azt kívánták a katolikus írektől, hogy a pápa helyett őket ismerjék el egyházi főnököknek; az ír papságot pedig arra akarták kényszeríteni, hogy mise-mondás helyett protestáns istentiszteletet tartsanak. De az ír papság legnagyobb része ahelyett, hogy a hatalmasok kegyében sütkérezett volna, inkább földalatti, penészes börtönökbe szállt alá, hova nem jut el a napsugár s kezét a földi szerencse ajándékai helyett nehéz vasbilincseknek tartotta oda.

Érsekek, püspökök, papok sínylődtek a börtönökben, ha ugyan vesztőhelyre nem hurczoltattak.

(Lásd Bellbeisheim: Geschichte der. katol. Kirche in Irland. II. k. 112-470. lap.)

Mindezt jól tudta Lynch Walter, de mivel az *aratás sok volt, a munkás kevés*, ő is az Üdvözítő munkatársa óhajtott lenni.

Hogy kiképezhesse magát, el kellett hazáját hagyni s az Írországból kiűzött dominikánusrend lissaboni kollegiumát kereste föl. A hittudományokat Párisban hallgatta, hol a theológiának és egyházjognak doktora lett.

Hazájába visszatérve, szülővárosában, Galwayban, a főtemplom szónoki tiszt-ségére alkalmazták. Nagy dolog volt ekkor Irlandban egyházi szónoknak lenni.

A papság után ugyanis a világi hívekre került az üldözés sora. Az angol kormány határidőt tűzött ki, mely alatt minden ír alattvalója a megjelölt hivatalnokoknál tartozott bevallani, mennyi földje van s mi úton-módon jutott birtokába. A szegény írek mentek a hivatalokba, de ott senkit nem találtak, vagy ha ez egyiknek-másiknak sikerült volna is, bevallásaikat különféle ürügyek alatt el nem fogadták. De nyitva volt egy másik hivatal, hol a vallásból való kitérést lehetett bejelenteni; ott az ingatlan tulajdon beiktatása is egész simán elintézészt nyert. (Lásd Bellesheim i. h. és a Pallas-Lexicon: Írország története.)

A be nem iktatott földek az angol kormány tulajdonába mentek át. A birtokrablás után az ereklýekre és a szent képekre került a sor. Ezeket a templomokból és magánházakból összeszedték és nyilvánosan elégették.

A római pápa üldözött nyájának vigasztalására követeket küldött; ilyen volt *Rinucini*, a ki a tekintélyesebb ír-családokat személyesen meglátogatta s eszükbe hozta a szentírás szavait: *Boldog, ki elviseli a megpróbáltatást; mert a próba kiállása után elveszi majd az élet koronáját, melyet Isten azoknak ígért, a kik szeretik.*

Rinucini Galwayban Lynch Walterrel is megismerkedett. A pápához Lynch Walterről a következő fölterjesztést írta: „Isten ígéjének jeles hirdetője; nagy tekintélyű férfiú, kinek szíve lángol az egyház iránt való szeretettől. Egyháziak és világiak előtt egyaránt kedves, kik őt egy akarattal püspöknek óhajtanák.”

E fölterjesztés alapján a Szentatya Lynch Waltert 1647. clonfert püspöknek nevezte ki.

Nehéz napok következtek az új püspökre. *Cromwel* Olivér, a hírhedt hadvezér 1649. évi Nagyboldogasszony napján avval a szándékkal kötött ki Irhon partjain, hogy kiirtja ezen országból az istenkáromló misehallgatókat.

Fanatikus hadseregével egymásután vette be az ír városokat és sok esetben esküjének megszegésével mind leölette a város lakóit. Életben léteztetett nekik, ha fölnyitják a város kapuit s mikor beeresztették, irgalom nélkül kard élére hányatta őket.

Droghedában az öt napig tartó vérfürdőben 4000 katolikust koncizoltak föl; Wexfordban 200 asszony a templom előtt fölállított kereszt alá menekült; Cromwell kath. hitük megtagadására hívta fel őket; s mikor azt felelték: »Életünket elveheted, de hitünket és üdvösségünket el nem veszed«, a keresztény angol sereg e védtelen keresztény nőket mind meggyilkolta.

A ki tudott menekülni, menekült tehát.

Tudjuk, hogy Isten parancsára Sz.-József a kisded Jézussal és anyjával, Máriával, menekült a kegyetlen Herodes elől. Úgy menekült Lynch Walter is a kis Jézussal és a Boldogságos Szűz Máriával a kegyetlen Cromwell elől.

Volt ugyanis Lynchnek egy vászonra festett képe, mely a Szűz Anyát ábrázolja ölében a szunnyadó kis Jézussal.

Mivel gazdag család gyermeke volt, könyvtára tele volt kéziratokkal; lehettek családi kincsei is. De ő minden értéke között legértékesebbnek, legdrágábbnak e képet tartotta, s daczára annak, hogy e kép majdnem egy méter magas (pontosan 79 czm; szélessége 62 czm), tehát hurczolása sok kellemetlenséggel volt egybekötve, mégis e szent képet vitte csak magával. Ezért nem ok nélkül gondolhatjuk, hogy e kép már Irlandban is kegyelemkép volt.

Elhagyott, terméketlen szigeten (Inisbofin) rejtőzködött egy álló esztendeig. Menekülő társa leírta szenvedéseiket. Barlangokban háltak; éhségükben sokszor gyökereket, meg fűvet rágtak.

Egy évi szenvedés után Lynch Walter a kontinensre tudott menekülni s teljesen megtörve, vérszegényen Brüsszelbe, innen Bécsbe jutott.

Itt hozta össze a Gondviselés Püsky János győri püspökkel, a kinek hívására a 60 éves püspök Győrbe került 1655-ben, Győrött még abban az évben kanonok, majd pápai főesperes és segéd-püspök lett.

Nyolcz évig élt Győrött a sokat szenvedett püspök, és már avval a tervvel foglalkozott, zaklatott hazájába ismét visszatér, midőn e földi számkivetésből az örök

hazába szólította őt az igaz Bíró, ki a jóknak megjutalmazója és a gonoszoknak megbüntetője.

Béketűrő, szent élete mindazoknak, a kik ismerték, lelki épülésére szolgált vala. (Életrajzát legújabbban bővebben megírta J. J. Ryan, thorlesi viczerekter, Our Lady of Győr and Bishop Lynch Walter czim alatt az Irisch Ecclesiastical Records-ban.)

A B. Szent Szűz képe pedig, melyet magával hozott és házi oltárán kiváló tiszteletben tartott, mely bújdosásában útítársa, szomorú óráiban vigasztalója volt, halála után főtemplomunk tulajdonába jutott és egyszerű farámában az északi mellékhajó egy oszlopán függesztetett föl Szent Anna oltára mellett.

*

Itt függött tehát nyugodtan a szent kép, de nem volt nyugta Irlandban azoknak, a kik közül ide származott. Egyre szomorúbb esztendőök köszöntöttek a katolikus irekre, de legszomorúbb volt valamennyi között az 1697. esztendő. Ebben az évben érte el ugyanis az üldözés tetőfokát.

Földjeiktől, szent képeiktől, iskoláiktól, sokat testi életétől megfosztottak az angolok; mert meg akarták őket fosztani lelki életük gondozóitól, lelkipásztoraiktól. Ebben az 1697. (sic!) esztendőben hozták a törvényt, hogy a mely katolikus pap egy év leforgása alatt Irlandot el nem hagyja, vagy oda visszatérni mer, azt, mint fölségsértőt halállal büntetik. (Henly János, jelenlegi clonfert püspöknek 1697. jan. 3. kelt s Zalka János dr., győri megyés püspökhöz intézett levele):

A világi irekre vonatkozólag pedig törvénybe írták, hogy a katolikus irlandi földbirtoknak ura nem lehet; hivatalt nem viselhet, magasabb iskolába nem mehet; testamentumot nem tehet; protestáns nőt el nem vehet; termését Angliába nem szállíthatja.

Mi, magyarok, szent István apostoli királyunk ünnepén, augusztus 20-án, templomainkban évenként rázendítjük a bús éneket:

»Hol vagy István király?
Téged magyar kíván,
Gyászos öltözetben te előtted sírván.
Búval harmatoznak szomorú mezei,
Nem szűnnek iszonyú sírástól szemei.«

Így gyűltek össze az irek is, templomaikban nemzetük apostolának, szent Patricziusnak ünnepén, márczius 17-én, már századok óta. De összegyűltek különösen leggyászosabb esztendejükben, 1697. márczius 17-én.

Elgondolták e napon, hogy száz meg százezer ir külföldön bolyong hazátlanul; ezer meg ezer vértanujuk a föld alatt pihen; nincs család, melynek halottja vagy száműzöttje ne lett volna; birtokából kifosztva mind; s most e földön egyetlen vigasztalójuktól, lelkipásztoraiktól fosztja meg őket az 1797-iki törvény (sic!) s meglehet, hogy e nagy nemzeti ünnepükön talán most utoljára vannak együtt, csoda-e, ha sírtak a pásztorok s velük együtt zokogott a nyájuk. Igen, 1697. márczius 17-én sírt az egész ország s „nem szűntek iszonyú sírástól szemeik.”

De nemcsak ők sírtak; a messze távolban szent Istvántól reá hagyott országának Győr nevű városában velük sírt valaki.

„Mikor a győri polgárok 1697. esztendőnek márczius 17-ik napján, szülőiktől öröklött jámbor szokásukhoz híven sereglettek volna a főszékestemplomba reggeli misehallgatásra, és kiki gyülekezett volna szokásos helyére, a szent Szűz irországi képe előtt imádkozóknak úgy tetszett, mintha a B. Sz. M. arca vérkönyektől piroslanék. A mely könyek egyre jobban ömölve mindenek figyelmét magára vonták.”

A templomban levők a szent képet körülveszik; egyik ámulva szemléli a jelenéget, a másik sírni kezd, a legtöbbje azonban csodát emleget.

Egy ideig meg se mozdulnak, csak mikor egyre szemmeláthatóbb lesz a vérkönyek (sic!) omlása, oszladoznak el és siet kiki lelkendezve családja tagjaiért.

Csakhamar talpon van az egész város; özönlenek a szent kép elé, melyet a káptalan tagjai a falról levesznek; vizsgálják a falat, tiszta, száraz; vizsgálják a vászonképeknek a fal felé fordított részét: tiszta, száraz. Kiveszik keretjéből a képet, s egy asztal fölött kezeikre fektetik, s íme, a B. Sz. M. folyton hullatja a vérkönyeket 6 órától kezdve egész 9-ig. A káptalan tagjai fehér vászonkendővel törölték le e csodálatos vérkönyeket, a mely kendőt ezüstbe foglalva mai napig drága kincs gyanánt őriz a hívő kegyelet.

A csodálatos verítékezés főnnebb leírt lefolyását Schogg Kristóf, 1754-ben győri kanonok, hagyta ránk, a mint azt néki szemtanuk elbeszélték. Ezen irat a győri káptalani magánlevéltárából őriztetik.

De magából a csoda évéből is van írott emlékünks. A győri tanuló-ifjúság számára ugyanis a Győrött tanító jeles jezsuita-rend Mária-kongregációt szervezett, melynek elnöke, Dunmer Mihály, a csodának maga is szemtanuja a társulati jegyzőkönyvbe sajátkezűleg ezt írta be: „1697. márczius 17-ike reggel 9 órakor énekes szentmise, délután szentbeszéd és litánia a templomban. *Ma a Boldogságos Szűz Máriának a székesegyházban levő képe bőséges könyeket hullatott.*

(A Mária-kongregáció jegyzőkönyv a győri főgimnázium könyvtárában.)

A győri szabócéznek czéhládájában, mely a győri múzeumban van letéve, egy jegyzőkönyv szélén hasonló följegyzés olvasható.

Két évvel későbből, 1699-ből megvan a győri püspöki levéltárban (Acta sub Christiano Augusto, tom. I. p. 459.) Telekesi István, győri kanonok, kinevezett egri püspök levele, a kit szörnyen sürgetett a m.-óvári plébános, az új kanonok, hogy egyszer már elmehetne Egerbe, s itt hagyhatná stallumát. E kíméletlenségre a jó Telekesinek elállt a szava; — „*cum ne verbum coram Fratribus proferre potuissem, excessi mutus e Consistorio et ad Oram B. M. Virginis, ante duos annos lacrimas profundentis in tantis meis augustiis confugi* (midőn Testvéreim előtt teljesen elállott volna szavam, hallgatagon távoztam közülök és a Boldogságos Szűz Mária oltára elé menekültem, a ki 2 évvel ezelőtt könyeket ontott.)

Tanúsítja a könyezést a vászonkendő felirata: „Das ist das Warhafte Abwisch-Tüchel von dem allhiesigen gnaden Bildt, Welches Blut geschwitzt hat im Hiesiger Tomb. Kirchen, den 17-ten Monats Tag Martii des 1697-sten Jahrs, Welches Hiermit Gott zu Ehren Unser Lieben Traauen und allen Heiligen Auffi offern Wollen! Raab, den 20-ten May, Ao. 1701.”

(Ez azon valódi törülőrüha, melylyel letörölték az idevaló kegyelemképet, a mely az itteni székesegyházban vért verítékezett, az 1697. esztendőben, márczius havának 17. napján, melyet Isten dicsőségére a mi édes Nagyszasszonyunknak és minden szenteknek akarunk im felajánlani.)

E csodás eseménynek híre messze földre elment.

Bécsben, 1702-ben Scherer Henrik jezsuitától, *Geografia Mariana* című könyv 108. lapján már a vérrel verítékező kép meg van említve. „Raab. Jaurinum. Duae hic reperiuntur Imaginis beneficae, una B. V. Nitidae, altare cum Titulo De Sanguine.” Győr. Két kegyelemképe található itten a B. Sz. Máriának; az egyik a fényeskedőé, a másik a vérrel verítékezőé (vérrel nevezetté).

Ugyancsak ebben az 1702. esztendőben prédikálta Győrött, a főtemplomban, Csete István, az országot bejáró híres jezsuita: „Keresztények! drágalatos édesanyánk árvái! kik irgalmasságának csodatételeit, könyhullatásait másoktól nem kérditek, mert magatok láttátok; – *ama veríték és vércsöppök*, melyek a Boldogasszony arczán szemetek láttára legördültek, mit hirdetnek egyebet etc.

A vérrel verítékezés csodáját hirdető írott bizonyságok tehát:

1. Dunmer Mihály, szemtanu, feljegyzése a csoda évéből, 1697-ből.
2. Telekesi István levele 1699-ből.
3. A törülőkendő felírása: 1701-ből.
4. Scherer Henrik földrajza 1702-ből.
5. Csete István predikációja 1702-ből.
6. Schogg Kristóf leírása 1767-ből.

*

Nagyhatása van a csodának arra, a kinek Isten valamely csoda szemmel láthatását megengedi.

Mikor Maszlaghy, jelenleg esztergomi érkanonok, Lourdesban szemeivel látta Fontenay Janka csodálatos meggyógyulását, azt írta (Utivázlatok Dél-Francziaországból. 356. lap.): „Fejem megöszülhet, velőm kiszáradhat, szívem vereése lassubb lesz, de erre (a jelenetre) mint ősz ember, megtört agg (ha Isten megérem engedi) örökké visszaemlékezem.”

Nagy hatása volt Lourdesnak Zichy Géza grófra, az opera egykori intendánsára, v. b. t. t., a jeles zeneköltőre, a ki a lourdesi csodákban való hitéről 1895. decz. 2-án a Petőfi-társaság ülésén tett nyilvános tanuvallomást.

De nagy volt a vérrel verítékezés csodájának hatására a győriekre is, akkor élőkre és utódaikra egyaránt.

A mint egy győri „Visitatio Canonica” bizonyítja, az akkori győri püspök, Keresztély Agost, kardinális, szász herceg, Lipót császártól, magyar királytól kapott és 43 gyémánttal kirakott mellkeresztjét ajánlotta a kegyelemképnek.

Gr. Haister Sigbert, a győri vár alparancsnoka, v. b. t. t., még abban az évben a csodálatos kép számára oltárt emeltet. 1715-ben pedig, már mint győri várparancsnok, 1500 biztos rhenusi forintokat tesz le, hogy a kegyelemkép előtt ünnepnapokon és szombaton litánia tartassék.

Győr környékére is kihatott a csoda ereje. Lébeny-Sz.-Miklósban élt ekkor a gr. Zichy-család, melynek Ferencz nevű fia a csoda történetkor 2 éves volt; mikor pedig a Haister által alapított litánia első ízben, 1715-ben, nagy fénynyel megtartott, akkor e gyermek már 17 éves ifjú volt. Ezen ifjú szívébe a kegyelemkép iránt oly nagy tisztelet plántálódott, hogy, mikor győri püspök lett, e sz. kép számára a régi faoltár helyett a mai napig is fönnálló gyönyörű márványoltárt faragtatta; magát a képet vert ezüst kerettel vétette körül; azonkívül alapítványt tett a sz. kép előtt minden nap mondandó szentséges misére, mely alatt az olvasót imádkozzák. Utolsó akaratához híven a kegyelemkép elé temették el, hol porladó hamvai a szent Szűz közbenjárásától is várják a feltámadást.

Utódai, a győri püspökök, továbbá a győri káptalan tagjai, a megyés papság és lelkipásztorai példáján indulva a világi hívek serege is versenyeznek a B. Szűz Mária e kegyelemképének tiszteletében.

Istennek a vett jókat e csodálatos kép előtt köszönik meg (így Zalka J. dr., megyés püspök jótettekben gazdag életének minden nevezetes évfordulóján itt mond szentmisét); új kegyelmekért is itt könyörögnek (minden klerikus a rendek fölvétele előtt). És hálájoknak jeléül a hívek (egyháziak, világiak) a kegyelemkép oltárához miséket fundálnak, ezen oltár Zalka dr., megyés püspök, közbenjárására *altare privilegiatum* lett 1874., azonkívül fogadalmi ajándékokkal halmozzák el a szentkép kincstárát, melyek évenként közszemlére is ki vannak téve.

Ha van, ki szívünk szeretetére érdemes, az bizonyára az, a ki nemcsak örömeinkben, hanem velünk van különösen a bánat óráiban. A B. Sz. Mária a győrieknek szemmel láthatólag megmutatta, hogy az emberek fájdalmait érzi, sőt e fájdalmak egyik szent képén őt könyekre fakasztották. Forduljunk tehát ügyeinkben e hatalmas és irgalmas résztvevőhöz és szívünkben szeressük őt.

3. SZÖVEGMELLÉKLET

Hetény János levélváltása P. M. Lynek és P. E. Mac Fhinus atyákkal

Győr, 1965. január 16-án

Nagyontisztelendő Atya!

Az Ön magyar barátja, Ft. Zoltványi László, kért a Győri Egyházmegyei Hatóságtól adatokat Lynch püspökről és a Miasszonyunk győri könnyező képéről. Remélem, már meg is kapta R. Zoltványi levelét tiszteletreméltó ősenek történetével és néhány fotóval székesegyházunkról és az itteni vérző Szűzanyáról. Számomra megtiszteltetés volt, hogy csatolhattam ehhez mindeme adatokat és képeket. Nagyon örülnék, ha tudhatnám, hogy ezek Önhöz jutottak és hogy már jó egészségben van, mert hallottam, hogy kórházban kellett lennie.

Én kértem Ft. Zoltványitól az Ön címét és most magam szeretném kérdezni Önt őseről, Lynch püspökről.

Röviden, mi (magam és a győregyházmegyes papok) szeretnénk ismerni minden tényt, körülményeket, stb. Lynch püspökről és az ő életéről, hogy mit tud erről Ön és rokonai *nem* magyar forrásokból. Azaz: mi családjuk saját és független hagyománya.

Szabad felsorolnom néhány kérdést, melyek különösképpen érdekelnek bennünket?

Megfelel-e a valóságnak, hogy a Lynch-család Galway-i eredetű, s hogy ott ők abban a városban egyik vezető család voltak? (Hogy számos polgármestert és püspököt adtak és jelentős szerepük volt a Galway-i Társaskáptalani Templom felépítésében és a Miasszonyunk kápolnája az ő családi szentélyük és hogy ott van sírboltjuk?)

Mit tud Ön Lynch püspök korábbi életéről, mielőtt clonfert püspök lett? Valóban élénk szerepet vitt ott (Galway-ben), mint igazgató? És miután clonfert püspökké lett és jöttek a cromwellianusok, először szülővárosába tért vissza?

Van ott a Galway-i Miasszonyunk-kápolnában egy üres képkeret, melyről a hagyomány úgy tartja, hogy ez volt az a keret, melyben a győri képet tartották. Innen vitte Lynch püspök Miasszonyunk képét mint családi ereklyét, midőn Galway-ből menekült?

Ismeri az ön *családi* hagyománya ennek a régi családi festménynek csodálatos könnyezését Győrött? – Családjukban van valamilyen kultusza manapság ennek a képnek?

Stb., stb.

Nagyon örülnék, ha oly szíves volna és én sokat kaphatnék Öntől a családi emlékekből és hagyományból erre vonatkozóan. Nagyon kérem, írjon meg mindent, amit tud. (Vagy talán megnevezhetne másokat rokonságából, aki még többet tudna közölni velünk erre vonatkozóan?)

Remélem, szíves lesz megbocsátani zavarásomat és válaszolni fog minderről és sok másról!

Imáimba foglalva Önt, kérem Öntől is ezt.

Szeretettel Krisztusban

R. Dr. Hetény János
győri püspöki levéltáros
Győr, Magyarország, Káptalandomb 1.

ALLINGTON CASTLE
MAIDSTONE
KENT

Maidstone 4080

26th January, 1965.

Kedves Dr. Hetény János!

Megkaptam levelét, amelyben Walter Lynch püspök után érdeklődött. Tulajdonképpen szinte lehetetlen manapság Írországból valaki őseit felkutatni néhány generációnál tovább. Csak a vezetéknév az, ami segíthet.

Erzsébet korában Angliának mindenütt a keleti tartományokban voltak telepítései és az eredeti birtokosokat kiűzték és idegen nemzetségek jöttek helyükbe. Ez hasonlóképpen van ma is sok helyen. A családnévnek a jó rávezető és a tájék eredeti arisztokráciája most mint nagyon szegényes körülmények közt élő családok, gyakran a városok nyomornegyedeiben folytatják életüket. Volt egy nagyon híres Lynch nevű érsek, aki Kanadában templomot alapított, de róla nagyon keveset tudunk kinyomozni, mivel az összes nyilvántartás elpusztult.

Arról a Lynch-ről, aki Galway polgármestere volt, a hagyomány azt tartja, hogy ő volt a város bírja is, és egyszer fia egy gyilkosságot követett el. Viszont olyan népszerű volt, hogy nem akadt senki, aki hajlandó lett volna felakasztani, s ezért a szeretetlen apa saját maga tette meg ezt. Így ezt tevén, maga volt nemcsak az ítélelhozó, hanem az ítélet végrehajtója is. Innen adódik az angol nyelvben a „lincselés” szó.

Írni fogok a clonfert egyházmegye levéltárosának, hátha van valamilyen feljegyzésük.

Újra írni fogok Önnek. Addig is tiszteletemet és jókívánságaimat küldöm Önnek és áldásomat hazája jó viszonyaira.

őszinte tisztelettel
W. Malachy Lynch O. Carm.
(Malachy atya diktálásában és
kézjeggyével ellátva távollétében)
MEa (mp.)

COLAISTE NA H-IOLSGOLLE
GAILLIMH
Írland
18 May 1965

Kedves R. Dr. Hetény,

Püspököm -őlordsága a clonferti püspök megkért, hogy Malachy Lynch karmelita atyának szóló, és a Lynch püspökre vonatkozó kérdéseire válaszoljak az Ön január 16-án, Győrből érkezett levelére.

A Lynch-családról szóló kérdéseire a csatolt jegyzetek 1. és 2. szakasza válaszol.

A Szent Miklós Kollégiumot és a templomot érintő érdeklődésére a 3 szakasz ad választ. A társaskáptalani templom ma is és Lynch püspök száműzetése idején is a protestánsok tulajdonában állt. Közvetlenül a cromwelli angol hódítást megelőző periódusban tartozott katolikus tulajdonba. Elégkétségtelen vagyok az üres kerettel kapcsolatos hagyománnyal.

Lynch püspök életére vonatkozó érdeklődésére, mielőtt Clonfert püspöke lett, a jegyzetek további részében kerül válaszadás, 3-9. oldalon.

Legjobb kívánságaimmal és részesülést kérve imáiból,

őszinte tiszteletel
Rev. Padraig Eric Mac Fhinn

R. Dr. John Hetény,
győri püspöki levéltáros
Győr
Magyarország, Káptalandomb 1.

1. oldal:

(1) A Lynch-család (Lynch, a Linnse, Lincaeus, Linchaeus) feltételezett ősei William Lacy vagy Liam Gorm (sötétbőrű William), Hough de Lacy-nek és Rós Ni Chonchubhair-nak, Ruairt O Concubhair, Írország királya lányának fia. Így a család a Sean-Ghaill-hez (a régi idegenekhez) tartozott, ahogy a középkori franciául beszélő nemesek leszármazottait hívták. Semmi kapcsolatban nem áll az Ó Loingsigh-i családdal (eredeti ír nemesi család, vezetéknévüket latinosították Linaeus-re és Lynch-re angolosították.)

(2) Galway (Gaillimh, Galvia) város egyik vezető családja voltak. A család egyik tagja, Edmond Lynch Fitz Thomas építette Galway hídját 1442-ben.

Galway első polgármestere (1486. szeptember 29-én) Pierce Lynch Fitz John Boy („boy” vagy „buidhe” sárgát jelent).

A második polgármester testvére, Dominick Duff Linch Fitz John („duff” feketét jelent).

Ezután egészen a 17. század közepéig a város legtöbb polgármestere ugyanebből a családból került ki. Thomas Lynch Fitz Thomas polgármestert 1654-ben az akkori angol hódító hadsereg tábornoka, Oliver Cromwell letette.

2. oldal:

A Lynch-család más kiváló tagjai voltak például (1) Alexander Linæus, kitűnő tanár Galway-ben a 17. század első felében, híres iskoláját az angolok betiltották a katolikus hit iránti hűsége miatt, (2) Joannes Linæus a „Cambrensis Eversus” írója.

Voltak a családban püspökök, de nem Galway püspökei. (Galway egyházmegyéjét kicsit több, mint száz éve alapították – korábban a város és a terület egy nullius prelatúrát alkotott, amit egy igazgató (=Wardianus) vezetett.

Egy kiváló ágát a családnak egy Galway-i emigráns alapította az üldöztetések évében Bordeaux-ban, Franciaországban (Egy beszámolót a Bordeaux-i családról nem sok évvel ezelőtt Bernadette Ní Lomgshigh nyomtatott ki egy tudományos folyóiratban, a „Galvia”-ban).

(3) A társaskáptalani templomot, melyhez az igazgatóság (=wardianate) tartozott, Donatus Ó Muirt, Tuim érseke alapította 1501-ben. A Szent Miklós templom kollégiuma egy igazgatót (Wardian) és nyolc karkáplánt foglalt magában, amihez Tuaim egyházmegye kilenc plébániáját utalták hozzá. Dominick Duffe Linch Fitz John, Galway második polgármestere volt a kollégium fő alapítója.

3. oldal:

„Waltherus Lincheus Episcopus Clonfertensis in Regno Hiberniae” Galway plébániáján született Tuaim egyházmegyében, Connacht tartományban (Arch. Vat. Processus 1647, fol. 33 Ecclesia Clonferten, Die 4 Februarii, 1647. Bernandus de Agano O.S.B. atya tanúsága, aki ír ember volt). Galway városában született. Édesapja James Lynch volt, édesanyja Apollónia. Ők és más rokonaik a város állandó lakói voltak, jól ismertek John Ó Fathaigh atya által (Arch. Vat. Processus supra „Rev. Dominus Joannes Offai”) Cill Mhóc Dhuaich-ből, mint derék katolikus emberek. (W. Lynch) a kilencéves háború alatt született 1595 körül, 1647-ben az ötvenes évében járt Maurus de Agano véleménye szerint; 54 éves volt Joannes Offai szerint (Arch. Vat. Processus, supra)-

Első tanítatását szülővárosában szerezte, valószínűleg Alexander Linæus fent említett híres iskolájában. Később a lisszaboni ír kollégiumba küldték. Feltehetően, miután végzett, ott kapta meg a szokásos útravalót, amit a diákok kaptak az Írországba való visszatéréshez: öt fontot az utazási kiadások térítéséhez, egy galon bort és valamennyi lisztet kétszersült készítéséhez.

Visszatérve Írországba Gort Inse Guaire-ben iskolát alapított, abban a városban akkor apja nővérének Éililís-nek, Sir Riobard (Ó Senchnasa első feleségének tulajdonában. Gort Inse Guaire-ből Lumneach-ban (másként Limeric) ment, ahol egy másik iskolát alapított. Ő volt Fr. Déán Ó Fathaigh („Joannes Offai”) tanára, aki tanúságában (Arch. Vat. Proc. előbb említve) meg is emlékezik erről és megnevez néhány jól ismert embert, akik tanítványai voltak.

4. oldal:

Később visszatért a kontinensre további teológiai tanulmányokra. A teológia hallgatója volt Párizsban. Valószínűleg előbb szentelték pappá, mint hogy elhagyta Párizst és feltehetően itt is doktorált. Azután visszatért Írországba. Még fiatalon a

Galway-i Szent Miklós társaskáptalani templom igazgatója (wardian) lett. Időlegesen visszavonult a wardianatustól és külföldre utazott, teológiát, kánoni és római jogot tanulni. Néhány tanulmánya bencés kolostorokban készült, De Agano tanúsága szerint (Arch. Vat. Proc.) – Franciaországban doktorátust szerzett, Orleansban, Bernard De Agano véleménye szerint (Arch. Vat. Proc.) Egy egyetemivel felérő diploma a két jogból Caen egyetemén – „in florentissima Cadonensi Academia”- a Galway-i wardianatus levéltárában található. Ebben az okiratban mint „ezideig Bituriában a Szent Teológia professzorát” említik, és mint az Írországi Tuaim érsek templomának esperesét; az okirat szerint nagyon sikeres volt a fokozatot megelőző disputában. A fokozatot 1633. október 10-én, hétfőn adományozták neki. (Ezidőben valószínűleg St. John Eudes kartársa volt Caenban. (=Eudes Szent János, a ford.)

Visszatérve Írországra, ismét wardiáná lett. Szorgalmasan teljesítette köteleseit és védelmezte a wardianatus kiváltságait. Apostoli Protonotárius volt.

5. oldal:

Teljesítette az általános papi kötelezettségeket – mise, prédikálás, gyóntatások, Offai tanúsága szerint (Archiv. Vat. Process.) kiváló szónok volt, gyakran egy-egy történettel szemléltette mondanivalójának lényegét. Szokásaiban egyszerű és mértékletes volt.

Minden ismerőse között a katolikus hit iránti hűségéről volt híres. Erényes életet élt. Körültekintő volt az ügyek kezelésében. (De Agano és Offai tanúsága, Arch. Vat. Proc. 9)

Wardián volt, egy főpaphoz hasonló pozícióban, szülővárosában. Többször újra választották, bár általában minden évben új wardiánt szoktak választani. Nagy tudásúnak, bölcsnek, becsületesnek és erényesnek mutatkozott, és sok eretneket hozott vissza az egyházba. (De Agano tanúságtétele, Arch. Vat. Proc.)

Orgonát állíttatott fel abban a kis kápolnában, ahol az üldözések miatt a templomi szertartásokat is végeznie kellett. Eléggé jelentős könyvtárat gyűjtött össze. Könyveit azonban nem sokkal később eretnekek elégették.

Szoros kapcsolatban állt a közéleti eseményekkel és nagyon lelkes volt a katolikus ügyben. Mint wardián, kiközösítette azokat, akik aláírták a Clanrriocaird grófjának szóló meghódolási nyilatkozatot. Ez az okirat 1642. május 9-én készült és Lynchet, mint ezidőben apostoli protonotáriust és mint Tuaim esperesét említi.

1645. október 17-én az angol csapatok meggyilkolták Tuaim érsekét, Malachi Ó Cavilí-t. Lynch-et a megüresedett egyházmegye káptalani helynökévé választották. A nuncius hatalmazta fel (erősítette meg? ford.), „Vicario deputato da Monsignor Nuntio della Diocese Thuamense” (De Agano tanúságtétele, Archiv. Vat. Dataria – Processus, mint fent.)

6. oldal:

1646-ban mint Tuaim káptalani helynöke, levelet írt Waterford (vagy Portlórige) és Fearna püspökeinek, tiltakozva a Limerik-i béke elfogadása ellen. Ez alkalommal, kivizsgálási céllal, Galway-ból Limerik-be utazott. Ugyanezen évben részt

vett a Portlórige-i (vagy Waterford-i) zsinaton és aláírta az ott meghozott döntéseket.

1646. augusztus 11-én a nuncius javasolta John de Burgo, Clonfert püspökének Tuaim-ba való áthelyezését. Ha ez megtörténik, ajánlotta, hogy Walter Lynch legyen Clonfert püspöke (Cluainfearta) – A nuncius dicsérte Lynch jó képességeit (Aiazzi, Nunziatura in Irlanda. Firenze 1844).

Így is történt. Lynch jelöltségének hivatalos vizsgálata 1647. február 4-én történt Rómában. – Az eljárásban, mint fentebb volt említve, De Agano és Offai tettek bizonyosságot alkalmasságáról.

Lynch-et 1647. március 11-én nevezték ki Cluainfearta püspökévé. A kinevezés feszültséget okozott a nuncius és John De Burgo érsek között. Az érsek ugyanis azt kívánta, hogy testvére, Hugh de Burgo kövesse őt, mint Cluainfearta püspöke. Hugh de Burgo a nunciust és Lynch-et is egyaránt támadta. A nuncius Panzirolo bíborshoz írt egyik levelében panaszkodik emiatt. Ami Lynch-et illeti, mondja Scarampi atya (oratóriánus, aki a nuncius előtt a pápa képviselője volt Írországbán), tanúságtétele elegendő ahhoz, hogy Lynch jó képességeit igazolja.

Gyertyaszentelő Boldogasszony ünnepén 1651-ben, Clannriocaird márki, alkirályi minőségben jelen volt a nagymisén Lochriach-ban (a Cluainfearta-i egyházmegye fővárosában).

7. oldal:

Cluainfearta püspöke (Lynch) jelen volt tiszteletére, mint ahogy jelen voltak Tuaim érseke és Cillala, Cillmhacduaich, Limeric, Corcaigh, Imleach, Cill Fionnabhrach és Dún püspökei is. – Clannriocaird márki ismét jelen volt hivatali méltóságában a nagymisén Lochriach-ban 1651-ben Szent Patrik napján. 1651. augusztusában Lynch mondta a halotti búcsúztatót Thomas Pléimionn, Dublin érsekének temetésén, aki ez év augusztus 2-án halt meg.

Lynch-et kijelölték a Cluainmacnois-ban és másutt megrendezett gyűlések titkárává.

1651. augusztus folyamán az angolok megtámadták Galway-t. A következő évben – 1652. április 12-én – a Galway-i helyőrség megadta magát az parlament hadseregének. Cluainfearta püspöke, Lynch, egyike volt azon papoknak, akik Inisbófinne szigetére, a messzi nyugati partig menekültek, ahol éheztek, szomjaztak, nélkülöztek. Ez egyikikük (Fearna püspöke) leveléből tűnik ki, amit 1653-ban írt X. Ince pápának.

Inisbófinne-ből Lynch Flandriába ment; vagy úgy menekült el, vagy az angolok küldték. 1655-ben ő és két másik ír püspök felhatalmazva látszott arra, hogy feloldozást adjon olyan ír embereknek, akik, nem véve figyelembe a nuncius cenzúráját, kiközösítésbe estek.

Ebben az évben, 1651-ben, Lynch valószínűleg elhagyta Flandriát és Magyarországra ment, útközben egy kis időt töltve Bécsben.

8. oldal:

Élete története Győrben és főleg a csodálatos kép története inkább ismert Önök által, mint nálunk. Lynch rábízta Cluainfearta egyházmegye irányítását azokra a

papokra, akikkel kapcsolatban állt. Mindazonáltal elégedetlen volt azzal a móddal, ahogyan egyházmegyéjét irányították. Ezután rábízta Tomás de Burca D.D.-re, aki azonnal megtagadta, hogy a püspök utasításait kövesse. Egy harmadik személy vállalta magára az egyházmegye kormányzását, és megtagadta az engedelmességet mind a püspöknek, mind Tomás de Burca-nak is, bár Tuaim érseke támogatta De Burca-t. A püspök éppen hazatérni készült, amikor 1633. július 14-én Győrött elhunyt.

A csoda 200. évfordulója alkalmából (1897), egészen kiadós levelezés folyt le John Healy clonferti püspök és Zalka János győri püspök között. A levelek latin nyelvűek. Valószínűleg Önöknél megvannak Healy püspök levelei és Zalka püspök leveleinek másolatai.

Healy püspök levele áttekintést ad Lynch-ről. „Semper fuit Lyncaeus Nuntio fidelissimus”. This would be true (?) in the main. Mégis egy alkalommal egy Panzirolo bíboroshoz szóló levélben (Aiazzi, fentebb), 1647. november 3-án a nuncius panaszkodik Cluainfearta és Fearna püspökeiről, Galway-ből. A Legfelső Tanács egy meghí-

9. oldal:

vást adott ki a szembenálló (angol) hadsereg katonáinak, és meghívja őket a Tanács hadseregébe, megígérve nekik, hogy szabadon gyakorolhatják saját vallásukat. A nuncius ezt helytelenítette és különösképpen panaszkodik, hogy e két püspök neve is alá van írva a dokumentumon.

A legújabb időkben John Dignan püspöksége alatt levelezés folyt a Cluainfeart (avagy clonferti) és a győri egyházmegyék között.

A csodálatos kép ismert és tiszteletben tartott Írországból. A legismertebb másolat Írországból Dublinban, Dónachearnaigh plébániatemplomában található. Néhány éve Lughaidh Mac Giolla atya cikket írt a képről és annak történetéről, ami az évenként megjelenő cluainfeartai Egyházmegyei Kollégium folyóiratában, a Gearrbhaileben jelent meg. Nemrégiben egy, a képet ábrázoló festett üvegablakot helyeztek el a Cuoc Breac-i templomban (cluainfearta-i egyházmegye).

Lynch-nek egy latinul íródott életrajza megtalálható a „De Praesulibus Hiberniae”-ben, ami gyűjteménye az ír püspökök életrajzának egyházmegyéről egyházmegyére. Az írója (a 17. században) a Lynch-család egy másik tagja volt.

Írország ezen időszakának kitűnő beszámolója található a „Geschichte der Kath. Kirchein Irland”-ban, Alphons Bellesheim művében. II. kötet. Mainz, 1890. (Ő ugyan Lynch halálát tévesen 1664-re teszi 1663 helyett.)

4. SZÖVEGMELLÉKLET

THE IRISH ECCLESIASTICAL RECORD

FOURTH SERIES VOL. I XII. (Feb. March, 1897) 193-205.

OUR LADY OF GYŐR, AND BISHOP WALTER LYNCH

The subject of the following paper came casually under my notice when travelling last summer in Hungary. While on a visit in the neighbourhood of Győr, I met the Secretary of the Bishop of that diocese, who informed me that the Cathedral possessed a painting brought from Ireland by Bishop Walter Lynch, of Clonfert, and held the mortal remains of that exiled prelate. The following day the Secretary, Rev. Dr. Gisswein, kindly conducted me over the Cathedral, showed me the miraculous picture of the Virgin and Child, an engraving of which, from a photograph, accompanies this number of the I. E. Record, and exhibited a relic connected with it, to which reference will afterwards occur. I am likewise indebted to him for the documents upon which the history of the prodigy is based.

A short account of Bishop Lynch's early life and subsequent career will not, I dare say, be out of place as an introduction. It is taken chiefly from¹ Lynch's *Lives of the Bishops of Clonfert*, and from documents subjoined to the² *Aphorismical Discovery of Treasonable Faction*. The sketch, necessarily brief, is personal, reference only being made to the part taken by Lynch in the events of the troubled and difficult times in which he lived.

Walter Lynch, the son of James and Apollonia, was born in Galway, probably about the beginning of the seventeenth century. The Lynches, one of the tribes, were most ancient, and among the leading families in Galway until the middle of the seventeenth century. During the greater part of the fifteenth, sixteenth, and seventeenth centuries they possessed the principal authority within the town. Thomas Lynch Fitz-Ambrose was the last Catholic mayor, in 1654, when Cromwell dispossessed the ancient inhabitants; and during a period of one hundred and sixty-nine years, the family gave to Galway eighty-four mayors, and several bishops and distinguished ecclesiastics to the Church.¹ He received the rudiments of knowledge at home, for there was then a famous school in Galway, kept by Alexander Lynch, and frequented by twelve hundred students. In 1608, Primate Ussher made a visitation of this great seminary of the West, in order to shut its doors, and thus deprive the Catholics of instruction. According to tradition, Dr. John Lynch, Archdeacon of Tuam (*Gratianus Lucius*), was son of the above named, and his successor as head master of the school.³

¹ Joan Lyncae, *Historia Ecclesiastica Hiberniae*, vol. ii. Todd Manuscripts Trinity College Library, Dublin.

² Sir J. T. Gilbert, *Contemporary History of Affairs in Ireland from A.D. 1641 to 1652*.

FOURTH Series, VOL. I.-MARCH, 1837.

¹ Hardiman, *History of Galway*. p. 17.

³ Blake-Foster, *The Irish Chieftane Gill*, 1872, p. 714.

To the Irish College in Lisbon, Walter was afterwards sent to complete his education. Having made there a course of humanities and philosophy he got, presumably, like other students on leaving, five pounds to pay his passage to Ireland, a gallon of wine, and some flour for biscuit. On returning to Ireland he founded a school in his native county, at Gort, then the property of his paternal aunt, Elizabeth. She was the first wife of Sir Robert O'Shaughnessy, who obtained a patent, dated 1607, to hold a fair at Gort, and was made a freeman of Galway, in 1611.² From this place he went to Limerick, where he likewise opened an academy. It does not appear how long he stopped there, nor have I found a record of his career as schoolmaster, but he is next heard of in Paris, as a theological student. As the result of serious study his course of divinity at the University was successfully completed, and he took, with applause, the degree of Doctor in Theology. Judging from circumstances, Tyrell, Egan, Nugent, and Lonergan, distinguished doctors of the Sorbonne, were, most likely, among his contemporaries.³

Dr. Lynch now turns his steps homewards, and was, no doubt, ordained priest before leaving Paris, for mention is next made of him as Warden of the Collegiate Church of St. Nicholas, Galway, which responsible position his merits and attainments won for him at an early age. This church was founded in 1320, and as the early colonists of Galway were a commercial and seafaring community they dedicated it to the patron of mariners, St. Nicholas of Myra. Galway was in the ancient diocese of Annadown, the cathedral of which was romantically situated on the eastern shore of Lough Corrib, several miles to the north of the 'Citie of the Tribes'. The diocese being small, and the churches much decayed, the metropolitans made many attempts to annex it to the see of Tuam. Besides, the inhabitants of Galway, being mostly English, and their country neighbours and co-diocesans almost purely Irish, were in frequent feuds, which often led to bloodshed and murder. These citizens complained that in the disputes the Irish clergy, who exercised jurisdiction within the town, sided with their own countrymen. Donatus O'Murray, Archbishop of Tuam, before whom the Galwaymen's grievances were laid, resolved to remedy them by granting to the complainants a sort of ecclesiastical home rule called the Wardenship.

Accordingly, he constituted St. Nicholas's, which was the principal church of Galway, a collegiate, with a guardian or warden, and eight priests or vicars. He provided for their maintenance, and marked out the jurisdiction of the Chapter, the members of which were to be duly elected by the Mayor and Burgesses of the city. The Chapter exercised the cure of souls, and the Warden possessed ample *quasi-episcopal* jurisdiction.¹ Innocent VIII confirmed the Archiepiscopal Charter establishing the Wardenship.

In this exalted office, the youthful Dr. Lynch not only discharged faithfully the many duties of the pastorate amidst the troubles of the time, but found leisure to cultivate the science of Ecclesiastical Jurisprudence. For a period he withdrew

² O'Flaherty, *Heat Connaught*. J.A.B. p. 420.

¹ Guérin, *Recherches Historiques sur l'Assemblée de 1692*, second edition, p. 537.

¹ Most Rev. Dr. Hemly, Wardenship of Galway. I. E. RECORD, September, 1883.

from the Wardenship, in order to devote himself entirely to this new study, and once more crossed the seas in pursuit of knowledge. In France, he perfected his studies in Canon and Civil Law, and in both obtained the doctorate. He also was engaged as lecturer in the faculty of theology. During this sojourn, it is not certain where he resided; but it is probable he stayed at the Irish College, Paris, and frequented the Sorbonne, then one of the chief seats of learning in Christendom.

Now, fully trained in every branch of Sacred Science, a dialectician, theologian, and canonist, equipped to do battle for Church and country, he returned to Galway. There he is again found occupied with the cares of the Wardenship, and as assiduous in the discharge of its duties as he was energetic in the defence of its privileges. He catechized and instructed the people, and by salutary advice, not less than by example, instilled into their hearts the love and practice of virtue. That nothing might be wanting, on his part, to the fitting celebration of the Sacred Mysteries on festivals, and to stimulate more the devotion of the faithful, he had an organ erected in the small chapel, where owing to persecution, he was obliged to minister to his flock. Though naturally an orator, he cultivated sacred eloquence; and such advantages did he derive from former study, and wide reading, that some of the most powerful discourses were delivered by him with but little, if any, previous preparation. His conversation was graceful and witty, and he was ever ready to illustrate a subject by anecdotes. Owing to his reputation for learning, he was often called on to decide complicated questions, and to settle difficult affairs. His table was frugal and plain, and he ate sparingly; when he accepted hospitality, it was solely to afford friends the pleasure of his society. He collected a considerable library, which was his greatest source of enjoyment, but too soon he had to deplore the loss of this valuable collection of books, for they were burned by the 'heretics'. Such is the character of the chief ecclesiastic of Galway, given by his contemporaries.

It is needless to say, that Dr. Lynch took an active part in the affairs of the country, and was most enthusiastic in the Catholic cause. Exercising his spiritual authority as Warden, he issued an excommunication against those who subscribed to the terms of submission to the Earl of Clanricarde, 'as after sufficient deliberation, we ourselves, and all the doctors, ... have found ... the former two articles to be against the profession of Catholic faith, ... yea, intended for the extirpation of the said faith, &c'¹ This document, which is dated 9th May, 1642, shows that Lynch was then protonotary apostolic and Dean of Tuam.

In 1646, when Vicar-Capitular of Tuam, he addressed a letter to the Bishops of Waterford and Ferns respecting the rejection of the peace of Limerick. This letter exhibits his attachment to the Catholic cause, and his unwearying efforts and self-denial in its service. In his anxiety to learn how matters stood, and to discharge his mission, he relates that he posted from Galway to Limerick, and

Totus sudore madens, et in ardentissime sole vix viribus et corporis subsistens, I arrived at my lodging in the said Citie sed respirare locus non fuit, when all the best of the clergie and venerable fathers of the place came to my lodging, and were soe joyfull of my commeing ... tht I could not take anny leassure to refresh

¹ Hardiman, *History of Galway*, p. 113.

or with corporal food to repara my tyred body; but I must satisfie their fervent desires, &c.

He states what he did, and adds: 'After this, at the earnest eantreaty of this virtuous and fervently zealous clergie, I omitted dinner, and went presently to the Maiors house.'

Here follows an interesting account of the business be transacted, and of the disturbance which then took place in the city. The letter is dated Limerick, 21st August, 1646.¹

For nearly forty years the see of Clonfert had been vacant, and governed by vicars apostolic, from the death of Thaddeus O'Farrell, O.P., at Kinsale,² to 1641. In 1640, the Archbishop of Tuam, the Bishop of Elphin, and the Vicars Apostolic of Achoury and Killala, petitioned Propaganda to give to the church of Clonfert a pastor in the person of John de Burgo, for many years Vicar-General and Commissary Apostolic. This appointment was made, and he was preconised 12th August, 1641. De Burgo was translated to Tuam in 1647.

The Nuncio Rinuccini wrote to Cardinal Pamphili, under date 11th August, 1646, recommending Dr. Walter Lynch, Vicar-Capitular of Tuam, for the see of Clonfert, should De Burgo be translated to the archbishopric. He said that Lynch was 'a learned man, an eloquent preacher and possessed of much authority in the country, most ardent for the Catholic cause, and supported by many of the clergy and laity.'³ A few months later, 11th March, 1647, Lynch was preconised bishop of Clonfert.⁴ He was not, it seems, recommended for the dignity by the Supreme Council of the Confederates, though it approved the choice of him after the appointment. In a subsequent letter the Nuncio reaffirms his testimony to the high character of Lynch, and his fitness for the exalted and difficult office. He wrote: —

Regarding Lynch, whom the Pope has thought fit to send to Clonfert, the testimony of Father Scarampi, who knew him well, is quite enough. I thank God this provision was made, as every day Lynch proves his merits to be greater. Since I came to Galway, I noticed him to be more exact and diligent than all others regarding divine worship. In everything he is attentive, a good preacher and judge, and so beloved that no one, save the envious, speaks ill of him.⁵

Dr. Lynch was closely associated with the Confederate Catholics. He was present at the Synod of Waterford in 1646, and subscribed to its decrees. Owing to his facility in writing, and despatch in transacting business, he was appointed Secretary to the meetings of bishops at Clonmacnoise and elsewhere. He was charged to conclude a treaty with the Duke of Lorraine, in which negotiations he exhibited the skill of a diplomatist. On one occasion the Bishop of Clonfert joined the Archbishop of Tuam in opposing the Nuncio at Galway. He pronounced the funeral

¹ Gilbert's *Contemporary History*, vol. i., p. 617.

² *Hibernia Dominicana*, p. 486.

³ Rinuccini, *Nunziatura*, p. 152.

⁴ Brady, *Episcopal Succession*, vol. ii., p. 216.

⁵ *Nunziatura*, p. 244.

oration of the illustrious Archbishop of Dublin, Thomas Fleming, who died at Galway, 2nd August, 1651, and whose obsequies were held in the Franciscan Church.¹ The following year Galway, the last stronghold of the Nationalists, was taken; and Dr. Lynch, in company with other bishops and priests, fled to the island of Innisboffin. One of the number, writing from this retreat to Pope Innocent X, describes their mode of life and sufferings.²

From this place the Bishop of Clonfert was deported or escaped to Brussels, where he remained for a time. Of his sojourn in Belgium I have found no trace. Thence he travelled into Hungary, and took up his abode at Győr, bringing with him the painting of the Virgin and Child, which afterwards became so famous. Here the bishop, John Püsky, charitably received the poor exile, and in 1655, consoled him with a stall in the Cathedral chapter, to which the Archdeaconry of Papi was annexed, and appointed him auxiliary bishop. For several years he discharged the duties of his double office, and the old visitation books show entries of functions performed (*per Episcopum Hibernum*) by the Irish bishop. A pectoral cross, blessed by Dr. Lynch for an abbot, together with an authentication of the same, in his own handwriting, is preserved in the treasury of the sacred picture.

Before leaving Ireland, this faithful pastor committed the care of his beloved flock to others with whom he used to communicate by letter. As he became dissatisfied with the administration of his diocese, he entrusted the charge of it to Thomas De Burgo, a doctor of theology, whose learning and integrity he had proved during an acquaintance in Hungary, and named him Vicar-General. But an intruder had seized on the government of the diocese, and disobeying the bishop's repeated mandates refused to acknowledge de Burgo, though supported by the Metropolitan. In this condition of affairs, and having learned that the persecution was abating, Lynch resolved to return to his diocese. While preparing to set out for Ireland, he departed this life, 14th July, 1663, and went to his reward. His obsequies were held in the Cathedral with every mark of respect due to his dignity and virtues, and in the vaults beneath were laid at rest the remains of this illustrious exile.

II.

Before giving the history of the Sacred Picture, I shall say a word or two regarding the city and church, which possess this venerated relic.

Győr, or as the Austrians call it, Raab, formerly a Royal Free-town, and a fortified place of importance, is to-day the capital of a province of that name in Hungary. The seat of a bishop, a thriving commercial city, and a centre of some industries, it is situated at the influx of the Rába and two other rivers into the Little Danube, and stands midway between Vienna and Budapest. From either capital it may be conveniently reached by train or steamer. The journey from Vienna to Győr, a distance of seventy-four and a half miles, can be made by train within two and a half hours. The population of Győr including the two neighbouring villages, separated only by the Danube and the Rábca, is thirty-five thousand. The majority

¹ Meehan, *Irish Hierarchy*, p. 167.

² Moran, *Spicilegium Ossoriense*, vol. ii., p. 116.

of the inhabitants are Catholics. There are members of the Greek Church and Protestants, and the Hebrew element, rapidly increasing in industrial centres throughout Hungary, is already strong here.

Of the cathedral said to have been built in the time of St. Stephen, no trace remains. The present one is partly Roman and partly Gothic, with the interior in good Renaissance style. On the south side is a chapel in honour of the Blessed Trinity, which contains the head of St. Ladislaus enclosed in a silver reliquary. The chapel on the north side is dedicated to the Blessed Virgin, and above the altar hangs the Miraculous Picture, the subject of this paper.

The Cathedral contains other objects of minor interest. Adjoining is the bishop's palace, a quaint but commodious building with a lofty square tower, which commands a good view of the city and surrounding country. Underneath the palace are dungeons of the Turkish period. Close to it is the episcopal seminary, which has a good library. An institution worthy of a visit is the Benedictine gymnasium, which contains a fine natural history collection, and a celebrated museum of antiquities, the property of the order. The buildings are palatial and extensive, and within them superior education is given to upwards of three hundred and fifty students. The studies include a complete gymnasium course, and the school fees are merely nominal, the establishment being maintained at the charge of the Arch-abbey of Martinesberg, of which this is a branch house. Besides there are many institutes, churches, and other objects of attraction to interest an inquiring traveller for more than a day. But to return to my subject.

After the death of Bishop Lynch the painting passed into the possession of the Cathedral, and was hung on the wall near the altar dedicated to St. Anne. There it remained an object of devotion to the faithful, until 17th March, 1697. On that morning, St. Patrick's Day, about six o'clock, while Mass was being celebrated, at which many were present, a bloody sweat was observed to come over the figure of our Blessed Lady in the picture. When the painting was wiped, and the blood removed by means of linen cloths,¹ the sweat broke out anew, and continued for three hours, until nine o'clock am. The occurrence caused a rush to the church on the part of the population of the city. Crowds, young and old, Catholic and Calvinist, flocked hither to witness the wonderful event. The painting was removed from its place, and inspected closely in order to discover, if possible, an explanation of this mystery. I shall allow a coeval authority to describe, in his own words, what took place on the occasion. Christopher Schogg, a Canon of the Cathedral, who lived in the early decades of the eighteenth century, and was intimately acquainted with contemporaries and eye-witnesses of the prodigy, placed on record what he gathered from them: –

---

¹ I saw one of these cloths which is preserved in the Cathedral Treasury. It is under glass enclosed in a silver frame, and is presented to the faithful to be kissed. The linen is now dark, and discoloured, as by faded blood stains. On the back of the frame is an authentication in German, of which the following is a translation: – This is the genuine cloth used to wipe the Picture this work of divine grace, which sweat blood in this Mortuary Church, on the 17th of March, 1697. This cloth we shall now dedicate to our dear Mother and all the saints in the honour of God'. Raab, 20th May, 1701.

It is impossible [he wrote] to describe the commotion which arose owing to the holy horror, pious ardour and desire of seeing it [the picture] close at hand. In order to obviate doubt concerning the miracle, and any suspicion of possible latent deception or fraud, the ecclesiastical authorities first had the picture taken down from the wall, then denuded of the ornamental frame, even stripped of the stretching laths, and finally closely inspected and shaken. But since it was found free of natural moisture, and the wall quite dry, and, moreover, being detached and held by the hands alone of priests over a table, it ceased not to sweat blood; this manifestly constituted a miracle.¹

Immediately after this miraculous event, the governor of the fortress of Győr, Count Siegebert Heister and his wife, Countess Aloysia Katzianer, the promoters of this special devotion, erected at their expense an altar in honour of the Blessed Virgin Mary, and the sacred picture was placed there, and visited by the faithful under the invocation of *Consolatrix Afflictorum*. Another testimony is obtained from the diary of the Confraternity of the Annunciation of the Blessed Virgin, of which Michael Dumer was president. He was a Jesuit and Professor in the College of the Society in the city, and present on the occasion. Under date of 17th March, 1697, he noted: 'On this day the picture of the Blessed Virgin in the Cathedral, began to weep copiously.'¹

A remarkable example occurs in the devotion of Stephen Telekessy, a well-known Canon of the Cathedral, and bishop-designate of Erlan, 1699, who, in his afflictions betook himself to the altar 'of the Virgin Mary that two years before had shed tears'.² About the same time lived Canon Matthew Bubnich (1688-1721), who erected at his cost an organ in the choir, facing the altar of the Blessed Virgin: furthermore, he placed in the eastern hall of the chapter-house a sculptured copy of the painting. He likewise donated a vineyard, the income from which was to serve as a foundation for Masses, and to keep, in perpetuity, a lamp burning before this picture on Saturdays, and on the feast days of the Blessed Virgin. Count Herster and his wife, already named, by a deed dated Győr, 1st Jan, 1715,³ made provision for singing the litanies on Saturdays, and festivals of our Blessed Lady. Foundations to keep lights constantly burning at the shrine, and others of a character similar to those mentioned exist, and their obligations are discharged to this day. Numerous votive offerings of gold, silver, and precious stones have been made at this altar,

¹ Extract from Canon Schogg's notes on the Holy Picture, preserved in the Archives of the chapter at Győr. See I. E. RECORD, Feb. 1897. p. 176 and fol.

¹ The entry runs thus: 'Mane hora 9 Sacrum Cantatum: a prandiis in Congregatione Exhortatio, et Lytaniae in Templo. Hanc die Imago B. Virginia in Cathedrali Ecclesia incepit flere ubertina.' This diary is now in the library of the Lyceum, Győr.

² Extract from his letter to the Bishop of Győr, Christian Augustus Duke of Saxony, then residing at Vienna. See Documents, I.E. RECORD, February, 1897.

³ Nos S. Romani Imperii Comes Sibertus ab Heister, Sacratissime Caeserae, Regiaeque Mejestatis Generalis Campi Marescallus... Genepresentium significantae quibus expedit, universis; et imprimis quidem quod nos Comes ab Heister ex innata, Divinitusque nobis Clementer elargita pietate, Zeloque et cultu arga Depiaram Beutissimam Virginam Mariam observeri solito, Imaginem ejusdem Clementissimae Virginis, hic in Cathedrali Ecclesia Jaurenai ante octodecem annos, scilicet anno 1797 die vero 1777 Martii miraculose guttas quai sanguineas, praesente magna multituline populi utriusque Nations, atque religionis tam Catholicorum quam et Lutheranorum et Calvinistarum sudantem debita supiens prosequi veneratione in majorum cultus ejusdem B. Virginis promotionem, Sc.

and testify to favours granted through the intercession of Mary, 'Consoler of the afflicted.'

The zealous servant of the Mother of God, Count Francis Zichy de Vásonkeö, Bishop of Győr (1743-1783) removed the altar given by Count Heister, and erected in its stead the present magnificent marble structure in which the miraculous picture, framed in silver, was placed. By an endowment he provided for the daily celebration of mass at 8-30 at the shrine. The good Bishop is buried in front of the altar, which spot he selected for his last resting-place.

A great quantity of gold and silver was taken from the treasury of the sacred picture to assist in providing for the defence of the country in the war with France, but new votive offerings replaced those lost. In 1874, Pius IX granted plenary indulgences on the feasts of St. Patrick and the Annunciation, on which days the miraculous event is annually celebrated.

The first centennial anniversary of the miracle was celebrated with fitting solemnity. The panegyric on the occasion was preached by Anthony Majláth de Szekhely, Benedictine Abbot of Börchim, and Canon of the Cathedral. In an eloquent discourse he told the story of the wonderful picture. He narrated how Bishop Lynch, banished for the faith from his native country, saved from desecration and destruction, this precious relic, and, wandering through many lands, safely brought it, his sole possession, to Győr, where he was received with honour, and found a home. After describing the miraculous event, which was witnessed for hours by hundreds and hundreds more, he noted that, often as the figure of our Blessed Mother was wiped, it again ran with drops of bloody sweat, that, trickling down, fell on the Sacred Face of the Divine Infant, the marks of which may yet be seen. Tracing the history of the devotion through the century then completed, he mentioned the altars, foundations, and votive offerings presented in honour of the Mother of God, and in testimony of the miracle.

And now as to the picture itself. It is painted on canvas, and its dimensions are twenty-six inches in height by twenty inches in breadth. The mantle or outer robe of the Blessed Virgin is blue, the inner garment or gown is red. The coverlet on the couch of the Divine Child is brown, with gold marking the pomegranate pattern. The crowns, which are of gold and precious stones, were it need scarcely be remarked, afterwards added at Győr. They are modelled on the style of the crown of St. Stephen, King of Hungary. As to the picture, or even the school to which it belongs, no opinion is ventured. A professional art critic who kindly examined the photograph, suggests it is an Italian painting of the seventeenth century school; whereas another supposes he finds traces of the Flemish school, and of the style of Peter Pourbus of Bruges.

The time for holding the second centenary is at hand. On St. Patrick's Day next the celebration will commence, and preparations for it are in progress. It is not too much to say that it is certain the miraculous event of two hundred years ago will be worthily commemorated, and that the festival will be marked by the grandeur and magnificence of ceremonial which distinguish the Hungarian nation.

In conclusion, a word of gratitude may not be, it is hoped, unfitly offered here to that noble people, whose forefathers gave not only a home, but also a place in

the sanctuary of their glorious church to our exiled countryman, and who, themselves, hold to-day his memory in veneration. Writing of Walter Lynch, the present illustrious Bishop of Győr says, 'His life here', it is related, 'was a mirror of every priestly virtue.'

J. J. RYAN

[NOTE.-It is, perhaps, unnecessary to remind the readers of the I. E. RECORD the event of which I have written synchronizes with the year in which the most hurtful to the Catholic faith, and iniquitous of the penal laws was passed. In 1697 the Parliament passed the Act 9 Will. III., c. i., which bears the title: '*An Act for banishing all Papists exercising any ecclesiastical jurisdiction, and all Regulars of the Popish clergy out of the Kingdom.*' I have not been able to fix the day this enactment became law. Some of its provisions, however, operated on 29th December that year, while others did not come into force till 1st May, 1698. Light on this point would be interesting. – J.J.R.]

A katolikusokat üldözõ törvény

CORRESPONDENCE

THE BLOODY SWEAT ON THE PICTURE OF OUR LADY IN JAURIN RAAB,
ST. PATRICK'S DAY, 1697.¹

REV. DEAR SIR, – In his very interesting letter on this wonderful event, Dr. Healy says: –

(1) *Haec una tantum* fuit omnium ferocissima legum quae in hoc Parlamento contra Religionem Catholicam sunt latae? (2) Quo *die* lex illa infamis regium placitum obtinuerit reperire adhuc non potau.

And, again, Father Ryan, in able paper of March, admits that he '*cannot fix the day this enactment become law.*'

These two queries are answered very clearly in (Irish) *Journals of the House of Commons*, vol. ii., p. 939.

Monday, 25th September, 1697.

A message by the Gentleman Usher of the Black Rod.

That their Excellencies the Lords Justices commanded this House to attend them in the House of Peers immediately.

Whereupon this House, with their Speaker, attended their Excellencies the Lord Justices accordingly; and being returned.

Mr. Speaker reported that this house, with their Speaker, had attended their Excellencies the Lords Justices in the House of Lords, and that their Excellencies had given the Royal assent to the bills following: –

¹ See. I. E. RECORD (Fourth Series), vol. i., p. 178; and *ibid*, p. 193.

1. An Act for banishing all Papists exercising ecclesiastical jurisdiction, and all Regulars of the popish religion.

2. And Act for the confirmation of articles made at the surrender of the City of Limerick.

3. An Act to prevent Protestants from intermarrying with Papists.

The two last were as injurious to the Catholic laity as the first was to the clergy. Tho second was constitutionally more unjust and illegal, as it deliberately and avowedly violated almost the whole of the stipulations contained in the articles of the Treaty of Limerick, which were solemnly signed and ratified by the King and his commanding officers. It was, in one way, more injurious to religion than the first Act; for as long as the articles of the Treaty remained in force, the first Act could not be put into execution. Hence, the Orange faction in that Protestant Parliament passed it *unanimously*, as we see here, in the diary of *Journals of the Commons*. They, however, met with an unexpected and vigorous resistance in the House of Lords. To their eternal honour, a protest was signed against it by Lords Duncannon, Londonderry, and Tyrone, the Barons of Limerick, Howth, Ossory, Killaloe, Kerry, Strabane, and Kingston, and also by the Bishop of Derry, Elphin, Clonfert, Kildare, and Killala.

It gave the following reasons: –

1. Because the title did not agree with the body of the bill; the title being An Act for the Confirmation of Irish Articles, *whereas no one of said articles was therein fully confirmed*.

2. Because the articles were to be confirmed to them to whom they were granted; but the *confirmation of them by that bill was such that it put them in a worse condition than they were before*.

3. *Because the bill omitted the material words, And all such as are under their protection in the said country*, which were, by his Majesty's titles patent, declared to be part of the second article; and several persons had been adjudged within said articles who would, if the bill passed into law, be entirely barred and excluded, so that the words omitted being so very material, and confirmed by his Majesty after a solemn debate in council, some express reason ought to be assigned in the bill in order to satisfy the world of that omission.

4. Because several words were inserted in the bill which were not in the articles.

The same *Journals* give us the following petition of Robert Cusack, Captain Francis Segrave, and Captain Maurice Eustace, in behalf of themselves and others, comprised under the Articles of Limerick, setting forth that in the said bill there were several clauses that would frustrate the petitioners of the benefit of the same, and if it passed into law would turn to the ruin of some, and the prejudice of all persons entitled to the benefit of the said articles; and praying to be heard by counsel to said matters.

It was unanimously resolved that the said petition be rejected.'

This was in direct contradiction with the promises made in the Treaty of Limerick, which said: – Their Majesties in this kingdom, will endeavour to procure the said

Roman Catholics such further security in that particular as may preserve them from any disturbance upon the account of their said religion.'

And this was duly ratified by their Majesties' letters patent. So that, to use the words of Canon O'Rourke: 'It was beyond the power of King or Parliament to curtail or alter such a treaty... If the Parliament did not like the terms of the Treaty, they had no power to set them aside, without putting the other contracting parties in the same position which they held before the Treaty was made. This could not be done, and there was, therefore, no course open but to fulfil the terms of the Treaty.'¹

The 'opening' of this Parliament took place on the 16th March, 1697, the day before this miraculous sweat of blood on this picture of the Blessed Virgin in Hungary. It is quite certain that these three infamous penal Acts were a foregone conclusion, and were already prepared by the Orange members of that Parliament on that memorable 16th March, now two hundred years ago. No wonder, then, that our Blessed Lady should show her sorrow and sympathy for the faithful children of St. Patrick, on his feast day, the 17th March, as the Queen of Heaven already knew the bloody enactments drafted against Irish Catholics, and the dreadful persecutions and cruel spoliations of their properties they were about to endure. We are sure your readers will be glad to see a summary of these nefarious statutes, which we here subjoin. It will show them that, if there is a vestige of faith or religion remaining in Ireland – and where is there such faith and practical religion? – it is owing to a higher Power than the vain efforts of man. Never, perhaps, since the first persecutions of the Church were there such Machiavellian laws enacted to destroy the religion of a country than those passed in this and the subsequent Irish Parliaments. Hell and earth seemed to have combined in this fatal year of 1697 to crush out the very name of Catholic from our faithful people. 'But He that dwelleth in heaven has laughed at them... and He has broke them in pieces like a potter's vessel.' To-day there is no nationality in the world which shows its gratitude to the Mother of God, and proclaims her glory, like the children of St. Patrick, over whose sorrows and persecutions she showed such sympathy in this Sweat of Blood two hundred years ago. And well may they do so, for without her all-powerful aid with God, and her loving care of our poor martyred forefathers, religion and the Catholic faith would have passed away from our country, as has happened to England and all the Northern nations of Europe. That sympathy shown by the Queen of Heaven two hundred years ago is still continued by her, not only in Ireland, but in every clime watered by the blood and hallowed by the sufferings of the Irish race, as we priests have good reason to know. May she now, in our present disturbed state, bring back peace and union to our land, and save us, as she has often done in the past, from the effects of the worldliness and materialistic spirit of this nineteenth century.

---

¹ *Battle of the Faith*, p. 499.

Friday, 3rd September, 1697, p. 892.

A message from the Lords by the Lord Chief Justice Pyne and the Lord Chief Justice Hely.

That their Lordships have passed a bill, intituled [entitled] an Act for banishing all Papists exercising any ecclesiastical jurisdiction, and all regulars of the Popish clergy, out of this kingdom, to which they desire the concurrence of this House.

Then the said bill was read a first time, and ordered to be read a second time to-morrow morning.

Saturday, 4th September, 1697, p. 895.

An engrossed bill from the Lords, intituled an Act for banishing all Papists exercising any ecclesiastical jurisdiction, and all regulars of the Popish clergy, out of this kingdom, was read a second time, and committed to a Committee of the whole House on Monday.

Monday, 6th September, 1697.

They postpone this Committee till the 7th, and on the 7th they put it off till the Thursday morning after; *i.e.* 9th September.

Thursday, 9th September, 1697, p. 897.

Then the House, according to the order for the day, resolved itself into a Committee of the whole House to consider of an engrossed bill from the Lords, intituled an Act for banishing all Papists exercising any ecclesiastical jurisdiction, and all regulars of the Popish clergy, out of this kingdom, and, after some time spent therein, Mr. Speaker resumed the chair.

Mr. Weaver reported from the said Committee that they had gone through to said bill, and agreed to the same, *without any amendment*. [This was worthy of the miscreants who framed these and all the other diabolical penal laws of Ireland.]

Ordered-That the bill be read a third time to-morrow morning.

Friday, 10th September, 1697, p. 897.

An engrossed bill from the Lords, intituled an Act for banishing all Papists exercising any ecclesiastical jurisdiction, and all regulars of the Popish clergy, out of the kingdom, was read a third time, and passed.

5. SZÖVEGMELLÉKLET

A KÖNNYEZŐ KÉP

Rev. George Quinn P.P.

A Galway-ban lévő Szent Miklós társaskáptalani templom 1320-ban épült. Ettől fogva a Lynch-család különböző ágai ügyeltek kiépülésére. Megállapíthatjuk, hogy a Miasszonyunk sajátos és egyedi tiszteletének kialakulása egybeesett a templom építésével. A született íreknek van egy ősi, nagyon mély Mária-tisztelete, az angolok pedig hozták magukkal a saját áhítatukat, mivel akkor Angliát, mint „Mária-hozományát” tartották számon. Mikor Rómában jártak az angol zarándokok, először a Szent Péter-hez, majd a Santa Maria Maggiore-ba mentek. Ez az ő saját és megkülönböztetett templomuk volt Rómában. A Benburb-i csata után még az ír hadsereg is elküldte a zászmányolt zászlókat ebbe a bazilikába. A Galway-ben lévő különféle szerzetesrendeknek is megvolt a saját kultuszuk, de csak később; a Szent Miklós volt „a” templom a városban.

A templom 14 oltára közül egy a Santa Maria Maggiore-ről volt, és egyet a Szűz Máriához, Isten Anyjához emeltek; mind a kettő a Mária-kápolnában található, amelyet 1561-ben építettek hozzá a Szent Miklós templom déli részéhez. A Santa Maria Maggiore oltára mögött volt egy kőből készült dombormű a Szent Szűzről, fején koronával, hosszan leomló hajjal, látszólag hullámok közt ülve. Ezt a képet Cromwell katonái 14 másikkal együtt kidobták a templomból, de 3 kép megmenekült, amelyeket a Claddagh-család elrejtett. Mikor 1750-ben a mai Szent Miklós templomot építették, ezt a hármat előhozták rejtékhelyükről és a keleti falra helyezték, ahol mindmáig láthatók. A Lynch-család kápolnájában, ahol sírjuk is van, egy kőből készült keret található a Lynch-ek címereivel. Ez a keret egyértelműen egy kép helye a két oltár között. Történetünk most Magyarországon folytatódik.

A kép a győri székesegyházban vászonra festett, mérete 26x20 hüvelyk (= 50,8x66,04 cm, a ford.). A Szent Szűz köpenye vagy külső köntöse kék, belső ruhája piros. Művészeti szakértői kritika szerint olasz festmény lehet, mások úgy vélik, hogy flamand iskola szerint készült, talán a brughesi Peter Pourbus stílusában. A koronát, mely Szent István király koronájára hasonlít, később tették rá.

Ki hozta a képet Magyarországra és honnan került ide? Walter Lynch clonferti püspök (1647–1651) hozta, aki Galway-ban volt igazgató (Warden) 20 éven át. James és Apollonia Lynch fiaként született Galway-ban a 17. század elején. A Lynch-ek a város vezető családjai közé tartoztak 300 évig. 84 polgármestert és számos püspököt is adtak Galway-nek. Walter az elemi iskolát Galway-ben végezte, később a liszaboni ír kollégiumba járt. Írországba való visszatérésekor iskolát nyitott Gort-ban, ahol nagynénje Sir Robert O'Shaughnessy felesége lett. Később Limerick-ban is nyitott iskolát. Legközelebb úgy hallunk róla, mint aki Párizsban teológiát tanul. Valószínűleg William O'Shaughnessy vitte oda, aki a

francia hadseregben volt tiszt. Itt doktori fokozatot szerzett teológiából és pappá szentelték. Hazatérve kinevezést kapott a Szent Miklós társaskáptalani templom igazgatói (Warden) címére. Ezt az igazgatóságot (Wardenship) XIII. Ince pápa adományozta* a Tuam-i Donatus O'Murray érseknek, mivel a Galway-i lakosság – lévén többségében angol – nem értettek egyet ír társaikkal. Félig-meddig püspöki hatáskörrel rendelkezett, munkáját 8 pap segítette. Ebben a magasrangú megbízatásban a fiatal igazgató (Warden) híven teljesítette sok feladatát. Tanultsága jó hírnevet szerzett neki, s ennek köszönhetően gyakran hívták bonyolult ügyek megoldásához. Mértéktartó életet élt, s mikor vendégségbe ment is, csakis azért tette, hogy társasága örömet nyújtson barátainak. Jelentős könyvtárat gyűjtöttek össze, ez volt a szórakozásának legfőbb forrása is. Aktívan részt vett az országos ügyekben és fel is figyelt rá Rinuccini nuncius, aki részt vett 1643. június 18-án a Szent Miklós templomban tartott ünnepi nagymisén.

Lync atyát 1647-ben Clonfert püspökévé nevezték ki. Mikor Cromwell hadserege 1651. júniusában elérte Connaught-t. Loughrea-ból visszatért szülővárosába. Galway ostroma 1651. július 8-tól 1652. május 12-ig tartott. Lynch püspök prédikált 1651. augusztus 2-án a dublini Fleming érsek temetésén, aki Galway-ben halt meg. Később ő is és sokan mások is elmenekültek Galway-ből és Inishboffin szigetén talált menedéket. Onnan hajóval Belgiumba távozott. Ki gondoskodott a hajóról, nem tudjuk. Csak rövid ideig tartózkodott Brüsszelben és sorozatos vándorlások után 1655-ben végre Püsky győri püspök fogadta be szeretettel. Vándorlása során egyetlen értékes birtokához ragaszkodott, a Szent Szűz képéhez, amint virraszt Gyermekre felett.

Hogy jutott Lynch püspök a képhez? A történet erről hallgat. Tudjuk, hogy a cromwellianusok összetörték a Szent Miklós társaságkáptalani templomban az összes szobrokat. Tudjuk, hogy fölégették az egész könyvtárat és Walter Lynchre és hivatali utódára vonatkozó összes dokumentumot Galway-ben. Azt is tudjuk, hogy a Lynch-család építette a Miasszonyunk kápolnát, állíttatta az oltárokat és saját sírhelyük volt ott. A jászolos Miasszonyunkat különösen tisztelték.

Egészen a mai napig megőrizték az „üres keretet” (empty frame). A hagyomány úgy tartja, hogy ez volt az a keret, amely ezt a képet foglalta. A keret kőből van, a falba mélyesztve, soha nem mozdították el. A Lynch-család címerei veszik körül. A győri kép tökéletesen beleillene ebbe a kőkeretbe. Fakeret és hátlap arra kelle, hogy megvédje a képet a nyirkosságtól. A Galway-i kőkeret és a győri kép meghatározói közti egybeesés nyilvánvaló. Walter Lynch nagyon jól tudta, hogy temploma el fogja szenvedni a cromwellianusok pusztítását. De miért nem dobta ki az üres keretet? Kidobták a képtáblákat és összetörték a szobrok felületét, de nem volt szükséges összetörni vagy kidobni a keretet, hiszen Lynch püspök már elvitte belőle a képet.

Tudjuk, hogy mindig is azt tervezte, hogy egyszer hazatér, de halála megakadályozta ebben és a képet így a győri székesegyházra hagyta. Mikor családi ereklye után nézett, valami után, ami különösképpen az ő rokonaihoz és barátaihoz

* Nyilvánvalóan téves elírás: a helyes: VIII. Ince (1484–92) vö. RYAN 196. old. XIII. Ince (1721–24)! (H. J.)

tartozott, mi lett volna könnyebb elvinni, mint egy vászonképet? Talán rokona és munkatársa, Martin Lynch szorgalmazta, hogy vigye a képet magával. Mi állt volna közelebb ősei, családja és önmaga szívéhez, mint ez a kép?

(In: The Word, May 1963. – The Divine Word Missionaries. Printed at the Steyl Press, Netherlands, by the Divine Word Missionary Brothers.) (Hozza a Galway-i Collegiate Church képét, ugyanennek a Lady Chapel belső képét az üres kerettel, és a Galway-i új székesegyház modelljének képét.)

6. SZÖVEGMELLÉKLET

JOURNAL OF THE GALWAY ARCHEOLOGICAL AND
HISTORICAL SOCIETY VOL. 40. 1985/1986. 20–48.

FICTION AND THE EMPTY FRAME GYŐR AND GALWAY

JAMES MITCHELL

Since the end of the nineteenth century many persons in Ireland have become aware of the existence in the cathedral of Győr,¹ in the north-west of Hungary, of a painting of the Blessed Virgin Mary with the Holy Child, known in that country as *Consolatrix Affictorum*. Such knowledge has come about as a result of the publication of several articles, the more relevant of which will be treated of later in the course of this survey. The title of the painting – which may be rendered as ‘Our Lady of Consolation’ or ‘Comforter of the Afflicted’ – originated as follows in the year 1697. In a manuscript account which is still extant in Győr, a priest, who states that he had been present on the occasion, recorded on March 17 of that year: ‘On this day the picture of the Blessed Virgin in the Cathedral began to weep copiously’. It is further detailed that on the morning in question the picture had continued to exude ‘a bloody sweat’ for some three hours, despite its having been wiped with linen cloths (one of which is still preserved), and that a thorough inspection while the event took place failed to discover any natural explanation of the occurrence, which was witnessed by large numbers of onlookers of various denominations.²

The existence of the painting has become particularly well known in Galway because many of the articles written on the subject have pointed out that it was brought by a native of the city, the Rev. Dr. Walter, Lynch, to Győr in 1653.

Walter Lynch was born in about the year 1593.³ Because of the Penal Code he was obliged to complete his clerical studies abroad, going first to Lisbon to study philosophy and later to Paris to study theology, where he subsequently obtained a doctorate in that subject. Galway was not then a diocese; it was administrated by a priest exercising quasi-episcopal authority and holding the title of warden, who was elected to that office annually and was assisted by a college of members

¹ Pronounced ‘Jaur’, as in the Latin form of the name of the diocese, *Jaurinensis*.

² Cf. J. J. Ryan, ‘Our Lady of Győr, and Bishop Walter Lynch’, *Irish Ecclesiastical Record* (I.E.R.), March, 1897. pp. 201-203.

³ Contemporary biographical accounts are to be found in two works by J. Lynch. The first, *Pii Antistitis Icon* (1669; facsimile, 1959), pp. 2-5, was edited with translation by C.P. Mechan, *Portrait of a Pious Bishop* (1884), pp. 5-15. The other, though completed in 1672, remained unpublished until edited by J. F. O’Doherty, *De Praesulibus Hiberniae*, (1944), 2. pp. 314-317.

of the secular clergy known as vicars. Following his return, at a date now unknown, Walter Lynch was, exceptionally, elected warden for several extended terms,⁴ which were, however, interrupted by his return to France where he gained a doctorate in civil and canon law at Caen in 1633.⁵

As that was a time of active persecution in Galway, his work there was both difficult and hazardous. His contemporary and fellow-townsmen, Archdeacon John Lynch, describing the mode of life of Warden Lynch, records, for example, that on one occasion his collection of books was burned by 'the heretics'. Furthermore, as the followers of the Protestant faith had appropriated the Collegiate Church of St. Nicholas, which had been the parish church of the city, he was obliged to provide a small chapel of his own, in which he endeavoured to have the liturgy celebrated in as dignified a manner as the confined circumstances would permit – to that end he even contrived to have an organ installed there.⁶

He was warden at the time of the Confederation of Kilkenny, in the proceedings of which he played a prominent part, and as a result of which the Catholics regained possession of the Collegiate Church in 1643.⁷ In the year 1647 he was appointed bishop of the neighbouring see of Clonfert and was succeeded in the post of warden of Galway by Dr. Patrick Lynch.

Four years later, in 1651, as the Cromwellian forces advanced westwards, he was compelled to take refuge in his native city, which came under siege in July of that year. Galway was surrendered on the following April 12 (whereupon the Catholics had again to relinquish the Collegiate Church); Bishop Lynch, however, managed to reach the then remote island of Inishbofin, which was still in Confederate hands, off the coast of Connemara.⁸

For all practical purposes, the war was by then coming to an end; Inishbofin, which was one of the last seats of organised resistance, formally capitulated on February 14, 1653. According to the articles of surrender, transport was to be provided for its Confederate governor, together with up to one thousand of his garrison and all clergy on the island, to the northern coast of Spain. However, shortly after, it was unilaterally decided by the Parliamentarians that the place of destination should be changed to Flanders. Accordingly, Bishop Lynch sailed in company with the governor, whose arrival at Ostend, together with his full complement of troops, was reported to Rome on April 26 by the internuncio stationed at Brussels. Two weeks later the internuncio reported that Bishop Lynch had reached that city, where he remained, 'living in great need', until at least the

⁴ C. Giblin, 'The Process' Datariae' and the appointment of Irish Bishops in the 17th. century', in Franciscan Fathers (ed.), *Father Luke Wadding* (1957), p. 384. As records have not survived it is not possible to ascertain the precise dates; cf. M. Coen. *The Wardenship of Galway* (1984), pp. 19-20-201.

⁵ P. E. MacFhinn, 'Uaitéar Ó Loingsigh, Easbog Chluain Fearta', *Éire* (1942), p.36.

⁶ J. Lynch, *op.cit.*, p. 3; C. P. Meehan, *op. cit.*, pp. 10, 11; J. F. O'Doherty, *op. cit.*, p. 315.

⁷ For some account of the part played by Walter Lynch in public affairs, see M. D. O'Sullivan. *Old Galway* (1942; facsimile, 1983), *passim*.

⁸ Cf. P.F. Moran, *Persecutions Suffered by the Catholics of Ireland* (1907), p. 229.

end of April, 1654.⁹ In the course of the following year he arrived at Győr, where he was extended a welcome by its bishop, whose invitation to remain and there exercise his ministry he accepted.

In the year 1648, having taken possession of Clonfert, he had appointed as his vicar general Archdeacon Daniel Kelly, of that diocese; in 1652, before going into exile, he had – again, in writing – confirmed him in that responsible office, involving the exercise of that authority on his behalf during his absence. However, some nine years later, while at Győr, he became acquainted with Dr. Thomas Burke, a cleric of the see of Tuam and a nephew of its archbishop (who, previous to his translation there, had been Dr. Lynch's predecessor in Clonfert). Dr. Burke had been engaged in theological studies at the universities of Paris and Vienna and, ultimately, at that of Trnava, in Hungary, where he was awarded his doctorate.¹⁰ As each of the two latter universities was located within about fifty miles of Győr, the bishop came to know him more closely and, on March 23, 1661, he appointed him to the position of vicar general in Clonfert. The brief of appointment contained no reference either to Archdeacon Kelly or to a formal revocation of his mandate. When Dr. Burke, on his return to this country, presented his commission to the chapter of Clonfert, its members declined to accept it. It is clear that a main objection was on the grounds of equity. Archdeacon Kelly pointed out that the commission 'contained no reference to the service which he had rendered in the diocese, in the depth of miseries and the extremity of dangers, during the decade of the absence of the bishop'. On the other hand, Dr. Burke (as was subsequently remarked in relation to Tuam), 'deserved little of the diocese because he was absent during the entire persecution'. When Bishop Lynch came to learn of the impasse he reiterated his appointment of Dr. Burke, to the exclusion of Archdeacon Kelly, in an uncompromising document issued at Győr on February 24, 1662. Dr. Burke sought the assistance of the archdiocese of Tuam in an attempt to have his appointment recognised in the suffragan diocese of Clonfert. As the archbishop was in exile in France it fell to his vicar general to try to resolve the case. Although he interviewed both parties and received other submissions, including letters written by the archbishop on the matter during that year, 1662, he was unable to reach an acceptable conclusion and was obliged to request the intervention of the Holy See.¹¹

⁹ Cf. J. T. Gilbert, *A. Contemporary History of Affairs in Ireland*, 3 (1880), pp. 142-144. 364-366; C. Giblin, 'Catalogue of Material of Irish Interest in the Collection *Nunziatura di Fiandra*, Vatican Archives', *Collectanea Hibernica*, 1 (1958), pp. 89-91; B. Jennings, 'Irish Names in the Malines Ordination Registers, 1602-1794', *I.E.R.*, February, 1951, p. 150 (1), May, 1952, p. 367; S. Kavanagh (ed.), *Commentarius Rinuccimianus*, 5 (1944), p. 208.

¹⁰ The University of Trnava was transferred at the end of the eighteenth century and became the University of Budapest.

¹¹ Cf. B. Millett, 'Survival and Reorganization, 1650-95', in P. J. Corish (ed.), *A. History of Irish Catholicism*, 3, 7 (1968), pp. 37-39 (with references there cited).

When Bishop Lynch came to realize that his personal presence in the diocese was imperative he commenced making preparations to return, but, as he was completing his arrangements, he died, on July 14, 1663.¹²

His most valued possession is said to have been the painting of the Blessed Virgin Mary with the Holy Child. After his death it was hung in the cathedral at Győr where, some thirty-four years later, in 1697, as already described, it became and continued to remain an object of deep veneration.

***

Even taking into consideration the linguistic barrier, and the circumstances – political, social and, particularly, religious – then and subsequently prevailing in this country, it still comes as a surprise to find that there is no record of any knowledge of the occurrence of 1697 at Győr having reached here until fully two hundred years later. As has been pointed out, ‘Little, if any, knowledge of this extraordinary event seems to have existed in Ireland until the time for the celebration of the second Centenary was approaching’.¹³

In fact, it was only then that a statement recorded as having been made one hundred years earlier, in 1797, on the occasion of the celebration at Győr of the first centenary of the event, was published here. This was that ‘Bishop Lynch, banished for the faith from his native country, saved from desecration and destruction this precious relic, and, wandering through many lands, safely brought it, his sole possession, to Győr, where he was received with honour, and found a home’.¹⁴

Some sixty-six years later, in 1863, the then bishop of Győr had restoration work carried out on the painting, to which he referred, as follows, in the course of a pastoral letter which he issued during the next year on the subject of his cathedral. ‘An outstanding and venerable respect accrues to this church from the sacred image of the Blessed Virgin which Walter Lynch, sometime bishop of Clonfert, brought with him from Ireland and regarded with particular devotion. When the followers of Cromwell were fiercely raging against Catholicism, he had been compelled to exchange his native place for exile, and in the year 1655 had been admitted a member of the college of canons at Győr. He passed away in the year 1663. Because of the repute of his esteemed piety and singular virtue, the painting was hung on the wall of the church at the back of the altar of St. Anne. On March 17, 1697, it miraculously exuded a bloody sweat in the sight of a very large number of the inhabitants, of every class and creed, of this city, who had assembled to inspect and to marvel’.¹⁵ That reference to the painting, as it was published in Hungary, and in a collected edition of the bishop’s addresses, was not noticed in this country.

¹² J. Lynch, *De Praesulibus Hiberniae*, 2, p. 316, gives the date as 1664. That is the date given also by W. M. Brady, *The Episcopal Succession in England, Scotland and Ireland*, 2 (1876), p. 217, and by A. Bellesheim, *Geschichte der Katholischen Kirchen in Irland*, 2 (1890), p. 512. However, the bishop of Győr amended the date as given by Bellesheim, citing it as July 14, 1663; *I.E.R.*, February, 1897, pp. 178.

¹³ Fr. Angelus, ‘Some More Dusty Documents’, *Capuchin Annual* (1935), p. 229.

¹⁴ J. J. Ryan, *art. cit.*, p. 204.

¹⁵ A. Bellesheim, *op. cit.*, 2 p. 513 (5); J. Simor, *Epistolae Pastorales et Instructiones*, 5 (1883), pp. 190-191.

It was not until within a month of the second centenary of the occurrence – that is, in February, 1897 – that the first reference to the painting appeared in print here, in the pages of the *Irish Ecclesiastical Record*. The occasion was a letter written by the bishop of Győr, Dr. Zalka, on December 22, 1896, to the bishop of Clonfert, Dr. Healy, describing the arrival of Bishop Walter Lynch at that city, 'bringing with him a picture of the Blessed Virgin Mary, his sole treasure, before which he was accustomed to pray and to seek solace', and which subsequently, on March 17, the feastday of St. Patrick, 1697, 'had exuded a sweat of blood from six to nine o'clock on that morning, in the presence of a multitude of laity and clergy who had hastened to view the occurrence'. Dr. Zalka (who evidently took it for granted that his correspondent was unaware of that happening) then went on to state that his purpose in bringing it to his notice was that, as its second centenary would shortly be commemorated, he should be obliged if Dr. Healy would send him any information which he might have concerning the life of his predecessor in the see of Clonfert, Bishop Walter Lynch.¹⁶

That Dr. Healy was in a position to comply with that request immediately and in considerable detail, in his reply of January 3, 1897, was due to a remarkable coincidence. This was, that the first Irish visitor to view the painting and to write an account of its history, had submitted his findings to the editor of the *Irish Ecclesiastical Record*, for publication in the March following issue of that journal, on the occasion of the second centenary of the 'sweat of blood'. He was the Rev. James J. Ryan, the vice-president of St. Patrick's College, Thurles. In view of the subject matter of his study he had, as will appear, communicated with his near neighbour, Dr. Healy (a former editor of the *Record*), who accordingly was in a position to draw on his pioneering research, and in particular on that section of it dealing with his predecessor in the see.

Fr. Ryan's article is entitled 'Our Lady of Győr, and Bishop Walter Lynch'.¹⁷ Its opening paragraph shows that the author was aware that what had been for him so unexpected a discovery – the existence of the picture and its history – would prove to be equally so for his readers, principally the members of the hierarchy and clergy. 'The subject of the following paper', he wrote, 'came casually under my notice when travelling last summer in Hungary. While on a visit in the neighbourhood of Győr, I met the Secretary of the Bishop of that diocese, who informed me that the Cathedral possessed a painting brought from Ireland by Bishop Walter Lynch, of Clonfert, and held the mortal remains of that exiled prelate. The following day the Secretary, Rev. Dr. Gisswein, kindly conducted me over the Cathedral (and) showed me the miraculous picture of the Virgin and Child... I am likewise indebted to him for the documents upon which the history of the prodigy is based.'

¹⁶ *Op. cit.*, 'Documents', pp. 178-179.

¹⁷ *Op. cit.*, pp. 193-205. A much abridged version, 'History of a Picture', was published in a schooltext, *For Happy Afternoons* (1951), pp. 171-174; the occasion was the erection, three years previously, of the first church in Ireland dedicated under the title 'Our Lady of Consolation', at Donnycarney, Co. Dublin. Cf. 'Ancient Picture Inspired Title of Dublin Church', *Standard*, February 13, 1948.

That Fr. Ryan, the author of the article, had already been in communication with Dr. Healy on the topic, is clear from a covering letter which the latter addressed to the editor of the *Irish Ecclesiastical Record*, and which, together with the full correspondence between Dr. Zalka and himself, was printed in that journal, as already indicated, in its issue of February, 1897.¹⁸

In the course of his covering letter Dr. Healy wrote as follows – his clearly discernible intense interest in the discovery being the reason for his request that it be made public. ‘The following documents speak for themselves, and are well worth preserving. A fuller account of the wonderful occurrence recorded in Dr. Zalka’s letter will be given in the March number of the *I. E. Record*. Perhaps the most striking fact in connection with the occurrence is the coincidence, wholly unknown in Hungary, that the very year 1697 – the ninth of William III – in which the image of the Blessed brought from Ireland by Bishop Lynch shed tears of blood, was the year in which the most atrocious penal law ever enacted in Ireland was passed by the Williamite Parliament in Dublin...’.¹⁹

Dr. Healy’s detailed reply to the request of Dr. Zalka for further information concerning his predecessor is dated January 3, 1897. Although his correspondent would, presumably, have been glad to learn also of anything regarding the provenance of the painting, Dr. Healy was not in a position to provide any assistance in that respect because, as has been seen, the very existence of the painting had been quite unknown in this country. In the circumstances he merely referred to the painting, in passing, as ‘coming from Ireland’.²⁰ That remark may have been an inference from the statement of Dr. Zalka that Bishop Lynch had arrived in Hungary ‘bringing with him the picture’, or it may have arisen from a perusal of the draft of Fr. Ryan’s article which (as already noted), quoted both the preacher on the occasion of the first centenary, and the bishop’s secretary during his own visit, to that effect.

Dr. Zalka acknowledged Bishop Healy’s reply in a letter dated January 12, 1897, and enclosed a copy of a letter which he was then circulating to his clergy in preparation for the celebration of the approaching bicentenary. That diocesan letter included a summary of the testimony relating to the ‘sweat of blood’, together with a brief description of the picture, concerning which, the writer stated, ‘Walter Lynch, bishop of Clonfert in Ireland, an exile in the time of the Cromwellian persecution, brought it with him to Győr so as to remove it from the profanation of the Puritans... after the death of Bishop Walter the picture became the property of our cathedral church...’.²¹ Dr. Zalka inserted, as a footnote supporting his

¹⁸ *Op. cit.*, pp. 177-188.

¹⁹ The penal law in question (g. will. III. c. c.t), was the ‘Act for banishing all Papists exercising any ecclesiastical jurisdiction, and all Regulars of the Popish clergy out of the Kingdom’. The ‘coincidence’ was pointed out by Fr. Ryan in a postscript to his article in the *I.E.R.*, *loc. cit.*, p. 205. Cf. C. G. Doran, ‘The Act gth of William III’, *ibid.*, April, 1897, pp. 370-375; Fr. Jarlath, ‘The Bloody Sweat on the Picture of Our Lady in Jaurin Raab, St. Patrick’s Day’, *ibid.*, November, 1897, pp. 467-470.

²⁰ *Loc. cit.*, p. 181.

²¹ *Ibid.*, pp. 185, 186.

statement concerning Bishop Lynch, a lengthy excerpt from the German ecclesiastical historian, Alphons Bellesheim, the relevant portion of which in the present context reads follows (in translation). 'As the bishop, after the Restoration, was preparing to undertake a journey to his homeland, he died at Raab in 1664. As a permanent memorial of the noble Irish refugee, the cathedral at Raab has preserved a miraculous painting of the Mother of God which Lynch had rescued from Ireland'.²² Dr. Zalka then went on to cite Dr. Healy and to quote the additional information concerning Bishop Lynch and the penal legislation of 1697.

All those statements show that those in Hungary who were, presumably, best situated to know the local tradition concerning the painting, were of the opinion that Bishop Walter Lynch had brought it with him from Ireland. Were it not for those statements one would feel compelled to draw without reservation the obvious inference – because of such factors as the circumstances in which he had to make his way to Inishbofin, his straitened conditions there, his voyage to the continent and uncertainty as to where he might there find a refuge – that it was at some time after his arrival on the mainland of Europe that he had acquired it.

As regards the painting itself, Fr. Ryan states: It is painted on canvas and its dimension are twenty six inches in height by twenty inches in breadth'. Referring to the illustration of it which accompanied his article, he wrote as follows. 'As to the artist of the picture, or even the school to which it belongs, no opinion is ventured. A professional art critic who kindly examined the photograph, suggests it is an Italian painting of the seventeenth century school; whereas another supposes he finds traces of the Flemish school, and of the style of Peter Pourbus of Bruges'. However, a correspondent who commented on the matter two months later was decidedly of yet another opinion. 'The picture of 'Our Lady of Györ', an illustration of which accompanies Fr. Ryan's paper', he wrote, 'is evidently of Spanish origin, and most probably of the school of Spanish painters led by Velazquez and Murillo...'.²³

***

The lack of any tradition in this country concerning the painting undoubtedly contributed to the absence of any relevant article appearing here for over a quarter of a century after the extensive treatment of the subject by Fr Ryan. From the year 1931 onwards, however, a number of articles on and references to the topic did appear; of particular interest in the present context are those by local writers.

In that year an article by Dr. Helena Concannon, entitled 'Our Lady of Györ', was published in the periodical, *Madonna*. In effect, it endeavoured to make up for the deficiency of tradition by grafting an uncorroborated assertion onto a fact. In the course of her article, referring to the efforts of Dr. Lynch, when

²² Cf. footnote 12, *supra*. Raab was the name by which Györ was known in the days of the Austro-Hungarian Empire.

²³ J. J. Ryan, *art. cit.*, pp. 204. 205; C. G. Doran, *ant. cit.*, p. 375.

warden of Galway, to provide a chapel reasonably furnished, the author wrote as follows – inserting an unqualified assumption into the account written (as already noted), by Archdeacon John Lynch. ‘In that oratory there once hung, dear and precious to the Warden and the Catholics of Galway, the ancient picture of Our Lady and the Divine Child which is now famous through all Europe as ‘Our Lady of Győr’.²⁴

If such a publicly cherished painting had in fact hung in that chapel and had been the one brought by Bishop Lynch to Hungary, it might be reasonably assumed that Archdeacon Lynch, as his contemporary and fellow-townsmen – and therefore familiar with the picture – would have made some allusion to it, either on the occasion just referred to or in one of the passages describing the life of his kinsman.

In any event, that arbitrary attempt to attribute a location in Galway to the painting did not attract much notice. For instance, Pádraic Ó Domhnalláin, another local author, published an article in 1935 entitled ‘Gaillimh agus Giőr’. Having commenced by posing the question, what was the bond between the two cities?, he proceeded by way of answer to give an account of the life of Bishop Walter Lynch and of his ultimate place of refuge in Hungary, merely remarking of the painting that it was among his possessions when he arrived there.²⁵

The first detailed study, involving original research, of the life of Bishop Lynch, since the pioneering work of Fr. Ryan some half a century previously, was published in 1942 by an tAth. P.E. MacFhinn, of the diocese of Clonfert. In the course of his extended article (already cited), he did not make any suggestion as to the provenance of the painting, merely stating (in translation), that the bishop had brought it to Hungary, having kept it in his possession ‘during all his journeying’.²⁶

The opening of the year 1949 led to the recall for many persons in this country of the exile of Bishop Lynch in Hungary, the occasion being the trial, by a people’s court, on a charge of treason, of Cardinal Mindszenty, the primate of that country. On February 1 of that year Senator Helena Concannon published an article entitled ‘Irish Links with Győr’ in the *Irish Independent*. In the course of it she referred to the painting ‘which the exiled Bishop had brought with him from Galway’, though she did not, on this occasion, go on to assert that it had been displayed there ‘in the modest chapel where he officiated’.

Just over two months later, on April 21, a copy of a film which had been made on March 17, 1947, at Győr, of ceremonies which included the commemoration of the two hundred and fiftieth anniversary of the ‘bloody sweat’, was shown in Galway. The film, which had recently arrived from Austria, excited considerable local attention. As Bishop Browne, of Galway (to whom it had been sent), explained in a newspaper interview, ‘The film is of great interest to us because it shows Cardinal Mindszenty honouring a religious object that had been brought to Hungary by a Galwayman’. Dr. Browne went on to say that he had himself seen the painting during, a visit to Győr in 1938, when he had also called on the bishop

²⁴ *Madonna*, March, 1931, pp. 74-76.

²⁵ P. Domhnalláin, *Dréachta* (1935). pp. 92-97.

²⁶ P. E. MacFhinn, *art. cit.*, p. 41.

of the diocese. 'This painting', he continued, 'was brought from Ireland in 1655 by Walter Lynch, a native of Galway, a priest and Warden of the Collegiate Church of Galway and afterwards Bishop of Clonfert'. It is of interest to note that, although on the occasion of the showing of the film Dr. Browne is recorded as having referred appreciatively, in his address to the audience, to Senator Concannon's recent article dealing with the life of Bishop Lynch, he did not follow her by asserting in regard to the painting that the bishop 'had brought it with him from Galway'.²⁷

Bishop Browne again treated of the theme eight years later, when he was invited to preach on St. Patrick's Day, 1957, in the church of St. Isidore, in Rome. The occasion was a particularly solemn one as the tercentenary of the death of Fr. Luke Wadding (1588-1657) was also being commemorated. He had personally been responsible both for the incorporation of the national feastday into the general calendar of the Church, and for the foundation of the College of St. Isidore on behalf of the Irish province of the Friars Minor, of which he was a member. In concluding his sermon (subsequently printed by the Vatican Polyglot Press), Dr. Browne reminded his hearers – who, among other dignitaries, included the president of this country – of the trials then being undergone by the Church in Hungary. 'There is a special bond between Hungary and Ireland, a strange, wonderful bond', he told them. 'Three hundred years ago, contemporaneous with Fr. Luke Wadding, there was a priest of Galway, Walter Lynch, warden of Galway and later Bishop of Clonfert, who was interned by Cromwell in Innishboffin and then banished from Ireland. After weary journeying he found a hospitable refuge in the city of Győr in Hungary and there he died in 1663, six years after Wadding, leaving a picture of the Madonna which he had brought from Ireland. It was venerated in the cathedral of Győr as the Irish Madonna under the title of *Mother of the afflicted*. There, on St. Patrick's Day 1697, blood poured from that picture for three hours in the presence of thousands'.²⁸

In 1954 and 1957, Fr. Louis Page, of the diocese of Clonfert, wrote two articles, in Irish, on the painting. In the earlier he stated that Dr. Lynch, who was then Bishop of Clonfert, 'had brought the picture with him from Ireland'; in his later article he appeared to qualify this by expressing himself as follows: 'It is said that he brought with him the picture when fleeing from his native land', then adding, 'Wherever. Dr. Lynch acquired this picture...'.²⁹

No local writer has attempted, however tentatively, to advance the opinion that the painting may have been located in Clonfert and have been taken from there by Dr. Lynch, though such a suggestion could be put forward with some degree of plausibility since he was bishop of that diocese during his final five years in Ireland. However, in 1956, Donald Attwater, in *A Dictionary of Mary*, wrote: It is sometimes said that Bishop Lynch had brought away the picture from his own cathedral at

²⁷ *Connacht Sentined*, April 19, 1949; *Connacht Tribune*, April 23, 1949. The typescript of Dr. Browne's text, amended in his handwriting, is in the Galway Diocesan Archives.

²⁸ M. Browne, *St. Patrick's Day. 1957: Commemorative Sermon* (1957), pp. 14. 15.

²⁹ I. MacG[iolla], 'Consolatrix Afflictorum', *Gearrbhaile* (1954), p. 13; 'Maighdean Ghyōr'; *ibid.* (1956-57), p. 21.

Clonfert, but that is not certain...³⁰ That passage may have contributed to the more forthright assertion expressed (with some inaccuracy) as follows by J. A. Hardon in his *Modern Catholic Dictionary*, published in 1981. 'In 1649, when Oliver Cromwell went to Ireland, the Bishop of Clonfert, in the diocese of Tuam, was arrested and exiled to the island of Innisboffin. He took with him a picture that had hung in the cathedral. In 1652 he escaped and finally reached Hungary ... After his death he willed the Irish Madonna to his Hungarian friends...'³¹

***

In October, 1962, an article entitled 'Our Lady of Galway', written by Fr. George Quinn, of the diocese of Galway, was included in a *Centenary Record* published by the Patrician Brothers' Past Pupils' Union of the city's St. Joseph's College.³² Surprisingly, the article dealt with the picture at Győr and not – as one would have expected from its title – with the seventeenth century carved wooden statue displayed in the Dominican Church of St. Mary, at the Claddagh, to which that designation has customarily been applied.³³ The illustration of the painting, which accompanied the article, is also entitled 'Our Lady of Galway', with the subtitle, 'Known in Hungary as Our Lady of Consolation'. It would be reasonable on the part of a reader to consider that approach by the author to his topic as somewhat capricious – and also to regard it as a warning against accepting uncritically any assertion contained in the article, the obvious intent of which was to make a case for linking the picture to the city.

The article falls into four parts. The first of these forms an introduction and deals with the Collegiate Church of St. Nicholas, in particular with the part played in its embellishment by members of the Lynch family. In the course of a reference to its south transept the author states: 'The Lynch chapel, which also contains their tomb, has in the wall a stone framework with the Lynch arms, which obviously contained a picture...'. That assertion, which constituted one of the two bases of the author's thesis, was not elaborated on by him at that stage, its development being left to the concluding section of his article.

The second part deals with the picture at Győr and the occurrence of 1697. Almost all of this section is transcribed directly from the article published by Fr. Ryan in the *Irish Ecclesiastical Record* in 1897. The reader would not readily be aware of that, however, as the author merely cites his source once, in a passing reference – and does so without giving either the name of the writer or the title of the article. His sole citation is appended to the statement – with an implicit reference to the usurped title 'Our Lady of Galway' – 'This picture is known there as Our Lady of Consolation or the Irish Madonna'.

³⁰ *Op. cit.*, s. v. 'Győr'.

³¹ *Op. cit.*, s. v. 'Győr'.

³² G. A. Hayes-McCoy (ed.), *The Centenary Record of St. Joseph's College, Galway* (1962), pp. 30-34.

³³ C.f. M. H. Gaffiney, *Our Lady of Galway* (1937); C MacLood, 'Our Lady of Galway', *Capuchin Annual* (1944), pp. 312-320; D. D. C. Pochin Mould, *The Irish Dominicans* (1957), p. 113; M. Semple, *Some Galway Memories* (1969; second edition, 1973), pp. 26. 27.

The third part of the article is devoted to answering the question: 'Who brought the picture to Hungary?' The short biography of Bishop Walter Lynch, which follows in response, is also directly borrowed, without acknowledgement, from Fr. Ryan.

The concluding section is contained on the final page. This is the work of the author and, although it constitutes the shortest part, requires extended attention because of the publicity which subsequently came to be attached to its content. It consists of the author's reply to his own question: 'where did Walter Lynch obtain the picture?' (The answer duly given, but here anticipated for the sake of clarity, is that it had been placed by the bishop's forbears in the stone frame, which had been designed for it, and that he took it away with him for safe-custody.)

The author commences answering his question with the following erroneous chain of reasoning. 'On this matter history is silent... We know that the Cromwellians ... burned the library and all the documents belonging to Walter Lynch and his successors in office in Galway. Hence was destroyed the inventory of all the property'.

To begin with, it was not (as already noted), 'the Cromwellians' who burned the library of Walter Lynch; that act of wanton destruction had been perpetrated while he was still warden – several years before the arrival of the parliamentarians. Furthermore, there is no record of any of his 'documents' having been burned either on that occasion, or subsequently together with those of 'his successor in office' by the Cromwellians.

On the contrary, as regards the author's conclusion, it is beyond question that church records did survive the Cromwellian capture of the city in 1652, among them a manuscript book containing the very type of inventory which the author asserted had been destroyed. In fact, some twenty-two years later it formed (as is set out below), an important part of the evidence at an ecclesiastical inquiry concerning that topic on which the author was preparing to elaborate his thesis: the embellishment of the Collegiate Church by members of the Lynch family.

As the manuscript book in question and the inquiry have both been discussed in some detail by the present writer in the course of an article in an earlier number of this *Journal*,³⁴ they are here treated of in a more condensed form. The manuscript, of unknown date, was the property of the warden and college of vicars. It cannot now be found but an extract property of the warden and college of vicars. It cannot now be found but an extract was made of the relevant portions of it and recorded in the proceedings of an inquiry held in Galway in 1674. This was conducted by Fr. de Ayora, of the Spanish province of the Dominican Order, and concerned the family history of Fr. Dominic Lynch, a descendant of one of the 'tribal' families; it constituted part of the formal procedure of endorsing his appointment to an academic post of distinction in Spain.

---

³⁴ J. Mitchell, 'Mayor Lynch of Galway', *op. cit.*, 32 (1966-71), pp. 16-21. (The inquiry is treated of in full in J. Hardiman (ed.). 'The Pedigree of Doctor Domnick Lynch', *Miscellany of the Irish Archaeological Society*, I. (1846), pp. 44-90).

Fr. de Ayora records, as follows, how he commenced his investigation. 'In the town of Galway, the second of September of this present year, 1674, I was shewen a book in folio, four fingers thick, a manuscript in English which is said to belong to the chapter of said town, where they were wont to write the antiquities and most remarkable things that happened in said town of Galway'. The book evidently constituted in part an inventory, as the extracts quoted from it describe the munificence of various members of the Lynch family, over many years, including their work for the ornamentation of the Collegiate Church – in particular of its south transept, the the older part of which in consequence, was at that time known, according to the contemporary picture-map of the city, as 'the ancient chapel of the Lynchs', while its more recent extension, which had been built by Mayor Nicholas Lynch fitz Stephen in 1561, is described as 'the new large chapel of the Blessed [Virgin] Mary'.³⁵

Had any member of the family presented the painting, now in Győr, which, Fr. Quinn proceeds to postulate, had been an object of public veneration in that very part of the church, then one would expect to find it mentioned by Fr. de Ayora as having been recorded in that book, which was maintained by the college of vicars of which Bishop Lynch had been warden. Yet, it is neither referred to by him on that occasion of his perusal of it, nor in the course of his subsequent scrutiny of 'divers wills and testaments', from the same source, which 'clearly demonstrated that the ancestors of said family: Domnick Lynch lived and dyed in the Catholic faith.

Having thus, erroneously, asserted that the records of the college of vicars and the warden did not survive the depredations of the parliamentary forces, Fr. Quinn proceeds to construct his main hypothesis on that foundation of supposed total lack of contemporary relevant documents. As previously noted, he had already prepared his readers for this by stating, in his first paragraph, 'The Lynch chapel, which also contains their tomb, has in the wall a stone framework with the Lynch arms, which obviously contained a picture...'. Now, in his concluding section having wrongly stated, 'Hence was destroyed the inventory of all the property', he continues, 'But we do know that the Lynch family built the Lady Chapel, erected the altars there and had their own tomb there... We have preserved there even to the present the 'empty frame'... The frame is of stone inset into the wall and has never been removed. It bears the Lynch arms'. The author then gives the respective measurements of the stone surround and of the painting at Győr and presents his conclusion. 'On the lower portion probably protruded a stand, but the rest is intact... The wooden frame and back would be necessary to preserve it from dampness. The coincidence of this stone frame-work and the specifications of the picture is obvious'.

There are a number of practical considerations which must lead one to question that facile assumption and conclusion. It is not at all 'obvious' that the empty frame', of stone, was designed to house so perishable an object as a painting. As the author concludes, it would have been necessary to incorporate into it a timber stand to support a hanging picture; this, however, would serve to diminish the

³⁵ Cf. J. McErlean, 'Notes on the Pictorial Map of Galway', this *Journal*, 4 (1906), p. 144; H. G. Leask, 'The Collegiate Church of St. Nicholas, Galway'; *ibid.* 17 (1936), pp. 8-11.

depth available. Furthermore, it would appear, in the circumstances of an unheated church in a moist climate, that the timber backing to such a frame would have constituted a hazard rather than a safeguard against dampness.

In fact, what is 'obvious' about the 'empty frame' is that it was designed to complement the large tomb situated below it – presumably, the one referred to by the author as the Lynch family's 'own tomb'. In the course of a discussion of that has no inscription, but bears two coats of arms, one of the Lynch, the other of, possibly, the French family. It also carries two merchants' marks. The Lynch arms and the marks are repeated on the incomplete stone frame above the tomb'.³⁶

The frame was clearly designed to complement the tomb by housing a plaque of some kind to commemorate the person or persons interred there. However, it would seem that the intention may never have been fully carried out, both because two of the escutcheons on the lower edge of the frame do not appear to have been worked, and, while there are marks on the wall within the frame, they do not appear to be such as necessarily to indicate that it was ever used to hold an insertion. For those reasons it was considered more accurate to describe the frame as 'incomplete', rather than 'defaced', as Fr. Quinn has done.

To round off his supposition, that author asserts: 'Tradition to the present day holds that this was the frame in which this picture was held'. It must be presumed that in making that statement – the second of the two bases of his thesis – he had simply allowed himself to be carried away by his own uncritical enthusiasm because, even from the brief account already given, it can be seen that it is utterly at variance with the facts. However, the assertion is so forthright that it is as well to examine it historically rather than simply dismiss it out of hand.

That the contemporaries and fellow-townsmen of Bishop Walter Lynch attached no particular significance to the frame seems evident from a further aspect of the inquiry conducted by Fr. de Ayora in 1674. Not merely is the 'inventory' of the college not cited as recording the erection of the frame (and the supposed location within it of the painting), but, when Fr. de Ayora's hosts brought him to visit the Collegiate Church so that he might there see for himself the evidences of the munificence of the Lynch family, he made the following note concerning its south transept. 'And likewise in said church there is a bigg chappel sidewise to the great chappel, wherein by the wall side there is a tombe a yard and a half over the ground, which takes up the breadtht of the chappel, matter of 14 or 15 yards it seems. It's made of black marble, and on it there appears the armes of the Lynches'. As already pointed out, that impressive tomb is the one complemented by the frame. It seems scarcely conceivable that if the frame (also bearing the Lynch arms), had been specially executed to hold a painting, donated by the family and held in public esteem until recently removed for safe-keeping to the continent by one of its most distinguished members, its history would not have been pointed out to Fr. de Ayora on the occasion of his attention being drawn to the tomb. This is particularly so both as the warden in office that year was (as is stated in the inquiry),

---

³⁶ J. Mitchell, 'Mayor Lynch of Galway', *ibid.*, 38 (1981-82), p. 35.

a member of the family, Fr. Mathew Lynch, and the wall in which the frame is inserted had – as already noted – been erected only just over a century previously, in 1561, by Mayor Nicholas Lynch fitz Stephen. One is further compelled to this conclusion by the fact that, during his visit, Fr. de Ayora was so impressed by an adjacent plaque, erected to the memory of one of the family who had died a mere thirty years previously, in 1644, that he recorded its inscription.

Moving on further in time, the fullest exponent of tradition in regard to the Lynch family was John Lynch Alexander who, in reply to a questionnaire from James Hardiman, furnished an account of his ancestry in 1815.³⁷ Hardiman had chosen his informant carefully, describing him in his *History* as one of the two 'present lineal descendants' of 'the eldest line of the Lynches'. In the course of his reply, John Lynch Alexander stated that his answers comprised 'the best and most faithful Account I can collect, either from the Genealogies of the Lynches, or from the Copies of the Records of the memorable Transactions and Events of the Town of Galway now before me and still in my possession ... or from the Oral Traditions which I have heard from my father Alex. Lynch who died in the year 1799 at the advanced age of Eighty years, and from many others...' In the course of his account he lists those of his forbears who were benefactors of the Collegiate Church, particularly by their erection and ornamentation of the extension to the south transept which, he records, was known as 'the Lynch aisle'. He also refers to some members of the family who had achieved distinction in ecclesiastical life, among whom he includes 'Walter Lynch, Bishop of Clonfert'. Had he known of a 'tradition' linking the bishop with a venerated painting, given by one of his ancestors and formerly housed in that stone frame – specially designed for the purpose, allegedly – it seems unlikely that he would, in the circumstances, have omitted to mention it.

Similarly, James Hardiman, who describes the transept in his *History*, published in 1820, makes reference to such a 'tradition'; neither does any of the several accounts written by visitors to the city nor any of the guidebooks which subsequently appeared during the nineteenth century and which included detailed descriptions of the Collegiate Church in their itineraries.

Most significantly, two local clerical authors, whose publications appeared at the turn of the century, make no reference to the topic. Mgr. J. Fahey, vicar general of the united dioceses of Galway, Kilmacduagh and Kilfenora, author of *The History and Antiquities of the Diocese of Kilmacduagh*, makes no allusion to it in the course of an article on the Collegiate Church which he published in 1895 in the *Ins Ecclesiastical Record*.³⁸ The Rev. J. F. Berry, the then rector of that church (who states that he had been in his post for over twenty years), also has no mention of any such 'tradition' in his *The Story of St. Nicholas Collegiate Church, Galway*, which he published in 1912 – fifteen years after Bishop Healy and Fr. Rayn had made the

³⁷ M. J. Blake, 'An Account of the Lynch Family', *ibid.*, 8 (1912), pp. 76-93; cf. J. Mitchell, *art. cit.*, *ibid.*, 32, pp. 23-25.

³⁸ J. Fahey, 'The Collegiate Church of St. Nicholas, Galway', *I.E.R.*, August, 1895, pp. 700-710.

first announcement in this country of the existence of the painting at Győr and of its having been brought there by a former warden of that church.

Of particular relevance is the absence of any reference to the matter by Dr. Helena Conannon. Clearly, she had never heard – despite being a resident of the city – of such a ‘tradition’ when she came to write her two articles already cited, the first in 1931 and the second eighteen years later, in 1949.

Of course, as already pointed out, the historical survey which has just been given was not really essential in order to demonstrate the unreality of the gratuitous assertion that ‘Tradition to the present day holds that this was the frame in which this picture was held’. A simpler form of refutation is merely to recall the fact that nobody who was acquainted with Galway at the time when that assertion was made had ever before heard of such a ‘tradition’. There was no such ‘tradition’: the assertion that there was had its origin solely in fantasy.

Having thus announced both that the ‘empty frame’ was designed to house the painting which is now in Győr, and that local tradition has always maintained so, the author devotes his following paragraph to showing why Bishop Walter Lynch would have removed it from that frame and taken it with him to Hungary. That is to say, he continues to erect one unsustainable assertion upon another. In reality, the further points which he endeavours to make to support his contention tend to operate in the reverse direction to that envisaged.

‘Since Henry VIII’s plunder of this church’ he continues, ‘the moveable property, chalices, etc., were transferred to the ownership of laymen, a device used to protect what was left. So Walter Lynch would be urged to take such a precious object as the picture’. That particular inference is not merely an obvious *non sequitur*, the practical way to attempt to save such a delicate object as a painting – particularly one alleged to have been highly prized by the citizens – would have been to employ again the practice which had previously been adopted: that is, to entrust it to the custody of some local individual or family.

In fact, as records show, that was the precaution taken at that time by those in charge of some church property which was portable and of value in the town. So, Fr. Daniel Nelly, a vicar of the college, in giving his testimony in 1647 at the inquiry conducted by Fr. de Ayora, referring to ‘the books wherein were – registered all the christened persons in said church’, stated that ‘said books or registers, both old and new, had been in my custody and care until the year 1652, when out of fear they should be burned or abused by the enemies, I gave them in keeping to a certain person in this town...’ – ultimately, however, as was to prove the case with the manuscript book of the college, they were lost. That was also the procedure adopted by the Poor Clare Nuns at that time of crisis, but with better results. Among their valued possessions were a timber tabernacle and an early Gothic wooden statue of the Blessed Virgin, which had both been salvaged from their earlier foundation, near Athlone, after it had been pillaged in 1641 by the Cromwellians. Now, eleven years later, as is recorded in their archives at Nuns’ Island, ‘in the year 1652 the persecution raged so violently that the poor nuns

were obliged to fly ... but a few friends secreted some articles, among the rest, the little Tabernacle and Image before mentioned...'³⁹

That contemporary means of endeavouring to secure the safety of written records, a timber tabernacle and a bulky statue, would appear to have been the obvious method also to employ in the case of such a fragile object as the painting – had it in fact existed in the circumstances envisaged. However, the author disregards such a practical point by asking, in reference to Bishop Lynch, 'When he looked round for a family heirloom, something particular belonging to his kith and kin, what would be easier to carry than a canvas picture?' That rhetorical question, with all its implications, serves to underline the naive enthusiasm of its writer. To dwell on just one aspect of it, the transporting of a 'precious' canvas by a refugee, firstly to the island of Inishbofin (as yet uncaptured), in the hope that he might succeed in making his way from there – by a long sea voyage – and ultimately settle somewhere on the continent, would probably appear to most persons to be too hazardous a manner of preservation even to be contemplated.

To add, as the author does, 'We do know that he always intended to return home but death intervened and the picture was left to the Cathedral of Győr', is, from one point of view, unwittingly to indicate an obvious objection to the taking of such an item in the circumstances imagined. From another point of view it unwittingly reveals the author's scant regard for facts: his emphatic assertion concerning knowledge of the bishop's intention is not borne out by the evidence available at the time in question, the last few years of his life. In 1661, having spent nine years in enforced exile as a result of the violently anti-Catholic legislation of the Commonwealth, Dr. Lynch (as already noted), appointed, and in the following year issued a document reconfirming in office in his diocese, a new vicar general, Dr. Burke. That lengthy document of 1662, conferring full delegation of authority, contains no indication of any intention on the part of its writer to return. Furthermore, the bishop clearly had not expressed to Dr. Burke personally any such intention; had he done so, then the latter, on the occasion of his effort to secure official recognition, would have so informed the vicar general of Tuam, who would have recorded that critical information in the course of his comprehensive report to the Holy See. Indeed, Archdeacon Lynch makes it quite clear that the bishop decided to return only when he found that the matter demanded his presence. The relevant portion of the passage in question (already referred to), reads as follows. 'When, however, all attempts made by the bishop had failed ... with the minimum of delay he prepared to journey there... (It was a courageous decision on the part of one aged seventy years, taken at a time when there were only two bishops in the country, the presence of one of them being

³⁹ An Additional Manuscript appertaining to this Convent of Galway and written by one of the Ancient Sisters [f. 2]. (This manuscript, in the archives of the Poor Clare Monastery, Galway, was compiled in 1825 by a nun who had entered the community in 1770; it has been consulted and quoted from by kind permission). Cf. C. MacLeod, 'Medieval Wooden Figure Sculptures in Ireland', *Journal of the Royal Society of Antiquaries of Ireland* 75 (1945), pp. 176-179.

tolerated as he was incapacitated by advanced years, the other being obliged to live as a fugitive).

It would seem, in those circumstances, that, had the events as fancied by Fr, Quinn really occurred, then the bishop would have taken the opportunity of entrusting the return of the picture to his newly appointed vicar general on the occasion of the latter's journey from Hungary to this country.

The author, however, oblivious to such points, goes on to make a further supposition, based on the public esteem which he represents as having been attached to the painting. 'Perhaps', he surmises, speaking of the bishop, 'he was urged to take it by his kinsman in office, Mayor Michael Lynch, 1652'. That situation could not have arisen. Michael Lynch was not in office at that time; he took up that position some five months after the siege had ended, on September 29, 1652- by which time the bishop was on the island of Inishbofin.⁴⁰ Even though the author's supposition is therefore, strictly speaking, irrelevant, it is worth pursuing his line of thought in order to see whether either of the two mayors who held office during the siege – Sir Oliver Oge French, who assumed office in 1650, or Richard Kirwan, who succeeded him a year later – would have been likely to take the course envisaged.

It is difficult to believe that a mayor would urge that an object which had come to be regarded as a public symbol of trust and confidence for the citizen should be removed, at a time of supreme civic and national crisis, to an uncertain destination.

Furthermore, apart from the fact that a mayor would scarcely have been in a position to make such a recommendation concerning the disposal of property which was not his concern, there was no particular reason why he would have approached Bishop Walter Lynch on the matter. After all, the latter had not, for some five years, occupied the post of warden; as already noted, he had been succeeded by Dr. Patrick Lynch. If anybody were to make a decision regarding the removal of a valued painting – in the circumstances conjectured – it would have been the responsibility of that warden, in consultation with the college of vicars. It is quite clear, however, that such permission would not have been granted because, even when it had become obvious that the surrender of the city was almost inevitable and the lord deputy sought the opinion of the clergy on the matter, only a very small minority, of six, voted to seek the best terms available rather than protract the struggle – and only one of these, Archdeacon John Lynch, was a member of the secular clergy and, it would seem, of the college. As has been pointed out, 'There was thus an overwhelming majority of the clergy against surrender, and the bulk of the common people, too, were strongly opposed to any such step'.⁴¹ To assert that a mayor of the city would have 'urged' the removal of such a painting in those circumstances is to indicate a lack of awareness of the attitude of the majority of the citizens, lay and clerical, during the siege.

---

⁴⁰ C.f. *Commentarius Rinuccinianus*, 5, p. 54.

⁴¹ M. D. O'Sullivan, *op. cit.*, p. 329.

Had the situation really been as affected by the author, then Warden Patrick Lynch would have been ideally placed to take the painting abroad. Archdeacon Lynch records that he had been educated in France, where he had subsequently taught, and, after his return to Galway, had spent over twenty years in the ministry until, 'On the day the city was surrendered, he departed from its gates ... At length, in the year of Our Lord 1660, and eighth of his exile, he departed this life, about the month of November, in they city of Nantes !'.⁴² In a further contemporary account it is recorded that he was accompanied into exile in Brittany by a number of other ecclesiastics who left Galway after its surrender, bringing with them some church furnishings, which they deposited for safe-keeping with the dean and chapter of the cathedral at St. Malo.⁴³

Indeed, Archdeacon Lynch would himself have had a particular interest in the painting, had the circumstances been as imagined. John Lynch (c. 1599-1677), was born in Galway, where he lived until he went to France to complete his clerical studies. On his return he was ordained in 1625, subsequently being appointed chaplain to Sir Richard Blake, who was elected mayor of Galway in 1627, and whose residence, situated a short distance from the Collegiate Church, is depicted on the mid-seventeenth century picture-map of the city. Archdeacon Lynch continued in his post for twenty-four years. During that time, as is evident from his writings, he came to hold in increasing esteem 'the splendid Collegiate Church of Galway, dedicated to St. Nicholas'; in studying its associations with his family, one of the sources with which he became familiar was the 'ancient book of the College'⁴⁴ – that is, the 'book in folio' which was later to scrutinised by Fr. de Ayora. Prior to the departure of Warden Patrick Lynch from the city, on the occasion of its impending capitulation, he was chosen to take his place; in a letter dated April 6, 1652, he is described as 'titularie uardian of lost Galway', while in a letter of August 5 following, he is referred to as being the warden.⁴⁵ He had hoped to remain on in his native city after its surrender, but, before the end of that year, 1652, he also went into exile in Britany.⁴⁶

Had the painting been in fact donated by some of his kinsmen, and been of such import to the people of Galway, and been taken away for safe-keeping at the time of the siege, then it would be difficult to imagine that (as already pointed out in the case of Dr. Helena Concannon's assertion), he would not have mentioned it somewhere in his writings. For instance, in another contest he records that an archbishop of Tuam, a native of Galway, on his death in 1592 bequeathed a painting and a statue of the Blessed Virgin to a relative.⁴⁷ One would have expected to find some reference to the matter particularly in the account which he wrote after he

⁴² J. Lynch, *op. cit.*, pp. 6-7; C. P. Meehan, *op. cit.*, pp. 16-19.

⁴³ *Commentarius Rinuccinianus*, 5, p. 21.

⁴⁴ J. Lynch, *op. cit.*, p. 9; C. P. Meehan, *op. cit.*, pp. 24. 25.

⁴⁵ J. T. Gilbert, *op. cit.*, 3. p. 73; *Commentarius Rinuccinianus*. 5. p. 18. *cf. ibid.*, p. 21. In the latter work, p. 19. Patrick Lynch is described as having 'formerly' been warden.

⁴⁶ *Commentarius Rinuccinianus*, 5. pp. 181, 21.

⁴⁷ Cited in C. Mooney, 'The First Impact of the Reformation', in P. J. Corish (ed), *op. cit.*, 3.2.

had settled in France, referring to Bishop Walter Lynch's voyage across 'the immense ocean' into exile, his years in Hungary and the respect which he was there accorded, his preparations to return home and, finally, his solemn funeral service and burial in the cathedral at Győr.

That would be all the more so if yet another of the author's assertions, as follows, concerning the Lynch family and the bishop, were anything other than a further illusion. 'Our Lady of the Manger was their special devotion ... What was nearer to the heart of his predecessors, his family, and of himself, than the picture of the Virgin looking on the Infant in the Manger?' In reality, there no reason for holding that the devotion referred to had any particular significance for the Lynch family. In any event, the painting, with its background of richly coloured drapes, does not depict either a manger or its setting; as Fr. Ryan points out, 'The coverlet on the couch of the Divine Child is brown, with gold marking the pomegranata pattern'.⁴⁸

Similarly, those members of the clergy who had been in Galway prior to its siege and who had lived on to participate in the inquiry conducted some twenty-two years later by Fr. de Ayora, are not recorded as having made any reference to the alleged presence of the painting in the frame in the church. In the course of his testimony, Fr. Daniel Nelly stated that he was 'of the age of seventy-seven years, or thereabouts'; he had been in the ministry in Galway for a lengthy period – as he said he had personally known Bishop Walter Lynch, who had formerly been warden. He went on to affirm that 'he knows that those of the family of the Lynches has made from time to time several famous works of piety [as] becoming good and Christian gentlemen, namely the collegial church of Saint Nicolas and parish church of this town, where of the Lynches are properly founders and patrons. Despite that testimony he is not recorded as having made any reference to the painting, with which, according to the author's assertion, he should have been familiar.

Furthermore, it would be reasonable to assume that not merely the placing of the picture in the stone frame specially executed to house it, but also the subsequent removal of the painting for safe-custody, would, if factual, have both been recorded in the manuscript book and been referred to in the course of the inquiry of 1674, when that book, still in the possession of the college, was being consulted. But, again, no reference to the alleged removal by the former warden is recorded having been made, either by Fr. Nelly or by any of the other parties examined on the occasion, including Dr. James Lynch, archbishop of Tuam, also a native of Galway, who had formerly been a vicar of the Collegiate Church and who described himself as being related to Bishop Walter Lynch, formerly 'Wardian of a collegial church'.

The author's penultimate paragraph contains yet another surprising statement, as follows. 'In 1957 a Hungarian lady approached the present Church Body. She had travelled from Hungary to see the frame and place from which tradition in that country held that his miraculous picture was taken. So we hold that, this miraculous picture once adorned the Lady Chapel in the Collegiate Church of St.

---

⁴⁸ J. J. Ryan, *art. cit.*, p. 204. (1967), p. 16.

Nicholas in Galway'. As far as one can see, that reference to a 'tradition existing in Hungary would appear to be on a par, as regards reliability, with the 'tradition' which the author had conjured up for Galway. As has been noted, the letter which the bishop of Győr sent to his colleague of Clonfert in 1896 shows that its writer knew of no such 'tradition' relating the picture to Galway. Also at that time, when Fr. Ryan visited Győr and studied the historical background to the painting, he clearly found no such connection.

Similarly, when Dr. Browne visited Győr some forty-two years later, in 1938 (the year after he had been appointed to the see of Galway), and called upon its shop, he evidently heard nothing of a tradition there – any more than he did in Galway – linking the picture to both places. Had he been so aware, he would beyond any reasonable doubt, have referred to the matter in the course of his two relevant addresses, already cited. The first of these was in 1949 when he spoke of Cardinal Mindszenty honouring a religious object that had been brought to Hungary by a Galwayman'. In that context it is of interest to note that the Hungarian biographer of the cardinal, in the English edition of his work published in that year 1949, when describing the ceremonies which were recorded in the film in question, remarked of the painting merely that: 'It was brought to Győr in 1655 – during the persecution of the Roman Catholic Church in Ireland, under Cromwell – by Walter Lynch, Bishop of Clonfert'.⁴⁹ When Bishop Browne again treated of the matter, on the more formal occasion in Rome in 1957, he described the painting – brought to Győr by 'a priest of Galway, Walter Lynch' – as constituting 'a special bond between Hungary and Ireland, a strange, wonderful bond'. It is inconceivable that he would not, on those occasions, have alluded to a tradition linking Győr and Galway by means of the painting, had he been aware of the existence of such in either one or both of those cities.

***

Fr. Quinn's whimsy, as retailed by him in pseudo-factual fashion, appears to have been accorded widespread credence, their special pleadings and other shortcomings passing without public criticism. In any event, nobody took issue with him in print.

At some time between 1955 and 1958 (as is seen from internal evidence) an undated booklet, entitled *The Collegiate Church of St. Nicholas, Galway*, had been published. The proceeds from its sale were intended, according to its anonymous compiler, to assist the church restoration fund. It contained an extended paragraph which described the south transept of the building but did not include any reference to the 'empty frame'. At some time after September, 1961 (again, as internal evidences shows), a further, undated edition of the booklet was published. On that occasion the paragraph dealing with the south transept was divided in two and a new paragraph (in a different font), was inserted, reading as follows. 'In the

---

⁴⁹ N. Boer, *Cardinal Mindszenty* (1949), p. 179.

South wall of this transept can be seen a stone moulding known as the 'empty Frame' which incorporates the Lynch crest. This 'Empty Frame' is somewhat of a mystery. Legend tells us that the picture of the Madonna and Child, which it held, was removed at the time of the Cromwellian suppression in 1652 by Walter Lynch (twenty years Warden of this church) who finally settled in Győr in Hungary. The picture is held in great esteem there for its reputed that the figures shed tears on St. Patrick's day in 1697. Hence the general recognition of St. Patrick's day as a holy day throughout the Roman Catholic Church'.⁵⁰ It is not often that, as in this instance, the date of inception of a 'legend' can be accurately determined. Indeed, one can even notice here the fledgling 'legend' beginning to develop. As already seen, the incorporation of the national feastday into the general calendar of the Church had taken place some half century earlier than stated in the passage just quoted: it had occurred during the lifetime of Bishop Lynch, at the instigation of his contemporary, Fr. Luke Wadding.

Fr. Quinn's article, as it had appeared in a local publication of restricted circulation, had reached only a limited readership. That situation was soon changed. He himself was enthusiastic in the promotion of his flight of fancy; his article had concluded with the sentence: 'We should now take greater pride in this miraculous picture and make it our own...'.⁵¹

In the year 1963 his article re-appeared, in an abbreviated form, in the *Word*, a religious periodical with a wide circulation. The full title of the article on this occasion was an uncompromising one: 'The Weeping Picture of Our Lady of Galway' was brought to Hungary by Bishop Lynch of Clonfert 300 years ago, when he escaped from Cromwell's invasion'. The article was accompanied by a photograph of the ceremonies held at Győr in 1947, with a caption referring to 'the 250th anniversary of the miracle of the 'Weeping Picture' of 'Our Lady of Galway', at which Cardinal Mindszenty presided'.⁵¹ As already noted, Bishop Browne had no such knowledge – despite having visited Győr and met its bishop and seen the painting – when he spoke on the subject both in Rome six years previously and in his own diocese of Galway eight years before that again.

That version of the article re-appeared two years, later in 1965, in a further abridged form, in the *Irish Digest*. The accompanying title on the occasion was 'Hungary's 'Weeping Madonna' came from Galway' – without any form of qualification.⁵²

On March 22, 1966, an article in the *Irish Independent*, entitled 'The Weeping Madonna', stated: 'The origin of the picture is not quite clear. Some say it originated in Italy, others say it had its being in Galway, but one thing is certain – it hung in a Galway church until the Cromwellian persecution drove it from the country. It was taken away by Bishop Lynch of Clonfert...'.⁵²

On December 4 of the following year, 1967, a feature writer in the same newspaper, describing the 'Weeping Madonna', stated: 'The painting was taken

⁵⁰ [Amon], *The Collegiate Church of St., Nicholas, Galway* (n.d.), p.12.

⁵¹ *Word*, May, 1963, pp. 4-6.

⁵² *Irish Digest*, March, 1965, pp. 83-86.

from one of the chapels in the Collegiate Church and the stone surround where it hung can still be seen today'.

In 1969 Fr Quinn republished, in largely unaltered form, the original version of his article, including the title 'Our Lady of Galway', in the *Mantle*. His article had first appeared seven years previously and its general content was by now quite well known. The most striking change occurred in an extension which he made to his final paragraph, as follows, describing the reaction of the Hungarian visitor to the Collegiate Church. 'This was for her a most momentous occasion, the setting, the dimensions of the empty frame, the traditions (*sic*) here in Galway – all combined to satisfy her that this was the end of her search; this was indeed the end of her journey'.⁵³ That fuller description paints a picture of the meeting quite different from that of his earlier, brief sentence; 'She had travelled from Hungary to see the frame and place from which tradition in that country held that his miraculous picture was taken'. The fuller version indicates – quite contrary to the implication of the earlier one – that the visitor had not come directly to the Collegiate Church, expecting to find there, in consequence of a 'tradition' in her country, the 'empty frame'. The inference in the fuller account is that, while in Ireland, she had been trying to establish whether there was any specific location associated with the painting, which, according to tradition in Hungary, had been brought there from Ireland by Bishop Walter Lynch of Clonfert. From the fuller, personal description of her reaction on the occasion it would appear that Fr. Quinn must have been her mentor – indeed, as has been seen, he alone was at that time in possession of all the relevant 'traditions here in Galway'. It was not at all therefore the case that, in arriving at the Collegiate Church, she was acting in accordance with a 'tradition', but rather that, on arrival, all that she was told 'combined to satisfy her'. In effect, what this means is that the visitor (and the readers of Fr. Quinn's article), were here being shown the other side of the coin: the newly-minted 'tradition', which had been brought into circulation for Galway, had become a 'tradition in that country' of Hungary also.

It has not proved possible to ascertain whether there was any connection between that visit of a Hungarian lady to the Collegiate Church in 1957 and the publication in Hungary in 1972 of an anonymously written, sixteen-page booklet entitled (in translation), *The History of the Painting of the Blessed Virgin Mary at Győr*. The booklet begins with an account of the picture, stating that it had been the property of a distinguished Irish family and had been brought to Hungary by one of its members, Bishop Lynch of Clonfert. The sentence which leads one to speculate whether there was such a connection is the following: 'The original place of the painting is still empty on the altar of the chapel in Ireland from where the fugitive bishop had taken it'.⁵⁴ That assertion, however, does not seem applicable to the Collegiate Church as there is no altar in its transept. On the occasion of two visits to the cathedral at Győr, the present writer – as had, apparently, been the experience also

⁵³ *Mantle*. Autumn, 1969. pp. 1-6.

⁵⁴ [Anon.], *A Győri Szűzanya Kegyképének Története* (1972), p. 5.

of those previous visitors from this country already noted – did not find any knowledge of a tradition linking the painting to Galway or to any other specific place in Ireland.

In the meantime, the guide-booklet, *The Collegiate Church of St. Nicholas, Galway*, had continued in print, a further, reset edition becoming available in 1973. In the circumstances, it was inevitable that the 'tradition' concerning the 'empty frame' should receive some attention also in the local press and so become more widely disseminated.

Thus, for instance, a photograph of the south transept of the Collegiate Church, published in the *Galway Advertiser* of August 5, 1976, was accompanied by a description which stated, in part, 'The empty frame to the right once held a picture of the Madonna and Child. It was removed by Walter Lynch in 1652 during the Cromwellian suppression and taken to Győr in Hungary'. A number of similar references were made during the following years but there is no particular point in citing any until one comes to the year 1983 when the myth became the subject of renewed local attention.

This arose because, as Galway prepared to celebrate, in the course of the following year, quincenariety of the granting of the charter which enhanced its civic dignity by establishing it as mayoral city, increasing public interest began to be paid to its antiquities and historical associations. At the beginning of that year, on January 27, 1983, an article on the version of his article which Fr. Quinn had published in the *Mantle* in 1969. In reference to the transept of the Collegiate Church it stated: 'This chapel is also where the 'empty frame' is preserved. Tradition has it that this was the frame in which the picture was held.'

According to the *Connacht Tribune* of April 15, following, a recent ecumenical gathering of ecclesiastical dignitaries in the Collegiate Church was told, in reference to the stone surround in the south transept there, that 'it was strongly believed that the painting of the Weeping Madonna originally hung in the frame'. One of the ecumenical representatives present on the occasion was the cardinalarchbishop of Armagh; by a coincidence, he was due to visit Győr shortly, at the invitation of the primate of Hungary, to participate in a ceremony commemorating the happening of 1697, accompanied by the bishop of Clonfert, who had been invited 'as the successor of Bishop Walter Lynch'. (The fact that no representative from the diocese of Galway was included in the invitation is a further indication that no tradition exists in Hungary linking the painting with the city). According to the newspaper account, the cardinal undertook to arrange for a copy of the picture to be forwarded to the Collegiate Church; in that connection, the statement was subsequently reported that the cardinal 'knew of the painting but did not know it came originally from Galway'⁵⁵.

On the occasion of their viewing the stone frame, the members of the ecumenical gathering were told – apropos, persumably, of the 'Weeping Madonna' – 'Remarkably, a section of black stone in the frame had to be removed during the

---

⁵⁵ *New Galway Observer*, October 16, 1985.

renovation of the church some years ago because it continually 'wept', dampening surrounding artifacts'. If such persistent humidity were to have been a regular feature of the frame, it would, of course, serve further to demonstrate the implausibility of its ever having housed a canvas.

In any event, the *Galway Advertiser* of six days later, in describing the meeting in the Collegiata Church, reported the following conjecture as having been expressed: 'Could we have the picture back for the City's Quincentennial celebrations next year?' Everyone awaits the cardinal's news with interest', concluded the account.

The response of the cardinal was reported in the issue of that journal of May 19, following, under the heading "Weeping Madonna" to be displayed once more in Galway'. The account, having referred to Bishop Walter Lynch's departure from the city at the time of the siege, continued in part as follows. 'Now 331 years later, a copy of the picture is to be re-installed in its traditional stone frame in St. Nicholas Cathedral'. The report went on to quote, as follows, the relevant part of the reply of the cardinal. 'Having been to Győr and having looked carefully at the size of the picture I must admit I cannot say one way or another whether the picture was ever in Galway. It is much smaller than the reserved space (in St. Nicholas Cathedral) but I couldn't get any accurate measurement because it was too high up in a side chapel of the Cathedral to be touched. However, I brought home a copy which I estimate is about the size of the picture in Győr which I forward to you'. (As can be seen, the reaction of the cardinal was in marked contrast to that attributed to the Hungarian visitor of 1957). The newspaper account included a photograph of the reproduction, the original of which, according to the accompanying caption, 'local tradition holds once hung in St. Nicholas Cathedral, Galway'.

A formal ceremony of commemoration of the quincentenary of the establishment of the wardenship of Galway (which had occurred in the same year as the institution of the mayoralty), took place in the cathedral there on September 27, 1984. The preacher on the occasion was Fr. Martin Coen, of the diocese of Galway, whose work, *The Wardenship of Galway*, had shortly before been published. In the course of his sermon, he is quoted as recalling that 'Walter Lynch, Warden of Galway, later Bishop of Clonfert, was banished from Ireland in the Cromwellian era, taking with him an Irish Madonna picture, under the title 'Mother of the Afflicted''. It is of interest to note that, although he went on to cite the recent visit to Győr of the cardinal and the bishop of Clonfert as an example which might laudably be followed, he did not proceed to claim that the painting had ever been located in Galway.⁵⁶

By coincidence, an article published on the following day, September 28, in the *Connacht Tribune*, contributed, under the title 'Cromwell, Columbus and Jane Eyre – the Galway Connection', to the number of alleged historical associations of the Collegiate Church. In regard to the enforced exile of Bishop Lynch it sought to transform fiction into reality, as follows. 'In fact, that Cromwellian invasion cost

---

⁵⁶ *Connacht Tribune*, October 5, 1984.

St. Nicholas' dearly, because the original copy of the famous Weeping Madonna painting – a copy of which can be seen today – was removed at that time for safe keeping, and is now in the Cathedral of Győr in Hungary'.

In May, 1985, Mgr. Louis Page (who had accompanied the bishop of Clonfert, together with the cardinal, to Győr in 1983), published a further article on the subject. Having referred to the difficulty of deciding where the picture had been painted, he proceeded to indicate – as he has already done some thirty years previously – that there was uncertainty whether Bishop Lynch had brought it with him from Ireland; he also referred, apparently with complete scepticism, to the endeavours which had been made to assert a location in Galway for it. The relevant passage reads as follows (in translation). 'A further question to which an answer is unavailable is: where did Bishop Lynch obtain this picture? It may be that he brought it with him when, as a fugitive, he was obliged to undertake his journey to Europe. Persons in Galway like to believe that it once hung in the Church of St. Nicholas. It may be that is did, but there is no evidence in confirmation of that belief.'⁵⁷

On October 16, following, the *New Galway Observer* carried an article entitled 'The Extraordinary Journey of Galway's Weeping Madonna'. The article discussed the origin of the painting, which, the paper stated, 'originally hung in Saint Nicholas' Collegiate Church in the 1640s when the Catholic Church still owned the building ...'. 'Many historians', the article continued, 'believe that the Lynch family, which gave Galway so many of its Mayors, may have commissioned or bought the painting for the church'. The account went on to accord equal anonymity to some correspondents who were not disposed to accept such view uncritically. 'Other sources', it stated, 'would claim that a Catholic Bishop fleeing Cromwellian soldiery would have more to occupy his mind than paintings. One local historian, who wishes not to be mentioned, believes the painting could have been bought by the fleeing Bishop Lynch in Flanders, Holland, as the painting is in the Flemish style ...'. 'Being a refugee, I don't think Walter Lynch would have had the time or the inclination to bring the painting with him', the source states.'

However, the assertion, which had originated as a figment of imagination, reappeared later in that year with the publication of a collection of newspaper articles, entitled *Old and New Galway*. In a description of the Collegiate Church, it included among the items to be seen there, 'the empty stone picture frame which once contained the painting 'Our Lady of Consolation', now in the Cathedral of Győr in Hungary'.⁵⁸

In 1968 a six-page folder, entitled 'Welcome to St. Nicholas Collegiate Church, Galway', was provided for the benefit of visitors to that building. It included a keyed plan to the features of the church, one of which was listed as the 'Stone

⁵⁷ L. MacGiolla, 'Maighdean Győr, Consolatrix Afflictorum', *Fountain*, 1984-85, p. 23. (The article concludes by pointing out that the author's parish church, at Fahy, Co. Galway, is dedicated under the title 'Our Lady. Comforter of the Afflicted' – the second such in this country – and that it contains a reproduction in mosaic of the painting at Győr.)

⁵⁸ P. O'Dowd, *Old and New Galway* (1985), p. 89.

Frame of [the] 'Weeping Madonna". The relevant passage in the text informed the reader that: 'The famous painting of the Weeping Madonna, a framed copy of which is on view, was removed for safe keeping from its stone frame in the Lynch transept during the time of the Cromwellian invasion. This painting is now in the Cathedral of Győr in Hungary, where it has become a national shrine'.

***

That a fantasy, utterly devoid of both historical foundation and contemporary credibility, did, in the space of a quarter of a century, evolve in general acceptance through the stages of 'tradition', 'legend' and 'fact', not, in the circumstances, occasion undue surprise. The situation is not without local precedent. Since the beginning of the nineteenth century there have been a number of similar instances, some of which have been discussed by the present writer in the course of those articles, published in this *Journal*, which have been cited in this survey.

8. SZÖVEGMELLÉKLET

A győri szabó céh mesterkönyvének egyik oldala

na: Ezer hála legyen az Istennek, hogy itt, Győrött az Öreg Templom
ban a Szűz Maria képe; az egész Város tetejére, és sokak láta
ra vére festik ez, és sokféle insig. kiegészíttek dic. 17. Márc.
Ami 1697 k. 2. Novembert Harkai János f. a. magata! b. h. l. e. t. 1792

9. SZÖVEGMELLÉKLET

Zalka János és John Healy püspök levélváltása

THE IRISH ECCLESIASTICAL RECORD – 1897. March (178)

DOCUMENTS

REV. DEAR SIR,—The following documents speak for themselves, and are well worth preserving. A fuller account of the wonderful occurrence recorded in Dr. Zalka's letter will be given in the March number of the I. E. RECORD. Perhaps the most striking fact in connection with the occurrence is the coincidence, wholly unknown in Hungary, that the very year 1697 – the ninth of William III. – in which the image of the Blessed Virgin brought from Ireland by Bishop Lynch shed tears of blood, was the year in which the most atrocious penal law ever enacted in Ireland was passed by the Williamite Parliament in Dublin. It decreed the expulsion of all Catholic ecclesiastics of every grade from the country, and made it *high treason* for any of them to return to their native land.— Yours faithfully,

✱ JOHN HEALY, D. D.,
Bishop of Clonfert.

LETTER FROM DR. ZALKA, BISHOP OF JAURIN (RAAB), TO DR. HEALY,
BISHOP OF CLONFEART

ILLUSTRISIME AC REVERENDISIME DOMINE EPISCOPÉ!
DOMINE COLENDISIME!

Gualterus Lyncaeus, Episcopus quondam Clonfertensis, inter policitas turbas seculi XVII. sede sua Episcopali privatus, ad exteras oras qua exul migrare coactus, venit in Hungariam, secum adferens imaginem B. Mariae Virginis ceu unicum thesaurum suum, coram qua orare et consolationem quaerere solebat. Apud nos, Jaurini (Rab), per Episcopum Jaurinensem Joannem Püski benevole susceptus, etiam Canonicatum accepit, et ab anno 1655-1663 qua Canonicus fuit, una auxiliaris dicti Episcopi et Successoris ejus. Mortuus est 14 Julii anni 1663.

Pius iste vir, superius, memoratam imaginem B. M. Virginis reliquit Ecclesiae Cathedrali, in qua ad columnam parietis adpensa in veneratione fidelis populi fuit. Anno autem 1697, die 17^a Martii, seu in festo S. Patricii patroni Hiberniae, imago a sexta hora matutina usque horam 9, sanguinem sudavit, inspectante adcurrentis populi sacerdotumque multitudine.

Mox ad aram lateralem Ecclesiae est collocata haec imago tam prodigiosa, et ibi in summa veneratione habetur. Hoc anno 1897 recolemus bissecularem memoriam tanti eventus.

Dum haec Illustritati Tuae Reverendissimae ad notitiam perfero, rogare te audeo, digneris mihi perscribere si quae quoad vitam superius laudati Episcopi Gualteri Lyncaeï vobis uberius nota sunt, quo notitiae nostrae pleniores fiant.

Litterae tuac dirigantur hac via: *Raab*, Austria Hungaria.

Suscipe, Reverendissime Domine Episcope, intimae meae venerationis contestationem.

Jaurini (*Raab*) in Hungaria, die 22^a Decembris, 1896.

✱ JOANNES ZALKA
Episcopus Jaurinensis.

REPLY OF THE BISHOP OF CLONFERT

Die 3th Jan., 1897.

Illustr^{ME} ac Revid^{ME} Domine

Carissime uti Frater,

Litteras Amplitudinis Tuae die 22de 1896 datas animo laetissimo accepi. Etenim illis litteris claro et nitide exposuisti rem vere mirificam – scil: quomodo Imago ad oras tuas olim a Gualtero Lyncaeï, Episcopo Clonferstensi, perlata sudorem sanguineum passa sit die 17ma mensis Martii anno 1697 in Ecclesia Cathedrali Dioecesis tuac: simul me rogasti ad Amplitudinem Tuam perscribere ea omnia quae ad pleniorum cognitionem vitae praedicti Praesulis Hiberni pertinerent.

Quod perlibenti animo faciam non solum propter ipsam rei utilitatem spiritualem, verum etiam in testimonium illius hospitalitatis eximiae, quam olim et Decessores Amplitudinis Tuae et tota civitas vestra erga Episcopum nostrum, exuleum miserrimum, exhibuerunt, cujus grata memoria cordibus nostris semper erit infixæ.

Igitur praedictus Gualterus Lyncaeus urbe Galvia super oram maris occidentalis Hiberniae natus est circiter initium saeculi XVII.; de anno vero non constat. Ortus est ex familia antiqua ac primaria in praedicta civitate; et parentes ejus, Jacobus ac Apollonia, inter procures fuerunt urbis illius, quae ad Agrum Galviensem et Provinciam Tuamensem pertinebat. Eo tempore infelici Catholicis domi educari non licuit, ideo primo Ulyssipone, postea vero Parisiis eruditus est; studiisque emensis, et Doctor in Sacra Theologia et Legum Doctor est renunciatus. Insuper Protonotarius Apostolicus, et post reditum in patriam Guardinaus Galviae cum jurisdictione quasi-episcopali, ac Decanus Ecclesiae Metropolitanae Tuamensis factus est. Quae omnia constant ex litteris suis datis apud Galviam die 9ma mensis Maii, 1642.¹

Anno 1646 a Nuncio Rinuccini eo tempore in Hibernia commorante valde commendatus ob zelum ac scientiam translatus est ad Episcopatum Clonfertensem, nee immertio; praedictus enim Nuntius in litteris suis Lyncaeum descripsit tanquam 'praedicatorum bonum, virumque magnae auctoritatis, qui pro causa Catholica ardenti zelo accensus est, ac valde desideratus tanquam Episcopus tum a Regularibus tum a laicis multis.'

¹ Vide Hardiman's *History of Galway*, p. 114.

Semper fuit Lyncaeus Nuntio fidelissimus ac ardenti erga religionem ac patriam amore plenis, nemo maiore auctoritate gavisus sit in conciliis Episcoporum Hiberniae. Litteris eorum publicis scribendis secretarius est renunciatus; neque dubitari potest quin in eisdem componendis maximam partem habuerit.²

Capta Galvia anno 1652, Lyncaeus cum aliis paucis praelatis Hibernis ad insulam remotam super oram Hiberniae occidentalis, cui nomen Inisboflin confugere compulsus est; attamen animum semper invictum exhibuit. Nam ex illa insula sterili ac remota ipse cum Sociis ad Summam Pontificem scripserunt, luctuosum rerum suarum statum exhibentes, simulque enixe rogantes ut Papa ipsis auxilium aliquod efficax per principes Catholicos adferret. Quomodo ibi vitam agerent illi heroici Confessores, patet ex verbis quibus alius Episcopus eodem tempore suum modum vivendi descripsit: –

Operarii–Episcopi ac Sacerdotes–in illa insula non poterunt diu famem, sitim, aeurmnas, acrem persecutionem, vigilias et infirmitates perferre, habitantes ut plurimum in sylvis et dormientes in pauperrimis casis caveis, ac speluncis terrae, ubi spatio viginti quatuor horarum vix inveniunt buccellam panis cum modico lacte vel butyro, frigidan saepe pro potu haurientes, et aliquando defectu panis mordent herban. De hac veritate testimonium perhibeo qui quinque mensium spatio ita in sylvis vixi, ut possem pusilo gregi esse solatio.³

Exinde evasit Lyncaeus–quomodo autem non constat–ad Bruxellas ubi anno 1655, uti apparet, cum duobus aliis Episcopis Hiberniae delegatus fuit a Papa ad absolvendos populares suos ab excommunicatione quam forsitan incurissent, ob spretas Nuntii censuras antea in Hibernia latas.⁴

Bruxellis, uti videtur, eodem anno ad Hungariam migravit, ubi hospites et amicos invenire expulso ac pauperi Episcopo, Deo dirigente, feliciter contigit.

De illo mirifico sudore sanguineo, quem imago B. Mariae Virginis ab Episcopo allata passa sit, hoc unum dicere volo.

Ex litteris Amplitudinis Tuae constat predictum sudorem emissum fuisse die 17ma mensis Martii anno 1697. Porro hoc ipso anno Dublinii in Parlamento Hiberno lata est lex poenalis contra clerum Catholicum omnium adhuc latarum *longe atrocissima*. Non solum enim decretum fuit ut omnes ex Hibernia intra annum excederent sed si quovis praetextu ad patriam reverti auderent, *laesae majestatis* poenam subire oporteret; id est capitis poena seu suspendio plectendi erant. Haec sunt verba legis prout ab episcopo Do Burgo, Hiberno Dominicano, in sura Historia latine reddita sunt:–

Anno 1697 omnes Papales Archiepiscopi, Episcopi, Vicari Generales, Jesuitae, Monachi, etc., etc., quorumcunque Ordinum Regulares, et omnes Papistae

² Vide Cardinal Moran, *Spicilegium Ossoriense*, vol. ii.

³ Dr. French, Bishop of Ferns, 1653. Vide *Spicilegium Ossoriense*.

⁴ Vide *Spicilegium Ossoriense*, vol. ii., p. 150.

⁵ Vide *Hibernia Dominicana*, caput xvii.

exercentes ecclesiasticam quampiam jurisdictionem, discedere tenentur ex hoc regno ante diem primam Maii 1698. Si autem post praelibatum diem inveniantur in hoc regno, transvehentur extra Regis ditiones. Quod si in regnum hoc revertantur, eo ipso rei censebuntur laesae Majestatis [cujus poena fuit suspendium.]

Haec una tantum fuit sed omnium ferocissima legum quae in hoc Parlamento contra Religionem Catholicum sunt latae. Haud mirum igitur est si depicta illa Virgo ex Hibernia proveniens, et Hibernorum suorum miseriis condolens *eo anno*, ac die festo Apostoli Hiberniae, illum sudorem sanguineum passa fuerit.

Quo *die* lex illa infamis regium placitum obtinuerit reperire adhuc non potui: forsitan eo ipso tempore vim legis obtinuit quo imago B. Mariae Virginis modo illo mirabili calamitatibus mihi innotuerit Amplitudinem Tuam certiore facere haud omittam.

Interea Te diu sospitem servet Deus ex imo corde exoro: et plura de illa Imagine celesti audire cum plebe mea magnopere gaudebo.

Amplitudinis Tuae,
Servus addictissimus,

✠ JOANNES HEALY,
Epus. Clonfertensis.

Datum apud Montem S. Bernardi,
die ac mense uti supra.

SECOND LETTER OF DR. ZALKA TO THE BISHOP OF CLONFERT

ILLUSTRISIME AC REVERENDISIME DOMINE EPISCOPE!
DOMINE ET FRATER IN CHRISTO COLENDISIME!

Litteras Amplitudinis Tuae nuperrime ad me destinatas, tamquam disertos Tuae in Beatissimam Virginem Mariam pictatis testes, luculentum item in nos propensionis et benevolentiae indicium, laeto gratoque animo suscepi. De solemnitate bissacularem Sacrae Iconis plura Tibi significare ad id temporis remisi, ubi illa absoluta fuerit. Nunc accipe litteras typis exscriptas, quibus rei gerendae status fidelis Cleri mei memoriae commendatur, accipe item ektypon Sacrae Imaginis sudore sanguineo illustris.

Et Te nostri memorem Deus tuetur omnipotens! Jaurini in Hungaria (Raab. Győr), die 12* Januarii, 1897.

Amplitudinis Tuae,
Sinerus Cultor in Christo Frater,

✠ JOANNES ZALKA
Episcopus Jaurinensis.

10. SZÖVEGMELLÉKLET

Pápai Lajos megyéspüspök jelentése Rómába a 300. éves jubileumról és legátus kérése

Győr, 29. november 1996.

Beatissimo Padre,

Sopra un altare sontuoso nella Cattedrale di Győr custodiamo un quadro della Beata Vergine Maria, raffigurata con il Bambino Gesù, proveniente dall'Irlanda. Quando ci fu una persecuzione dei cattolici in quel paese, il Vescovo Walter Lynch, che trovò rifugio a Győr, la portò con sé e per testamento la regalò alla Cattedrale, come segno della sua gratitudine per aver trovato u.n. rifugio presso il Vescovo di Győr.

Secondo note autentiche, nell'anno 1697 il, 17 marzo, Festa di San Patrizio, Patrono dell'Irlanda, dagli occhi della Madonna sgorgavano lacrime e sangae. Dea allora la Madonna di Győr é stata sempre venerata dai fedeli. Vostra Santità, visitando la Cattedrale di Győr, pregava davanti a quest'altare.

Data la venerazione ininterrotta dei fedeli, il 21 ottobre 1996 sotto il numero di Prot. 16/1965, la Sacra Congregazione per il Culto Divino e la Disciplina dei Sacramenti, ha concesso il permesso per la Diocesi di Győr di celebrare il 17 marzo secondo un testo proprio la messa "De Beata Maria Virgine Jaurinensi".

Al 17 marzo del 1997 ricorre la 300mo Anniversario dello spargimento di lactime sanguinose del quadro della Madonna. Perciò nella Diocesi vorremmo dedicare l'anno 1997 in modo particolare alla devozione della Beata Vergine Maria, invitando a ciò i fedeli di tutto il paese.

Chiedo Vostra Santità che, per un maggior bene delle anime, alle festività principali dei 15-16-17 marzo 1997, quando si prevede una partecipazione più numerosa di fedeli, si degni di inviare un Legato personale, che porterebbe un messaggio di Vostra Santità per la festa. Sono convinto che ciò contribuirebbe all'approfondimento della venerazione alla Madonna della quale protezione abbiamo tanto bisogno in questi tempi difficili.

Inoltre desidero chiedere che, oltre alle indulgenze ottenute sotto il N. 832/1968, i fedeli possano acquistare l'indulgenza plenaria, sotto le solite condizioni, in tutte le occasioni quando, durante quest'anno giubilare, si riuniscono per una celebrazione comune, e che in tali occasioni il Vescovo che presiede la celebrazione possa impartire la Benedizione Apostolica.

Colgo anche questa occasione di ringraziare vivamente alla Santità Vostra che all'occasione della Sua recente visita pastorale in Ungheria pregava davanti alla Madonna di Győr Prometto, anche a nome dei miei fedeli, di continuare a pregare per la Santità Vostra chiedendo dal Signore la sua protezione e benedizione.

di Vostra Santità devotissimo

+Lajos Pápai
Vescovo di Győr

Szentséges Atya!

A győri Székesegyházban díszes oltáron őrizzük a Boldogságos Szűz Máriának képét a gyermek Jézussal. Ez a kép Írországból származik. Az ottani üldözés idején Lynch Walter clonfert püspök hozta magával, aki Győrről kapott menedéket, és a képet halála után a Székesegyházra hagyta. Hiteles feljegyzések szerint 1697. március 17-én Szent Patriknak, Írország védőszentjének ünnepén a képen ábrázolt Szűzanya szeméből véres könnyek hullottak. A képet azóta is a hívek állandó tisztelete veszi körül. Szentséged győri látogatása alkalmával imádkozott a kegykép előtt a Székesegyházban.

A S Congregatio Rituum, tekintettel a kegykép folyamatos tiszteletére, 1966. október 21-én Prot Nr 16/1695 alatt saját miseszöveget engedélyezett "De Beata Maria Virgine Jaurinensi" néven március 17-re a győri egyházmegye részére.

1997. március 17-én lesz 300 éves évfordulója annak, hogy a Szűzanya kegykép vérről könnyezett. Ezért az 1997. évet a győri egyházmegyében a Boldogságos Szűzanya különös tiszteletének kívánjuk szentelni, bekapcsolva az ünnepségsorozatba az egész ország hívő népét.

A lelkek minél nagyobb üdvére, arra kérem alázattal Szentségedet, hogy az ünnepségsorozat fő ünnepére, 1997. március 15-16-17-re, amikor a papság és a hívek nagyobb részvételére számítunk, Szentséged Személyes képviselőjét küldeni kegyeskedjék hozzánk, Szentséged ünnepi üzenetével, amely elmélyíti a Szűzanya iránti tiszteletünket a mai időkben, amikor annyira rászorulunk az Ő segítségére.

Ezenkívül legyen szabad tisztelettel kérnem, hogy a N 832/1968 alatt kapott búcsúkon kívül mindazon alkalmakkor, amikor a hívek a székesegyházban, a jubileumi évben közös ünneplést tartanak, a szokott feltételek mellett teljes búcsúban részesülhessenek és ezekben az esetekben a szertartást vezető püspök pápai áldásban részesíthesse a híveket.

Ezúton is hálásan megköszönjük Szentségednek, hogy lelkipásztori látogatása alkalmával a győri Székesegyházban imádkozott a Szűzanya kegyképe előtt. Ígérjük, hogy mi is gyakran imáinkba foglaljuk Szentséged személyét, kérve számára a Szent Szűz közbenjárását az Ő Fia áldásának bőségét.

Szentséged odaadó híve

+Pápai Lajos
győri püspök

11. SZÖVEGMELLÉKLET

Paskai László bíboros beszéde

A győri székesegyház Mária kegyképe
könnyezésének 300. évfordulóján,
Győr, 1997. március 15.

Kedves Testvérek!

A Boldogságos Szűz iránti tisztelet hozott össze bennünket közlelől és távolról a győri székesegyházba. Őseink buzgóágát követjük, akik ebbe a székesegyházba oly sokszor összejöttek, itt fejezték ki szeretetüket és bizalmukat Jézus Anyja iránt és itt nyertek vigasztalást, lelki erőt életük küzdelmeihez. Szent Pál apostol szavait, amelyben hálaadással emlékezik Isten vigasztaló és erősítő kegyelméről most hallottuk a korintusi hívekhez írt leveléből. „Áldott legyen az Isten, Urunk, Jézus Krisztus atyja, az irgalom Atyja és minden vigasztalás Istene. Ő megvigasztal minket minden szomorúságunkban, hogy mi is megvigasztalhassuk azokat, akik szomorúak:” Szent Pál apostol szavaival adunk hálát Isten nagy és bőkezű adományaiért, melyeket a Boldogságos Szűz közbenjárására 300 éven keresztül megszámlálhatatlan léleknek adományozott ezen a szent helyen. A szentírás arra tanít bennünket, hogy nem szabad elfelejtenünk Isten nagy tetteit és Isten nagy jótéteményeit. Ezt a tanítást követve idézzük emlékezetünkbe a kegykép történetét, mely ehhez a székesegyházhoz kapcsolódik.

1665-ben került hozzánk. Írországból hosszú időn keresztül üldözték a katolikusokat, akik hűségesek maradtak a pápához és nem tettek a királynak hűségeskűt. Akik hűségesek maradtak, el kellett hagyniuk hazájukat. Így hagyta el hazáját, otthonát és idegen száműzetésbe került Clonfert püspöke Walter Lynch és Bécsen keresztül került ide Győrbe. Az akkori Győri püspök, Püski János befogadta őt, kanonokká nevezte ki.

Volt neki egy féltve őrzött kincse: Mária kép, amely halála után idekerült a székesegyházba. Később, 1697. március 17-én Szent Patriknak, Írország apostolának, térítőjének az ünnepén történt, hogy a kép vérrel könnyezett három órán keresztül. A püspök – Keresztély Ágost, aki később esztergomi érsek lett – alapos vizsgálatot rendelt el. Csak hét év elteltével, a vizsgálat befejezése után mondták ki hivatalosan, hogy a jelenséget természetes úton nem lehet megmagyarázni, majd oltárt építettek, ahol a kegyképet elhelyezték. Azóta számtalan buzgó hívőnek az imája és imameghallgatása szentelte meg ezt a kegyképet, és a kegyképet őrző székesegyházat. Ötven évvel ezelőtt, a II. világháború befejezése után a diktatúra elkezdésekor igen nagy ünnepélyességgel ülték meg a csoda 250. évfordulóját. Bizonyára vannak még olyanok, akik visszaemlékeznek erre az időre, de csak meghatódottsággal lehet olvasni azt a buzgóágat, ahogyan Papp Kálmán püspök atyának az irányításával megülték az évfordulót. A plébániatemplomokban

missziós hetet tartottak. Zarándokok tömegei jöttek Győrbe, s külön megható volt, amikor Mindszenty József hercegprímással köszöntötték a Szűzanyát és vagy ötvenezren jöttek össze a Széchenyi téren. Mindenezek megszentelték ezt a kegyképet, de számunkra különösen is kiemelkedő az, hogy megszentelte imádságával II. János Pál pápa is, aki az elmúlt esztendő szeptember 7-én itt térdelve fohászzkodott a Boldogságos Szűzhöz. Emlékezünk a múltnak nagy eseményeire, és a múlt nagy eseményeire emlékezve a hálaadás ott él a szívünkben Istennek a kegyelméért, amelyet juttatott a számunkra. A külső jel csak intés és biztatás, a lélek belsejében érik meg Isten kegyelmének a hatására mindaz, amihez mi hittel és jó szándékkal kapcsolódunk. A zarándokhelyeknek ez az igazi belső lelkülete annak a megtapasztalása milyen hit van a hívők közösségeiben, és annak a megtapasztalása, amit a lélekben tud elnyerni minden Istenhez forduló hívő. A kívülálló, a nem hívő csak arra gondol, hogy csodaváró tömeget lát, akik kiábrándultan fognak majd távozni minden csodajel nélkül. A hívő nem is azért közeledik. Tudja, hogy a kegyhely olyan szent hely, amelyhez Isten kegyelme kapcsolódik a Boldogságos Szűznek a közbenjárására. Mi is így jöttünk most össze. Kérvén a Boldogságos Szűz közbenjárására azt, ami a Szentmise könyörgésében is elhangzott: Engedje Isten, akik a Boldogságos Szűz Mária kegyképét tisztelettel köszöntjük és anyai oltalmát kérjük, az örökkévalóságban megváltásunk gyümölcsét elnyerjük.

Örömmel kapcsolódunk a Mária-évhez, amelyet püspök atyánk hirdetett meg, és ez a Mária év szépen kapcsolódik Szentatyánknak a szándékához is, aki azt kéri, hogy három éven át készüljünk a megtestesülés 2000. évfordulójára. Ebben az esztendőben Jézusra tekintünk, aki – a Szentatya megfogalmazásában – a világ egyetlen üdvözítője. A Boldogságos Szűznek is ott van a helye a megtestesülés mellett és a Boldogságos Szűznek a közbenjárását kérjük, reméljük. Éppen a keresztény tapasztalat mutat arra rá, hogy rajta keresztül Jézus személyéhez jutunk közelebb, rajta keresztül mélyebben fölismerjük a megváltásnak a titkát, rajta keresztül könnyebben tudunk járni az üdvösségnek az útján, amelyet Jézus Krisztus szerzett meg nekünk. Ebben a mai esztendőben különösebben is mélyebb tartalmat nyer a régi mondás latinul: *Per Mariam ad Jezum*, magyarul: Mária által Jézushoz, a keresztény lelkek ősi hitvallása és ősi megtapasztalása. És ebben az útban, ebben a hitben Mária útmutató, ő a hitnek a példaképe mindnyájuk számára.

Amikor a 300. évfordulón összejöttünk, sok-sok gondolat közül ez él most a lelkemben és ezt állítom kedves hívek elé is: a Boldogságos Szűz segít abban, hogy Krisztushoz közelebb tudjunk jutni, utat mutat Krisztushoz. Hogyan? A Szentírásnak van egy nagyon sokat mondó részlete, amikor egy gazdag ifjú Jézushoz ment és ezt a kérdést tette fel neki: „Jó Mester mit kell tennem, hogy elnyerjem az örök életet?” Ez minden keresztény életnek egy alap igénye és alap kérdése. Kívülállók sokszor nem tudják megérteni, hogy a keresztény hit milyen alapot tud adni, mire irányítja a figyelmet. Talán csak azt veszik észre, hogy a keresztény ember az imádságot használja föl arra, hogy földi előnyökhöz tudjon jutni. A keresztény élet mélyén az üdvösség elnyerésének az igénye és törekvése húzódik meg. Jó Mester mit kell tennem, hogy elnyerjem az örök életet? A Bol-

dogságos Szűz nem tett föl ilyen kérdést, de a Boldogságos Szűz életében érvényessé vált, hogy mit kell tennem, hogy az Isten akaratát teljesítsem és így jár ő előttünk Isten akaratának a teljesítésében, így mutat rá Krisztusra, hogy tudjuk neki folyton föltenni a kérdést: Mit kell tennem, hogy elnyerjem az örök életet? Emberek vagyunk. Oly sok kísértés vesz minket körül. Emberek vagyunk és a világnak a sok kísértése vonz bennünket. Hányan és hányan vannak körülöttünk, akik nem tudják föltenni ezt az alapvető kérdést, de sokkal inkább a szentírás megfogalmazása szerint a világ kísértéseinek rabságában élnek. Ahogy Szent János apostol a levelében írja, hogy: mindaz, ami a világban van a test kívánsága, a szem kívánsága és élet kevélysége – nem az Atyától van. Ha szétnézünk az életben milyen szomorúan tapasztaljuk, látjuk azt, hogy néha még hívők részéről is, a nem hívők, gyöngé hívők részéről pedig folytonosan más kérdés él a lelkünkben: Mit kell tennem, hogy elnyerjem a test kívánságát? Mint kell tennem, hogy elnyerjem a szemek kívánságát, a birtoklást? Mit kell tennem, hogy elnyerjem az élet kevélységét? Mily szomorú az, hogy emberi életünk irányításához, emberi életünk értelmezésében oly sokszor jön elő ilyen, vagy hasonló kérdés. Ezt a kérdést nem lehet Krisztusnak föltenni. Amikor most idejövünk a Boldogságos Szűz köszöntésére, a Szentírára utalva ő biztat bennünket, hogy alapvető kérdést tegyünk föl Krisztusnak: Mit kell tennem, hogy elnyerjem az örök életet? Mária segít a kérdés föltevésében. Mária segít, hogy meghalljuk Krisztus szavát, mert a kérdésünkre mindig ad választ csöndesen, a lelkünk mélyén. Mária segít abban, hogy amilyen választ kapunk azt teljesítsük is. Mária segít abban, hogy erő legyen a lelkünkben és minden más kísértést legyőzzünk.

Ez a gondolat foglalkoztatott, amikor készültem a győri könnyező Szűzanya búcsújára és így adom át ezt a gondolatot a kedves híveknek. Térjenek haza Mária kegyhelyéből azzal a belső gondolattal: – a Boldogságos Szűz közbenjárását kérve – minden nap föl kell tennem ezt a kérdését: Mit kell tennem, hogy elnyerjem az örök életet?

Ha nehezen halljuk meg a kérdést, Máriára tekintünk, ha a válasz teljesítése nehéz, Mária életpéldája áll előttünk. És ha így tesszük föl a kérdést, biztosak lehetünk abban, hogy ha gyöngék vagyunk is, ha megbotlunk is, ha sok keresztet kell is viselnünk, de haladunk előre az üdvösség felé, az üdvösség útján. A Boldogságos Szűz, aki édesanyjai szeretetét mutatja meg könnyeiben is, legyen mindnyájunknak az édesanyja és teljesítse azt, amit közösségileg is kérünk tőle: hogy bennünket, akik az ő kegyképét tisztelettel köszöntjük a mai napon, és az ő oltalmát kérjük, az örökkévalóságban a krisztusi megváltásnak a gyümölcsét is elnyerhessük. Amen

(Hangfelvételtől leírva)

12. SZÖVEGMELLÉKLET

*Kérelem a győri székesegyház „basilica minor” rangra emelésére 1997. január 10.
és a pápai bulla 1997. március 13.*

DAL VESCOVO DI GYÖR

Györ, 10 gennaio 1997

Eccellenza Reverendissima,

11 Sottoscritto, Vescovo della Diocesi di Györ, Ungheria, mi rivolgo all'Eccellenza Vostra Reverendissima con la domanda di voler elevare la

Cattedrale di Györ, dedicata alla Beata Maria Vergine Assunta nel cielo, alla dignità di „Basilica Minor”.

I particolari della Cattedrale metto in allegato alla presente. Una delle ragioni di tale domanda é che quasi tutte le cattedrali d'Ungheria hanno il titolo di basilica. D'altro canto la nostra domanda ha una particolare attualità perché quest'anno festeggiano il 3° centenario del miracolo che fu successo con l'immagine della Madonna proveniente dall'Irlanda, che si trova nella navata settentrionale della Cattedrale. Il 17 marzo 1697, dagli occhi della Madonna sgorgavano lacrime e sangue. Il fazzoletto con il quale le lacrime furono asciugate é stato messo in una cornice d'argento insieme ad un certificato. L'immagine della Madonna é stata ed é oggetto di venerazione dei fedeli. Tutto l'anno ma specialmente intorno all'anniversario del miracolo vengono dei pellegrini dall'intero paese ma anche dall'estero. Data la venerazione ininterrotta dei fedeli, la Sacra Congregazione per il Culto Civino e la Disciplina dei Sacramenti ha concesso il permesso per la Diocesi di Györ di celebrare il 17 marzo secondo un testo proprio la messa „De Beata Maria Virgine Jaurinensi”.

Il Santo Padre, visitando la Cattedrale il 7 settembre 1996, pregava davanti alla Madonna.

La festa principale dell'anno giubilare avrà luogo i 16 e 17 marzo pp.vv. Per quest'occasione abbiamo domandato dal Santo Padre un suo Delegato personale. Quest'occasione sarebbe adatta per poter pubblicare la concessione del titolo di „Basilica Minor”.

La nostra domanda gode dell'appoggio dell'intera Conferenza Episcopale, ne faccio prova mettendo in allegato la lettera del Presidente della medesima, S. E. Mons. István Seregély.

Il compimento della nostra domanda contribuirebbe all'approfondimento della venerazione della Madonna e diventerebbe una sorgente di grazie per i pellegrini.

Ripetendo la mia domanda assicuro Vostra Eccellenza Reverendissima del mio più profondo ossequio.

+Lajos Pápai Vescovo di Győr

A Sua Eccellenza Reverendissima

Mons. JORGE ARTURO MEDINA ESTÉVEZ

Pro-Prefetto della Congregazione per il Culto Divino

e la Disciplina dei Sacramenti

CITTA DEL VATICANO

Eminenciás és Főtisztelendő

Mint Győri egyházmegye püspöke azzal a tiszteletteljes kéréssel fordulok Eminenciához, hogy a Mennyekebe felvett Boldogságos Szűz Mária tiszteletére szentelt győri püspöki székesegyházat Basilica Minor, rangra emelni kegyeskedjék. Magyarországon szinte minden Székesegyház rendelkezik ezzel a ranggal.

A Székesegyházra vonatkozó részletes adatokat a csatolt kérdőívre adott válaszokban közlöm. Különös aktualitást ad kérésünknek, hogy az 1997. évben ünnepeljük 300. éves jubileumát annak a rendkívüli eseménynek, amelyet írásos adatok is igazolnak, hogy az Írországból származó és Szűzanya a gyermek Jézussal ábrázoló kép véres könnyeket hullatott. A gyolcskendő, amellyel feltörölték a könnyeket, igazolással ellátva, ezüst keretbe van foglalva. A képet azóta is a hívek állandó tisztelete veszi körül. Az egész országból, sőt határainkon kívülről is érkeznek zarándokok az évforduló napján különösen, de az egész év folyamán is. A S Congregatio Rituum 1966. október 21-én Prot Nr 16/1996 alatt saját miseszöveget engedélyezett „De Beata Maria; Virgine Jaurinensi” megnevezéssel a győri egyházmegye részére március 17-re.

Szentséges Atyánk magyarországi lelkipásztori látogatása alkalmával 1996. szeptember 7-én imádkozott a kegykép előtt.

A jubileumi évre meghirdetett ünnepségsorozat fő ünnepe 1997. március 16-án és 17-én lesz. Erre az alkalomra Szentséges Atyántól személyes képviselő küldését kértük. Ez az időpont szolgálhatna alkalmul arra, hogy a pápai legátus kihirdetné a Székesegyház „Basilica Minor” rangra emelését.

Kérésünket a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia egyöntetűen támogatja. Ennek jeleként csatolom a konferencia, elnökének támogató levelét.

Kérésünk teljesítése hozzájárulna ahhoz, hogy a Szűzanya, tisztelete még jobban elmélyüljön a hívek körében és sok kegyelem forrása legyen az ide zarándoklók számára.

Kérésemet mély tisztelettel megismételve vagyok Eminenciád iránt igaz tisztelettel és őszinte nagyrabecsüléssel.

Győr, 1997. január 10.

Pápai Lajos győri püspök

A pápai bulla magyar fordítása

II. JÁNOS PÁL PÁPA
örök emlékezetül

Ez a fenségesen szép templom már a középkor óta fennáll és az évek múlásával mindig megmutatkozott a hívek ragaszkodása iránta. Sajátos tisztelet alakult ki itt a Boldogságos Szűz Mária iránt. Továbbá művészi alkotásokkal is ékes ez a templom és a vallási élet gyakorlata virágzik a hívek körében. Minthogy így megvannak a megfelelő és jogos okok a kérés teljesítésére, amelyet Tisztelendő Testvérem, Pápai Lajos győri püspök a Mennyelekbe felvett Boldogságos Szűz Mária tiszteletére lett felszentelve, a Kisebb Bazilikák közé felvegyük, jogokkal és kiváltságokkal gazdagítsuk. Ezért figyelembe véve azokat a szabályokat, amelyeket az Istentiszteleti és Szentségi Kongregáció előír, Apostoli Tekintélyünkkel ezt a szent templomot, amelyről fentebb szóltunk, a Kisebb Bazilikák méltóságával és titulussal felékesítettük, továbbá minden jogot és kiváltságot megadunk neki, ami az ilyen templomot megilleti. Egyébként ahogyan mi az Istenszüldőhöz nemrég itt könyörögtünk ismét az égi anya oltalmát esdjük a hívekre, aki azokat védje és a legfőbb javakat adja meg nekik, hogy ezután is minél odaadóbban adják át magukat hitünk gyakorlására.

Kelt Rómában, Szent Péternél, a halászczyűrűvel ellátva
1997. március 15-én, papságunk huszonegyedik évében.

Angelo Sodano
Bíboros Államtitkár

13. SZÖVEGMELLÉKLET

*Gilberto Augostoni bíboros, pápai követ beszéde a győri székesegyházban,
1997. március 16.*

Főtisztelendő Püspök Úr, kedves Paptestvérek, szeretett Testvéreim az Úrban!

Nagy öröm számomra, hogy ma Veletek együtt, mint zarándok, a győri Szűzanyának ebben a szentélyében lehetek. Örömmel tölt el, hogy ezen a kegyhelyen kifejezhetem az Istenanya iránti tiszteletemet és szeretetemet. De az is különös megtiszteltetés és öröm számomra, hogy a csodás kegykép háromszáz éves ünnepségén ma a Szentatyát képviselhetem, aki hat hónappal ezelőtt itt térdelt. Jelenlétem újítsa föl szívetekben az akkori pápalátogatás örömét! Együttal imáinkba foglaljuk a Szentatyát is, és minden gondját a reábízott Egyház boldogulásáért.

A mai evangélium mindenekelőtt Jézus ünnepélyes jeruzsálemi bevonulását ábrázolja, amely szenvedése előtt néhány nappal történt. A néptömegben, amely Dávid Fiát ujjongva ünnepelte, volt néhány idegen is, akik a szemük előtt zajló ünnepi eseményről többet akartak megtudni. Ezért megszólítottak egy számukra ismeretlen tanítványt: „Uram, látni szeretnénk Jézust” (Jn 12,21). Hogy ez kíváncsiság, vagy őszinte igazságkeresés volt-e, ezzel most nem foglalkozunk. Sokkal inkább érdekel bennünket az összehasonlítás köztünk keresztények és azon pogányok között, akik valószínűleg először hallottak valamit Jézusról. Azok a pogányok többet akartak tudni és megbeszélték ezt a tapasztalatukat. Amint a pogány görögöknek ez a találkozása Fülöp apostollal) az öröm találkozása volt, úgy számunkra is a mai rendkívüli ünnep az öröm és az elmélkedés napja legyen! Mert nyugtalan korunkban szükségünk van a magunkba-térés óráira, amelyekben a mindennapi szükségletek mellett lelkünk örök üdvének is gondját viseljük. Mert „mit ér az embernek, ha az egész világot megnyeri is, de lelke kárt szenved?” (Mt 16,26). A mai ünnep ezenkívül nagybőjt 5. vasárnapjára esik, és liturgikus szövegei közvetlen előkészületül szolgálnak az egyházi év közelgő legfőbb ünnepnapjaira, amikor Isten gyermekeiként részt vehetünk hitünk legnagyobb titkának megünneplésében, vagyis Urunk és Üdvözítőnk szenvedésének, halálának és feltámadásának húsvéti titkában.

Sehol se tudnánk Krisztussal bensőségebben találkozni, mint ezen a kegyhelyen. Alázattal és egyszerű szívvel indultunk útnak, hogy itt összegyűljünk, Isten szavát hallgassuk, és az Eucharisziát ünnepeljük, mivel szükségünk van a Jézushoz és Egyházához való kapcsolatunk elmélyítésére és erősítésére.

Hogy azonban szándékunk megvalósulhasson, ne idegenekként forduljunk egy számunkra ismeretlen közvetítőhöz, hanem bízunk magunkat Jézus Fájdalmas Anyjának közbenjárására, akit itt tisztelünk, és kérjük Tőle bensőségesen: Anyánk, mutasd meg nekünk szeretett Fiadat!

Ez az Istenanyának küldetése is, amely Őt a II. Vatikáni Zsinat tanítása szerint megilleti. Anyai közvetítő szerepe nem valamilyen tárgyi kényszerűségből következik, hanem Isten jóakaratából; Krisztus érdemeinek bőségéből árad, és egész hatékonyságát közvetítői szerepéből meríti (v.ö. LG 60). Kérjük ezért ezt a Krisztussal való egyesülést és hallgassunk szavára! A mai evangéliumban kijelenti Jézus, hogy ütött megdicsőülésének órája, és kijelentését képletesen a búzaszem hasonlatával ábrázolja, amelynek meg kell halnia, hogy gazdag termést hozzon.

Ez halálának és feltámadásának hírül-adása. Jézus önkéntesen kiszolgáltatja magát ellenségeinek, akik elítélik, és keresztre feszítik. Ez nem más, mint a búzaszem elhalása. A megfeszített Jézus meghal, de halála nem vég, hanem kezdet, mert örök és halhatatlan életre fog föltámadni.

Első pillanatra a hasonlat ijesztően hat. De hogy értelmét teljesen felfogjuk, a teljességében kell néznünk.

Tudatosítanunk kell azt, hogy ez a hasonlat, még ha zavaró is ránk nézve, végül is egy természeti törvény, amit a bőségesen termő földek szemlélésekor tapasztalunk, és aminek örülünk.

Ennek a törvénynek személyes átvitele és mindennapi alkalmazása: „a halálón át az életbe”, ezzel szemben nehezünkre esik, mert ezt nem akarjuk elfogadni. Hiszen a szenvedéstől és a haláltól visszariadunk. A kényelmesség és az önszeretet már a legcsekélyebb veszteségnél és lemondásnál is berzenkedik bennünk. Hogy az önmegtagadásnak végül is a teljes kifejlődésünket kell előidéznie, emberi érzéseink számára ez ijesztően hangzik.

Ennek ellenére isteni Mesterünk hatásosan megérteti velünk, hogy életünket el kell veszítenünk, hogy igazán megmentsük, és figyelmeztet, hogy mindenkinek, aki tanítványa akar lenni, minden nap fel kell vennie keresztségét, és követnie kell Őt.

Jézus a tanítását példaszerűen élénk is élte. Mint Isten egyszülött Fia emberré lett. „Ő isteni mivoltában nem tartotta Istennel való egyenlőségét olyan dolognak, amihez föltétlenül ragaszkodjék” (Fil. 2,6), hanem önként kiüresítette isteni méltóságát, bűneink terhére magára vette és felvitte a keresztfára, hogy halála által megszabadítson minket ettől.

Halála szabadabbá tett bennünket. Krisztus maga a búzaszem, aki valóban meghalt és bőséges termést hozott, és még ma is termést hoz, mert mindnyájan halálának gyümölcse vagyunk!

Halála megváltásunknak az ára: „Hiszen tudjátok – írja Szt. Péter az első levélben – hogy, nem mulandó dolog, ezüst vagy arany váltott meg benneteket, hanem a hibátlan és szeplőtelen Báránynak, Krisztusnak drága vére” (1 Pét. 1,18). Ezenkívül a második olvasmányban ezt hallottuk: „Krisztus halandó életében hangos kiáltással és könnyhullatással imádkozott és könyörgött ahhoz, aki meg tudta menteni a haláltól” (Zsid. 5,7).

Ezeket a szavakat meg kellene szívlelnünk, és tudatosabbá kellene tennünk, hogy milyen nagy az a szeretet, amelyet szenvedése által Jézus kinyilvánított irántunk. Irántunk való szeretetből. hagyta, hogy ártatlanul halálra ítéljék, és a haláltusát emberi természetében nemcsak kiállta, hanem le is győzte. Ezért így olvasuk tovább a Zsidókhoz írt levélben: „Istenfélelme miatt meghallgatásra is talált”, de csak miután „a szenvedésből megtanulta az engedelmességet, noha Isten Fia

volt. Művét befejezve, örök üdvösséget szerzett azoknak, akik engedelmeskednek neki" [v.ö. Zsid. 5, 7-10).

Jézus csak akkor dicsőült meg, miután engedelmességet tanúsított a halálig. A feltámadás általi győzelem biztos tudata és a mennyei Atya szeretetébe való tökéletes odaadás nem könnyítette meg Krisztusnak az emberi halálfélelmet. Végigharcolta ezt egészen a halálig. Szenvedése és halála lehetővé tette számunkra az örök életet.

Kell, hogy ezek a szavak megrendítően hassanak ránk. Nem szabad ezeket csak úgy hallgatnunk, mintha nem indítanának meg, mert Jézus azért halt meg, hogy az örök életet ajándékozza nekünk.

De ki tudja megindítani szívünket, amelyet az élet keserű tapasztalatai megkeményítettek, hogy ne csak részvétet érezzünk, hanem Jézus szenvedésében részt vegyünk, és ilyen módon életünket a búzaszemhez hasonlóvá tegyük? Mária! Forduljunk Hozzá! Mert Ő - amint a Zsinat tanítja - „az isteni Megváltó fönséges Anyja, ... nagylelkű segítőtársa és az Úr alázatos szolgáló leánya”: Ő foganta, szülte és táplálta Krisztust, a templomban bemutatta az Atyának és „a keresztfán haldokló Fiával együtt szenvedett” (LG 61).

Mária szülte az isteni búzaszemet és a Fiával való legbensőbb kapcsolat által – mint maga Krisztus és Krisztussal közösen – a hasonlatot valóra váltotta és Fia halálában való részesedése által, mint a kegyelem kiválasztottja, édesanya és életadó lett.

A Szentírás azt tanítja, hogy Krisztus engedelmessége üdvösségünk oka. De hogy Isten Fia emberré lett, ebben Szűz Mária engedelmissége is közreműködött. Mert Isten nem fölhasználta Máriát, hanem fölszólította az „Igen” kimondására, anélkül, hogy elvette volna szabad akaratát. Úgy hogy Mária saját maga számára is és az egész emberi nem számára egyedülálló módon az üdvösség szerzője lett.

„Üdvösségünk szerzője”: ezeket a szavakat a Zsidókhoz írt levél Jézusra alkalmazza, és a katolikus hagyomány – az édesanyjának isteni Fiával való teljes azonosulásának bizonyítására – Máriára is. Ha Mária életét a szüzi fogantatástól Jézus kereszthaláláig szemléljük, az evangéliumok tudósításaiban fölfedezzük, hogy Názáretben szerényen élt. Miután a nyilvánosság előtt ritkán mutatkozott, ott állt - még pedig isteni szándékkal Fiának keresztye alatt és maga Jézus ajándékozta Őt Anyánknak. Ott szenvedett egyszülött Fiával, és Jézus áldozatával anyai lelkülettel egyesült, mivel a véres áldozat bemutatásához hozzájárult (v.ö. LG 58).

Mária ezért arra tanít, hogy példáját követve nincs szükség nagy vállalkozásra ahhoz, hogy a búzaszem hasonlatát magunkban megvalósítsuk. Mert Isten mind-egyikünket meghívott, hogy akaratát, a számunkra irányt mutató akaratot teljesítsük. De ez gyakran nehezünkre esik. Ezért szükségünk van a hitre, hogy Isten ereje és kegyelme emberi gyengeségünkben is megnyilatkozik. Éppen így szükségünk van hűséges és kitartó szeretetre. Mert a szeretet mindent legyőz! Azért jöttünk itt össze, hogy Jézussal találkozzunk. De Mária az út Jézushoz, Ő Jézus Anyja! Általa jött az emberré lett Isten Fia a világba. Ő nemcsak ajándékozta nekünk Krisztust, hanem egész életét Vele töltötte az anya és fia közötti benső kapcsolatban. Ezért tudott részt venni egyedülálló módon Fia küldetésében, úgy hogy Krisztus Teste - az Egyház minden tagjának mintaképe, utolérhetetlen nevelője és közbenjárója lett.

Ezért egy üdvözhözó feladatra került sor, amelyet isteni Fia már a földön rábí-
zott, és amelyet mennybevitale után is folytat, ugyanis az örök üdvösség adomá-
nyait esdi ki számunkra. Gondoskodik rólunk, gyermekeiről, és véd bennünket,
mert tudja, hogy milyen sok baj és kísértés szorongat bennünket. Köszönjük meg
ezt mennyei Anyánknak, és fordítsuk feléje szívünket, mert Ő az itteni kegykép-
ről letekint ránk. Ő a fájdalmas Anya: könnyei meghatnak bennünket, mert ezek
egy édesanya könnyei, sőt az Istenanya könnyei! Ma a könnyező Szűzanya cso-
dájának háromszázadik évfordulóját ünnepeljük. A történelem arra emlékeztet
bennünket, hogy miért sírt akkoriban: az egyházat, áldott Fiának Testét a tagjai-
ban kegyetlenül üldözték.

Azokat a könnyeket tisztelettel felszárították, de a láthatatlan tör, amelyet már
Jézus bemutatásakor megjövendöltek neki, szívét Fiának életében átjárta. És mi-
vel Jézus, az Egyháza által, az idők végezetéig élet-halál harcban áll - amint Blaise
Pascal írja - az Anya továbbra is elkíséri szenvedő Fiát. Szívében tovább gyászol,
mivel a Krisztushoz való hűség manapság is vértanukat követel. De segít ben-
nünket abban is, hogy Krisztushoz való hűségünket megvalljuk a házaséletben, a
családban, vagy a munkahelyen. Hogy gyengeségeink ellenére is hűségesek ma-
radhassunk, kérnünk kell azt, amire magunk nem vagyunk képesek, és Mária
segít nekünk, hogy megtehessük, amit saját erőnkől nem tudunk megtenni. Amen.

14. SZÖVEGMELLÉKLET

A papság imája és könyörgése a kegykép előtt, 1997

Mély, hódolattal, és tisztelettel járulunk szentképed elé kegyelmekkel tündöklő Szűzanya Mária. A te csodálatos képed háromszáz évvel ezelőtt véres könnyeket hullatott e székesegyházban. Most a te Fiad papjai járulnak színed elé, aki az örök Igét, a világ egyetlen Üdvözítőjét adtad a világnak. Bizalommal fordulunk hozzád, aki édesanyja voltál az Örök Főpapnak és így nekünk, papoknak is édesanyánk vagy. Járj közbe értünk Szent Fiadnál, hogy azokat a gondolatokat, amelyeket az utolsó vacsorán mondott, amikor az Oltáriszentséget rendelte és apostolait bevonta szent küldetésébe, értük szentelve magát, mi papi életünk folyamán hűségesen megtartsuk.

Jézus mondja: „Nem ti választottatok engem, hanem én választottalak titeket”. Köszönjük, Urunk, a hivatás kegyelmét, hogy a legszentebb szolgálatra méltónak találta bennünket. Mindig hűségesek akarunk maradni hivatásunkhoz. Istennek szent anyja, könyörögj értünk!

Jézus mondja: „Barátainknak mondalak titeket, mert mindent tudtul adtam ’ nektek, amit Atyámtól hallottam”. Milyen nagy bizalom nyilvánul meg szavaidban, Urunk, felénk, amikor barátaiddá fogadsz bennünket. Köszönj ük, hogy feltártad előttünk a legmelyebb isteni titkokat. Ezek által szeretnénk a te képmásodra formálódni, igazi Krisztus-hordozók lenni. Krisztusnak szent anyja, könyörögj érettünk!

Jézus mondja „Amint engem szeret az Atya, úgy szeretlek én is titeket. Maradjatok meg az én szeretetemben.” Az örök Atya végtelenül szeretett Téged, mint az emberré lett örök Igét. Ezzel a szeretettel adod számunkra a hatalmat, hogy gyarló szavunkra a Szentlélek segítségül hívása által a kenyér és bor színe alatt jelenvalóvá legyél a szent Eukarisztiában. Add, hogy mi is úgy szeressük egymást, mint akiket szeretsz szereteted nagy ajándékában, az Oltáriszentségben. Mi papok kötelesek vagyunk egymást is szeretni, akiket összeköt a te szereteted ajándéka, az Oltáriszentség. Szeretetre méltó anya, könyörögj értünk!

Jézus mondja: „Én vagyok az út, az igazság és az élet”. Nekünk papoknak és rajtunk keresztül a híveknek is ez szolgál útmutatóul a hozzád vezető földi életben. Add számunkra kegyelmedet, hogy híveinkkel együtt mindig a te utadat járjuk, az örök igazságot képviseljük, és általad nyerjük el életünk beteljesedését. Igazságnak tükre, könyörögj értünk!

Jézus mondja: „Bizony mondom nektek, aki hisz bennem, ugyanazokat a dolgokat viszi végbe, amelyeket én végbevittem.” Urunk és Mesterünk, te egyházad útján valószínűleg megüdvözítő tervedet a világban. Mi a Szentatyával és püspökeinkkel együtt azon akarunk munkálkodni, mint jó pásztorok, hogy a ránk bízottak közül egy se vesszen el, és munkánk által gyarapodjék a te országod. Egyházunk Anyja, könyörögj értünk!

Jézus mondja: „Ti már tiszták vagytok a tanítás által, amelyet hirdettem nektek. Mi a te tanításod által azt az utat választottuk, hogy érted és az Isten országáért lemondunk a családi élet örömeiről, hogy teljesen hivatásunknak élhessünk. A te kegyelmedet kérve örömmel akarjuk megtartani a coelibátust, hogy osztatlan szívvel végezhessek szolgálatunkat.

Tisztaságos Anya, könyörögj értünk!

Jézus mondja: „Ha engem üldöztek, titeket is üldözni fognak.” Sokszor tapasztaljuk, Urunk, hogy nem ért meg bennünket a világ, előítéllettel, sőt ellenséges érzülettel vannak irántunk azok, akik nem a te utadat követik. Fájdalmas számunkra munkánk eredménytelensége és sokak megvetése. Adj erőt számunkra, hogy az ezeknél súlyosabb megpróbáltatásokat is el tudjuk viselni, és így megváltó szenvedésednek is társai lehetünk. Vértanúk királynéja, könyörögj értünk!

Jézus mondja: „Tegyetek tanúságot rólam, hiszen kezdettől fogva veletek vagyok.” Nemcsak szavunkkal akarjuk hirdetni a te tanításodat, hanem életünkkel is tanúságot akarunk tenni rólad a világ szemében, hogy hitelesen hirdessük azt, amit tőled hallottunk, és így elhiggye a világ, hogy te vagy az egyetlen üdvözítője. Hitvallók királynéja, könyörögj értünk!

Jézus mondja: „Értünk szentelem magamat, hogy ők is szentek legyenek.” Meghívásunk, amit tőled kaptunk, küldetésünk, amit te bízál ránk, és a szentségek közvetítésére adott hatalom, amellyel felruháztál bennünket, arra kötelez bennünket, hogy e világban élve ne a világnak, hanem neked éljünk és így szentek legyünk. Isteni kegyelem anyja, könyörögj értünk!

Krisztusunk, örök Főpap. A te édesanyád ott állt a keresztnél, amikor szeretetből önként feláldoztad életedet értünk. Ezáltal a te Anyád nekünk papoknak is édesanyánk lett. Az ő közbenjárását kérve fordulunk hozzád, barátságodat, szeretetedet ne vond meg tőlünk, hanem kegyelmeddel segítsd fáradozásainkat, küzdelmeinket, hogy megváltó műved szolgálatunk által mindjobban kiteljesedjék az egész emberiség javára és az Atya dicsőségére, aki él és uralkodik mindörökké.

Oltalmad alá futunk...

Imádkozzunk a teljes búcsú elnyeréséért a Szentatya szándékára:

Miatyánk...

Üdvöz légy...

Dicsőség az Atyának, a Fiúnak és a Szentléleknek...

Papok édesanyja, vérrel könnyező Szűzanya - Könyörögj értünk!

Az Atya, a Fiú és a Szentlélek nevében. Ámen.

15. SZÖVEGMELLÉKLET

*Jakubinyi György gyulafehérvári érsek elmélkedéseinek vázlata a papság imaóráján
1997. március 17-én*

Győri könnyező SZŰZANYA CCC. évforduló 97.03.17. du. Lorettói letenye

Királyné megszólítása és a papi hivatás

KKT! A litánia ősi szokás: megszólításokba tömörítjük szeretetünket, nagyra-
becsülésünket. A lorettói litániában benne van mindaz, amit számunkra a Szűz-
anya jelent. Vegyük csak a királynői megszólítást és annak kapcsolatát a papság-
gal. Az Immacula dogma C. évfordulóján 1954-ben rendelte el XII. Piusz pápa
BMV Világ királynője emléknapot, mai naptárunk szerint május 31-én volt, most
aug. 22-én van. Királyné vagy királynő? Nyelvújítás. Előtte mindegy volt. Tehát
királynő/né, mert a legkiválóbb teremtmény, a legszentebb szent. De ősmagyar-
ok „Nagyasszonynak” nevezték, mert országló fejedelemmé volt. Izraelben VT
Isten volt a király, majd Saul, Dávid. JKr. testileg is királyi családból származik
anyja, tehát Királynő.

A lorettói litánia 13 címe királyné, most jött hozzá tavaly a „család király-
néja„Vegyük sorra, milyen kapcsolatban van a papsággal.

1. Angyalok királynéja. Az angyalok tiszta szellemi teremtmények, vannak jó és
vannak bukott angyalok. BMV mint Isten anyja fölötté áll az angyaloknak, ezért
királynéja. Kis Szt. Teréz mondja a papokról: Habár méltóságuk az angyalok fölé
helyezi őket, ők is rászorulnak az imára, esendők, BMV a papok királynéja is!

2. Pátriárkák királynéja = törzsfőnök. A 3 ősatya és a 12 törzsfő ősatya. Végso-
ron JKr. minden őse pátriárka. Az utolsó Szt. József, a nevelőapa. BMV tehát
minden pátriárkák királynéja. A pap szentség-kiszolgáltatásával ősatya a hitben
híveinek. Mennyire rászorul ebben a munkájában BMV támogatására.

3. Próféta királynéja = valaki helyett beszél. A próféta Isten embere, szavát
hirdeti. BMV is próféta, mert felismeri Isten akaratát és megteszi. Szóban is kifeje-
zi: Íme az Úr... A pap prófétai küldetése világos: tanító, igehirdető. BMV ebben is
segíti.

4. Apostolok királynője = küldött, aki a rábízott ügyben eljár. Kr. tanúi a Jor-
dántól, az Olajfák hegyéig! BMV Jézus egész életének tanúja! Először és utoljára a
Szentírásban: Annuntiatio és Pünkösöd! A pap Kr. tanúja: ma tanukra van szük-
ség. Cölibátusa, életáldozata igazolja, hogy Krisztus él, van mennyország.

5. Vértanúk Királynője. Tertullianus: Samnis martyrum semen christianorum.
BMV lélekben mindent végig szenvedett. Ezért a VT királynője. Qui accedit
ordindus martyr est. Mennyi valódi vértanú papunk van. S mennyi vérnélküli
vértanúság.

6. Hitvallók királynője. – a szentek csoportja, akik életükkel vallották meg hitüket. BMV rejtett élete igazi hitvallás. S ez a pap élete is. „Élek én, de már nem én élek...” A pap áttetsző: nem őt látják, hanem Kr-t benne.

7. Szüzesség királynője. A szüzesség evangéliumi tanács. Ezrek követték. Van házasság is. Aei parthenosz! Efezus 431. A három csillag. A pap szüzességének őre a Mária tisztelet. Lelkileg termékeny csak szüzi pap lehet. Szt. Alajos: In centem nen secuti, paenitentem imitemur.

8. Mindenszentek királynője. Az életszentség változatossága kimeríthetetlen BMV mindegyik foglalata. Boldog a pap, aki csak egy vonást is követ életében.

9. Eredeti bűn nélkül fogantatott királyné. Kiváltság. Nem követhető. S ez az elérhetetlen eszmény állandó fejlődésre ösztönöz. Megállás nincs.

10. Mennybe felvett királyné. Elővételezte azt, amiben részünk lesz. „Quae sursum sunt sapite, non quae super terram. Papi jelszó.

11. Rózsafüzér királynéja. A nép zsoltosmája. Hitünk foglalata. Per Mariam a Jesum. Rózsafüzér nélkül – BMV tiszte nélkül – nincs biztosítva a végső állhatatosság kegyelme.

12. Család királynője. Új megszólítás. De felidézi Názáretet. A szent család a papi hivatás melegágya. Az első Seminarium = csemetekert. Az első magyar szent család: Szt. István, B. Gizella és Szt. Imre.

13. Béke királynője. I. VH után született meg: a vágy hozta létre. Sálom = bibliai értelemben. Mindezt BMV közvetíti. A pap egyházközségében a béke anyaga sálom.

14. Magyarok Nagyasszonya! Minden népnek Boldogasszonya Legyen az én Nagyasszonyom!

A győri könnyező SZŰZANYA szentmiséje 1997. március 17. de. 11 óra BMV jelenések

KKT! A haldokló Kis Szt. Teréz felsóhajtott: Ha pap lettem volna úgy prédikáltam volna a Szent Szűzről, hogy bemutassam: ő is hitből élt. Ha úgy beszélnek róla, hogy csak sóhajtozni lehet, akkor nem vesszük észre, hogy követhető, és követni is kell. S mégis a természetfeletti jelenségek, konkrétan a jelenéseknél legtöbbször a Szűzanya jelenik meg. Statisztikákat közölnek, pl. az 1962-es LTHK szerint az utolsó 30 évben 117 jelenés volt, ebből csak 3-at ismertek el: Beauring (1932-1933), Banneux (1933) és Siracusa, 30-at kifejezetten elvetettek és még 84 vizsgálat alatt van.

Rarzinger bíboros könyvében Rapporto sulla fede tisztázza a jelenések ügyét: a kinyilatkoztatás lezárult. Nem várhatunk szenzációt. Isten azonban szólhat továbbra is az emberiséghez. Feleleveníti feledésbe ment vagy veszélyeztetett hitigazságot, erkölcsi élet gyakorlatát.

A jelenéseket az egyházmegyei főpásztor hagyja jóvá. Ez csak azt jelenti, hogy – nincs benne hit és erkölcs ellenes; – közölhető és kultusz tárgya lehet; – elegendő érv van amellett, hogy természetfeletti eredetét emberi hittel elfogadjuk.

Az utóbbi években nagyon megsokszorozódott. Néhány példa:

– San Damiano, Mamma Rosa Quattrini +1981 minden pénteken és BMV ünnepén „Madre delle Rose” Végrendeletét a PP nem fogadta el 1985-ben. A helyi püspök engedélyezett csendes misét.

– Akita, Tokyo mellett 1973-1981 BMV szobor könnyezett. Sasagawa Eu nővér kapta az üzeneteket, gyógyulások. A helyi püspök két római út után elismeri.

– Escorial – Amaro Cuevas családjának (1931-1977 Lourdes-ban meggyógyul.) jelenései 1981. 05. 10. óta. 1985. a madridi érsek letiltja.

– Kibeho néger falu 1981 óta hét látnok. Mère du Verbe, Butare püspökség Rwanda.

– Kairó kopt templom 1968-1986 ápr. 1-től minden este, S. Damiano templom, Subri negyed

– A Chicagói Szt. Miklós ortodox albán templom, Iverska Bogorodica kép 1986. dec. 5-6-án könnyezett. Filmzték.

– Medugorje 1981 óta naponta...

René Laurentin szerint a sok jelenés oka: infláció 3 tényező miatt: a keresztények jelek dolgában keveset kaptak, túlérzékenység a túlvilág irányában, amely a zavaros időkre jellemző, a sürgősség, amire minduntalan utal a Napba öltözött asszony.

Minden Mária-jelenés foglalata a kánai mennyegzőn mondott Mária szavak: Tegyétek, amit Fiam mond! Ezt teszi a Szűzanya Lourdes-ban, Fatimában, Medjugorjében.

Ez a győri Szűzanya üzenete is: Kitört az angol forradalom, köztársaság, Cromwell Olivér. Az ír Clonfert püspöke, Walter Lynch báró menekül a Szűzanya képével. Előbb Bécsbe 1649-, majd Győrbe jön, ahol Püski János győri püspök fogadja (1655-1663).

A kép 1697. március 17-én Szt. Patrik ír védszent napján reggel 6 és 9 óra között három órán át könnyezett. Vannak szemtanúk. Siegbert Heister generális kapitány is tanúskodik.

Miért sírt a Szűzanya? Siratta Írországot, a katolikusokat? Vagy üzenet a magyaroknak, akik ebben az időben foglalták vissza hazájukat a töröktől: 1683 Bécs, 1686 Buda, 1697 Zenta stb. Ez időben könnyezett a füzesmikolai (1699) Szűzanya kép is, melyet a császár parancsára Kolozsvárra vittek. De ekkor könnyezett a pócsi Szűzanya is. Nagy idők voltak, a megújulásé. A Szűzanya sírt, mert nem látta az őszinte megtérést. „Tegyétek, amit Fiam mond.”

Mi, késői zarándokok, nekünk is szól ez a figyelmeztetés. Megteszem amit a Szűzanya Fia mond? Keresztény vagyok-e magánéletemben, társadalmi életemben?

Anyám könnyeire emlékezve ismét fogadást teszek: a keresztségit.

Könnyes a két szemed, ó Szűzanyánk.

Véresen csordul a könnye reánk.

Jaj milyen bánat gyöttri szívedet,

Sajtolja ki könnyeidet?

Futva fut írthoni püspök ide,

Bűne csak krisztusi drága hite.

Képedet hozza édes vigaszul,

Itt tesz csodát véle az Úr.

Mentes Mihály – Halmos László

Az első pünkösdi novéna: Csel 1, 12-14

Emeleti terem: Coenaculum. Mátyás megválasztása.

120-an vannak: első consistorium. BMV!

Egész papi életünk ilyen Coenaculum.

MSM – mindenütt coenaculum

Jean Guitton: La Vierge... BMV a mi családi titkunk. Ahogy minden családban vannak szavak, amelyeket csak ők értenek, célzások, emlékek, szóhasználat. Így BMV számunkra – a szeretet nyelve: De Maria nunquam satis. O felix culpa!

RP8 1897. 02 08. Szt. Szaniszló nővér aranyjubiläumára írta Kis Szt. Teréz: „A Szent Szűz!... Ó, mit mondhatnék róla?... Ó, az én Anyám!”

Győri Marcell atya: Majd a Szűzanya!

Vittorio Messori a colloquio con il Card. Ratzinger Rapporto sulla fede, 1985, 104-113. Túlásnak tartotta: pl. BMV minden eretnokség ellensége. Most már megérti, hogy BMV biztosítja a krisztológiai dogmákat:

1. Négy dogma: perp.virginitas, maternitas divina, Imma és Assumptio. Megvédik Krisztus két természetét.
2. A négy dogma mutatja a Szentírás Hagyomány viszonyát
3. Mint zsidó szent: az VT és NT kapcsolata, viszonya.
4. BMV áhítat biztosítja az érzelmet az értelem mellett.
5. BMV az Egyház mintaképe: a női, az anyai vonás.
6. A nők eszményképe, mint anya és szűz.

Gyakorlat:

- Az Egyház által előírt BMV ünnepek, ájtatosságok május és október pontos, lelkes megtartása.
- Az Egyház által ajánlott ájtatosságok terjesztése, első szombati BMV mise, BMV in sabbato, papok szombatja
- Rózsafüzér 5 tized, a rózsafüzér-társulat támogatása
- Zarándoklat BMV kegyhelyekre hívekkel
- Leleményesség! A gyermeki szeretet találékony.

Csel 1, 12-14

Erre az Olajfákról elnevezett hegyről, amely Jeruzsálemtől egy szombatnapi járásra van, visszatértek Jeruzsálembe. Amint megérkeztek, fölmentek az emeleti terembe, ahol együtt szoktak lenni: Péter és János, Jakab és András, Fülöp és Tamás, Bertalan és Máté, Alfeus fia, Jakab, a buzgó Simon és Jakab testvére, Júdás. Mindannyian egy szívvel, egy lélekkel állhatatosan imádkoztak az asszonyokkal, Máriával, Jézus anyjával és testvéreivel együtt.

16. SZÖVEGMELLÉKLET

A családok könyörgése zarándoknapjuk alkalmából 1997. február 2-án

Mély tisztelettel és esedező lélekkel járulunk véres könnyeket hullató kegyképed elé Szűzanya, Mária. Általad lett testté az örök Ige, akinek édesanyja lettél. Mi, szülők, fordulunk most hozzád, aki az édesanyák mintaképe vagy, járj közben értünk Szent Fiadnál, hogy a Szent Család példáját követve a mi családjaink is Istennek tetsző, szent családok legyenek.

Istennek szent anyja, könyörögj értünk, akik a keresztségben Isten gyermekei lettünk és nekünk is anyánk vagy.

Istennek szent anyja könyörögj értünk!

Krisztusnak szent anyja, könyörögj értünk, hogy gyermekeinket a te Fiad törvényeinek útján neveljük.

Krisztusnak szent anyja, könyörögj értünk!

Egyházunk anyja, könyörögj értünk, hogy családjainkban megvalósuljon a te egyházzad tükörképe.

Egyházunk anyja, könyörögj értünk!

Szeplőtelen szűz anya, könyörögj értünk, hogy a házastársi hűséget mindig meg tudjuk őrizni a családokban.

Szeplőtelen szűz anya, könyörögj értünk!

Szeretetre méltó anya, könyörögj értünk, hogy a hitvesi szeretetben egybeforrva, gyermekeinknek is szeretetet tudjunk nyújtani.

Szeretetre méltó anya, könyörögj értünk!

Csodálatos anya, könyörögj értünk, hogy a keresztyén családok példaképei lehessenek a többi családnak a világban.

Csodálatos anya, könyörögj értünk!

Jó tanács anyja, kérünk téged, légy életed példájával útmutatója a szülőknek, hogy gyermekeiket szavukkal és példájukkal a helyes úton vezessék.

Jó tanács anyja, könyörögj értünk!

Teremtőnknek anyja, járj közben a szülőkért, hogy a teremtő Isten munkatársaiként Isten áldásaként fogadják gyermekeiket.

Teremtőnknek anyja, könyörögj értünk!

Üdvözítőnk anyja, segítsd a szülőket, hogy gyermekeiket az üdvösség útján vezessék.

Üdvözítőnk anyja, könyörögj értünk!

Fájdalmas anya közvetíts a szülők számára lelki erőt, hogy az élet megpróbáltatásait hősiess lélekkel viseljék el családjuk javára.

Fájdalmas anya, könyörögj értünk!

Magyarok Nagyasszonya, könyörögj a magyar családokért, hogy őseink hitében megerősödve népünk jövőjének zálogai legyenek.

Magyarok Nagyasszonya, könyörögj értünk!

Családok királynője, vérrel könnyező kegyképeden is koronát viselsz a fejedén. Szent Fiad, miután testedet és lelkedet is felvitte az égbe, a mindenség királynőjévé koronázott. Bizalommal fordulunk hozzád, hisz sohasem lehetett hallani, hogy valakit gyámolítás nélkül hagytál volna, aki hozzád folyamodott. Légy közbenjárója Szent Fiadnál a családoknak és eszközölj ki számukra elegendő kegyelmi segítséget, hogy legyenek szent magyar családok, amelyek által növekszik egyházad és erősödik nemzetünk, a te Fiad által, aki él és uralkodik mindörökkön örökké. Ámen.

Családok királynője, vérrel könnyező Szűzanya, könyörögj értünk!
Az Atya, a Fiú és a Szentlélek nevében. Ámen.

17. SZÖVEGMELLÉKLET

A zarándokló ifjúság könyörgése 1997. június 28-án

Ima a kegykép előtt az ifjúsági zarándoklaton

Ma a fiatalok, a te gyermekeid, tisztelettel és hódolattal járulunk csodálatos kegyképed elé, Boldogságos Szűz Mária. Képeden a szemedből háromszáz évvel ezelőtt véres könnyek gördültek alá. Bizalommal fordulunk hozzád, járj közbe értünk Szent Fiadnál, aki általad lett emberré, és aki a világ egyetlen üdvözítője, hogy életutunk alakításában sok kegyelemben legyen részünk, és részt tudjunk venni egyházunk és hazánk építésében.

Szent István királyunk neked ajánlotta fel koronáját és országát. Boldogasszony Anyánk, járj közbe szent Fiadnál, hogy magyar nemzetünknek értékes tagjai lehessünk és építői legyünk nemzetük boldog jövőjének

Magyarok Nagyasszonya...

Szent Gellért püspök, a magyar katolikus pedagógusok védőszentje és példaképe. Ő oktatta Szent Imrét a tudományokra és nevelte az erkölcsös életre. Az ő közbenjárását kérjük, hogy a magyar katolikus iskolákban működő oktatók és nevelők áldozatos munkája által, szellemben művelt, hitükben állhatatos és jellemben erkölcsös magyar fiatalság készüljön fel az életre.

Bölcsesség széke...

Szent Imre, a magyar ifjúság példaképe. Testben erős, lélekben jellemes ifjú volt, akire számíthatott nemzete. Ha fiatalon halt is meg, példája mindig ott áll előttünk. Eszközöld ki számunkra Szűzanyánk, hogy elegendő kegyelmet kapjunk a helytállásra és a kegyelmet mindig fel is használjuk.

Tisztaságos Anya...

Szent László király szembeszállt a pogánysággal, amely felütötte fejét az országban. Ma is kísért az új pogányság szelleme, az elvilágiasodás légköre. Mi ki akarunk tartani szent hitünk tanításában, hogy általunk lássa a világ az értékebb életformát, és másokat is Istenhez vezessen a mi példánk

Hitvallók királynéja...

Szent Margit, a leányifjúság példaképe. Ő a nemzet pusztulása után a haza áldozati báránya lett. Mi fiatalok is ki akarunk tartani hűségesen a lelki és testi tisztaságban, hogy úgy járuljunk nemzetünk erkölcsi megújulásához.

Hűséges Szűz...

Szent Erzsébet asszony, a keresztény családi élet példája. Hűségesen szerette férjét, és Isten ajándékeként fogadta gyermekeit, akiket vallásos szellemben nevelt fel. A család a nemzet jövőjének záloga. Amikor annyi széthulló család van hazánkban és egyre fogyó nemzet lettünk, mi Isten segítségével vállalni akarjuk a keresztény családi eszmény megvalósítását.

Családok királynője...

Apor Vilmos püspök vértanúhalálával tett tanúságot arról, hogy élete feláldozásával is megvédi a rábízottakat. Ma is hősökre van szüksége az egyháznak és nemzetünknek. Így remélhetjük, hogy magyar népünk megújulva lép be a második keresztény magyar évezredbe, egyházunk pedig így ünnepelheti Krisztus születésének 2000 éves Nagy Jubileumát.

Vértanúk királynéja...

Istennek Szent Anyja, Magyarok Nagyasszonya, Boldogságos Szűz Mária. Vérrel könnyező képeden koronát viselsz fejedén. Ezzel is kifejezésre jut, hogy a világ királynője vagy. Nekünk is királynőnk vagy. Ezért kérünk bizalommal, hogy közbenjárásoddal támogasd Szent Fiadnál kéréseinket, hogy a magyar szentek példáját követve hitvalló és tanúságtevő lélekkel készüljünk fel küldetésünkre, amelyet a történelem tartogat számunkra és Szent Fiad áldására mindig méltók legyünk, aki él és uralkodik mindörökké. Amen.

Oltalmazd alá futunk...

Imádkozzunk a teljes búcsú elnyeréséért a Szentatya szándékára.

Miatyánk...

Üdvözlégy...

Dicsőség az Atyának, a Fiúnak és a Szentléleknek.

Miképpen kezdetben...

Világ Királynője, vérrel könnyező Szűzanya - Könyörögi értünk.

Az Atya, a Fiú és a Szentlélek nevében. Ámen.

18. SZÖVEGMELLÉKLET

Ima a kegykép előtt a 300 éves jubileumi búcsújáráskor

Mély hódolattal és tisztelettel járulunk szentképed elé Istennek Szent Anyja, Boldogságos Szűz Mária. A te csodálatos képed itt e Székesegyházban háromszáz évvel ezelőtt véres könnyeket hullatott. Szent képeden imádságos lélekkel hajolsz Isteri Fiad, az általad emberré lett Örök Ige fölé, aki a világ egyetlen Üdvözítője. A te hathatós közbenjárásodat kérve veled együtt fordulunk most mi is nagy bizalommal szent Fiadhoz, hogy hallgassa meg kéréseinket:

Istennek szent anyja, könyörögj értünk, akik a keresztségben Isten gyermekei lettünk, hogy a megszentelő kegyelmet mindig megőrizzük:

Istennek szent anyja, könyörögj értünk!

Krisztusnak szent anyja, könyörögj a te Fiad földi helytartójáért, II. János Pál pápáért, hogy Isten népét hitében megerősödve vezesse a harmadik keresztné évezred felé:

Krisztusnak szent anyja, könyörögj értünk!

Egyházunk anyja, könyörögj Fiadnál, az Örök Főpapnál az egyház püspökeiért és papjaiért, hogy jó pásztorai legyenek népednek, és támassz új papi hivatásokat egyházadban:

Egyházunk anyja, könyörögj értünk!

Isteni kegyelem anyja, könyörögj a te gyermekeidért, hogy szent Fiadtól mindig megkapják az elegendő kegyelmi segítséget a gonoszlélek elleni küzdelemben.

Isteni kegyelem anyja, könyörögj értünk!

Tisztaságos anya, könyörögj értünk, hogy a halálos bűnt mindig el tudjuk kerülni, és lelkünk tisztaságát megőrizzük:

Tisztaságos anya, könyörögj értünk!

Hűséges szűz, könyörögj ifjúságunkért, hogy testben és lélekben tisztán készüljenek fel a családi életre:

Hűséges szűz, könyörögj értünk!

Örömünknek oka, könyörögj értünk, hogy a lélek belső örömével legyünk úrrá minden megpróbáltatáson és soha ne veszítsük el beléd vetett bizalmunkat:

Örömünknek oka, könyörögj értünk!

Betegek gyógyítója, könyörögj azokért, akik testi vagy lelki betegségben szenvednek és adj nekik fájdalmukban enyhülést, a betegségből pedig felgyógyulást:

Betegek gyógyítója, könyörögj értünk!

Mennysorság ajtaja, könyörögj azokért, akik elköltöztek az élők sorából, hogy részesüljenek szent Fiad örök látásában, nekünk padig eszközöld ki a jó halál kegyelmét:

Mennysorság ajtaja, könyörögj értünk!

Bűnösök menedéke, könyörögj azokért, akik kísértéseket szenvednek, hogy állhatatosak tudjanak maradni a jóban, a bűnösöknek pedig eszközöld ki a megtérés kegyelmét:

Bűnösök menedéke, könyörögj érettünk!

Családok királynője, könyörögj a családjainkért, hogy az egymás iránti hűség és áldozatos szeretet kösse össze a szülőket, gyermekeiket pedig áldásként fogadják, és vallásos szellemben neveljék:

Családok királynője, könyörögj érettünk!

Béke királynője könyörögj azért, hogy nemzetünk és a világ népei békességben éljenek, és igazságosság mindenütt érvényre jusson.

Béke királynője, könyörögj érettünk!

Vértanúk királynője, általad könyörgünk szent Fiadhoz, hogy Isten szolgáját, Vilmos püspököt dicsőítse meg azzal, hogy itt földön is a boldogok sorában tisztelhessek őt:

Vértanúk királynője, könyörögj érettünk!

Magyarok Nagyasszonya, könyörögj nemzetünkért, amelyet első szent királyunk Neked ajánlott fel és kérünk, hogy közbenjárásodra népünk távol maradjon az erkölcsi romlástól, szűnjön meg hazánkban az igazságtalanság minden formája, és hitben megújulva léphessen be a következő keresztény magyar évezredbe:

Magyarok Nagyasszonya, könyörögj érettünk!

Istennek szent anyja, Boldogságos Szűz Mária. Vérről könnyező képeden koronát viselsz a fejedben. Ezzel is kifejezésre jut, hogy szent Fiad, miután testedet és lelkedet is felvitte az égbe, a világmindenség királynőjévé koronázott. Bizalommal fordulunk hozzád, hisz sohasem lehetett hallani, hogy valakit gyámolítás nélkül hagyta, aki oltalmazt és pártfogásodért hozzád folyamodott. Eszközölj ki számunkra kegyelmet, akik elzarándokoltunk vérről könnyező kegyképedhez, hogy gyarlóságainkból megtérve, lélekben megerősödve, hitvalló és tanúságtevő keresztény életet élve járjuk tovább az élet nagy zarándokútját, és majd eljuthassunk az örök hazába, ahol Veled együtt lesz részünk szent Fiad boldogító színe látásában.

Aki él és uralkodik mindörökké. Amen.

Oltalmazd alá futunk Istennek szent anyja...

Imádkozzunk a teljes búcsú elnyeréséért a Szentatya szándékára:

Miatyánk...

Üdvözlégy...

Dicsőség az Atyának, a Fiúnak és a Szentléleknek...

Világ királynője, vérről könnyező Szűzanya, könyörögj érettünk!

Az Atya, a Fiú és a Szentlélek nevében. Amen.

19. SZÖVEGMELLÉKLET

John Kirby Clonfert-i püspök levele a győri püspökhöz 1997. április 9-én

St. Brendan's,
Coorheen, Loughrea,
Co. Galway.
Tel.: (091) 41560.

9 April 1997

Egyházmegyei Hivatal H-9021 Győr
Káptalándomb 1
HUNGARY

Dear Dr Pápai,

I write to thank you for inviting the Clonfert delegation to the 300 anniversary celebrations for the sacred picture of Our Lady, Consolatrix Afflictorum, in Győr. It was wonderful to be present on such an important occasion.

I was very conscious of the historical link with my predecessor, Bishop Walter Lynch and of the present link between the small, rural, Irish diocese of Clonfert and the larger, industrial, Hungarian diocese of Győr. These links reminded me of the universality of the Catholic Church.

We certainly enjoyed your magnificent hospitality. The suites of rooms in the Conference Hotel were excellent and of course its proximity to the Cathedral and Bishop's palace made life very easy for us. We also enjoyed the hospitality of your own house and of the hotel and seminary over the three days. You treated us as 'most honoured guests' throughout our stay in Győr.

It was very good of you to provide us with an excellent driver-translator-guide in the person of Mr Tamás Kiss. He was very kind and gracious and looked after us very well. I will write separately to him to thank him.

I also extend thanks on behalf of the other members of what came to be known as the „Irish Delegation”: Monsignor Louis Page, Monsignor Michael Courtney and Father Cathal Geraghty. They too felt privileged to have been part of the wonderful celebrations. Please convey our thanks to the Vicar General, the Parish Priest and to the various members of your staff.

Thank you, too, for the wooden carving of „Our Lady of Győr”. I enclose some photographs of the visit which may be of interest to you and also a copy of an article which I wrote to highlight the event for Irish readers.

Yours sincerely,
Bishop John Kirby

Dr. Pápai Lajos úrnak
Egyházmegyei hivatal
Győr
Káptalandomb 1.
9021

Tisztelt Dr. Pápai Úr!

Ezúton szeretném megköszönni Önnek, hogy Clonfert-i delegációnkat meghívta Miasszonyunk (Consolatrix Afflictorum) megszentelt képének 300. évfordulás ünnepségére, Győrbe. Számunkra csodálatos és megtisztelő volt részt venni egy ilyen jelentős eseményen.

Mint ahogy elődömré, Walter Lynch püspök úrra, rám is nagy hatással volt az a történelmi jelenlegi kapcsolat, amely a mi kis vidéki, clonfert-i egyházkerületünket összeköti a nagyobb, iparvárosi, győri magyar egyházkerülettel. Ez a kapcsolat emlékeztet a katolikus egyház egyetemességére.

Kiváló vendéglátásukat nagyon élveztük. A szállodai lakosztályok nagyszerűek voltak, s a hotel közelsége a katedrális, valamint a püspöki palotához nagyban megkönnyítette helyzetünket. Természetesen nagyon köszönjük szíves vendéglátását saját lakásában, a szállodában végig a három napos szeminárium alatt. Győri tartózkodásunk alatt „megkülönböztetett vendégként különleges elbánásban részesített bennünket.

Nagyon kedves volt Öntől, hogy látogatásunk tartalmára egy kiváló gépkocsivezető-tolmács-útikalauzt biztosított számunkra, Kiss Tamás személyében. Nagyon kedves, udvarias, segítőkész volt. Kiss úrnak fentieket külön levélben köszönöm majd meg.

Engedje meg, hogy az „ír delegáció” többi tagja, Monsignor Louis Page, Monsignor Michael Courtney és Cathal Geraghty Atya nevében is kifejezzem köszönetemet Megtiszteltetésnek érezték, hogy részesei lehettek a csodálatos ünnepségnek. Kérem, továbbítsa köszönetünket a főplébánosnak, az egyházközség lelkészeinek, valamennyi munkatársának.

Köszönöm Önöknek a Győri Miasszonyunk faszobrot is. Levelemhez mellékelek néhány, a látogatás alkalmából készített fényképet, amelyek talán. érdekelni fogják, valamint egy újságcikk másolatát, melyet utazásunkról, s az eseményekről az ír olvasóknak írtam.

Dublin, 1997. április 9.

Őszinte tisztelettel:

John Kirby püspök
sk

20. SZÖVEGMELLÉKLET

*dr. Christoph Schönborn bécsi érsek beszéde a győri bazilikában
1997. július 5-én a fatimai ünnepségen*

Szentmise: Mária Szeplőtelen Szívéről

Szentlecke: Judit 13, 17-20; 15, 8a 9

Evangélium: Lk 2, 46-51

Dicsértessék a Jézus Krisztus!

Kedves testvéreim az Úrban!

Az Istenanya tiszteletére írt egyik legszebb német költemény – Novalis költő tollából – így kezdődik: „Látlak téged ezer képben, Mária, kedvesen vagy ábrázolva...”

Ez a költemény egyszerű, szívhez szóló szavakkal azt fejezi ki, hogy Máriát, Isten Anyját szerették és szeretik az egészen egyszerű emberek és a nagy hittudósok, a bűnbánók és a szentek, a fiatalok és az öregek, azok az emberek, akik a Szűzanyát földi életében körülvették és mi, akik a harmadik évezred küszöbén állunk, és nem elégséges egyetlen kép, egyetlen hasonlat, egyetlen név, hogy áldott voltának gazdagságát és számunkra való jelentőségét fölfogjuk.

Már nagyon korán zengte az egyház az Úr Anyjának dicséretének énekét. Az ókor egyik leghíresebb Mária-prédikációja Alexandriai Szent Cirilltől származik, amelyet az efezusi zsinaton vagy röviddel azután mondott el: „Légy üdvözölve Isten-szülő Mária, az egész földkerekség tiszteletreméltó ékszer; lámpa, amely nem alszik ki, a szüzesség koronája, az igazhitűség jogara, szentély, amelyet nem rombolnak le, a fölfoghatatlan edénye, Anya és Szűz”.

Vagy gondoljunk csak a loretti litániának bibliai, konkrét és egyúttal misztikus megszólításaira!

Mária közbenjáró, közvetítő szerepének gondolata nagyon régi. Már a 6. századból származó Akathistos-himnusz úgy jellemzi Máriát, mint „szántóföldet, amely az irgalom gyümölcsét érleli”.

Mária, mint termékeny szántóföld, amely az élet kenyerét ajándékozza nekünk – milyen szép kép!

Az üdvösség kegyelmeinek közvetítőjeként, könyörülő, védő, gondoskodó és részvevő Anyaként Mária újra és újra megmutatkozott az évszázadok folyamán. Nem félt attól, hogy áttörje azt a falat, amely gyenge hitünk elől eltakarja az eget, megmutatta magát csodákban és jelenésekben.

Ezen események közül ma kettőre gondolunk különösen: a győri kegykép csodájára, amely 1697. március 17-én – 300 évvel ezelőtt – véres könnyeket ontott, és az Istenanya 80 évvel ezelőtti fatimai jelenéseire.

Ami közös ebben az első pillantásra különböző két képben, az Mária anyai gondoskodása, amellyel az emberek felé fordul, a reagálása egészen időszerű helyzetekre és problémákra, a válasza a kor bajára.

Ennek a templomnak a kegyképe ide kísérte Walter Lynch püspököt Írországból, amikor az Oliver Cromwell alatti véres keresztényüldözés idején menekülnie kellett. Szt. Patrik ünnepén, 1697. március 17-én a kép hirtelen véres könnyeket ontott, mintegy az ég részvétét kimutatva az emberek szenvedése iránt.

A fatimai jelenésekben – 1917. május 13-a és október 13-a között – Mária nyomatékosan szólít fel a bűnbánatra, engesztelésre és imádságra, „hogy a világ számára kiesdjék a békét” (május 13). Megrendülve látjuk mi, akik a kommunizmus bukását 1989-ben átéltük, hogy az Istenanya ígéretei milyen kézzelfoghatóan teljesedtek. A harmadik jelenéskor július 13-án ezt mondta:

„Azt akarom, hogy ajánlják föl Szeplőtelen Szívemnek Oroszországot...”

Ha kérésemet teljesítik, akkor Oroszország megtér és béke lesz... Végül Szeplőtelen Szívem diadalmaskodni fog, a Szentatya felajánlja nekem Oroszországot, amely megtér és a világra a béke korszaka köszönt.”

„Végül Szeplőtelen Szívem diadalmaskodni fog...” Mit jelent ez? Vajon nem olyan kijelentés ez, amely a vallásosságunkat hitünk középpontjától, Krisztustól, nagyon eltávolíthatná egy egyoldalúan máriás formához? Vajon a Mária Szíve-tisztelet, Szeplőtelen Szívének tisztelete nem a kereszténységnek egy mellékutcaja?

Nem, így hangzik minden évszázad teológusainak válasza, mert a Mária Szíve tisztelet egyenes úton Fiának Szívéhez vezet. Mária a szenvedés útját Fiával együtt járta teljes valóságában, és ez a szív átalakulásának útját jelentette számára.

Az anyai gondoskodásnak egyszerű, emberi, kézzelfogható voltát bizonyította Mária a világnak első nyilvános fellépésekor, ami egyúttal isteni Fiának is első fellépése volt: a kánai menyegzőn. Az indíték itt egy melegszívű együttérzés volt a fiatal jegyespárral, amely a borkészletét nyilvánvalóan túl szűkösen tervezte és most kínos helyzet előtt állt: a bor elfogyott. Fiához intézett csendes kérésével, amelyet csak tartózkodóan fogalmaz meg (nincs már boruk), és amelyet Fia először majdhogynem keményen utasít el, kimutatja Mária a részvétét az egyszerű emberek sorsa iránt. Ezzel a kérésével azonban titokzatos módon előidézi Jézus „órájának” a kezdetét is, az első csoda általi kinyilvánulását, mintegy megmozgatja az eget és a földet.

Mária számára ez az óra szintén egyike azoknak a fájdalmas élményeknek, amelyeket „mint mindent, ami történt, szívébe vésett, ahogy a mai evangélium mondja. Az angyali üdvözléttől kezdve Fia szenvedéséig átél és átszenved Mária Szíve egy átalakítást, amelyet az agg Simeon törként jellemzett, amely a lelkét át fogja járni (Lk 2, 35), és amelyről az egyház ősidők óta úgy elmélkedik, mint „Mária hét fájdalma”.

Ha az ember Jézus egyes szavainak látszólagos ridegségét tekinti, amelyeket Máriához intézett vagy Máriáról mondott, akkor ezek a szavak nem szívtelen elutasításnak bizonyulnak, hanem Mária Szíve átalakításának Jézus Szíve szerint. Ennek az azonossá formálásnak az útját Máriának a hit homályában kellett járnia – és ebben valóban a mi nővérünk volt. Ezt az utat a korlátlan „legyen” lelkületével tette meg, amelyet a kezdetkor, az angyali üdvözlétkor kimondott, és ezt az utat járta a keresztfáig, amelyen Fiának Szívét megnyitották minden bűnös és minden szenvedő utolsó menedékhelyeként. Itt, a keresztnél, abban az órában, amikor Fiát teljesen átadja küldetésének, Szíve teljesen egyesül Fia Szívével és

kitáruul, mint Fiának Szíve. A keresztt alatt, amelyen Fia életét adja minden emberért, Mária minden ember Édesanyja lesz.

De van egy fordított átalakítás is. Bizonyos módon Jézus Szíve Édesanyjának Szíve szerint alakult. A második Vatikáni Zsinat ezt mondja Krisztusról:

„Emberi kézzel dolgozott, emberi ésszel gondolkodott, emberi akarattal cselekedett, emberi szívvel szeretett. Szűz Máriától születve valóban egy lett közülünk, mindenben hasonló lett hozzánk a bűnt kivéve” (GS 22). Az emberi szív, amellyel szeretett, Mária Szíve szerint alakult. Tőle kapta Krisztus az emberségét. Ez a forma azonban nincs korlátozva a születés pillanatára. Ez tovább hat a hosszú, rejtett názáreti éveken keresztül, amelyekben Jézus a mindennapi élet fakóságában „engedelmeskedett nekik” (Lk 2,51). Hogy Mária ilyen módon döntően befolyásolta Isten Fiának emberi fejlődését, ez lényeges szempont az emberré levés titkában.

Így helyes úton járnak mindazok, akik az Istenanya számtalan képe és szobra előtt nagy és kicsi ügyeikben, gondjaikban, aggodalmukban és gyakran kilátástalan bajukban menedéket keresnek. Az Anya és Fia „legyen” szavában ugyanaz a válasz rejlik az Atya akaratára.

Ha a fatimai üzenet bűnbánatra, megtérésre, a bűnökért való engesztelésre szólított fel, akkor teljesen az utóbbi 150 esztendő Mária-jelenéseinek hagyományát követi. A fatimai üzenethez azonban különös módon Mária Szeplőtelen Szívének a tisztelete is hozzájárul, annak a Szívnek a tisztelete, amely teljes odaadással ajánlódkozta magát Istennek.

„Oda akarjátok ajándékozni magatokat Istennek?” Máriának a pásztorgyermekekhez intézett eme kérdése adja meg az alaphangot az első jelenéstől kezdve. Önmagunk átadása Istennek, egészen és feltétel nélkül: ez az a magatartás, amely a teremtményhez illik, ez Máriának a magatartása. Az ember számára nincs örömtelibb, mint ez az odaadás, ezért a fatimai üzenetben az öröm uralkodik, a „kimondhatatlan öröm” (1 Pét. 1,8).

Mária „legyen” szava a teremtmény tökéletes válasza Isten kegyelmére. Szeplőtelen Szívében, amely teljesen a Teremtő akarata szerint, a Teremtő örömeire alakult, Mária a tökéletes egyháznak, a „szeplő és ránc nélküli jegyesnek” előképe (v.ö. Ef. 5,7).

Mária Szíve, amelyet ma tisztelünk, az a hely, ahol üdvösségünk megkezdődött, és egyúttal az a hely, ahol az új teremtés már befejeződött.

Ha tehát ma Mária dicséretét zengjük, akkor ezt az egész egyházzal tesszük, amely kezdettől fogva az Úr Édesanyjánál, a közbenjárónál talált menedéket, amint már a legrégebb, egy papiruszon talált, harmadik századból származó Máriához szóló fohász mondja:

„Oltalmad alá menekülünk, Istennek szent Szülője, könyörgésünket meg ne vesd szükségünk idején, hanem oltalmaz meg minket minden veszedelemtől, egyedül tiszta, egyedül áldott Szűz”. Amen.

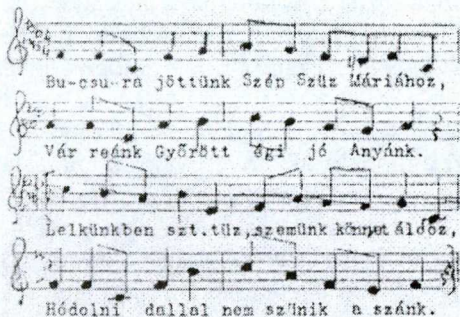

21. SZÖVEGMELLÉKLET

ÉNEKEK

A GYŐRI KÖNNYEZŐ SZŰZANYÁHOZ

Szövegek Mentés Mihálytól,
dallamok Halmos Lászlótól.

2. Jó Anyánk, halljad, hála zeng a dalban,
Hogy Neked is fáj, ami fáj nekünk.
Emberi szívben mindig annyi baj van!
Mennyei enyhet Tőled kérhetünk.

3. Gyötrelme tör ránk vad vajdó kornak,
Gyűlölet gyullad, irtja életünk.

II.

Jaj szívünk rémül, milyen lesz a holnap,
Könnyed a zálog, hogy remélhetünk.

4. Szent Fiad meghalt a kereszten értünk,
Hogy törje poklok szolga-láncait.
Öljük meg mink is zsarnokunk, a vétkünk,
És szabad szívvel szárnnyal majd a hit.

5. Ó Anyánk, itt Te megtanítasz szépen:
Másért ne sírjunk, csak a bűn miatt.
Rettegni nem kell vak viharos éjben,
Merjük csak immár szeretni Fiad.

6. Győzünk a harcban, mert velünk az Isten,
Vérnek és könnynek nagy az ereje.
Vállalta sorsunk, hogy ne vesszünk itten,
Krisztusunk győz, és győzünk mi Vele.

7. Könnyeid, Szent Szűz, ezt üzenik nekünk:
Csókoljuk érte véres arcodat.
Most búcsúszóra földre hull a térdünk:
Gyermeki lelkünk hűséget fogad.

2. Hullott a könnyed a kereszt alatt,
Míg ott álltál mély gyászban.
Hányszor kínozzák újra Fiadat:
Ő szenved az Egyházban.
Részvétre gyűl most is a szíved.
Ámde az égben sírni nem lehet.
Képeden egykor véres könny fakadt,
Most kegyelemforrás van.

3. Mennyi a kínunk, ki mérheti meg,
Ember sorsa, jaj nehéz.
Gyűlölettűzben égnek a szívek
A szeretet oly kevés.
Szomjas a szív; részvét kell neki.
Emberi szívben meg nem lelheti.
Isteni jószág küldi könnyedet,
Tőle a bűn elenyész.

4. Bízva menekszünk Hozzád, jó Anyánk
 Mert bűnünk ver, büntet.
 Bánatos könnyünk mossa meg ruhánk:
 És bűnfoltot eltüntet.
 Légy mivelünk, hogyha száll az éj:
 Életünk estéjén szívünk halni fél.
 Könnyeid gyöngye koszorúnk gyanánt
 Váltsa égbe lelkünket.

III.

2. Futva fut írthoni püspök ide;
 Bűne csak krisztusi drága hite.
 Képedet hozza édes vigaszul,
 Itt tesz csodát véle az Úr.

3. Két kicsi nép, magyar, ír a Tied.
 Könnyük is, vérük is vérzi szíved.
 Ajkadat értünk, imára nyitod.
 Ezt súgja e drága titok.

4. Könnyedet Jézusunk küldi nekünk.
 Sírjon a vétkeink bús nemzetünk!
 Szent szíve rajtunk megint könnyörül,
 Síró néped újra örül

5. Vérgyöngy a képeden ó
 Szűzanyánk; Fölszedem, hű szíved kincse
 gyanánt. Bűnömet én is könnyel siratom;
 Lábad elé mind lerakom

22. SZÖVEGMELLÉKLET

A győri Mária

A győri nagytemplomban
Kis ezüst csengő csengett.
Egy öreg pap miséje
Törte csak meg a csendet.
Hajnali fényben úsztak
Az oszlopok, ívek.
A földön térdeltek
Az ájtatos hívek.

- Török igában nyög az ország, mint a pária.
- A törököktől ments meg minket égi Mária!

A győri nagytemplomban
Hangzott a siralom.
Egy Mária-kép függött
A füstös, vén falon.
Az üldözött ír földről
Került egykor ide.
A templomban csak sírt, sírt
A győriek szíve.

- Török igában nyög az ország, mint a pária.
- A törököktől ments meg minket égi Mária!

Amint felnéztek a hívek
A képre esdekelve,
Döbbenve látták: Mária
Szeméből könny pereg le!
Könny, véres könny patakzik
Három órán keresztül.
A látványra a templom
Borzadva összerezdült.

- Török igában nyög az ország, mint a pária.
- Nézzétek, véres könnyet hullat értünk Mária!

Futott a káptalanpap
A vérkönnyes csodához.
Futott a várkapitány
És futott mind a város.
Princ Eugen hadának
Örvendezett a föld, ég.
A győri rubin könnyeket
Gyolcskendővel törölték.

- Nem lesz a népünk mindig tiprott, árva pária!
- Zenta alatt igánkat összetörte Mária!

Súlyos ezüst keretben
Oltáron áll a kép.
Hírét harangok hordják
A messze tájra szét.
Zászlók alatt sietnek
Új s új zarándokok
És boldogan kiáltja
Sok százezer torok:

- Borús magyar, megint igát viselő, árva pária,
- Most is sirat s most is megment a győri Mária!

Harsányi Lajos

23. SZÖVEGMELLÉKLET

„GYÖRI MISE“
152. Mária-hagyományokból
250 éves jubileumra

MISSA JAURINENSIS
B. M. V.
Hibernae Gentis Dicata

Auctore
LADISLAV HALMOS
regente Chori in Eccl. Cath.
Jaurinensi

Kyrie

2. Kórus: Hívek:

Ky-ri-e e-le-i-son. Ky-ri-e e-le-i-son.

Kórus is: Kórus: Hívek:

Ky-ri-e e-le-i-son. Chri-ste e-le-i-son. Chri-ste e-

Kórus is: Kórus:

le-i-son. Chri-ste e-le-i-son. Ky-ri-e e-le-i-son.

Hívek: Kórus is: *lassiva*

Ky-ri-e e-le-i-son. Ky-ri-e e-le-i-son.

Gloria

Kórus: Et in terra pax ho-mi-ni-bus bonae vo-lun-tá-tis.

Hívek: Laudamus te. Bene-dí-ci-mus te. Adoramus te. Glo-ri-fi-camus te.

Kórus: Gratias a-gl-mus ti-bi propter magnam glo-ri-am tu-am.

Hívek: Domine Deus, Rex cae-lé-stis, Deus Pa-ter om-ni-potén-s.

Kórus: Domine Fili u-ni-gé-ni-te Je-su Chri-ste.

Hívek: Domine Deus, Agnus De-i, Fi-li-us Pa-tris.

Kórus: Qui tollis peccáta mun-di, mise-ré-re no-bis.

Hívek: Qui tollis peccáta mun-di, suscipe deprecati-ó-nem no-stram.

Kórus: Qui sedes ad dexteram Pa-tris, mise-ré-re no-bis.

Hívek: Quoniam tu so-lus san-ctus. Tu so-lus Do-mi-nus.

Kórus: Tu so-lus Al-tis-sí-mus Je-su Chri-ste.

Együtt: Cum Sancto Spi-ri-tu, in gloria Dei Pa-tris. A-men.

Gloria után: Feleletek Evangéliumból:

Et cum spi-ri-tu tu-o. A-men. Glo-ri-a ti-bi Do-mi-ne.

Credo

A 16 szakasz sémája:

elején: flexánál: sorvégénél:

Pa-trem om-ni-potén-tem † fa-ctó-rem caeli — et te-er-rae,

új sornál: nyugtelnél: végén:

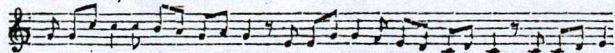
vi-si-bí-li-um omni-um / et invi-sí-bí-li-um.

- Kórus: 1. Patrem om-ni-potén-tem, † factórem caeli — et terrae, visí-bí-li-um omni-um, / et invi-sí-bí-li-um.
- Hívek: 2. Et in unum Dominum Je-sum Christum, Fillum Dei u-ni-génitum.
- Kórus: 3. Et ex Pa-tre natum ante omni-a saecula.
- Hívek: 4. Deum de Deo, lumen — de lumine, Deum verum de De-o ve-ro.
- Kórus: 5. Genitum non fa-ctum, † consubstantiá-lem Pa-tri: por quem omni-a facta sunt.
- Hívek: 6. Qui propter — nos homines, et propter nostram salútem / descéndit — de caeculis.
- Kórus: 7. Et incarnatus est de Spiritu San-cto † ex Mari- — a Virgíne: Et ho-mo factus est.
- Hívek: 8. Crucifíxus etiam — pro nobis: sub Pontio Piláto / passus, et — sepúltus est.
- Kórus: 9. Et resurrexit ter-ti- — a díe, secúndum — Scriptúras.
- Hívek: 10. Et ascendit — in caelum: sedet ad dexte-ram Pa-tris.
- Kórus: 11. Et iterum ventúrus est cum glóri-a, † judicáre vivos — et mortuos: cujus regni non e-rit fínis.
- Hívek: 12. Et in Spiritum Sanctum, Domi-num, † et vi-vi- — ficántem: qui ex Patre Filióque — procedít.
- Kórus: 13. Qui cum Patre et Filio simul adorá-tur, † et conglóri- — ficábitur: qui locútus est per — Prophétas.
- Hívek: 14. Et unam sanctam — cathólicam et apostólicam — Ecclesiám.
- Kórus: 15. Confíteor unum — baptísma in remissí-onem pec- — catórum.
- Hívek: 16. Et expéc-to resurrec-tí-onem mor- — tuórum.
- Kórus is: Et ví-tam ven-tú-rí sae-cu-li. Aamen.

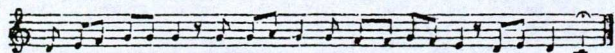

Offertorium után
(gregorián-ének Szűz Máriához)

Előbb a Kórus, azután a Hívek is.

Salve Mater mise-ri-córdi-ae, Mater De-i, et mater ve-ni-ae, Mater spe-i,

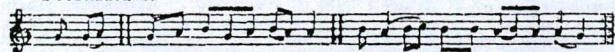

et mater gra-ti-ae, Ma-ter ple-na sanctae lac-ti-li-ae, o Ma-ri-a!

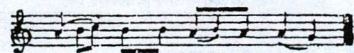
A Kórus minden verse után ez ismétlendő!

Feclelek

a Praefatiohoz:

A-men. Et cum spi-ri-tu tu-o. Ha-bé-mus ad Do-mi-num.

Gl-o-ri-am et ju-sti-ti-am est,

Sanctus

San-ctus, San-ctus, San-ctus Do-mi-nus De-us

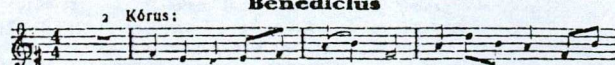

Sa-ba-oth, Ple-ni sunt cae-li et ter-ra glo-ri-a tu-

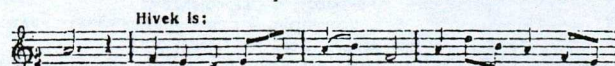

a. Ho-sán-na in ex-cel-sis. Ho-sán-na in ex-cel-sis.

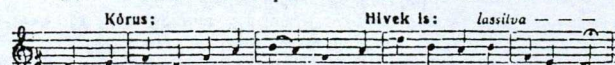
Benedictus

Be-ne-dí-ctus qui ve-nit in no-mi-ne Do-mi-

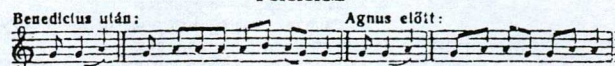

ni. Be-ne-dí-ctus qui ve-nit in no-mi-ne Do-mi-

ni. Ho-sán-na in ex-cel-sis. Ho-sán-na in ex-cel-sis.

Feclelek

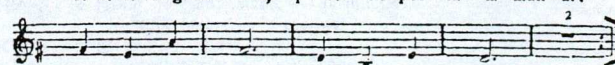

A-men. Sed li-be-ra nos a ma-lo. A-men. Et cum spi-ri-tu tu-o.

Agnus

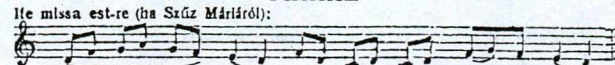
1. 2. 3. A-gnus De-i, qui tol-lis pec-cá-ta mun-dí:

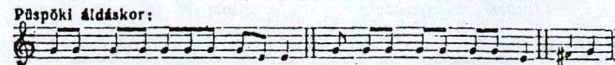
1. 2. mi-se-ré-re no-bis.

3. do-na no-bis pa-cem.

Feclelek

De-o (o) gra-ti-as.

Ex hoc nunc et usque in sae-culum. Qui fe-cit caelum et ter-ram. A-men.

Copyright 1947 by Halmos László, Győr, Hungary

Ének-ésólam ára: 1111
Orgonaparitúra előkészületben

GYÖRMI SE MISSA JAURINENSIS B.M.V.

Az ír népnek ajánlva

Másolását a
főrvény tiltja

Hibernae Genti Dicata

KYRIE

L. Halmos

Andante, ma molto moderato (♩ = cca 80)

Kórus (Chorus)

Hívek (Fideles)

Ky-ri-e e-le-i-son. Ky-ri-e e-

Kórus is (Eliam Ch.)

Kórus

le-i-son. Ky-ri-e e-le-i-son. Chri-ste e-le-i-son

Hívek

Kórus is

Kórus

Chri-ste e-le-i-son. Chri-ste e-le-i-son. Ky-ri-e e-

Copyright 1947 by Halmos László, Győr Hungaria

Orgonaportitúra ára 10.-F.
Énekeszóló ára 6.-fillér

Hívek

Kórus is *poco largando*

le-i-son. Ky-ri-e e-le-i-son. Ky-ri-e e-le-i-son.

GLORIA

Choraliter (♩ = cca 200)

Kórus

Hívek

Et in terra pax ho-mi-ni-bus bonae volun-ta-tis. Laudamus

te. Bene-di-ci-mus te. Adoramus te. Glo-ri-fi-ca-mus te.

Kórus

Gratias a-gimus ti-bi propter magnam glo-ri-am tu-am.

Hívek

Domine Deus, Rex cae-le-stis, Deus Pa-ter o-mni-pot-ens.

Kórus *Hívek*

Domine Fili uni-ge-ni-te Je-su Chri-ste. Domine Deus, Agnus De-i,

Meno mosso
Kórus

Fi-li-us Pa-tris Qui tollis peccata mun-di, mise-re-re

Hívek

no-bis. Qui tollis peccata mun-di, suscipe depre-ca-ti-onem

Kórus

no-stram, Qui sedes ad dextram Pa-tris, mise-rere no-bis.

Tempo I.

Hivek

Kórus

Quoniam tu solus sanctus. Tu solus Domi-nus Tu so-lus Al-

Meno mosso
Együtt (Simul)

molto largando

tissi-mus Je-su Chri-ste. Cum Sancto Spi-ri-tu, in gloria Dei

Patris. A-men.

CREDO

Choraliter (cca 184)

Kórus

Patrem omnipoten-tem, factorem caeli et ter-rae, visi-

Hivek

biliun omnium et invisi-bi-li-um. Et in unum Dominum Je-

sum Chri-stum, Fi-li-um Dei u-ni-ge-ni-tum.

Kórus

Et ex Pa-tre na-tum an-te omni-a sae-cu-la. Deum.

Hívek

Kórus

de Deo, lumen de lumine, Deum verum de De-o ve-ro Ge-ni-

tum, non fa-ctum, consubstan-tia-lem Pa-tri: per quem omni-a

Hívek

facta sunt. Qui propter nos homi-nes, et propter nostram salutem

Kórus (più largamente)

descendit de cae-lis Et in-carnatus est de Spi-ritu San-cto

Hívek

ex Ma-ri-a Vir-gi-ne: Et ho-mo factus est. Cruci-fi-xus etiam

pro no-bis: sub Pon-tio Pilato passus, et sepultus est.

Kórus

Et i-terum venturus est cum glori-a judi-care vivos

Kórus

Et re-surrexit terli-a di-e, se-cundum Scrip-tu-ras.

Hívek

et mortu-os: cujus regni non e-rit fi-nis. Et in

Hívek

Et a-scendit in cae-lum: sedet ad dexte-ram Pa-tris.

Spirítum Sanctum Domi-num, et vi-vi-fi-can-tem:

Kórus

qui ex Patre Filioque proce- dit. Quicum Patre et Filio

simul adora-tur, et con-glori-fi-ca- tur: qui lo-

Hívek

cutus est per Prophe- tas. Et unam sanctam

Kórus

ca-tholi-cam et a-postolicam Ec-clesi-am Confi-teor unum

Hívek

bapti-sma in remissionem pec-ca-to-rum. Et ex-specto resur-

Kórus is *molto largando*

rectionem mor-tu-o-rum. Et vi-tam venturi saecu-li. A - men.

SANCTUS

Maestoso (♩ = cca 72)

Kórus Hívek is (Etiám F.)
Sanctus, Sanctus San-ctus

Dominus De-us Sa-ba-oth. Ple-ni sunt caeli et ter-ra

Kórus Hívek is
glo-ri-a tu-a. Ho-san-na in ex-cel-sis. Ho-

poco largando

sanna in ex-cel-sis.

BENEDICTUS

Maestoso (♩ = cca 66)

Kórus
Be-ne-di-ctus qui ve-nit

Hívek is
in nomi-ne Domi-ni. Be-ne-di-ctus qui

Kórus

ve-nit in nomine Domi-ni. Ho-san-na in ex-

Hívek is *poco largando*

cel-sis. Ho-san-na in ex-cel-sis.

Molto tranquillo (♩ = cca 76)

AGNUS

18 Kórus Hívek is

1. 2. 3. Agnus De-i, qui tol-lis pec-ca-ta mun-di:

1. 2. mi-se-re-re no-bis. *poco largando*
3. do-na no-bis pa-cem.

Emisét az írórszági eredetű győri Sz. Mária-kegykép csodájának 250 éves jubileumára írta Halmos László, a győri székesegyház karnagya. Az évforduló ünnepségein sokezer hívő énekelte.

In memoriam prodigii Imaginis gratiosae, quae ex Hibernia oriunda, ante 250 annos in Ecclesia Cathedrali Jaurinensi Hungariae sanguine maduit, auctore Ladislao Halmos regente Chori in Eccl. Cath. Jaurinensi. In anniversario cantata est a multis milibus fidelium.

A győri egyházmegyei hatóság 876/1947. sz. engedélyével.

Ék. Forgács Barnabás

Orgona.

Halmos tiszte.

Győri Miso
az új népnél
ajánlva.

Győri mise.

Halmos tiszte.

Szöveg: Halmos tiszte.

Halmos tiszte.

Halmos tiszte.

Halmos tiszte.

Mind. *Kor.*

Christe e-lei-son, Kyrie e-

Stach.

leison, Kyrie e-leison.

Mind. *2000 1850.*

Kyri-e e-leison.

Gloria.

Kor.

Et in terra pax hominibus

Stach.

bonae voluntatis te laudamus te,
Bern-

di-cimus te! Adoramus te, Glo-

Kor.

ri-fi-camus te! Gratias a-gimus

tibi, propter magnam glo-

Larg. Vento moder.

Fi- lius Petri Qui tollis
peccata

Allegro.

mun- di misce- re nobis Qui tol-
lis pec- cata

mun- di, suscipe deprecati- onem

Larg.

instrum. Qui sedas ad
dextram Pa- tris

Larg. Vento moder.

Fi- lius Petri Qui tollis
peccata

Allegro.

mun- di misce- re nobis Qui tol-
lis pec- cata

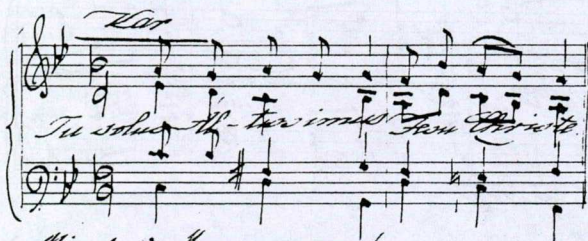
mun- di, suscipe deprecati- onem

Larg.

instrum. Qui sedas ad
dextram Pa- tris

*Tempo I.
Alleg.*

And. i. bene marc.

Credo

Var.

et ex Patre natum ante omni-

Words.

a saeculo: Deum de Deo, lumina

de lumine, Deum verum de Deo

Var.

de Deo. Veritatem, non factum

consul-stantia-feri Patris: per quem omnia

Words.

facta sunt. Qui propter nos homines,

et propter nostram salutem

Var. pp

descendit de coelis. Et in carnis assumptio

in Ma-ri-a Virgine: Et homo factus est

Finch.

con-ci-ficus et iu-venis: sub Pontio Pilate

Var.

in paucis, et se-pulchrum est: Et resurrexit: terti-

a di-e, secundum Scrip-tu-ras.

Finch.

Et a-scendit in caelum: Sedit ad dexte-

Var.

ram Patris: Et i-ternum venturus est cum glori-

a, judi-care vivos et mortuos:

cujus regni non e-rit fi-nis.

And.

Et in Spiritum Sanctum Domini-

et vi-vi-fi-cantem qui ex Patre Filio que

And.

sunt credit. Qui cum Patre et Filio simul ador-

tur et con-glori-fi-ca-tur: qui lo-

And.

cutus est per Prophetas et unam sanctam

catholi-cam et apostolicam

And.

Ecce-siam. Con-fiteor unam

baptisma in re-missionem pec-

And.

co-tu-m. Et ex-specta-rasur-

recti-tu-m mor-tu-o-rum.

Mind *molto largando.*

Et vi-tam ven-tu-ri sae-cu-

li-mi-ni

Sanctus

Mantoso. *Lar*

Sanctus,

Mind

Sanctus, Sanctus, Do-mi-nus De-us

Pa-tris. Qui sedes ad dex-teram Pa-tris

Do-mi-ni In ex-cel-sis

Var *Mind*

Ho-sanna in ex-cel-sis. Ho-

poco largando.

san-na in ex-cel-sis.

Benedictus

Var

Be-ne-dictus qui re-sit in no-bis.

Mind.

no-bis. Be-ne-dictus qui

re-sit in no-bis. Amen.

Var. *Mind*

Ho-sanna in ex-cel-sis. Ho-

poco larg.

san-na in ex-cel-sis.

Agnus Dei.

Est a miset az irosági ere-
diti győri Füző karia - kgyhép
csodájának 250-éves jubileumi-
ra írt a szász, de eöföldül
irreprogein erukdth.

Győri hat. Sz. 1947
in ergekötford.

Céintam 1950 dec. 4. m.

Stálmarchajud
my ig. kábnygy.

24. SZÖVEGMELLÉKLET

A Győri Szűz Mária saját miséje

Die 17 martii

MISSA

BEATAE MARIAE VIRGINIS JAURINENSIS

II CLASSIS

Rubricae speciales:

1. *In cuncta Jaurinensi Dioecesi, quotannis, die 17 MARTII recoli potest FESTUM*

B. M. V. JAURINENSIS sub gradu II-ae classis, nisi occurrat dies liturgicus I-ae cl. — Missa dicitur cum "Gloria", "Credo"; praefatio de B. M. V "et te in veneratione".

2. *Ad omnia altaria Jaurinensis Cathedralis Ecclesiae, singulis per annum diebus, permittitur celebratio huius Missae tamquam votivae propriae II-ae cl., sed tantum PRO PEREGRINIS sacerdotibus aut quoties ipsa Missa in peregrinantium favorem dicatur, dummodo non occurrat dies liturgicus I. cl. vel Ipsius Deiparae II. cl. festum. Missa dicitur ut supra indicatur, sed sine "Credo"*

3. *In cuncta Jaurinensi Dioecesi, DIEBUS LITURGICIS IV. CL. celebrari potest haec Missa votiva propria sine "Gloria" (quod tamen dicitur Sabbato!). "Credo" semper omittitur.*

Antiphona ad Introitum (Hebr. 4, 16)

Adeamus cum fiducia ad thronum gratiae, ut misericordiam consequamur et gratiam inveniamus in auxilio opportuno. (T. P. Alleluia, alleluia.)

(Ps. 88, 2) Misericordias Domini in aeternum cantabo; in generationem et generationem annuntiabo veritatem tuam in ore meo. V. Gloria Patri. Ademus...

Oratio

Oremus. Domine Iesu Christe, qui Genetricem tuam Mariam, cuius veneramur imaginem, Matrem nobis dedisti semper succurrere paratam: concede,

quaesumus; ut nos maternam eius opem assidue implorantes, redemptionis tuae fructum perpetuo experiri mereamur. Qui vivis.

LECTIO Epistolae beati Pauli Apostoli ad Corinthios (2 Cor 1, 3-5). Benedictus Deus et Pater Domini nostri Iesu Christi, Pater misericordiarum, et Deus totius consolationis, qui consolatur nos in omni tribulatione nostra, ut possimus et ipsi consolari eos qui in omni pressura sunt, per exhortationem qua exhortamur et ipsi a Deo; quoniam sicut abundant passionem Christi in nobis, ita et per Christum abundat consolatio nostra.

Graduale (Ps. 102, 1. et 3.)

Benedic, anima, mea, Domino, et omnia quae intra me sunt nomini sancto eius: Qui sanat omnes infirmitates tuas. V. (Ps. 117, 14) Fortitudo mea et laus mea Dominus, et factus est mihi in salutem.

Tractus

Stabat sancta Maria, caeli Regina et mundi Domina iuxta Crucem Domini nostri Iesu Christi dolorosa. V. (Thren. 1, 12) O vos omnes, qui transitis per viam, attendite et videte, si est dolor sicut dolor meus.

In Missis votivis, tempore paschali, ommissis graduali et tractu, dicitur:

Alleluia, Alleluia. V. Stabat sancta Maria, caeli Regina et mundi Domina, iuxta Crucem Domini nostri Iesu Christi dolorosa. Alleluia. V. (Thren. 1, 12) O vos omnes, qui transitis per viam, attendite et videte, si est dolor sicut dolor meus. Alleluia.

In Missis vero votivis ante Septuagesimam vel post Pentecosten, graduale ut supra, sed, omisso tractu, dicitur:

Alleluia, alleluia. V. (Ps. 59,13) Da nobis, Domine, auxilium de tribulatione: quia vana salus hominis. Alleluia.

Sequentia sancti Evangelii secundum Lucam. (Luc. 2, 33-35) Erat pater eius et mater mirantes super his, quae dicebantur de illo. Et benedixit illis Simeon, et dixit ad Mariam. matrem

eius: Ecce positus est hic in ruinam, et in resurrectionem multorum in Israel, et in signum cui contradicetur; et tuam ipsius animam pertransibit gladius, ut revelentur ex multis cordibus cogitationes.

CREDO (vide rubricas speciales!)

Ant. ad Offertorium (Ierem.18, 20)

Recordare, Virgo Mater Dei. dum steteris in conspectu Domini, ut loquaris pro nobis bona, et ut avertat indignationem suam a nobis. (T. P. Alleluia)

Oratio super Oblata

Haec oblatio, Domine, per salutiferam Beatissimae Unigeniti Filii tui Genetricis intercessionem, nos in tua gratia confirmet, et a malis omnibus reddat immunes. Per eundem Dominum.

Praefatio de B. Maria Virg. Et te in veneratione.

Ant. ad Communionem (Is. 46.13)

Dabo in Sion salutem, et in Israel gloriam meam. (T. P. Alleluia)

Oratio post Communionem

Oremus. Divinis relecti muneribus, te, Domine, suppliciter exoramus: ut, Beatae Mariae Virginis intercessione, cuius memoriam venerando agimus; a praesentibus periculis liberati, aeternae vitae gaudia consequamur. Per Dominum.

A GYŐRI BOLDOGSÁGOS SZŰZ MÁRIA MISÉJE

Bevonulásra (Zsid. 4, 16)

Lépjünk bizalommal a kegyelem ol-tárához, hogy irgalmat nyerjünk, és kegyelmet találjunk. amikor segítségért folyamodunk. *(Húsvéti időben: Alleluja, alleluja.)*

(Zsolt. 88, 2) Az Úr kegyességéről éneklek szüntelen; hűségét nemzedékről nemzedékre hirdetem. V. Dicsőség az Atyának és a Fiúnak és a Szentléleknek; miképpen kezdetben, most és mindörökké. Amen. – Lépjünk bizalommal...

Könyörgés

Könyörögjünk. Úr Jézus Krisztus! Édesanyád, Mária képét jöttünk köszönten. *(Székesegyházon kívül: ... hálával tiszteljük.)* Anyául adtad őt nekünk, hogy mindig segítségünkre siessen. Engedd, kérünk, hogy mi, akik anyai oltalmát állhatatosan kérjük, örökre elnyerjük megváltásod gyümölcsét. Aki az Atyával és a Szentlélekkel élsz és uralkodol, Isten, mindörökké. Amen.

SZENTLECKE Szent Pál apostolnak a korintusiakhoz írt leveléből. (2 Kor. 1, 3–5)

Áldott az Isten, Urunk Jézus Krisztus Atyja, az irgalom Atyja és minden vigasztalás Istene. Ő vigasztal meg minden szomorúságunkban, hogy mi is megvigasztalhassunk másokat mindenféle szomorúságunkban azzal a vigasztalással, amellyel Isten vigasztal meg minket. Amilyen bőven részesedünk ugyanis Krisztus szenvedésében, olyan bőven árad ránk Krisztus által a vigasztalás is.

Összekötő ének (Zsolt. 102, 1. és 3.)

Áldjad lelkem az Urat, és egész bensőm az Ő szent nevét, mert meggyógyítja minden gyengeséged. V. *(Zsolt. 117, 14)* Az Úr az én erőm és dicsekvésem, Ő lett az én üdvösségem!

Böjti ének

Állt a mennynek Királynéja, világ Nagyasszonya. Szűz Mária, Urunk Jézus Krisztus keresztjénél siránkozva. V. *(Jer. Sir. 1, 12)* Mindnyájan, kik erre jártok, nézzetek rám és lássátok, van-e az enyémhez hasonló fájdalom?

Húsvéti időben votivmisékben, az Összekötő ének és a Böjti ének elhagyásával ezt mondjuk:

Alleluja, alleluja. V. Állt a mennynek Királynéja, világ Nagyasszonya, Szűz Mária, Urunk Jézus Krisztus keresztjénél siránkozva. Alleluja. V. *(Jer. Sir. 1, 12)* Mindnyájan, kik erre jártok, nézzetek rám és lássátok, van-e az enyémhez hasonló fájdalom. Alleluja.

Hetvenedvasárnap előtt vagy Pünkösöd után mondott votivmisékben az Összekötő ének ugyanaz, mint fent, de a Böjti ének helyett ezt mondjuk:

Alleluja, alleluja V. *(Zsolt. 59, 13)* El-esettségünkből emelj fel minket, Urunk, hiszen emberekben hiába bizakodunk. Alleluja.

Evangélium Szent Lukács könyvéből (Lk. 2, 33-35) Mikor a gyermek Jézust bemutatták a templomban, atyja és anyja csodálkoztak mindazon; amit felőle mondtak. Azután megáldotta őket Simeon, és így szólt anyjához, Máriához: Sokaknak romlására és föltámasztására lesz Ő a választott népben, jel, amelynek ellene mondanak; - és a te lelkedet is tör járja majd át - Óáltala ugyanis nyilvánvaló lesz, hogy kinek mi lakik a szívében.

HISZEK az Egy Istenben (ld. a bevezető rubrikát!)

Felajánlásra (Jer. 18, 20)

Az Úr színe előtt emlékezz meg rólunk, Istennek Szűz Anyja, és szólj érdekében, hogy haragját ne érezzük soha!

(Húsvéti időben: Alleluja.)

Könyörgés az *áldozati adományok felett*

Egyszülött Fiad Boldogságos Anyjának hathatós közbenjárására, szilárdít-

son meg minket, Urunk, kegyelmedben ez az áldozat, és óvjon meg minden bajtól. A mi Urunk Jézus Krisztus, a Te Fiad által, aki Veled és a Szentlélekkel él és uralkodik, Isten, mindörökké. Amen.

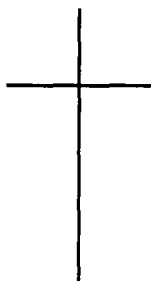
Hálaadó ének (prefáció) a B. Szűz Máriáról: És amikor tiszteljük a Boldogságos mindenkor Szűz Máriát...

Áldozásra (Iz. 46, 13)

A szent hegyen osztom az üdvösséget, és dicsőségem felragyog népemben. (Húsvéti időben: Alleluja.)

Áldozás utáni könyörgés

Könyörögjünk. Isteni ajándékaidtól felüdülve, alázattal kérünk, Urunk, hogy a Boldogságos Szűz Mária közbenjárására, akinek most tisztelettel adózunk, megszabaduljunk a jelen bajoktól és elnyerjük az örök élet örömeit. A mi Urunk Jézus Krisztus, a Te Fiad által, aki Veled és a Szentlélekkel él és uralkodik, Isten, mindörökké. Amen.

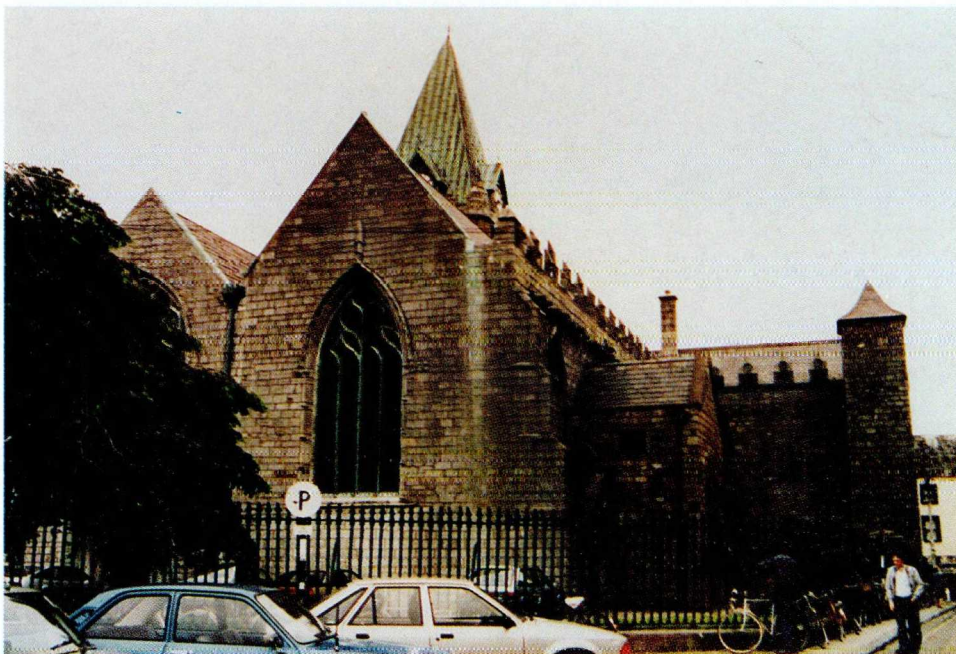

Prot. N. 543/1967. - Haec Missa propria B. M. V. Jaurinensis a S. Congregatione Rituum die 21. oct. 1966. sub. Prot N.16/1965. approbata est. Cum vero debito modo certiores facti simus praesentem editionem Missae propriae plane concordare cum texto approbato, interpretationemque popularem linguae vernaculae indoli aptam fidelemque esse, Nos, ad normam art. 86, § 4. Const. Liturg. "Sacrosanctum Concilium", eam libenter approbamus typisque describi et publici iuris fieri permittimus. Jaurini, die 21. febr. 1967. dr. Josephus Bánk epus tit. Materianen., admin. apost. Jaurinen.

KÉPMELLÉKLETEK

1. kép A győri kegykép, 17. század
Fig. 1. The miraculous picture of Győr, 17th century

2. kép Galway, Írország, Szent Miklós templom
Fig. 2. Galway, Ireland, St. Nikolaus church

3. kép Galway, az üres keret a templomban
Fig. 3. Galway, the empty frame in the church

4. kép Galway, a keret a győri kép másolatával
Fig. 4. Galway, the frame with the copy of the picture in Győr

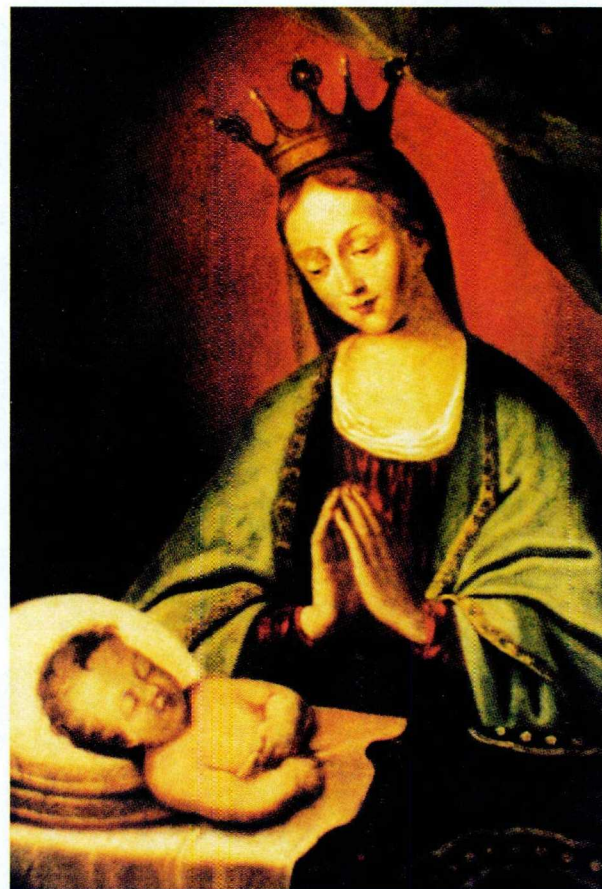

5. kép A vérrel verítékező Szűzanya kép prototípusai, Wierixx metszetei
Fig. 5. Prototypes of the mireaculouse picture, carvings of Wierixk

6. kép A győri kegykép másolata Ringelai, Németország templomában, a 18. század közepéről
 Fig. 6. Copy of the picture from Győr in parish church of Ringelai, Germany, from the middle of the 18th century

7. kép A kegykép másolata a Rákócziánumban, Győr, most Pannonhalmán
 Fig. 7. Copy of the miraculous picture in the Rákócziánumb, Győr, now in Pannonhalmán

8. kép A kegykép másolata a szombathelyi püspöki székesegyházban
 Fig. 8. Copy of the miraculous picture in the bishopric church of Szombathely

9. kép Körmeneti pajzs a Győri Boldogasszony képével, Celldömölk XVIII. század
 Procession shield with the miraculous picture of the Virgin Mary in Győr, Celldömölk, 18th century

10. kép A hédervári oltár
Fig. 10. Altar in the parish church of Héderővár

11. kép A kegykép másolat a hédervári oltáron
Fig. 11. Copy of the miraculous picture in the altar of Héderővár

12. kép Oltár a koroncói templomban
 Fig. 12. Altar in the parish church of Koroncó

13. kép Kegyképmásolat a koroncói temploman
 Fig. 13. Copy of the miraculous picture in the parish church of Koroncó

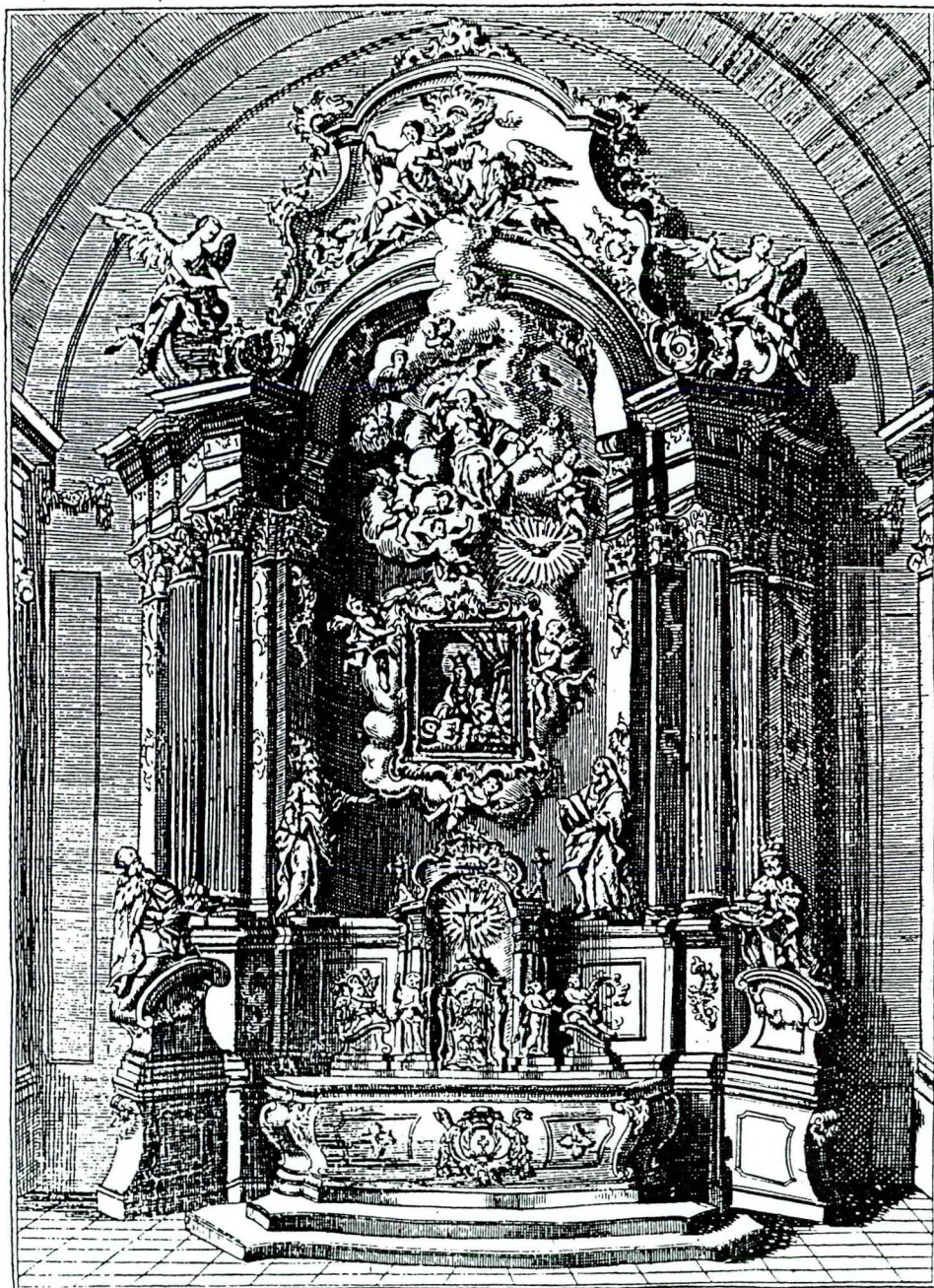

14. kép A gyórsövényházi oltár
Fig. 14. Altar in Gyórsövényháza

15. kép Másolat a győri szemináriumban
Fig. 15. Copy of the miraculous picture in the priest seminar, Győr

16. kép Mansfeld J. metszete a kegyoltárról
Fig. 16. J. Mansfeld's carving on the privileged altar

17. kép. A győri kegykép, rézmetszet imalap, 1737. Győr,
Ebenhöch gyűjtemény
Fig. 17. The miraculous picture, engraving prayer leaf, 1737.
Győr, Ebenhöch collection

Miraculosa -- B.V.M. Iaurini.
18. kép A győri kegykép, rézmetszet könyvillusztráció
Pázmány imakönyvében 1701
Fig. 18. The miraculous picture, engraving, illustration within
the prayer book of Card. Pázmány 1701.

19. kép. A győri kegykép, rézmetszet imalap, 1737. Győr, Ebenhöch gyűjtemény
 Fig. 19. The miraculous picture, engraving prayer leaf, 1737. Győr, Ebenhöch collection

20. kép Népies fametszet ismeretlen művésztől. 19. század. Kelet-szlovákiai Múzeum, Kassa (Vychodoslovenské múzeum, Kosice, K - 8596)

21. kép A győri kegykép, rézmetszet szentkép, 1730 körül, Győr, Ebenhöch gyűjtemény
 Fig. 21. The miraculous picture, engraving devotional picture, cca 1730, Győr, Ebenhöch collection

22. kép A győri kegykép, rézmetszet szentkép, 1750 körül,
Győr, Ebenhöch gyűjtemény

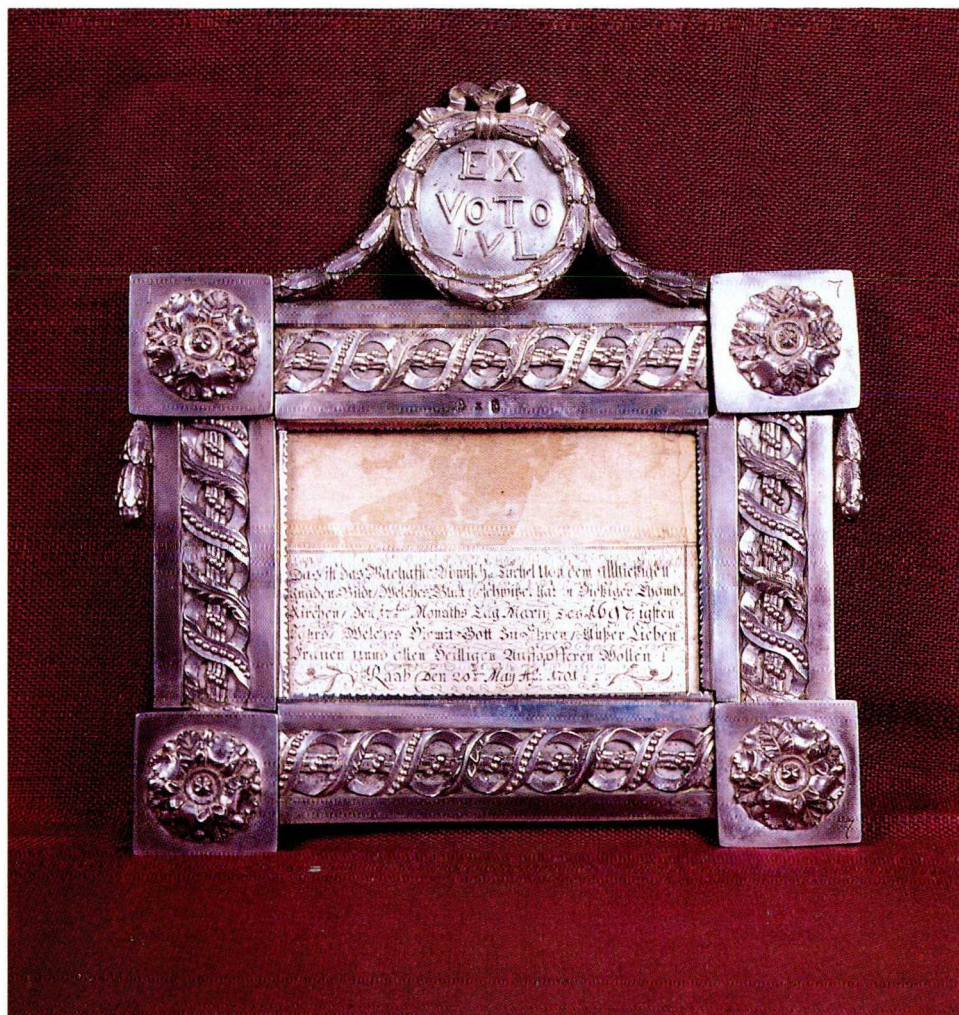
Fig. 22. The miraculous picture, engraving devotional
picture, cca 1750, Győr, Ebenhöch collection

23. kép A győri kegykép, rézmetszet szentkép, 1797 körül,
Győri Egyházmegyei Múzeum

Fig. 23. The miraculous picture, engraving devotional
picture, cca 1797. Diocesan Museum, Győr

24. kép A verejtékkendő, sudarium
Fig. 24. The sweat cloth, sudarium

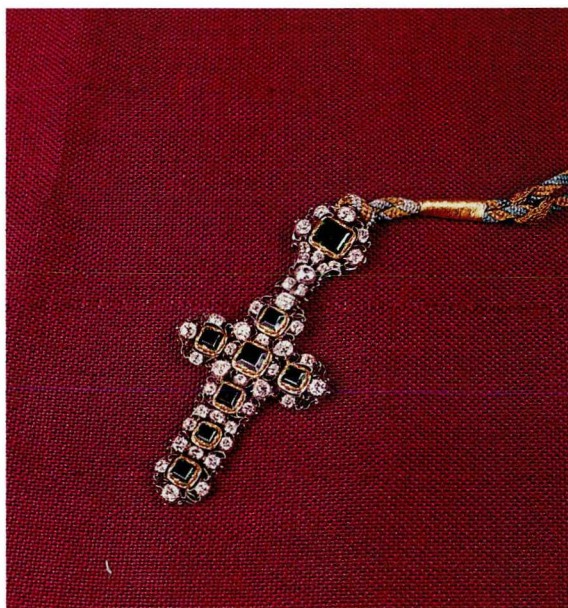

25. kép Ereկlyetartó
Fig. 25. Reliquary

26. kép Ereկlyetartó
Fig. 26. Reliquary

6)
 Ego Waltherus Lynchus: Episcopus Clunifectensis
 in Regno Hyberniae Fidem facio per praesentes, me rite
 solito consecrante et Benedixisse crucem pectoralem Ad usum
 Rendi Admodum Dñi Georgii Suppanich, Abbatis S.
 Trinitatis de Kellys, Archidiaconi Mosonensis Communici
 Cathedralis Ecclesiae Laurinensis. Die 8. Mensis Decembris.
 Anno Dñi 1662. symbolum eiusdem Dñi Georgii
 Suppanich Deus meus misericordia mea Psal. 85.
 Waltherus Lynchus
 Episcopus Supl.
 In hunc:
 Sancti et Sanctae Dei, intercedant pro nobis. Amen
 Dulcis Jesus ✝ Maria! Perignat!
 Dulcis Iesus miserere mihi. Perignat Maria ora pro me.
 S. Abra, S. Anna, S. Joseph. orate pro me.
 Quorum reliquiae hic continentur illi, et omnes,

27-28. kép Szupponits kanonok mellkeresztje Lynch püspök igazolásával
 Fig. 27-28. Pectoral cross of canon Szupponits with the certification of bishop Lynch.

28. kép Zichy Ferenc győri püspök arcképe
Fig. 28. Picture of bishop Zichy

29. kép Keresztély Ágost püspök arcképe
Fig. 29. Picture of bishop Ágost Keresztél

30. kép Telekesi István püspök arcképe, Eger
Fig. 30. Picture of bishop Telekesi, Eger

31. kép Kerámia plakett a győri Szűzanya képével,
Sopron, Steinback műhely, 1947
Fig. 31. Glazed tile with the miraculous picture,
Sopron, workshop Steinbach, 1947.

32. kép Kegyérmek a kétszáz éves évfordulóra, 1897.
Fig. 32. Medails for the bicentenary, 1897.

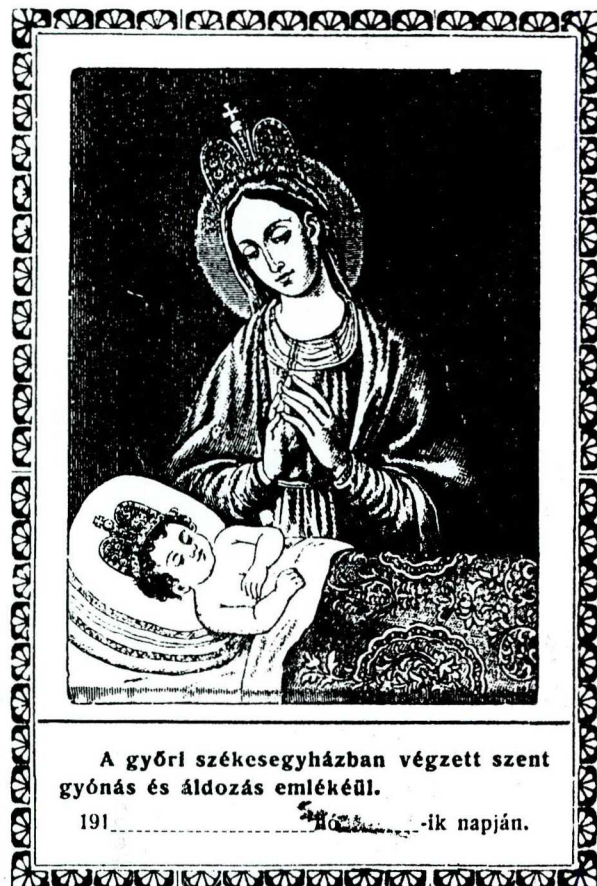

33. kép Érme a 250 éves jubileumra, 1947.
Fig. 33. Medail for the 250th anniversary, 1947.

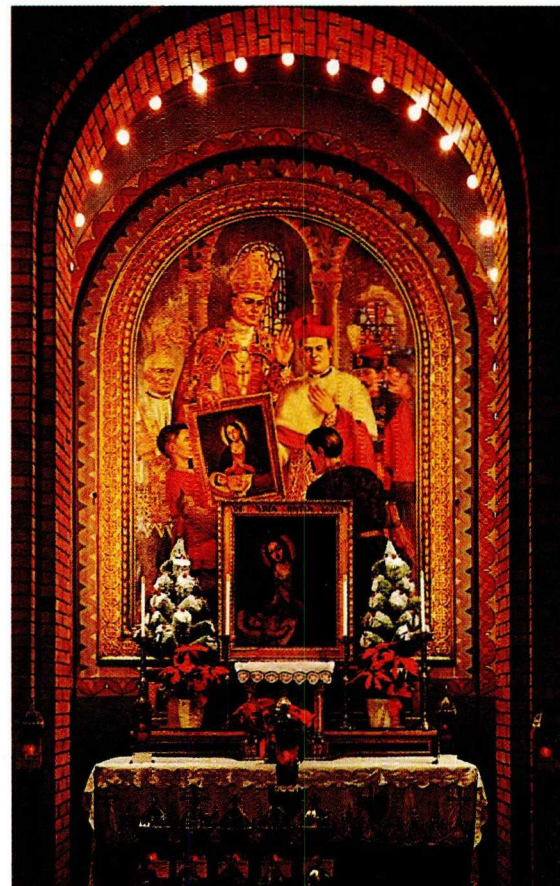

34. kép Kitűző a háromszázados jubileumra, 1997.
Fig. 34. Mark for the tricentenary, 1997.

35. kép Gyóntató cédula, 20. század eleje
Fig. 35. Confess certification, beginning of the 20th century

36. kép A győri kegykép másolata a toledo-i Szent István
templomban, USA, Ohio
Fig. 36. Copy of the miraculous picture in the St.
Stephen church, Toledo, Ohio, USA

37. kép II. János Pál pápa imádkozik a győri kegykép előtt, 1996.
Fig. 37. Pope Jhon Paul II., praying before the miraculous picture in Győr, 1996.

38. kép Mise elotti és utáni imádság a papság számára
Fig. 38. Prayers before and after the mass for priests

ko

39(439)
H65

A Devotio Hungarorum forráskiadvány sorozat megjelent kötetei
(Die bisher erschienenen Bücher der Quellenserie Devotio Hungarorum
– Books in print of the Series Devotio Hungarorum):

1. *Sávai János – Grynaeus Tamás*: Tüdő Vince beteget (Die Kranken des Heilmanes Vince Tüdő). Szeged, 1994.
2. *Szilárdfy Zoltán*: A magánáhitat szentképei a szerző gyűjteményéből I. XVII–XVIII. század (Kleine Andachtsbilder des Barock aus der Sammlung des Verfassers, 17.–18. Jahrhundert). Szeged, 1995.
3. *Barna Gábor*: A tállyai Fáklyás Társulat dokumentumai (Documents of the Candlebearers' Confraternity in Tállya). Szeged, 1996.
4. *Szilárdfy Zoltán*: A magánáhitat szentképei a szerző gyűjteményéből II. XIX–XX. század (Kleine Andachtsbilder aus der Sammlung des Verfassers, 19.–20. Jahrhundert).
5. *Barna Gábor*: Az Élő Rózsafüzér kunszentmártoni társulatának jegyzőkönyvei, 1851–1940. (Minutes of the Living Rosary Confraternity in Kunszentmárton, 1851–1940). Szeged, 1998.
6. *Frauhammer Krisztina*: Levelek Máriához (Briefe an Maria). Szeged, 1999.

A Devotio Hungarorum előkészületben lévő kötetei
(In Vorbereitung – In Preparation):

1. *Hetény János*: A Karancs-hegyi búcsú (Das Wallfahrtsfest auf dem Karancs-Berg)
2. *Szilárdfy Zoltán*: A magánáhitat szentképei a szerző gyűjteményéből III. Alkalmazott szentképek, XVII–XIX. század (Kleine Andachtsbilder aus der Sammlung des Verfassers, Angewandte Andachtsbilder der 17.–19. Jahrhunderte)
3. *Barna Gábor*: Ökrös József (1816–1893) írásai (Works of József Ökrös)
4. *Pusztai Ildikó–Pusztai Bertalan*: Halotti búcsúztatók Deresken (Funeral Songs in Deresk)
5. *Bezzegh Gábor Kelemen*: A gyöngyöspüspöki Boldogasszony cég jegyzőkönyvei (Minute-book of the Guild of the Virgin Mary)

A könyvek megrendelhetők a szerkesztőség címén:

Die Bücher sind zu bestellen:

Books can be ordered from:

Barna, Gábor
JATE Néprajzi Tanszék
Lehrstuhl für Volkskunde / Department of Ethnology
H-6722 Szeged, Egyetem u. 2.
E-mail: barna@hung.u-szeged.hu

B 18 15 45

A vérrel könnyező és verejtékező Mária-kegykép:
Győr palladiuma. Ezt írja róla Bálint Sándor, a magyar
búcsújáró helyek kiváló kutatója. De mi a palladium?
A görög mitológia szerint Pallas istenasszonynak égből leesett
képe Trójában, melyet addig nem lehetett elfoglalni,
amíg az birtokában volt.

Miután elrabolták, Trója elesett.

Valóban: Győrnek és a győri egyházmegyének védőpajzsa ez az
írek, s Walter Lynch ír püspök XVII. századi történetével és
életével szorosan összefüggő kegykép. A töröktől szabadult
város lassú újjáépülésének mintegy ihletője, s a legnehezebb
években is a papság megtartó erejének bizonyult.

A papság és a hívő nép szorosan egybeforrt a kultusszal.
Az ír katolicizmust idéző kegykép - búcsúja Szent Patriknak,
az írek térítő apostolának ünnepén van (március 17.) -
„a keresztény Európának magyar bizonysga” közösséggé
formálta Győr környékének népeit: magyarokat,
németeket és horvátokat. Tisztelete maig töretlen.

Hetény János a teológus és a kulturtörténész igényével és
gondosságával tárja fel könyvében a győri vérrel könnyező
Szűzanya kultuszának három évszázados történetét.

Nemcsak a vitatott kérdésekre keresi a választ, hanem
tanulságos olvasmányt kínál minden olvasónak: kutatonak és
zarándoknak, hívőnek és hitetlennek egyaránt.

A szegedi Vallási Néprajzi Könyvtár előkészületben
lévő kötetei:

Mária tisztelete a népi vallásosságban

A szenttisztelet történeti rétegei és formái Magyarországon és
Európában

7490-

SZEGEDI VALLÁSI NÉPRAJZI KÖNYVTÁR
BIBLIOTHECA RELIGIONIS POPULARIS SZEGEDIENSIS